

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

10 mai 2005

PROJET DE LOI

visant à transposer certaines dispositions de la directive services financiers à distance et de la directive vie privée et communications électroniques

SOMMAIRE

1. Résumé	3
2. Exposé des motifs	5
3. Avant-projet	47
4. Avis du Conseil d'État	61
5. Projet de loi	68
6. Annexe	85

DE SPOEDBEHANDELING WORDT DOOR DE REGERING GEVRAAGD
OVEREENKOMSTIG ARTIKEL 80 VAN DE GRONDWET.

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

10 mei 2005

WETSONTWERP

tot omzetting van verschillende bepalingen van de richtlijn financiële diensten op afstand en van de richtlijn privacy en elektronische communicatie

INHOUD

1. Samenvatting	3
2. Memorie van toelichting	5
3. Voorontwerp	47
4. Advies van de Raad van State	61
5. Wetsontwerp	68
6. Bijlage	85

LE GOUVERNEMENT DEMANDE L'URGENCE CONFORMÉMENT À L'ARTICLE
80 DE LA CONSTITUTION.

Le Gouvernement a déposé ce projet de loi le 10 mai 2005.

Le «bon à tirer» a été reçu à la Chambre le 12 mai 2005

De Regering heeft dit wetsontwerp op 10 mei 2005 ingediend.

De «goedkeuring tot drukken» werd op 12 mei 2005 door de Kamer ontvangen.

<i>cdH</i>	: <i>Centre démocrate Humaniste</i>
<i>CD&V</i>	: <i>Christen-Democratisch en Vlaams</i>
<i>ECOLO</i>	: <i>Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales</i>
<i>FN</i>	: <i>Front National</i>
<i>MR</i>	: <i>Mouvement Réformateur</i>
<i>N-VA</i>	: <i>Nieuw - Vlaamse Alliantie</i>
<i>PS</i>	: <i>Parti socialiste</i>
<i>sp.a - spirit</i>	: <i>Socialistische Partij Anders - Sociaal progressief internationaal, regionalistisch integraal democratisch toekomstgericht.</i>
<i>Vlaams Belang</i>	: <i>Vlaams Belang</i>
<i>VLD</i>	: <i>Vlaamse Liberalen en Democraten</i>

Abréviations dans la numérotation des publications :

<i>DOC 51 0000/000 :</i>	<i>Document parlementaire de la 51e législature, suivi du n° de base et du n° consécutif</i>
<i>QRVA :</i>	<i>Questions et Réponses écrites</i>
<i>CRIV :</i>	<i>Version Provisoire du Compte Rendu intégral (couverture verte)</i>
<i>CRABV :</i>	<i>Compte Rendu Analytique (couverture bleue)</i>
<i>CRIV :</i>	<i>Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes) (PLEN: couverture blanche; COM: couverture saumon)</i>
<i>PLEN :</i>	<i>Séance plénière</i>
<i>COM :</i>	<i>Réunion de commission</i>
<i>MOT :</i>	<i>Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)</i>

Afkortingen bij de nummering van de publicaties :

<i>DOC 51 0000/000 :</i>	<i>Parlementair document van de 51e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer</i>
<i>QRVA :</i>	<i>Schriftelijke Vragen en Antwoorden</i>
<i>CRIV :</i>	<i>Voorlopige versie van het Integraal Verslag (groene kaft)</i>
<i>CRABV :</i>	<i>Beknopt Verslag (blauwe kaft)</i>
<i>CRIV :</i>	<i>Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen) (PLEN: witte kaft; COM: zalmkleurige kaft)</i>
<i>PLEN :</i>	<i>Plenum</i>
<i>COM :</i>	<i>Commissievergadering</i>
<i>MOT :</i>	<i>moties tot besluit van interpellaties (beigekleurig papier)</i>

Publications officielles éditées par la Chambre des représentants

*Commandes :
Place de la Nation 2
1008 Bruxelles
Tél. : 02/ 549 81 60
Fax : 02/549 82 74
www.laChambre.be*

Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers

*Bestellingen :
Natieplein 2
1008 Brussel
Tel. : 02/ 549 81 60
Fax : 02/549 82 74
www.deKamer.be
e-mail : publicaties@deKamer.be*

RÉSUMÉ

Le 23 septembre 2002, le Parlement européen et le Conseil ont promulgué une directive (n° 2002/65/CE) sur la vente à distance de services financiers. Le présent projet de loi transpose cette directive.

Le but de la directive services financiers à distance est d'assurer au consommateur une protection adéquate lors de la conclusion, à distance (par exemple sur l'internet, par téléphone), d'un contrat portant sur un service financier.

En ce qui concerne la protection du consommateur en cas de contrats conclus à distance, une réglementation générale existe déjà dans la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur. Les services financiers étaient exclus de ce régime, en raison de leur spécificité. Le régime spécifique aux contrats portant sur des services financiers qui est actuellement à transposer, a été intégré dans la section «contrats à distance» (section 9, chapitre VI).

A l'instar de ce qui vaut pour les contrats à distance portant sur la vente de produits et de services (non-financiers), il est envisagé de protéger le consommateur essentiellement d'une double façon.

D'une part, des obligations d'information spécifiques sont imposées, bien avant que le consommateur soit lié par une offre en vente à distance d'un service financier. Le consommateur doit en plus pouvoir obtenir ces éléments d'information minimale ainsi que les conditions contractuelles sur papier ou sur support durable, et ce bien avant qu'il soit lié par le contrat.

D'autre part, le consommateur se voit attribuer un délai de renonciation de 14 jours calendrier après la conclusion du contrat, dans lequel il peut renoncer au contrat conclu.

SAMENVATTING

Op 23 september 2002 hebben het Europees Parlement en de Raad een richtlijn (nr. 2002/65/EG) betreffende de verkoop op afstand van financiële diensten uitgevaardigd. Het voorliggend wetsontwerp zet deze richtlijn om.

De richtlijn financiële diensten op afstand heeft tot doel de consument een adequate bescherming te bieden wanneer hij op afstand (bijvoorbeeld via het internet, per telefoon) een overeenkomst sluit met betrekking tot een financiële dienst.

Wat de bescherming van de consument voor op afstand gesloten overeenkomsten betreft, is er reeds een algemene regeling in de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument. Financiële diensten werden hiervan uitgesloten omwille van hun specificiteit. De nu om te zetten specifieke regeling voor overeenkomsten met betrekking tot financiële diensten wordt in de betrokken afdeling «overeenkomsten op afstand» (afdeling 9, hoofdstuk VI) ingepast.

In navolging van wat inzake overeenkomsten op afstand met betrekking tot de verkoop van producten en (niet-financiële) diensten geldt, wordt beoogd de consument in essentie in een dubbel opzicht te beschermen.

Aan de ene kant worden, ruim voordat de consument gebonden is door een aanbod, van een financiële dienst, specifieke informatieverplichtingen opgelegd. De consument moet daarenboven de minimum mee te delen elementen van informatie, en de contractvoorwaarden, ruim voordat hij gebonden is door de overeenkomst, op papier of op duurzame drager kunnen verkrijgen.

Aan de andere kant wordt de consument een verzakingsrecht van 14 kalenderdagen na het sluiten van de overeenkomst toegekend waarbinnen hij van de aangegane overeenkomst kan afzien.

L'article 10 de la directive services financiers à distance traite de l'utilisation de techniques de communications non sollicitées à des fins de publicité. Étant donné que cette problématique a été réglée de manière générale dans une directive sur la vie privée et les communications électronique (n° 2002/58/CE), on a choisi de régler l'utilisation de techniques de communications à des fins publicitaires d'une façon générale, et un article 29bis (dans le Chapitre sur la Publicité) a ainsi été inséré dans la loi sur les pratiques du commerce.

Enfin, le présent projet de loi comprend également les adaptations de la loi du 12 juin 1991 sur le crédit à la consommation et de la loi du 25 juin 1992 sur le contrat d'assurance terrestre aux prescrits de la directive services financiers à distance.

Artikel 10 van de richtlijn financiële diensten op afstand handelt over het ongewenst gebruik van bepaalde communicatietechnieken voor reclamedoeleinden. Aangezien deze problematiek op algemene wijze geregeld is in een richtlijn betreffende privacy en elektronische communicatie (nr. 2002/58/EG), werd ervoor geopteerd het gebruik van communicatietechnieken voor reclamedoeleinden eveneens op een algemene wijze te regelen, en wordt hiertoe een artikel 29bis (in het Hoofdstuk omtrent Reclame) in de wet op de handelspraktijken ingevoegd.

Tenslotte bevat dit wetsontwerp ook de aanpassingen van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet en van de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst aan de voorschriften van de richtlijn financiële diensten op afstand.

EXPOSÉ DES MOTIFS

EXPOSÉ GÉNÉRAL

Le présent projet de loi vise essentiellement à transposer en droit belge la directive 2002/65/CE du Parlement européen et du Conseil du 23 septembre 2002 concernant la commercialisation à distance de services financiers auprès des consommateurs, et modifiant les directives 90/619/CEE du Conseil, 97/7/CE et 98/27/CE (J.O.C.E., L 271 du 9 octobre 2002, p.16 et s., dénommée ci-après «la directive services financiers à distance»).

L'article 10 (communications non sollicitées) de la dite directive vise à protéger le consommateur contre l'utilisation non désirée de certaines techniques de communication à distance par les vendeurs. La problématique de la protection de la vie privée de chaque personne contre des communications publicitaires non désirées ne se limite pas seulement aux contrats à distance. Pour ce motif, un nouvel article 29*bis* est inséré dans le chapitre «Publicité» de la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur. Cet article transpose en partie l'article 13 de la directive 2002/58/CE du Parlement européen et du Conseil du 12 juillet 2002 concernant le traitement des données à caractère personnel et la protection de la vie privée dans le secteur des communications électronique (dénommée ci-après «directive vie privée et communications électroniques»).

Le présent projet de loi est subdivisé en cinq chapitres. Le chapitre essentiel est le chapitre II, dans lequel est inséré le nouveau régime applicable aux services financiers à distance dans la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur (dénommée ci-après L.P.C.C.). Dans le chapitre III, sont reprises les modifications de la loi du 12 juin 1991 sur le crédit à la consommation (y compris certaines améliorations légistiques) et dans le chapitre IV figurent les adaptations à la loi du 25 juin 1992 sur le contrat d'assurance terrestre.

Lors de la transposition de la directive 97/7/CE du Parlement européen et du Conseil du 20 mai 1997 concernant la protection des consommateurs en matière de contrats à distance (J.O.C.E., L 144 du 4 juin 1997, p. 19 et s., dénommée ci-après «la directive contrats à distance»), les services financiers ont été, comme dans la directive, exclus du champ d'application de la

MEMORIE VAN TOELICHTING

ALGEMENE BESPREKING

Dit wetsontwerp strekt er in hoofdzaak toe de richtlijn 2002/65/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 september 2002 betreffende de verkoop op afstand van financiële diensten aan consumenten en tot wijziging van de Richtlijnen 90/619/EEG, 97/7/EG en 98/27/EG van de Raad (*P.B.E.G.*, L 271 van 9 oktober 2002, p. 16 e.v., hierna «de richtlijn financiële diensten op afstand» genoemd) in Belgisch recht om te zetten.

Artikel 10 (niet-gevraagde mededelingen) van deze richtlijn heeft tot doel de consument te beschermen tegen het ongewenst gebruik van bepaalde communicatietechnieken op afstand door verkopers. De problematiek van de bescherming van de persoonlijke levenssfeer van ieder persoon tegen ongewenste communicaties voor reclamedoelinden beperkt zich niet enkel tot op afstand gesloten overeenkomsten. Om die reden wordt een nieuw artikel 29*bis* ingevoegd in het hoofdstuk «Reclame» van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument. Dit artikel zet artikel 13 van de Richtlijn 2002/58/EG van het Europees Parlement en de Raad van 12 juli 2002 betreffende de verwerking van persoonsgegevens en de bescherming van de persoonlijke levenssfeer in de sector elektronische communicatie (hierna genoemd «richtlijn betreffende privacy en elektronische communicatie») gedeeltelijk om.

Dit wetsontwerp is in vijf hoofdstukken ingedeeld. Centraal hierbij staat hoofdstuk II, waar het nieuwe regime dat zal gelden voor financiële diensten op afstand in de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument (hierna genoemd de W.H.P.C.) wordt ingevoegd. In hoofdstuk III worden de wijzigingen aan de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet opgenomen (inbegrepen een aantal legistieke verbeteringen) en in hoofdstuk IV figureren de aanpassingen aan de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst.

Naar aanleiding van de omzetting van de richtlijn 97/7/EG van het Europees Parlement en de Raad van 20 mei 1997 betreffende de bescherming van de consument bij op afstand gesloten overeenkomsten (*P.B.E.G.*, L 144 van 4 juni 1997, p. 19 e.v., hierna «de richtlijn overeenkomsten op afstand» genoemd) werden, in navolging van de richtlijn, de financiële diensten

section des contrats à distance (Chapitre VI, section 9, de la L.P.C.C.).

Une des raisons invoquées par le législateur européen de cette exclusion était la spécificité des services financiers: un service financier repose par essence sur un contrat, les dispositions contractuelles (taux, durée, garantie du capital, possibilités de remboursement anticipé, etc.) forment le service financier, contrairement à la vente à distance «ordinaire» d'un produit ou d'un service, où l'objet du contrat mène une «vie matérielle» (un produit, une prestation de service). On a donc estimé qu'une protection plus adaptée à la spécificité des services financiers était indiquée.

Par similitude à ce qui est applicable aux contrats à distance en général, la protection du consommateur dans la conclusion de services financiers à distance, consiste essentiellement en une obligation d'information minimale du vendeur et en un droit de renonciation pour le consommateur. En ce qui concerne cette obligation d'information, il y a lieu de souligner que seules des exigences d'information générale sont imposées en vue de la régulation d'une méthode de vente déterminée. Les législations particulières où sont, entre autres, imposées des obligations d'information pour des services financiers spécifiques, liées aux caractéristiques propres de ces services, au prix, aux risques qui leur sont inhérents, restent par ailleurs entièrement d'application. Cela résulte clairement de l'article 4 de la directive services financiers à distance.

Il y a également lieu d'établir au préalable le rapport entre la L.P.C.C. et la loi du 11 mars 2003 sur certains aspects juridiques des services de la société de l'information (dénommée ci-après «la loi commerce électronique»). Cette loi est la transposition de la directive 2000/31/CE du Parlement européen et du Conseil du 8 juin 2000 concernant certains aspects juridiques des services de la société de l'information, à savoir le commerce électronique, dans le marché intérieur (dénommée ci-après la «directive commerce électronique»).

La loi commerce électronique ne vise que le «service de la société de l'information», sous lequel doit être compris «tout service presté normalement contre rémunération, à distance, *par voie électronique* et à la demande individuelle d'un *destinataire du service* (article 2, 1° de la loi)».

Les deux notions en italique indiquent deux différences importantes dans le champ d'application des deux lois:

uitgesloten van het toepassingsgebied van de afdeling overeenkomsten op afstand (Hoofdstuk VI, afdeling 9, W.H.P.C.).

Eén van de door de Europese wetgever aangegeven redenen voor deze uitsluiting betrof de specificiteit van financiële diensten: een financiële dienst is in essentie contractgebonden, de contractuele bepalingen (rente, looptijd, kapitaalgarantie, mogelijkheden tot versnelde terugbetaling, enz.) vormen de financiële dienst, in tegenstelling tot een «gewone» verkoop op afstand van een product of een dienst, waar het voorwerp van de overeenkomst ook een «materieel leven» leidt (een product, een dienstverrichting). Een meer op maat van de financiële diensten geboden bescherming werd dus aangewezen geacht.

In navolging van wat geldt voor overeenkomsten op afstand in het algemeen, bestaat de bescherming van de consument voor op afstand te sluiten financiële diensten in essentie uit een minimale informatieverplichting voor de verkoper, en uit een verzakingsrecht voor de consument. Wat deze informatieverplichting betreft, dient erop gewezen te worden dat hier enkel algemene informatievereisten worden opgelegd met het oog op het reguleren van een bepaalde verkoopsmethode. De bijzondere wetgevingen waar onder meer informatieverplichtingen opgelegd worden voor specifieke financiële diensten, die verband houden met de eigen kenmerken van deze diensten, met de prijs, met de risico's die er eigen aan zijn, blijven uiteraard onverkort van toepassing. Dit blijkt trouwens eveneens duidelijk uit artikel 4 van de richtlijn financiële diensten op afstand.

Er dient eveneens voorafgaandelijk ingegaan te worden op de verhouding van de W.H.P.C. tot de wet van 11 maart 2003 betreffende bepaalde juridische aspecten van de diensten van de informatiemaatschappij (hierna genoemd de «wet elektronische handel»). Deze wet is een omzetting van de richtlijn 2000/31/EG van het Europees Parlement en de Raad van 8 juni 2000 betreffende bepaalde juridische aspecten van de diensten van de informatiemaatschappij, met name de elektronische handel, in de interne markt (hierna genoemd de «richtlijn elektronische handel»).

De wet elektronische handel beslaat enkel de «dienst van de informatiemaatschappij», waaronder moet worden begrepen «elke dienst die gewoonlijk tegen vergoeding, *langs elektronische weg* op afstand en op individueel verzoek van een *afnemer van de dienst* verricht wordt (artikel 2, 1° van de wet)».

De twee gecursiveerde begrippen duiden op twee belangrijke verschillen in het toepassingsgebied van beide wetten:

1. «*par voie électronique*»: est seule visée, dans la loi commerce électronique, la prestation de service «on-line». Pour ce qui concerne d'autres méthodes de vente à distance utilisées (par exemple par téléphone, fax), seule la loi services financiers à distance est d'application. La situation d'une application partielle de la loi commerce électronique peut également se produire: le service financier est offert par voie électronique mais la livraison du service ne se passe pas «on-line»;

2. «*destinataire du service*»: est défini dans l'article 2, 5°, de la loi commerce électronique comme «toute personne physique ou morale qui, à des fins professionnelles ou non, utilise un service de la société de l'information, notamment pour rechercher une information ou la rendre accessible». Dans la loi commerce électronique, les consommateurs ne sont donc pas les seuls à être protégés (bien qu'ils le soient davantage) et ce, contrairement à la L.P.C.C., qui dans ses dispositions visant à protéger la partie économiquement plus faible, se limite chaque fois au consommateur.

Les deux lois sont donc applicables conjointement s'il s'agit d'une prestation de service à un consommateur en ligne.

Les deux législations sont complémentaires l'une envers l'autre, et sont le cas échéant applicables conjointement. Les exigences d'information qui figurent dans la loi commerce électronique (chapitre III de la loi, articles 7 et s.), forment dans cette optique un complément de ce qui vaut en la matière dans la L.P.C.C. Par exemple, dans le domaine de l'information préalable sur le prix du service financier, le prix total devra être indiqué lors d'une offre en vente en ligne de services financiers, en vertu du nouvel article 83ter, 2°, b), de la L.P.C.C. qui va plus loin que l'article 7, § 2 de la loi commerce électronique. La directive commerce électronique ne porte, en effet, pas atteinte à «l'acquis communautaire» existant, dont la législation spécifique en matière de vente à distance de services financiers (voir entre autres le considérant 11 et l'article 1.3. de la directive commerce électronique).

A l'inverse, le présent projet de loi ne porte pas atteinte à l'application de principe de ladite «clause marché intérieur» de la directive commerce électronique (article 3) et, par voie de conséquence, à la loi commerce électronique (article 5) avec ses exceptions et ses dérogations (voir article 6 de la loi où il est fait référence au chapitre IIIbis, IIIter, Vbis et Vter de la loi du 9 juillet 1975 relative au contrôle des entreprises d'assurances et à l'article 105 de la loi du 5 décembre 1990 sur les transactions financières et les marchés

1. «*langs elektronische weg*»: enkel «on-line» dienstverstreking wordt gevisieerd in de wet elektronische handel. Voor wat andere op afstand gehanteerde verkoopmethoden (bijvoorbeeld per telefoon, fax) betreft, is enkel de wet financiële diensten op afstand van toepassing. De situatie kan zich ook voordoen dat de wet elektronische handel gedeeltelijk van toepassing zal zijn: de financiële dienst wordt langs elektronische weg aangeboden, maar de levering van de dienst gebeurt niet «on-line»;

2. «*afnemer van de dienst*»: wordt in artikel 2, 5° van de wet elektronische handel gedefinieerd als «iedere natuurlijke of rechtspersoon die, al dan niet voor beroepsdoeleinden, gebruik maakt van een dienst van de informatiemaatschappij, in het bijzonder om informatie te verkrijgen of toegankelijk te maken». In de wet elektronische handel worden dus niet enkel consumenten beschermd (alhoewel zij meer beschermd worden), in tegenstelling tot W.H.P.C., die in haar bepalingen ter bescherming van de economisch zwakkere partij zich telkens beperkt tot de consument.

Beide wetten zijn dus maar gezamenlijk van toepassing indien het om een on-line-dienstverstreking aan de consument gaat.

Beide wetgevingen zijn complementair ten opzichte van elkaar, en zijn desgevallend gezamenlijk van toepassing. De informatievereisten die in de wet elektronische handel figureren (hoofdstuk III van de wet, artikelen 7 en volgende), vormen in dit opzicht een aanvulling op wat ter zake in W.H.P.C. geldt. Op het gebied van voorafgaande informatie over de prijs van de financiële dienst zal bijvoorbeeld de totale prijs moeten aangegeven worden bij on-line tekoopaanbieding van financiële diensten, zoals opgelegd door artikel 83ter, 2°, b), in W.H.P.C., wat verder gaat dan wat voorgeschreven wordt in artikel 7, § 2 van de wet elektronische handel. De richtlijn elektronische handel doet immers geen afbreuk aan het bestaande «acquis communautaire», waaronder de specifieke wetgeving inzake verkoop op afstand van financiële diensten (zie o.m. overweging 11 en artikel 1.3. van de richtlijn elektronische handel).

Omgekeerd doet dit wetsontwerp geen afbreuk aan de principiële gelding van de zogenaamde «interne marktclausule» van de richtlijn elektronische handel (artikel 3) en, in navolging, aan de wet elektronische handel (artikel 5), met haar uitzonderingen en afwijkingen (zie artikel 6 van de wet, waar onder meer verwezen wordt naar de hoofdstukken IIIbis, IIIter, Vbis en Vter van de wet van 9 juli 1975 betreffende de controle der verzekeringsondernemingen en naar artikel 105 van de wet van 5 december 1990 op de financiële transacties

financiers où, conformément aux directives concernées, la compétence est dévolue à l'État où s'effectuent les transactions). Cela découle du considérant n° 6 de la directive services financiers à distance.

Cette clause signifie que les prestataires de service de la société de l'information doivent pouvoir prêter des services dans toute l'Union sur base des règles et prescriptions de l'État membre où ils sont établis (i.e. le pays d'origine), et donc par voie de conséquence, aucune limitation ne peut être imposée par l'État d'accueil à la libre prestation de service d'une entreprise qui répond aux exigences du pays d'origine.

En fin de cet exposé général, un commentaire est encore apporté à une remarque générale du Conseil d'État concernant la terminologie employée dans le projet de loi.

Le Conseil d'État constate, dans son avis n° 38.190/1 du 8 mars 2005, que le projet déroge à la directive sur plusieurs points, tant dans le contenu que dans la terminologie.

Le Conseil d'État est ici d'avis qu'il est recommandé de reprendre, autant que possible, la terminologie employée dans la directive, afin d'éviter toute confusion. Le Conseil se réfère à cet égard à un considérant général dans son avis n° 32.682/1 du 28 février 2002 sur l'avant projet de la loi du 11 mars 2003 sur certains aspects juridiques des services de la société de l'information.

En réponse à cela, on peut se référer à l'article 249 de la version consolidée du Traité instituant la Communauté européenne. Cet article stipule qu'une directive est obligatoire quant au résultat à atteindre pour chaque État membre auquel elle est destinée, tout en laissant aux instances nationales la compétence de choisir la forme et les moyens pour atteindre ce résultat.

Comme il apparaîtra du commentaire donné aux différences de terminologie relevées par le Conseil d'État, la plupart de ces différences se justifient par l'option qui a été prise de transposer la directive en intégrant la réglementation des services financiers à distance dans le cadre légal existant.

en de financiële markten waar, overeenkomstig de hierop betrekking hebbende richtlijnen, bevoegdheid verleend wordt aan de staat van verhandeling). Dit valt af te leiden uit overweging nr. 6 van de richtlijn financiële diensten op afstand.

Deze clausule houdt in dat dienstverleners van de informatiemaatschappij in de gehele Unie diensten moeten kunnen verlenen op basis van de regels en voorschriften in de lidstaat waar zij zijn gevestigd (i.e. het land van oorsprong), en bijgevolg geen enkele beperking mag opgelegd worden door de ontvangstaat aan de vrijheid van dienstverlening voor een onderneming die beantwoordt aan de vereisten in het land van oorsprong.

Tot slot van deze algemene bespreking wordt nog ingegaan op een algemene opmerking van de Raad van State met betrekking tot de in het wetsontwerp gebruikte terminologie.

De Raad van State stelt in haar advies nr. 38.190/1 van 8 maart 2005 vast dat het ontwerp op menig punt, zowel inhoudelijk als terminologisch, afwijkt van de richtlijn.

De Raad van State is hierbij van oordeel dat het aanbeveling verdient om zoveel als mogelijk de in de richtlijn gebruikte terminologie over te nemen, teneinde iedere kans op verwarring te vermijden. De Raad verwijst in dit verband naar een algemene overweging hieromtrent in haar advies nr. 32.682/1 van 28 februari 2002 over het voorontwerp van de wet van 11 maart 2003 betreffende bepaalde juridische aspecten van de diensten van de informatiemaatschappij.

In antwoord hierop kan verwezen worden naar artikel 249 van de geconsolideerde versie van het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap. Dit artikel stelt dat een richtlijn verbindend is ten aanzien van het te bereiken resultaat voor elke lidstaat waarvoor zij bestemd is, doch aan de nationale instanties de bevoegdheid gelaten wordt vorm en middelen te kiezen.

Zoals zal blijken uit de commentaar op de door de Raad van State aangestipte verschillen in woordgebruik, zijn de meeste verschillen te verantwoorden vanuit de optie die werd genomen van een omzetting van de richtlijn door een inpassing in het bestaande wettelijke kader.

COMMENTAIRE DES ARTICLES

CHAPITRE II

Modifications à la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur

Section première

*Insertion d'un article 29bis dans le Chapitre IV***Publicité**

Article 2

Insertion d'un nouvel article 29bis

L'article 29bis transpose, en partie, l'article 13 de la directive vie privée et communications électroniques. L'hypothèse de la publicité non sollicitée par courrier électronique, dont l'article 14 de la directive précitée traite également, est en effet déjà réglée dans l'article 14 de la loi commerce électronique, et dans l'arrêté royal du 4 avril 2003 visant à réglementer l'envoi de publicités par courrier électronique.

Il s'agit de protéger les personnes physiques destinataires de publicités non sollicitées contre toute violation de leur vie privée. On veut aussi défendre les intérêts légitimes des personnes morales et physiques contre la perte de temps et les frais inutiles que peuvent entraîner la gestion et le dépouillement de ces messages non sollicités. Enfin, on veut éviter que ces messages saturant les réseaux de communication.

Comme il apparaîtra plus tard dans le commentaire de l'article, cet article vise la publicité non-sollicitée au moyen de n'importe quelle technique de communication, hormis la publicité par courrier électronique, qui est déjà réglée à l'article 14 de la loi sur le commerce électronique.

Déjà à l'époque de la promulgation de la directive contrats à distance, une disposition similaire était prévue relative à l'utilisation de certaines techniques de communication à distance (article 10); cette directive a été transposée par l'article 82, § 2, L.P.C.C.. Les considérants préliminaires de ladite directive faisaient explicitement référence au droit à la protection de la vie privée du consommateur, à savoir le droit de ne pas être dérangé par des techniques de communication de nature particulièrement indiscrettes. Ils faisaient également

ARTIKELSGEWIJZE BESPREKING

HOOFDSTUK II

Wijzigingen aan de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument

Afdeling 1

*Invoeging van een artikel 29bis in Hoofdstuk IV***Reclame**

Artikel 2

Invoeging van een nieuw artikel 29bis

Artikel 29bis zet gedeeltelijk artikel 13 van de richtlijn betreffende privacy en elektronische communicatie om. De hypothese van de ongewenste reclame per elektronische post, waarover artikel 14 van deze richtlijn eveneens handelt, wordt immers reeds geregeld in artikel 14 van de wet elektronische handel, en het koninklijk besluit van 4 april 2003 tot reglementering van het verzenden van de reclame per elektronische post.

Het is de bedoeling om de natuurlijke personen als bestemmingen van ongevraagde reclame te beschermen tegen elke schending van hun privé-leven. Men wil eveneens de wettige belangen verdedigen van natuurlijke en rechtspersonen tegen het tijdsverlies en de nutteloze kosten die mogelijk voortvloeien uit deze ongevraagde berichten. Tenslotte wil men vermijden dat deze berichten de communicatienetwerken overbelasten.

Zoals later uit de commentaar van dit artikel zal blijken, heeft dit artikel betrekking op ongewenste reclame door middel van om het even welke communicatietechniek, behalve de reclame per elektronische post, wat reeds geregeld is in artikel 14 van de wet elektronische handel.

Reeds ten tijde van het uitvaardigen van de richtlijn overeenkomsten op afstand was er in die richtlijn een gelijkaardige bepaling met betrekking tot het gebruik van bepaalde technieken voor communicatie op afstand opgenomen (artikel 10), die werd omgezet door artikel 82, § 2, W.H.P.C. In de inleidende overwegingen in deze richtlijn werd in dat verband uitdrukkelijk verwezen naar het recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer van de consument, met name het recht om niet lastig gevallen te worden door bepaalde

état de garanties spéciales auxquelles le consommateur a droit en vertu de la réglementation communautaire relative à la protection de données à caractère personnel et à la vie privée (voir considérant n° 17 de la directive contrats à distance).

Cette disposition visait à réglementer le recours à des techniques «classiques» de marketing direct, par voie téléphonique, par lettre ou par fax. Depuis lors, nombre de nouvelles technologies de télécommunication interactive ont fait fureur comme moyen publicitaire (e-mail, SMS, MMS, etc.); elles revêtent parfois un caractère particulièrement indiscret et mènent à une répercussion des frais sur le destinataire.

Afin de rendre ces nouvelles techniques de communication plus crédibles et d'éviter l'existence de différentes réglementations dans les divers États membres, ce qui entraverait la libre circulation de données dans le marché interne, la directive vie privée et communication électronique a été promulguée. Elle ne se veut pas uniquement complémentaire à la directive 95/46/CE du Parlement européen et du Conseil du 24 octobre 1995 relative à la protection des personnes physiques à l'égard du traitement des données à caractère personnel et à la libre circulation de ces données (J. O. C. E., L, n° L 281 du 23 novembre 1995, p. 31), mais vise également à régler d'une manière générale les problèmes relatifs à la protection de la vie privée nés de l'évolution technologique, notamment en ce qui concerne l'usage des techniques de communication à des fins de marketing direct (article 13).

Une des prémisses de base de cette directive est le principe de la «neutralité technologique»: elle vise un même degré de protection des données personnelles et de la vie privée pour les utilisateurs de services publics de communication électronique, quelle que soit la technologie utilisée.

Bien que le champ d'application de la directive vie privée et communication soit très large et couvre toute forme de publicité acheminée au moyen de techniques de télécommunication (pour les définitions et le champ d'application des notions de «réseau de communication électronique» et de «service de communication électronique», l'article 2, premier alinéa de la directive vie privée et communication électronique renvoie expressément à la directive 2002/21/CE du Parlement européen et du Conseil du 7 mars 2002 relative à un cadre réglementaire commun pour les réseaux et services de communications électroniques (dite «directive cadre»,

communicatietechnieken van bijzonder opdringerige aard. Er werd ook uitdrukkelijk verwezen naar speciale waarborgen die de consument toekomen op grond van de communautaire regelgeving op het gebied van de bescherming van persoonsgegevens en de persoonlijke levenssfeer (zie overweging nr. 17 van de richtlijn overeenkomsten op afstand).

Deze bepaling had tot doel het gebruik van «klassieke» direct marketingtechnieken, zijnde telefoon, brief of fax te reguleren. Inmiddels hebben tal van nieuwe interactieve telecommunicatietechnologieën hun opgang gemaakt als reclamemiddel (e-mail, SMS, MMS, enz.), die bijzonder opdringerig kunnen zijn, en een verschuiving van de kostprijs naar de bestemming met zich meebrengen.

Teneinde meer vertrouwen te geven in deze nieuwe communicatietechnieken, en het bestaan van verschillende regelingen in de diverse lidstaten te vermijden waardoor het vrij verkeer van gegevens in de interne markt zou gehinderd worden, werd de richtlijn privacy en elektronische communicatie uitgevaardigd. Deze richtlijn heeft niet enkel een aanvulling van de richtlijn 95/46/EG van het Europees Parlement en de Raad van 24 oktober 1995 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en het vrij verkeer van die gegevens (*P.B.E.G.*, L 281 van 23 november 1995, p. 31) tot doel, maar beoogt eveneens op een algemene wijze problemen met betrekking tot de bescherming van persoonlijke levenssfeer naar aanleiding van deze technologische evolutie te regelen, onder meer voor wat het gebruik van communicatie voor doeleinden van direct marketing betreft (artikel 13).

Eén van de basispremissen van deze richtlijn is het principe van de «technologische neutraliteit»: men beoogt een gelijke mate van bescherming van persoonsgegevens en van de persoonlijke levenssfeer voor gebruikers van openbare elektronische communicatiediensten, ongeacht de technologieën waarvan gebruik wordt gemaakt.

Hoewel het toepassingsgebied van de richtlijn privacy en elektronische communicatie dus heel ruim is en elke vorm van reclame via een telecommunicatietechniek bestrijkt (voor wat de definities en bijgevolg het toepassingsgebied betreft, verwijst artikel 2, eerste lid, van de richtlijn privacy en elektronische communicatie uitdrukkelijk naar de Richtlijn 2002/21/EG van het Europees Parlement en de Raad van 7 maart 2002 inzake een gemeenschappelijk regelgevingskader voor elektronische-communicatienetwerken en -diensten (de zogenaamde Kaderrichtlijn, *P.B.E.G.*, nr. L 108 van 24 april 2002, p. 33-50, zie de artikelen 2.a en c)), gaat

J. O. C. E., n° L 108 du 24 avril 2002, pp. 33 – 50, cfr. article 2, a et c)), l'article proposé va au-delà de la publicité acheminée par le biais d'un réseau de télécommunication et concerne toutes les formes de publicité de marketing direct, y compris la publicité par voie postale. Vu le principe de neutralité technologique (voir *supra*), il ne serait pas justifié d'établir une discrimination entre la correspondance traditionnelle et la publicité acheminée par voie de télécommunication. Une réglementation globale de l'usage des techniques de communication est donc justifiée et conforme aux objectifs visés par le législateur européen.

En premier lieu, l'article 29*bis* nouveau L.P.C.C. entend donc garantir la protection de la vie privée du destinataire, vis-à-vis de la publicité non sollicitée. Il s'agit d'une protection contre des messages publicitaires adressés à la personne du destinataire, en d'autres mots dans le cadre du marketing direct («*one-to-one marketing*»), comme décrit dans l'article 13 de la directive vie privée et communication électronique. La directive services financiers à distance, qui comporte un article similaire relatif à la publicité non sollicitée, parle ici de techniques de communication à distance permettant d'établir une communication individuelle (article 10 de la directive contrats à distance). Il a été décidé de préciser qu'il doit s'agir de publicité *personnalisée*, par laquelle est entendue la publicité nommément adressée à un destinataire individuel déterminé.

L'article 13 de la directive vie privée et communication électronique parle de l'usage de techniques de communication *en vue de marketing direct*. Cette notion est plus large que celle de «publicité personnalisée» qui ne vise que les communications ayant pour but de promouvoir de manière directe ou indirecte la vente de produits ou de services. La notion de publicité de la L.P.C.C. n'est pas applicable aux messages à portée politique.

Par contre la notion de «publicité» dans la L.P.C.C. recouvre plus ou moins la même réalité que celle reprise dans la loi sur le commerce électronique (cfr. par exemple Cass., 12 novembre 1999, dans H. DE BAUW, *Annuaire Pratiques du Commerce & Concurrence 1999*, Antwerpen, Kluwer, 2000, p. 788: «toute communication favorisant ou renforçant une image de marque est également à considérer comme de la publicité aux termes de la L.P.C.C.» – contrairement à la définition de l'article 22 L.P.C.C., une telle hypothèse est explicitement reprise dans la définition de publicité figurant dans la loi sur le commerce électronique, article 2, 7°).

het voorgestelde artikel verder dan de reclame verzonden via een telecommunicatienetwerk, en omvat het elke vorm van direct marketing reclame, en bijgevolg ook de reclame via de post. Gezien het principe van de technologische neutraliteit (zie hoger), zou het niet gerechtvaardigd zijn een onderscheid te maken tussen de traditionele briefwisseling en de reclame via een telecommunicatietechniek. Een algemene regeling van het gebruik van telecommunicatietechnieken is dus verantwoord en conform aan de doelstellingen van de Europese wetgever.

Artikel 29*bis* wil dus in eerste instantie de bescherming van de persoonlijke levenssfeer van de geadresseerde, tegen ongewenste reclame, waarborgen. Het gaat bijgevolg om een bescherming tegen reclameboodschappen aan de geadresseerde persoonlijk gericht, met andere woorden in het kader van direct marketing («*one-to-one marketing*»), zoals artikel 13 van de richtlijn privacy en elektronische communicatie het omschrijft. De richtlijn financiële diensten op afstand, die een gelijkaardig artikel omtrent ongewenste reclame bevat, spreekt in dit opzicht van technieken voor communicatie op afstand waarmee een individuele communicatie tot stand kan worden gebracht (artikel 10 van de richtlijn overeenkomsten op afstand). Er werd besloten te verduidelijken dat het om *specifiek aan een persoon gerichte* reclame dient te gaan, waarmee bedoeld wordt reclame persoonlijk gericht aan een welbepaalde, individuele bestemming.

Artikel 13 van de richtlijn *privacy* en elektronische communicatie heeft het over het gebruik van communicatietechnieken *met het oog op direct marketing*. Dit begrip is ruimer dan de notie «gepersonaliseerde reclame», in die zin dat onder reclame enkel de mededelingen bedoeld worden die tot doel hebben, rechtstreeks of onrechtstreeks, de verkoop van producten of diensten te bevorderen. Het begrip «reclame» in de W.H.P.C. is niet toepasselijk op boodschappen van politieke aard

De notie «reclame» in de W.H.P.C. en de wet elektronische handel daarentegen stemmen wél min of meer overeen (zie bijvoorbeeld Cass., 12 november 1999, in H. DE BAUW, *Jaarboek Handelspraktijken & Mededinging 1999*, Antwerpen, Kluwer, 2000, p. 788: ook een mededeling die een merkimago begunstigt of versterkt dient beschouwd te worden als reclame in de zin van de W.H.P.C. – een dergelijke hypothese wordt, in tegenstelling tot de definitie van artikel 22 W.H.P.C., uitdrukkelijk opgenomen in de definitie van reclame in de wet elektronische handel, artikel 2, 7°).

L'article 29*bis* entend encadrer, en particulier, l'utilisation de systèmes automatisés d'appel sans intervention humaine (automates d'appel) et de télécopieurs à des fins de publicité. Pour pouvoir adapter facilement l'arsenal juridique à l'évolution technologique, il est prévu que le Roi peut étendre ces règles à d'autres techniques de communication.

La question de l'utilisation du courrier électronique pour la même finalité, également visée par la directive précitée, a été abordée à l'article 14 de la loi du 11 mars 2003 sur certains aspects juridiques des services de la société de l'information ainsi que dans l'arrêté royal du 4 avril 2003 visant à réglementer l'envoi de publicité par courrier électronique. Il convient cependant d'attirer l'attention sur le fait que, contrairement aux dispositions précitées qui concernent la publicité par courrier électronique, l'article 29*bis* nouveau de la L.P.C.C. n'est pas applicable aux services des professions libérales. Pour ce qui concerne la notion de «profession libérale», référence est faite à l'article 2, 1° de la loi du 2 août 2002 relative à la publicité trompeuse et à la publicité comparative, aux clauses abusives et aux contrats à distance en ce qui concerne les professions libérales (*M.B.*, 20 novembre 2002).

Deux solutions sont généralement avancées face au problème de l'envoi massif de messages publicitaires non sollicités: d'un côté, l'autorisation de principe de publicités non sollicitées, à moins que le destinataire ne s'y soit opposé (*opt-out*); de l'autre, l'interdiction de telles publicités, à moins d'avoir obtenu le consentement préalable de leur destinataire (*opt-in*).

C'est clairement l'*opt-in* qui a été choisi par le législateur pour ce qui concerne l'utilisation d'automates d'appel et de télécopieurs (article 29*bis*, § 1er, premier alinéa, proposé). Le système retenu vise à privilégier la vie privée. La collecte et l'utilisation de données personnelles à des fins de marketing sont subordonnées au consentement préalable de la personne physique concernée. Dès lors, toute publicité envoyée par automate d'appel ou par télécopieur doit en principe être sollicitée.

Le consentement du destinataire doit être préalable à l'envoi de telles publicités. Il doit en outre être libre, spécifique et informé, conformément à l'article 1er, § 8, de la loi du 8 décembre 1992 relative à la protection de la vie privée à l'égard du traitement des données à caractère personnel (*M. B.* 18 mars 1993).

En ce qui concerne les publicités diffusées par d'autres moyens que ceux visés au § 1er, alinéa 1er,

Artikel 29*bis* wil in het bijzonder het gebruik van automatische oproepsystemen zonder menselijke tussenkomst (oproepautomaten) en van faxen voor reclame in goede banen leiden. Om het juridisch arsenaal soepel aan de technologische evolutie aan te kunnen passen, wordt erin voorzien dat de Koning deze regels kan uitbreiden tot andere communicatietechnieken.

Zoals hoger verduidelijkt, wordt de vraag van het gebruik van elektronische post voor hetzelfde doel, behandeld in artikel 14 van de wet van 11 maart 2003 betreffende bepaalde juridische aspecten van de diensten van de informatiemaatschappij en in het koninklijk besluit van 4 april 2003 tot reglementering van het verzenden van reclame per elektronische post. Men moet er echter de aandacht op vestigen dat, in tegenstelling tot de voormelde bepalingen die betrekking hebben op de reclame per elektronische post, het nieuwe artikel 29*bis* van de W.H.P.C. niet van toepassing is op de diensten van vrije beroepen. Voor wat het begrip «vrije beroepen» betreft wordt verwezen naar artikel 2, 1° van de wet van 2 augustus 2002 betreffende de misleidende en vergelijkende reclame, de onrechtmatige bedingen en de op afstand gesloten overeenkomsten inzake de vrije beroepen (*B.S.*, 20 november 2002).

In het algemeen worden twee mogelijke oplossingen naar voor geschoven voor het grootschalig verzenden van ongevraagde reclameberichten: enerzijds de principiële aanvaarding van het verzenden van ongevraagde reclame, tenzij de geadresseerde zich hiertegen verzet heeft (*opt-out*); anderzijds het verbod op dergelijke reclame, tenzij de geadresseerde vooraf zijn toestemming heeft gegeven (*opt-in*).

De wetgever heeft duidelijk voor de *opt-in* gekozen voor wat het gebruik van oproepautomaten en fax betreft (voorgestelde artikel 29*bis*, § 1, eerste lid). De weerhouden regeling verleent de voorrang aan het privéleven. Het verzamelen van persoonsgegevens en het gebruik ervan voor marketingdoeleinden zijn afhankelijk van de voorafgaande toestemming van de belanghebbende natuurlijke persoon. Bijgevolg moet elke reclame via geautomatiseerd oproepsysteem of via fax in beginsel gevraagd zijn.

De toestemming van de geadresseerde dient de verzending van zulke reclame vooraf te gaan. Bovendien moet die toestemming vrij en specifiek zijn en op informatie berusten, overeenkomstig artikel 1, § 8, van de wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens (*B. S.* 18 maart 1993).

Wat de reclame betreft, verspreid via andere technieken dan deze bedoeld in het eerste lid van § 1 mag,

hormis ce que le législateur a prévu en ce qui concerne le courrier électronique dans la loi du 11 mars 2003 sur certains aspects juridiques des services de la société de l'information et l'arrêté royal du 4 avril 2003 visant à réglementer l'envoi de publicités par courrier électronique, la diffusion ne peut être envisagée qu'en l'absence d'opposition manifeste du destinataire, personne physique ou morale. Ce droit d'opposition peut, à titre d'exemples, se manifester par un courrier envoyé à l'émetteur stipulant clairement l'opposition à recevoir de sa part de nouvelles publicités, par un message oral explicite si la démarche publicitaire est téléphonique, ... Dans ce dernier cas, dès que la personne démarchée manifeste son désintérêt, la communication doit prendre fin dans les délais les plus brefs, et une nouvelle démarche publicitaire au profit du même vendeur pour des produits et services analogues ne peut en aucun cas être entreprise à l'avenir.

Par ailleurs, la reprise des coordonnées d'une personne sur une liste publique d'opposition à recevoir de la publicité signifie, dans le chef de cette personne, une opposition manifeste à en recevoir. Référence peut être faite à ce sujet au système des «listes Robinson», utilisé par l'Association belge du *Marketing Direct* (A.B.M.D.).

Il n'est pas nécessaire d'obtenir auprès des personnes morales leur consentement préalable à recevoir des publicités par automates d'appel ou fax. Des publicités non sollicitées peuvent être envoyées auprès des personnes morales dans la mesure où, en raison des circonstances, il est manifeste que les coordonnées utilisées concernent des personnes morales (contact, service d'achat, ...). Il revient à chaque annonceur d'apprécier avec prudence s'il se trouve en présence de coordonnées relative à une personne morale. En tout état de cause, c'est à lui de prouver qu'il est dispensé d'obtenir le consentement. En outre, les produits ou services offerts à travers les publicités ainsi envoyées doivent viser des personnes morales, et non des personnes physiques, et ils doivent avoir trait à des fins d'usage professionnel. En effet, un annonceur ne saurait se prévaloir de l'exception pour envoyer à des personnes morales des publicités visant en réalité des personnes physiques, contournant ainsi l'obligation de solliciter le consentement préalable de ces dernières.

En ce qui concerne la distinction entre la publicité adressée à des personnes morales, et celle qui est adressée à des personnes physiques, il y a lieu de préciser ce qui suit. Dans le cas où la publicité est

buiten hetgene waarin de wetgever inzake elektronische post heeft voorzien in de wet van 11 maart 2003 betreffende bepaalde juridische aspecten van de diensten van de informatiemaatschappij, en in het koninklijk besluit van 4 april 2003 tot reglementering van het verzenden van reclame per elektronische post, pas tot verspreiding worden overgegaan bij ontstentenis van kennelijk bezwaar van de geadresseerde, natuurlijke persoon of rechtspersoon. Dit recht van bezwaar kan bijvoorbeeld geuit worden via een bericht aan de afzender waarin duidelijk gemaakt wordt dat men zich verzet tegen het nog ontvangen van nieuwe reclame, via een duidelijke mondelinge kennisgeving als men telefonisch benaderd wordt, ... In dit laatste geval dient de communicatie, van het ogenblik dat de benaderde persoon zijn desinteresse uit, zo vlug mogelijk eindigen, en mag er geen nieuwe benadering meer gebeuren waarbij reclame gemaakt wordt voor analoge producten of diensten van dezelfde verkoper.

De opname van de contactgegevens van een persoon op een publieke lijst van verzet tegen het ontvangen van reclame maakt overigens in hoofdte van die persoon een kennelijk bezwaar uit om er te ontvangen. Er kan in dit opzicht worden verwezen naar het systeem van de «Robinsonlijsten» dat door het Belgisch *Direct Marketing Verbond* (B.D.M.V.) wordt gehanteerd.

Het is niet nodig om van een rechtspersoon de voorafgaande toestemming te krijgen om reclame per geautomatiseerd oproepsysteem of fax te ontvangen. Ongevraagde reclames per geautomatiseerd oproepsysteem of fax mogen aan rechtspersonen verstuurd worden, in de mate dat de omstandigheden doen blijken dat de contactgegevens duidelijk betrekking hebben op rechtspersonen (contact, aankoopdienst, ...). Het behoort elke uitgever van reclame met de nodige voorzichtigheid na te gaan of hij te maken heeft met gegevens van een rechtspersoon. Hij moet alleszins bewijzen dat hij vrijgesteld is van het verkrijgen van een toestemming. Verder moeten de via de reclame aangeboden producten of diensten bestemd zijn voor rechtspersonen, en niet voor natuurlijke personen en betrekking hebben op een professioneel gebruiksdoel. De adverteerder van reclame mag zich immers niet op deze uitzondering beroepen om aan rechtspersonen reclame te versturen die in werkelijkheid bedoeld is voor natuurlijke personen, waardoor hij de verplichting om de voorafgaande toestemming van deze laatsten te verkrijgen, zou omzeilen.

Wat het onderscheid tussen reclame gericht aan rechtspersonen en deze gericht aan natuurlijke personen betreft, dient de volgende verduidelijking gemaakt te worden. Wordt de reclame gericht aan de

adressée à la personne morale elle-même, ou à certains de ses services ou branches d'activité (par exemple le service d'achat, de vente ou de clientèle), et qu'elle concerne les activités de cette personne morale, il s'agit de publicité adressée à la personne morale. Si une personne physique au sein de la personne morale est approchée personnellement pour un produit ou service intéressant cette personne physique plutôt que l'activité de la personne morale elle-même, alors il s'agit d'une publicité adressée à une personne physique. De la publicité pour de la lingerie adressée à une personne au sein d'une compagnie d'assurance, peut dès lors être considérée comme de la publicité adressée à une personne physique.

Toute personne morale bénéficie néanmoins d'un droit d'opposition, qu'elle peut exercer en notifiant, individuellement à un émetteur son souhait de ne plus recevoir de messages publicitaires de sa part (§ 4, alinéa 2). Elle devra être informée de ce droit lors de chaque message publicitaire reçu au moyen d'une technique de communication visée au § 1er, premier alinéa, conformément au § 2. Concrètement, lors de l'envoi de tout message publicitaire au moyen d'une technique de communication visée au § 1er, premier alinéa, tout émetteur doit fournir les données nécessaires permettant au destinataire de lui notifier son souhait de ne plus recevoir ce type de message.

Le § 2 prévoit que lors de l'envoi de toute publicité au moyen des techniques visées au § 1er, premier alinéa, l'émetteur doit fournir une information claire et compréhensible concernant le droit de s'opposer, pour l'avenir, à recevoir des publicités. Ainsi, même si le destinataire a sollicité la publicité aux moyens des techniques visées au § 1er, premier alinéa, il conserve un droit d'opposition par la suite.

Le § 3 vise à interdire la pratique déloyale qui consiste à dissimuler l'identité du vendeur au nom duquel la communication est faite. Le destinataire doit disposer de cette information pour pouvoir juger en connaissance de cause s'il souhaite prendre connaissance du message.

Sur base du § 4, alinéa 1er, il incombe à l'émetteur de prouver le caractère sollicité des publicités qu'il envoie par les techniques de communication visées au § 1er, premier alinéa. Si le destinataire invoque l'interdiction prévue au § 1er, premier alinéa, à l'encontre d'un émetteur qui lui envoie des messages publicitaires, il revient à l'émetteur d'apporter la preuve du consentement préalable, libre, spécifique et informé du destinataire à recevoir de tels messages.

rechtspersoon zelf, of aan bepaalde diensten of afdelingen (bijvoorbeeld de aankoop-, verkoop-, of klantendienst) en heeft ze betrekking op de activiteiten van deze rechtspersoon, dan gaat het om reclame gericht aan de rechtspersoon. Wordt een natuurlijke persoon binnen een rechtspersoon persoonlijk benaderd in verband met een product of een dienst die eerder verband houdt met de activiteit van de natuurlijke persoon dan met deze van de rechtspersoon, dan gaat het om reclame gericht aan een natuurlijke persoon. Zo zal reclame voor lingerie gericht aan een bepaalde persoon binnen een verzekeringsonderneming kunnen beschouwd worden als reclame gericht aan een natuurlijk persoon.

Elke rechtspersoon heeft echter een recht van verzet, dat hij kan uitoefenen door persoonlijk aan een afzender zijn wens te notifiëren geen reclame van hem meer te ontvangen (§ 4, tweede lid). Hij moet over dit recht geïnformeerd worden bij elke reclame via de communicatietechnieken bedoeld in § 1, eerste lid, in overeenstemming met § 2. Concreet moet de afzender bij het verzenden van elke reclame via de communicatietechnieken bedoeld in § 1, eerste lid, de nodige gegevens verstrekken teneinde de bestemming de mogelijkheid te bieden hem zijn wens kenbaar te maken dergelijke berichten niet meer te ontvangen.

Paragraaf 2 bepaalt dat de afzender, bij de verzending van reclame via de communicatietechnieken bedoeld in § 1, eerste lid, duidelijke en begrijpelijke informatie dient te verschaffen over het recht om zich in de toekomst tegen de ontvangst van zulke reclameboodschappen te verzetten. Zelfs indien de geadresseerde om deze reclame via communicatietechnieken bedoeld in § 1, eerste lid, verzocht heeft, behoudt hij aldus het recht om er zich later tegen te verzetten.

Paragraaf 3 streeft ernaar de oneerlijke praktijk te verbieden die erin bestaat de identiteit van de verkoper namens wie de communicatie plaatsvindt te maskeren of te verbergen. De bestemming moet over deze informatie beschikken om met kennis van zaken te kunnen oordelen of hij van het bericht kennis wenst te nemen.

Op grond van § 4, eerste lid, komt het de afzender toe te bewijzen dat om reclame via de communicatietechnieken bedoeld in § 1, eerste lid, werd verzocht. Indien de geadresseerde het verbod bedoeld in § 1, eerste lid, aanvoert tegen een afzender die hem reclameboodschappen toezendt, moet de afzender bewijzen dat de geadresseerde hiertoe vooraf zijn vrije, specifieke en op informatie berustende toestemming heeft gegeven.

Enfin, il faut préciser que l'émetteur peut envoyer des publicités aux personnes physiques ou morales tant qu'elles ne lui ont pas notifié directement leur souhait de ne plus recevoir, de sa part, de telles publicités (§ 4, alinéa 2). Le § 2 impose par ailleurs à l'émetteur, lors de chaque envoi de publicités au moyen de techniques de communication visées au § 1er, premier alinéa, de fournir une information claire et compréhensible concernant le droit de s'opposer, pour l'avenir, à recevoir des publicités.

Section 2

Modifications du Chapitre VI, Section 9 - Contrats à distance

Article 3

Dans la présente section, les dispositions transposant la directive services financiers à distance sont intégrées dans la section «Contrats à distance» de la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur.

On a jugé souhaitable de ne pas utiliser l'article 77, § 2, alinéa 2, L.P.C.C., habilitant le Roi à pouvoir, par arrêté délibéré en Conseil des Ministres, déclarer certaines dispositions de la section des contrats à distance applicables aux contrats portant sur les services financiers ou à des catégories d'entre eux. Comme indiqué ci-dessus, la directive services financiers à distance prévoit en effet une protection adaptée aux services financiers qui déroge, à certains points de vue, à la réglementation générale en matière de contrats à distance.

La nouvelle section «Contrats à distance» est dans ce cadre réformée, et elle est subdivisée en quatre sous-sections. Les définitions applicables à cette nouvelle section sont insérées dans la sous-section 1ère. Le régime général actuel en matière de contrats à distance est repris dans la sous-section 2. La sous-section 3 contient les dispositions de transposition en matière de contrats à distance portant sur des services financiers et la sous-section 4 contient les dispositions communes aux sous-sections 2 et 3.

Tenslotte moet men opmerken dat de afzender reclame aan natuurlijke of rechtspersonen mag versturen, zolang ze hem niet rechtstreeks hun wens kenbaar gemaakt hebben om dergelijke reclame niet meer te ontvangen (§ 4, tweede lid). § 2 verplicht de afzender om bij elke verzending van reclame via de communicatietechnieken bedoeld in § 1, eerste lid, een duidelijke en begrijpelijke informatie te geven over het recht zich in de toekomst te verzetten tegen het ontvangen van reclame.

Afdeling 2

Wijzigingen van Hoofdstuk VI, Afdeling 9 - Overeenkomsten op afstand

Artikel 3

In deze afdeling worden de bepalingen die de richtlijn financiële diensten op afstand omzetten, ingepast in de afdeling «Overeenkomsten op afstand» van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument.

Het werd wenselijk geacht geen gebruik te maken van de in artikel 77, § 2, tweede lid, W.H.P.C. bepaalde delegatie aan de Koning om bij in Ministerraad overlegd besluit, zekere bepalingen van de afdeling overeenkomsten op afstand van toepassing te verklaren op overeenkomsten betreffende financiële diensten of categorieën ervan. Zoals hoger aangegeven, voorziet de richtlijn financiële diensten op afstand immers in een op maat van de financiële diensten gesneden bescherming die in bepaalde opzichten afwijkt van de algemene regeling inzake overeenkomsten op afstand.

De nieuwe afdeling «Overeenkomsten op afstand» wordt in dit kader herwerkt, en in vier onderafdelingen onderverdeeld. In onderafdeling 1 worden de in deze nieuwe afdeling geldende definities ondergebracht. In onderafdeling 2 wordt de thans geldende algemene regeling inzake overeenkomsten op afstand hernomen. Onderafdeling 3 bevat de omzettingbepalingen inzake overeenkomsten op afstand met betrekking tot financiële diensten, en onderafdeling 4 bevat aan onderafdelingen 2 en 3 gemene bepalingen.

*Sous-section 1ère**Définitions*

Article 4 (modification de l'article 77)

À l'article 77, les définitions de «contrat à distance» (1°), «technique de communication à distance» (2°), et d'«opérateur de technique de communication» (3°) restent inchangées.

Suite aux questions posées par les représentants de la production et de la distribution dans l'avis du Conseil de la Consommation quant à l'application des règles relatives aux contrats à distance lorsqu'un intermédiaire intervient dans la formation du contrat, il y a lieu de préciser les éléments suivants.

Pour qu'il puisse être question d'un contrat à distance, seules deux conditions sont posées dans l'article 77, 1°, de la L.P.C.C.C:

- le contrat est conclu dans le cadre d'un système organisé de vente ou prestation de service à distance;
- une ou plusieurs techniques de communication sont utilisées jusqu'à et y compris la conclusion du contrat.

La notion de «services financiers» (4°), qui était reprise de la directive contrats à distance, a été sensiblement élargie dans le texte finalement adopté de la directive services financiers à distance. Tous les services financiers y sont visés, à savoir «tout service ayant trait à la banque, au crédit, à l'assurance, aux retraites individuelles, aux investissements et aux paiements».

À cet égard, il y a lieu de souligner que la directive ne fait aucune distinction entre les contrats qui ont pour objet la vente de titres et d'instruments financiers, en d'autres mots, la vente de «produits financiers» (par exemple, la vente d'actions, de parts d'un organisme de placement) et les contrats qui ont pour objet une prestation de service financier (par ex. ouverture d'un compte bancaire).

Afin de réaliser une transposition complète de la directive, l'arrêté royal du 5 décembre 2000 rendant applicables aux instruments financiers et aux titres et valeurs certaines dispositions de la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur (*M.B.*, 3 janvier 2001) doit être adapté.

*Onderafdeling 1**Definities*

Artikel 4 (wijziging van artikel 77)

In artikel 77 blijven de definities van «overeenkomst op afstand» (1°), «techniek voor communicatie op afstand» (2°), en «communicatietechniek-exploitant» (3°) ongewijzigd.

Gevolg gevend aan de vragen gesteld door de vertegenwoordigers van de productie en de distributie in het advies van de Raad voor het Verbruik, in verband met de toepassing van de regels met betrekking tot de overeenkomsten op afstand wanneer een tussenpersoon tussenbeide komt in de vorming van het contract, kan het volgende opgemerkt worden.

Opdat er van een overeenkomst op afstand sprake zou kunnen zijn, worden enkel twee voorwaarden gesteld in artikel 77, 1°, van de W.H.P.C.:

- de overeenkomst wordt gesloten in het kader van een door de verkoper georganiseerd systeem voor verkoop of dienstverlening op afstand;
- tot en met het sluiten van de overeenkomst wordt uitsluitend gebruik gemaakt van één of meer technieken voor communicatie op afstand.

De notie «financiële diensten» (4°), die werd overgenomen van de richtlijn overeenkomsten op afstand, werd in de uiteindelijk aangenomen versie van de richtlijn financiële diensten op afstand gevoelig uitgebreid. Alle financiële diensten worden er bedoeld, met name «iedere dienst van bancaire aard of op het gebied van kredietverstrekking, verzekering, individuele pensioenen, beleggingen en betalingen.»

Hierbij moet worden onderstreept dat er in de richtlijn geen onderscheid gemaakt worden tussen overeenkomsten die de verkoop van effecten en financiële instrumenten tot voorwerp hebben, met andere woorden tot verkoop van «financiële producten» (bv. verkoop van aandelen, rechten van deelneming in een instelling voor collectieve belegging), en de overeenkomsten die een financiële dienstprestatie (bijv. openen van een bankrekening) tot voorwerp hebben.

Teneinde een volledige omzetting van de richtlijn te bewerkstelligen, dient bijgevolg het koninklijk besluit van 5 december 2000 «waarbij sommige bepalingen van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en de bescherming van de consument, van toepassing worden verklaard op financiële instrumenten, effecten en waarden» (*B.S.*, 3 januari 2001) te worden aangepast.

Dans la directive services financiers à distance, la notion de «support durable» est définie (article 2 f)). Cette notion figure déjà dans le régime actuel «contrats à distance», mais n'était pas encore définie. Cette définition a par conséquent été insérée au point 5°.

Au point 6°, une nouvelle notion a été insérée et définie en vue d'une transposition correcte de la directive services financiers à distance, à savoir la notion de «fournisseur».

Le «fournisseur» est défini dans la directive comme «toute personne physique ou morale, publique ou privée, qui, dans le cadre de ses activités commerciales ou professionnelles, est le fournisseur contractuel des services faisant l'objet de contrats à distance» (article 2.c) de la directive).

Par rapport à la définition de «fournisseur» dans la directive contrats à distance (article 2, 3)), la partie de phrase «*qui,.....,est le fournisseur contractuel des services...*» est ajoutée.

Le fournisseur est par conséquent celui qui effectue la prestation de service caractéristique. Il est en premier lieu jugé indispensable que le consommateur soit informé clairement sur son prestataire de services, désigné dans le contrat (cf. *infra*, article 83ter, § 1er, 1°).

Par cet ajout, le législateur européen voulait surtout que la responsabilité, vis à vis du consommateur, du respect des obligations qui découlent de la directive incombe au fournisseur de service désigné dans le contrat. Cela signifie que si des intermédiaires, qui interviennent dans les négociations et/ou la conclusion du contrat, ne respectent pas les obligations de la directive, le consommateur peut s'adresser directement au fournisseur de service mentionné dans le contrat (cf. *infra*, article 83octies, § 1er).

Il y a lieu de ne pas confondre la notion de fournisseur avec celle d'«offrant» ou d'«émetteur», comme définie à l'article 3, § 3, de la loi du 22 avril relative aux offres publiques de titres (*M.B.*, 27 mai 2003). L'offrant ou l'émetteur de titres, de valeurs ou d'instruments financiers ne tombe sous la notion de fournisseur que dans l'hypothèse où il offre à distance un service financier, en d'autres mots dans le cas où il place lui-même les instruments financiers auprès des consommateurs.

La notion de «vendeur» dans la L.P.C.C. (article 1er, 6.), par contre, vise toute personne qui, dans le cadre de son activité professionnelle ou commerciale, financière ou industrielle, *offre en vente* des produits ou des

In de richtlijn financiële diensten op afstand wordt ook het begrip «duurzame drager» gedefinieerd (artikel 2, f)). Deze notie wordt reeds in het huidige regime «overeenkomsten op afstand» gebruikt, maar werd nog niet gedefinieerd. Bijgevolg wordt deze definitie in punt 5° ingevoegd.

In punt 6° wordt, met het oog op een correcte omzetting van de richtlijn financiële diensten op afstand, een nieuw begrip ingevoegd en gedefinieerd, namelijk de «aanbieder».

De «aanbieder» wordt in de richtlijn omschreven als «iedere natuurlijke persoon of privaatrechtelijke dan wel publiekrechtelijke rechtspersoon die in het kader van zijn bedrijfs- of beroepsactiviteit optreedt als de contractuele verrichter van diensten op grond van overeenkomsten op afstand» (artikel 2.c) van de richtlijn).

In vergelijking met de definitie van «leverancier» in de richtlijn overeenkomsten op afstand (artikel 2, 3)), is de zinsnede «*die optreedt als de contractuele verrichter van diensten*» toegevoegd.

De aanbieder is aldus diegene die de kenmerkende dienstenprestatie verricht. Het wordt vooreerst onontbeerlijk geacht dat de consument duidelijk wordt ingelicht over de eigenlijke contractuele dienstverrichter (zie verder, artikel 83ter, § 1, 1°).

Met de invoeging van deze definitie wou de Europese wetgever echter vooral benadrukken dat de aansprakelijkheid, jegens de consument, voor de naleving van de verplichtingen die volgen uit de richtlijn valt op de in het contract aangeduide dienstverrichter. Leven eventuele tussenpersonen, die tussenkomen in de onderhandelingen en/of de sluiting van de overeenkomst, de verplichtingen van de richtlijn niet na, dan kan de consument zich rechtstreeks wenden tot de in het contract aangeduide dienstverrichter (cf. *infra*, artikel 83octies, § 1).

Het begrip aanbieder mag niet verward worden met de «bieder» of «emittent», zoals gedefinieerd in artikel 3, § 3 van de wet van 22 april betreffende de openbare aanbiedingen van effecten (*B.S.*, 27 mei 2003). De bieder of de emittent van effecten, waarden of financiële instrumenten valt enkel onder de notie aanbieder in het geval hijzelf een financiële dienst op afstand aanbiedt, met andere woorden in het geval hijzelf de financiële instrumenten plaatst bij de consumenten.

Het begrip «verkoper» van de W.H.P.C. (artikel 1, 6.) duidt dan weer op iedere persoon die in het kader van zijn beroepsactiviteit, respectievelijk commerciële, financiële of industriële activiteit, producten of diensten te

services. Le critère déterminant est ici l'offre destinée au «consommateur», que le vendeur agisse comme intermédiaire ou comme prestataire de service.

Dans le considérant n° 19 de la directive, il est stipulé que les dispositions pertinentes devraient s'appliquer également aux intermédiaires, eu égard à la nature et au degré de leur participation. Avec la nouvelle définition de «fournisseur», le législateur européen voulait en outre donner au consommateur un interlocuteur unique, afin d'éviter que les intermédiaires et le fournisseur fassent appel à leurs liens contractuels pour contester leur responsabilité.

Aussi bien la notion de «vendeur», que celle du «fournisseur», sont par conséquent utilisées dans la Sous-section 3. Toute personne qui s'adresse à un public particulier avec une offre en vente d'un service financier, et donc tout vendeur doit respecter les obligations d'information minimale. Mais la responsabilité à l'égard du consommateur, d'une information correcte et conforme aux dispositions de cette section, repose sur le fournisseur (voir l'article 83octies, § 1er). Cela n'empêche évidemment pas l'exercice du droit de recours du fournisseur à l'égard de son intermédiaire, en cas de faute commise par cet intermédiaire au détriment du fournisseur.

En ce qui concerne les notions de «vendeur» et de «fournisseur», le Conseil d'État est d'avis qu'elles sont employées indifféremment. Le Conseil d'État se pose également la question de savoir s'il ne serait pas préférable de reproduire littéralement la définition du «fournisseur» figurant dans la directive.

En ce qui concerne la distinction entre «vendeur» et «fournisseur» et le double emploi de ces termes, il résulte de l'exposé que doit être considérée comme «vendeur» toute personne physique ou morale qui offre en vente des produits ou services financiers dans le cadre d'une activité professionnelle. Le vendeur est toute personne qui s'adresse au consommateur avec une offre, et comprend par conséquent aussi bien l'intermédiaire que le véritable prestataire du service financier. Le terme «fournisseur» ne vise que le véritable prestataire du service financier.

Dans le projet, le terme «vendeur» est utilisé chaque fois qu'il s'agit d'une obligation qui incombe tant à l'intermédiaire qu'au prestataire du service financier et le terme «fournisseur» lorsque l'on vise uniquement le véritable prestataire du service financier.

koop aanbiedt. Determinerend hierbij is dus een aanbod gericht aan «de consument», zij het als tussenpersoon, zij het als eigenlijke dienstverrichter.

In overweging nr. 19 van de richtlijn wordt gesteld dat de desbetreffende bepalingen ook van toepassing zouden dienen te zijn op tussenpersonen, gelet op de aard en de mate van hun betrokkenheid. Met de nieuwe definitie van «aanbieder» wou de Europese wetgever de consument daarenboven een vast aanspreekpunt geven, om te vermijden dat de tussenpersonen en de aanbieder zich in geval van geschil zouden beroepen op hun onderlinge verhoudingen om hun aansprakelijkheid te betwisten.

In Onderafdeling 3 worden bijgevolg zowel de begrippen «verkoper» als «aanbieder» gehanteerd. De minimale informatieverplichtingen gelden voor ieder die zich met een tekoopaanbieding van een financiële dienst richt tot een particulier publiek, dus voor de verkoper. De aansprakelijkheid, jegens de consument, voor een correcte voorlichting, overeenkomstig de bepalingen van deze afdeling, rust op de aanbieder (zie artikel 83octies, § 1). Dit doet uiteraard geen afbreuk op het verhaalsrecht van de aanbieder op zijn tussenpersoon, bij een fout begaan door die tussenpersoon ten nadele van de aanbieder.

Wat de noties «verkoper» en «aanbieder» betreft, is de Raad van State vooreerst van oordeel dat deze onnodig door elkaar gebruikt worden. De Raad van State stelt zich eveneens de vraag of de definitie van «aanbieder» niet beter letterlijk uit de richtlijn zou worden overgenomen.

Wat het onderscheid «verkoper» en «aanbieder» en het dubbel gebruik van deze termen betreft, blijkt uit de bespreking dat als «verkoper» moet beschouwd worden, iedere natuurlijke of rechtspersoon die financiële producten of diensten te koop aanbiedt in het kader van een (beroeps-, financiële) activiteit. Verkoper is iedereen die zich tot de consument wendt met een aanbod, en omvat bijgevolg zowel de tussenpersoon als de eigenlijke financiële dienstverlener. Het begrip «aanbieder» viseert enkel de eigenlijke financiële dienstverlener.

In het ontwerp wordt de term «verkoper» gebezigd, telkens wanneer het een verplichting betreft die zowel op enig tussenpersoon, als de financiële dienstverlener zelf van toepassing is, en de «aanbieder», wanneer enkel de eigenlijke financiële dienstverlener beoogd wordt.

La principale raison de cette double utilisation provient du considérant du législateur européen selon lequel la directive doit également s'appliquer aux intermédiaires, eu égard à la nature et au degré de leur participation. Cela vaut surtout au niveau de la diffusion correcte de l'information.

La notion de «vendeur», qui vise chaque offre en vente au consommateur, que ce soit d'une prestation de service à fournir par la même personne (notion de fournisseur), soit portant sur un service financier à fournir par une autre personne (notion d'intermédiaire), s'accorde parfaitement à cet objectif. Pour ces raisons, les deux notions ont été utilisées, et la définition de «fournisseur» se fait par référence à la notion de «vendeur». En effet, le fournisseur est par définition un vendeur qui est le prestataire du service.

Article 5

Sous-section 2

Contrats à distance ne portant pas sur des services financiers

Afin d'éviter toute confusion sur la portée de cette sous-section, son titre a été modifié conformément à l'avis du Conseil de la Consommation.

Les dispositions existantes relatives aux contrats à distance qui ne concernent pas les services financiers à distance, sont reprises sous la sous-section 2. Les dispositions qui valent aussi bien pour les contrats à distance «ordinaires» que pour les contrats à distance de services financiers (responsabilité, charge de la preuve, caractère impératif) sont reprises dans la sous-section 4.

Article 6

L'article 81, § 2, qui concerne la responsabilité en cas d'envoi, et l'article 81, § 5, de la L.P.C.C., relatif à l'utilisation frauduleuse d'un instrument de transfert électronique de fonds, sont repris dans le nouvel article 83decies, § 4, et l'article 83nonies, sous les dispositions communes à tous les contrats à distance.

Article 7

La directive services financiers à distance contient une disposition identique à celle de l'article 82, § 2, de

De voornaamste reden voor dit dubbel gebruik is de overweging van de Europese wetgever dat de richtlijn, gelet op de aard en de mate van betrokkenheid van tussenpersonen, ook hen van toepassing dient te zijn. Dit geldt vooral op het niveau van een correcte informatieverstrekking.

Het begrip «verkoper», dat ieder tekoopaanbieding aan de consument viseert, hetzij van een door dezelfde persoon te verstrekken financiële dienstverlening (notie van aanbieder), hetzij met betrekking tot een financiële dienst te verstrekken door een andere persoon (notie van tussenpersoon), sluit perfect aan bij deze doelstelling. Om die reden worden beide noties gebruikt, en wordt in de definitie van «aanbieder» verwezen naar de notie «verkoper». De aanbieder is immers per definitie een verkoper die de dienstverstrekker is.

Artikel 5

Onderafdeling 2

Overeenkomsten op afstand die geen betrekking hebben op financiële diensten

Teneinde geen verwarring te laten ontstaan omtrent de reikwijdte van deze onderafdeling, werd de titel aangepast aan het advies van de Raad voor het Verbruik.

In onderafdeling 2 worden de vigerende bepalingen inzake overeenkomsten op afstand die geen betrekking hebben op financiële diensten ondergebracht. De bepalingen die zowel gelden voor «gewone» overeenkomsten op afstand als voor overeenkomsten op afstand met betrekking tot financiële diensten (risicoaansprakelijkheid, bewijslast, dwingend karakter) worden in onderafdeling 4 ondergebracht.

Artikel 6

Artikel 81, § 2, dat betrekking heeft op de aansprakelijkheid bij verzending, en artikel 81, § 5, van de W.H.P.C., dat handelt over het frauduleus gebruik van een instrument voor de elektronische overmaking van geldmiddelen, worden hernomen in het nieuwe artikel 83decies, § 4, en het artikel 83nonies, onder de bepalingen gemeen aan alle overeenkomsten op afstand.

Artikel 7

De richtlijn financiële diensten op afstand bevat een aan artikel 82, § 2, W.H.P.C. identieke bepaling voor

la L.P.C.C., en ce qui concerne la protection de la vie privée du consommateur contre l'usage de techniques de communication à distance non souhaitées par celui-ci. L'usage de techniques de communication à distance à des fins publicitaires dépasse cependant le champ d'application des contrats conclus à distance, et pour cette raison, cette disposition est transférée au Chapitre IV «De la publicité» de la L.P.C.C. (nouvel article 29*bis*, voir plus haut).

Les autres dispositions de l'article 82, dont celle relative à la charge de la preuve de certaines obligations du vendeur, sont reprises, sous les dispositions communes à tous les contrats à distance, au nouvel article 83*decies*.

Dans l'actuel article 83, une série de compétences est octroyée au Roi afin de prescrire certaines dispositions relatives à des produits ou services déterminés, à l'utilisation de certaines techniques de communication à distance, aux ventes publiques organisées au moyen d'une technique de communication à distance. Comme le Conseil de la Consommation le soulève également, il s'agit d'une délégation de compétence qui doit s'appliquer à tous les contrats à distance. Cette disposition est donc abrogée et reprise à la Sous-section 4 sous les dispositions communes (article 83*undecies*).

Article 8

Insertion des sous-sections 3 et 4 (articles 83*bis* à 83*undecies*)

Sous-section 3

Contrats à distance portant sur des services financiers

La sous-section 3 contient la transposition même des dispositions de la directive services financiers à distance. On tente ici essentiellement d'offrir au consommateur une protection suffisante par une obligation d'information minimale afin de lui permettre de choisir, un tant soit peu de manière objective, les offres disponibles sur le marché et un droit de renonciation lui est accordé.

Article 83*bis*

L'article 83*bis* a pour but d'éviter d'éventuels problèmes d'interprétation concernant l'application de cette section aux contrats qui consistent en des prestations successives ou en une série de prestations de services financiers distincts de même nature.

wat de bescherming van de persoonlijke levenssfeer van de consument tegen het gebruik van ongewenste technieken voor communicatie op afstand betreft. Het gebruik van technieken voor communicatie op afstand voor publicitaire doeleinden overstijgt echter het toepassingsveld van op afstand gesloten overeenkomsten, en om die reden wordt deze bepaling in Hoofdstuk IV. «Reclame» van de W.H.P.C. ondergebracht (nieuw artikel 29*bis*, zie hoger).

De andere bepalingen van artikel 82, waaronder deze met betrekking tot de bewijslast van sommige verplichtingen van de verkoper zijn onder de bepalingen, gemeen aan alle overeenkomsten op afstand, in het nieuwe artikel 83*decies* ondergebracht.

In het huidige artikel 83 wordt aan de Koning een aantal bevoegdheden gegeven om bijzondere bepalingen voor te schrijven met betrekking tot bepaalde producten of diensten, het gebruik van bepaalde technieken voor communicatie op afstand, de openbare verkopen die worden georganiseerd door middel van een techniek voor communicatie op afstand. Zoals de Raad voor het Verbruik het ook stelt, gaat het om een bevoegdheidsdelegatie die geldt voor alle op afstand gesloten overeenkomsten. Deze bepaling wordt dan ook opgeheven, en wordt hernomen in Onderafdeling 4 onder de gemene bepalingen (artikel 83*undecies*).

Artikel 8

Invoeging van onderafdelingen 3 en 4 (artikelen 83*bis* tot 83*undecies*)

Onderafdeling 3

Overeenkomsten op afstand met betrekking tot financiële diensten

Onderafdeling 3 houdt de eigenlijke omzetting in van de bepalingen van de richtlijn financiële diensten op afstand. Ook hier wordt in essentie gepoogd de consument een afdoende bescherming te bieden via een minimale informatieplicht teneinde hem toe te laten op enigszins objectieve wijze te kiezen tussen de op de markt voorhanden zijnde aanbiedingen, en wordt hem een verzakingsrecht toegekend.

Artikel 83*bis*

Artikel 83*bis* heeft tot doel eventuele interpretatieproblemen omtrent de toepassing van deze afdeling op overeenkomsten die bestaan uit opeenvolgende, of een reeks van afzonderlijke financiële dienstverrichtingen van dezelfde aard te vermijden.

Il s'agit par exemple de contrats de gestion d'un compte en banque, de mise à disposition et d'utilisation d'un instrument de paiement électronique, de gestion de portefeuille. Ces contrats comportent différentes prestations, telles que le dépôt ou le retrait d'argent sur le compte en banque, l'exécution de transactions avec la carte de crédit, l'exécution de transactions dans le cadre d'un contrat de gestion de portefeuille (voir considérants n° 16 et 17 de la directive).

Sont ainsi visées les opérations successives qui ont lieu en exécution de conventions cadre.

Dans ces cas, les dispositions de cette sous-section s'appliquent seulement à la première convention. Si toutefois de nouveaux éléments viennent s'ajouter au contrat initial, il s'agit d'une convention complémentaire à laquelle s'appliquent à nouveau les dispositions de cette sous-section dans la mesure où cela se passe à distance. On peut, par exemple, penser à la mise à disposition d'une carte de crédit liée à un compte bancaire existant. Par contre, la souscription de nouvelles parts de participation, dans le même organisme de placement collectif, ne constitue pas une convention complémentaire mais une opération de même nature.

Le Conseil de la Consommation a soulevé la question de l'achat d'une nouvelle SICAV. Il s'agit normalement d'une nouvelle convention sauf en cas de souscription de nouvelles parts de participation dans le même organisme de placement collectif (cfr *supra*).

S'il n'y a pas de première convention, les obligations d'information des articles 83ter et 83^{quater} sont applicables à la première opération des opérations échelonnées de même nature entre les mêmes parties au contrat (article 83bis, alinéa 2).

Suite à la remarque du Conseil d'État, la terminologie de la directive a été littéralement reprise. Les mots «*initiale overeenkomst*» sont remplacés par les mots «*initieel akkoord*» et les mots «*convention initiale*» par «*première convention*».

I. Obligation d'information: les articles 83ter à 83^{quinquies}

Les articles 83ter à 83^{quinquies} ont trait à l'obligation d'information du vendeur à l'égard du consommateur. À la lecture de ces articles, il apparaît qu'une

Het betreft bijvoorbeeld een overeenkomst tot beheer van een bankrekening, tot terbeschikkingstelling en gebruik van een elektronisch betaalinstrument, een portefeuillebeheersovereenkomst. Dergelijke overeenkomsten omvatten verschillende verrichtingen, zoals het deponeren of opnemen van geld op de bankrekening, het verrichten van transacties met de kredietkaart, het verrichten van transacties in uitvoering van de portefeuillebeheersovereenkomst (zie overwegingen nr. 16 en 17 van de richtlijn).

De zogenaamde kaderovereenkomsten worden dus bedoeld, in uitvoering waarvan opeenvolgende verrichtingen plaatshebben.

De bepalingen van deze onderafdeling vinden in deze gevallen enkel toepassing op het initieel akkoord. Worden evenwel nieuwe elementen toegevoegd aan de initiële overeenkomst, dan gaat het om een aanvullende overeenkomst, waarop de bepalingen van deze onderafdeling, uiteraard in de mate dat dit op afstand gebeurt, weer van toepassing zijn. Er kan bijvoorbeeld gedacht worden aan de terbeschikkingstelling van een kredietkaart in combinatie met de bestaande bankrekening. Daarentegen gaat het bij het inschrijven op nieuwe rechten van deelneming in dezelfde instelling voor collectieve belegging niet om een aanvullende overeenkomst, maar om een verrichting van dezelfde aard.

De Raad voor het Verbruik wierp hierbij de vraag op van een aankoop van een andere BEVEK. Normaal gezien gaat het hier om een nieuwe overeenkomst, behalve bij inschrijving op nieuwe rechten van deelneming in dezelfde instelling voor collectieve belegging (cfr *supra*).

Ontbreekt een initieel akkoord, dan gelden de informatieverplichtingen van de artikelen 83ter en 83^{quater} enkel voor de eerste verrichting van de even volgende verrichtingen van dezelfde aard tussen dezelfde overeenkomstsluitende partijen (artikel 83bis, tweede lid).

In navolging van de opmerking van de Raad van State werd de terminologie van de richtlijn letterlijk overgenomen. De woorden «*initiale overeenkomst*» worden vervangen door «*initieel akkoord*», en «*convention initiale*» door «*première convention*».

I. Informatieverplichting: artikelen 83ter tot 83^{quinquies}

De artikelen 83ter tot 83^{quinquies} handelen dus over de informatieverplichting van de verkoper ten aanzien van de consument. Zoals uit een lezing van deze

information minimale et détaillée doit être fournie au consommateur. On a indiqué ci-avant qu'un service financier est, dans la plupart des cas, complètement et exclusivement matérialisé dans un contrat. C'est la raison pour laquelle une information objective relative aux caractéristiques du service financier et aux conditions du contrat (voir article 83*quinquies*) revêt une importance essentielle.

Où, dans le régime général des contrats à distance, une distinction est faite entre les obligations d'information préalable à la conclusion du contrat et la confirmation de l'information sur un support durable après la conclusion du contrat, l'accent est mis, pour les services financiers à distance, presque exclusivement sur l'obligation d'information précontractuelle. Une information minimale est exigée afin de permettre au consommateur d'apprécier en toute connaissance l'offre faite, bien avant qu'il donne son accord sur cette offre (article 83*ter*). Cette information minimale doit être ensuite communiquée au consommateur avec toutes les conditions du contrat sur papier ou sur un autre support durable disponible et accessible au consommateur (article 83*quinquies*).

On ne peut en effet parler, pour les services financiers, de réel accord avec l'offre émise que si le consommateur a eu l'occasion d'examiner l'offre avant de s'engager car le service financier est matérialisé quasi exclusivement par les dispositions contractuelles.

Il convient de rappeler que cette obligation d'information minimale se cumule, le cas échéant, aux obligations d'informations spécifiques à certains secteurs.

Il incombe au vendeur ou au fournisseur de communiquer cette information minimale au consommateur d'une manière non équivoque, claire et compréhensible par tout moyen adapté à la technique de communication à distance utilisée. Comme le souligne le Conseil d'État, les informations doivent aussi être fournies «en tenant dûment compte, notamment, des principes de la bonne foi dans les transactions commerciales et de la protection de ceux qui, selon la législation des États membres, sont jugés incapables, comme les mineurs» (article 3.2. de la directive services financiers à distance).

Comme le suggère aussi le Conseil d'État, une telle obligation de comportement de marché correct découle

artikelen blijkt, is de minimale aan de consument mee te delen informatie vrij gedetailleerd uitgewerkt. Hoger werd er al op gewezen dat een financiële dienst in de meeste gevallen volledig en uitsluitend gematerialiseerd is in een overeenkomst. Daarom is een geobjectiveerde voorlichting omtrent de kenmerken van de financiële dienst en van de contractvoorwaarden (zie artikel 83*quinquies*) dan ook van essentieel belang.

Waar in het algemene regime inzake overeenkomsten op afstand een onderscheid gemaakt wordt tussen de aan de sluiting van de overeenkomst voorafgaande informatieverplichtingen, en een schriftelijke of op duurzame drager te verrichten bevestiging van de informatie ná het sluiten van de overeenkomst, ligt de nadruk bij financiële diensten op afstand bijna uitsluitend op de precontractuele informatieverplichting. Een minimale informatie is vereist teneinde de consument toe te laten om met volle kennis van zaken te kunnen oordelen over het aanbod, ruim vóór hij al dan niet ingaat op dit aanbod (artikel 83*ter*). Deze minimale informatie moet samen met alle contractvoorwaarden vervolgens aan de consument worden meegedeeld op papier of op een andere voor de consument beschikbare en toegankelijke duurzame drager (artikel 83*quinquies*).

Er kan bij financiële diensten immers maar sprake zijn van een werkelijke instemming met het verrichte aanbod indien de consument in de gelegenheid gesteld werd het aanbod nader te bekijken vóór hij erop ingaat, omdat de financiële dienst quasi uitsluitend door de contractuele bepalingen gematerialiseerd wordt.

Er zij ook aan herinnerd dat deze minimale informatieverplichting desgevallend cumulatief toepassing vindt met specifieke sectoriële informatievereisten.

Op de verkoper of de aanbieder weegt de verplichting om deze minimale informatie op een ondubbelzinnige, heldere en begrijpelijke wijze, op een aan de gebruikte techniek voor communicatie op afstand aangepaste wijze, mee te delen aan de consument. Zoals de Raad van State het benadrukt, dient deze informatieverstrekking eveneens te gebeuren «met inachtneming met name van de beginselen van eerlijkheid bij commerciële transacties alsmede de beginselen betreffende de bescherming van hen die volgens de nationale wetgeving van de diverse lidstaten handelingsonbekwaam zijn, zoals de minderjarigen» (artikel 3.2. van de richtlijn financiële diensten op afstand).

Zoals de Raad van State het ook suggereert, volgt een dergelijke verplichting van correct marktgedrag

des principes généraux de la L.P.C.C., à savoir des articles 93 et 94. Ces obligations d'information précontractuelle minimale s'inscrivent également dans le prolongement des principes généraux du droit des obligations, tels qu'entre autres, l'article 1134, alinéa 3, du Code civil, les principes en matière de capacité des parties contractantes, tels qu'ils découlent des articles 1123 à 1125 du Code civil, et la législation spécifique sur la protection des mineurs.

Article 83ter

L'article 83ter impose une obligation d'information minimale, «en temps utile, avant que le consommateur ne soit lié par un contrat ou par une offre».

La suggestion du Conseil de la Consommation de reprendre la formulation de la directive «En temps utile, avant que le consommateur ne soit lié par un contrat» et non la notion «d'offre en vente» a donc été suivie. Ceci afin d'éviter des problèmes d'interprétation sur la question de savoir quand une communication doit être considérée comme étant seulement de la publicité, et quand elle est également une «offre en vente» au sens de la L.P.C.C.

Le terme «en temps utile avant que le consommateur ne soit lié par un contrat ou une offre», signifie que le vendeur doit donner au consommateur intéressé, dès que possible, une information objective sur le service financier concerné, afin de lui permettre en tout cas de prendre une décision judicieuse sur l'offre faite avant d'y accéder. Vu la diversité des services financiers, il est impossible de fixer un seul délai pour ceci.

Comme l'indique le Conseil d'État dans son avis, on a estimé que la formulation en néerlandais «*te gelegener tijd voordat de consument gebonden is door...*» est plus conforme à la version française et anglaise de la directive («*in good time before the consumer is bound by...*»). Il convient en effet d'indiquer que l'information à fournir au consommateur ne doit pas seulement être communiquée en temps utile avant son consentement. Une obligation de prudence pèse également sur le vendeur ou le fournisseur pour communiquer cette information dès que l'occasion se présente.

L'information minimale, à procurer par le vendeur, est divisée en quatre catégories. Ces catégories sont décrites ci-après. Une information minimale est exigée:

reeds uit de algemene beginselen van de W.H.P.C., met name uit de artikelen 93 en 94. Deze minimale, precontractuele informatieverplichtingen liggen eveneens in het verlengde van de algemene beginselen van het verbintenissenrecht, zoals onder meer het artikel 1134, lid 3, van het Burgerlijk Wetboek, de beginselen inzake bekwaamheid van de contracterende partijen, zoals die volgen uit de artikelen 1123 tot 1125 van het Burgerlijk Wetboek, en specifieke wetgeving ter bescherming van minderjarigen.

Artikel 83ter

Artikel 83ter legt minimale informatieverplichtingen op, «te gelegener tijd voordat de consument gebonden is door een overeenkomst of een aanbod».

De suggestie van de Raad voor het Verbruik om de formulering van de richtlijn «te gelegener tijd voordat de consument gebonden is door een contract» te herkennen, en niet de notie «tekoopaanbieding», werd dus gevolgd. Dit teneinde interpretatieproblemen te vermijden over de vraag wanneer een mededeling enkel als «reclame» moet beschouwd worden, en wanneer dit tevens een «tekoopaanbieding» in de zin van de W.H.P.C. inhoudt.

Met de term «te gelegener tijd voordat de consument gebonden is door een overeenkomst of een aanbod» wordt bedoeld dat de verkoper de geïnteresseerde consument zo vlug mogelijk een geobjectiveerde voorlichting dient te geven omtrent de betrokken financiële dienst, teneinde hem in elk geval in staat te stellen oordeelkundig te beslissen over het verrichte aanbod vóór hij er al dan niet op ingaat. Gezien de verscheidenheid in financiële diensten, is het onmogelijk hier één enkele termijn aan te vast te knopen.

Zoals door de Raad van State aangegeven in haar advies, werd geoordeeld dat de Nederlandse omschrijving «te gelegener tijd voordat de consument gebonden is door...» nauwer aansluit bij de Franse en de Engelse versie van de richtlijn («*in good time before the consumer is bound by...*»). Hiermee wordt beter aangegeven dat te verstrekken informatie de consument niet enkel geruime tijd vóór zijn toestemming moet medegedeeld worden. Er wordt zo eveneens gewezen op de zorgvuldigheidsverplichting die op de verkoper of de aanbieder weegt om, vanaf dat de gelegenheid zich voordoet, deze informatie mee te delen.

De minimale informatie, te verstrekken door de is in vier categorieën onder te brengen. Deze categorieën worden hierna toegelicht. Minimale informatie is vereist:

1. relative au fournisseur du service financier: identité, adresse, numéro d'entreprise, autorité de contrôle éventuelle, identité et adresse des éventuels intermédiaires et représentants;

2. relative au service financier même: ses caractéristiques principales, le *prix total* dû par le consommateur au vendeur, y compris l'ensemble des rémunérations, charges et dépenses y afférentes, et tous les impôts et taxes à acquitter obligatoirement par l'intermédiaire du vendeur; les risques particuliers à certains services financiers; les limitations de la durée de validité de l'information fournie; le mode de paiement et d'exécution; les coûts afférents à l'utilisation de la technique de communication à distance lorsqu'ils sont calculés sur un autre fondement que le tarif de base.

Une obligation générale d'indiquer les prix ou tarifs de manière claire et transparente pèse sur le vendeur. Permettre au consommateur de calculer lui-même le prix est une obligation qui peut s'avérer trop lourde car différents facteurs peuvent intervenir. Pour cette raison, la remarque du Conseil de la Consommation de suivre la directive et d'imposer que le consommateur puisse vérifier la base de calcul du prix et non calculer ce prix, a été suivie. (voir aussi *infra* article 83quater, alinéa 2, c.).

En ce qui concerne la différence entre le 2°, b) et le 2°, d), on peut citer les exemples suivants. Lors d'une commande à distance d'un paquet d'actions, le vendeur devra entre autres retenir la taxe boursière pour le consommateur. Ces taxes doivent par conséquent être incorporées au prix total (b). Si le consommateur conclut un contrat de crédit hypothécaire à distance, le vendeur devra lui indiquer que des droits d'enregistrement sont dus sur le bien immobilier hypothéqué (d).

3. relative au contrat à distance: l'existence ou non d'un droit de renonciation; la durée, les conditions et autres modalités de l'exercice du droit de renonciation; l'éventuelle durée minimale du contrat; les éventuelles possibilités de résiliation; des instructions pratiques pour l'exercice du droit de renonciation indiquant, entre autres, l'adresse à laquelle la notification doit être envoyée; la législation sur laquelle le vendeur se fonde pour régir les obligations d'information pré-contractuelles; les clauses contractuelles concernant le juge compétent et le droit applicable au contrat, la ou les langues utilisées.

1. omtrent de aanbieder van de financiële dienst: identiteit, adres, ondernemingsnummer, eventuele toezichthoudende overheid, identiteit en adres van eventuele tussenpersonen en vertegenwoordigers;

2. omtrent de financiële dienst zelf: de belangrijkste kenmerken ervan; de *totale prijs* die de consument aan de verkoper moet betalen voor de financiële dienst, met inbegrip van alle ermee samenhangende vergoedingen, kosten en uitgaven, alsmede alle via de verkoper verplicht te betalen belastingen en taksen; de bijzondere risico's die sommige financiële diensten met zich meebrengen; eventuele beperkingen in geldigheidsduur van de verstrekte informatie; de wijze van betaling en uitvoering; de kosten voor het gebruik van de techniek voor communicatie op afstand wanneer deze op een andere grondslag dan het basistarief worden berekend.

Op de verkoper weegt in het algemeen de verplichting om op een heldere en transparante manier de prijzen of tarieven aan te duiden. De verplichting om de consument in staat te stellen zelfstandig de prijs te berekenen kan te ver gaan, aangezien verschillende factoren hierbij een rol kunnen spelen. Om die reden werd de opmerking van de Raad voor het Verbruik gevolgd om, in navolging van de richtlijn, op te leggen dat de consument de grondslag voor berekening van de prijs kan «nagaan» in plaats van te «berekenen». (zie ook *infra* artikel 83quater, tweede lid, c.).

Wat het verschil tussen 2°, b) en 2°, d) betreft, kunnen de volgende voorbeelden worden aangehaald. Bij een bestelling op afstand van een aandelenpakket zal de verkoper onder meer de beurstaks moeten inhouden voor de consument, en dienen deze taksen bijgevolg in de totale prijs geïncorporeerd te zijn (b). Sluit de consument bijvoorbeeld een overeenkomst inzake hypotheek krediet op afstand, dan zal de verkoper hem moeten wijzen op de registratierechten die hij op het in hypotheek gegeven onroerend goed zal verschuldigd zijn (d).

3. omtrent de overeenkomst op afstand: het al dan niet bestaan van een verzakingsrecht; de duur, voorwaarden, en andere modaliteiten die gepaard gaan met de uitoefening van het verzakingsrecht; de eventuele minimumduur van het contract; eventuele opzegmogelijkheden; praktische instructies voor de uitoefening van het verzakingsrecht, onder andere naar welk adres de kennisgeving van de herroeping moet worden verzonden; de wetgeving door de verkoper gebruikt als grondslag voor de precontractuele informatieverplichtingen; bedingen inzake bevoegde rechter en het op de overeenkomst toepasselijk recht; informatie over de gebruikte taal of talen.

En ce qui concerne l'information sur le contrat à distance, le consommateur doit être informé sur le montant qu'il peut être tenu de payer sur la base de l'article 83septies, § 1er. En vertu de cet article, le fournisseur peut demander au consommateur, qui exerce son droit de renonciation, le paiement des services financiers effectivement fournis en cas de contrat exécuté anticipativement avec l'accord du consommateur. Comme le Conseil de la Consommation le souligne également dans son avis, ce montant n'est pas nécessairement fixé à l'avance car cela peut dépendre de la durée des services effectivement prestés, par exemple la durée du crédit déjà consenti. Le but de cette obligation d'information préalable n'est autre que de communiquer les éléments de calcul de ce montant.

Le point c de l'énumération traite de l'obligation d'informer de l'éventuel droit de résiliation. Conformément à l'avis du Conseil de la Consommation, l'information relative aux instructions pratiques de l'exercice de ce droit de résiliation (point d) n'est pas essentielle et peut donc être supprimée.

De l'énumération de l'article 83ter, § 1er, 3°, il apparaît que le vendeur doit explicitement indiquer quelle est la législation qui sert de fondement aux obligations d'information pré-contractuelles (respect des articles 83ter à quinquies) et qu'il doit aussi communiquer les clauses relatives au droit applicable au contrat et au juge compétent en cas de litige.

On a expliqué ci-dessus que la «clause marché intérieur» de la loi commerce électronique est en principe d'application aux services financiers à distance (article 5 de la loi commerce électronique). Ce principe n'est cependant pas applicable à «la liberté des parties de choisir le droit applicable à leur contrat» (article 6, alinéa 3, 1°, de la loi commerce électronique) et aux «obligations contractuelles concernant les contrats conclus avec des consommateurs» (article 6, alinéa 3, 2°, de la loi commerce électronique, voir aussi l'annexe de l'article 3 de la directive commerce électronique).

Par conséquent, il est possible que le droit d'un État membre-U.E. déterminé soit valable pour une publicité d'un service financier sur internet (clause marché intérieur, le pays d'origine) tandis qu'un autre régime juridique serait d'application sur les obligations contractuelles, par exemple suite aux règles de renvoi suivant le Traité du 19 juin 1980 relatif au droit applicable aux obligations contractuelles (aussi appelé Traité de Rome). Cela vaut aussi pour les clauses qui désignent le juge

Wat de informatie over de overeenkomst op afstand betreft, dient de consument geïnformeerd te worden over het bedrag dat hij kan gehouden zijn te betalen op grond van artikel 83septies, § 1. Krachtens dit artikel, kan de aanbieder aan de consument die zijn verzakingsrecht uitoefent op een overeenkomst die met toestemming van de consument vervroegd uitgevoerd werd, de betaling vragen voor de effectief verleende financiële diensten. Dit bedrag staat, zoals de Raad voor het Verbruik in haar advies ook opmerkt, niet noodzakelijk op voorhand vast, want het hangt mede af van de duur van de effectief gepresteerde diensten, bijvoorbeeld de duur van het al toegestaan krediet. De bedoeling van deze voorafgaande informatieverplichting bestaat er dus enkel in de elementen voor de berekening van dit bedrag mee te geven.

Punt c van de opsomming handelt over de verplichting het eventuele opzegrecht mee te delen. In navolging van het advies van de Raad voor het Verbruik is de informatie over de praktische instructies voor de uitoefening van dit opzegrecht (punt d) niet essentieel, en mag ze dus weggelaten worden.

Zoals blijkt uit de opsomming in artikel 83ter, § 1, 3°, wordt de verkoper verplicht expliciet aan te duiden welke wetgeving hij gebruikt als grondslag voor de precontractuele informatieverplichtingen (naleving van de artikelen 83ter tot quinquies), en dient hij eveneens de bedingen inzake het op de overeenkomst toepasselijke recht en inzake de bevoegde rechter in geval van geschil mee te delen.

Hoger werd uiteengezet dat de «interne marktclausule» van de wet elektronische handel in principe van toepassing is bij financiële diensten op afstand (artikel 5 wet elektronische handel). Dit beginsel is echter niet van toepassing op «de vrijheid van de partijen om op het op hun contract toepasselijke recht te kiezen» (artikel 6, derde lid, 1°, wet elektronische handel) en op «contractuele verplichtingen betreffende consumentenovereenkomsten» (artikel 6, derde lid, 2°, wet elektronische handel, zie ook de bijlage bij artikel 3 van de richtlijn elektronische handel).

Bijgevolg is het mogelijk dat voor een reclame voor een financiële dienst op het internet het recht van een bepaalde EU-lidstaat geldt (interne marktclausule, het land van oorsprong) terwijl een ander rechtstelsel op de contractuele verbintenissen van toepassing zou worden verklaard, bijvoorbeeld ingevolge de verwijzingsregels volgende uit het Verdrag van 19 juni 1980 inzake het recht dat van toepassing is uit verbintenissen uit overeenkomst (het zogenaamde Verdrag van Rome).

compétent en cas de litige: les dispositions du Règlement (CE) n° 44/2001 du Conseil du 22 décembre 2000, concernant la compétence judiciaire, la reconnaissance et l'exécution des décisions en matière civile et commerciale (*J.O.C.E.*, n° L 12 du 16 janvier 2001, p.1), sont entièrement applicables. A cet égard, on peut également se référer au considérant n° 9 de la directive services financiers à distance.

Il est certainement important pour le consommateur de savoir sous quel régime juridique il tombe et à quelle protection juridique il peut faire appel. De son côté, le vendeur doit veiller à ce que les éventuelles clauses concernant le droit applicable et le juge compétent soient conformes aux dispositions de droit international privé, et notamment ne soient pas contraires au Traité ou au Règlement susmentionnés, ou ne créent pas un déséquilibre manifeste entre les droits et obligations des parties contractantes.

L'obligation de communiquer préalablement la clause du droit applicable, est aussi importante à la lumière de l'article 83ter, § 2, nouveau de la L.P.C.C., qui à première vue paraît évident et dans lequel figure la disposition suivante: «Les informations portant sur des obligations contractuelles doivent être conformes aux obligations contractuelles qui résultent du droit applicable au contrat à distance en cas de conclusion de celui-ci.» Il n'appartient donc pas, comme le craignent les représentants des organisations de consommateurs, au fournisseur de déterminer librement le droit applicable et le tribunal compétent par l'insertion d'une clause *ad hoc* dans le contrat.

Par exemple, si un vendeur d'un service financier mentionne dans son offre un taux qui répond aux exigences de sa législation nationale (pays d'origine) mais qu'un autre système juridique régit, suite aux dispositions du Traité de Rome, les obligations contractuelles de telle sorte qu'un autre taux doit être indiqué, une telle mention est contraire à l'article 83ter, § 2.

En ce qui concerne le point 3, e), l'avis du Conseil d'État a été suivi et la formulation de la directive à l'article 3.1.3.e) a été reprise.

4. relative aux voies de recours: l'existence ou non de procédures de règlement de litiges extra-judiciaires et d'éventuels fonds de garantie.

En ce qui concerne le point 4, b), on a tenu compte de l'avis du Conseil d'État en reprenant la formulation de la directive.

Hetzelfde geldt voor bedingen tot aanwijzing van de bevoegde rechter in geval van geschil: de bepalingen van de Verordening (EG) nr. 44/2001 van de Raad van 22 december 2000 houdende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken (*P.B.E.G.*, nr. L 12 van 16 januari 2001, p.1) gelden onverkort. In dit opzicht kan nog verwezen worden naar overweging nr. 9 van de richtlijn financiële diensten op afstand.

Het is zeker belangrijk voor de consument om te weten onder welk rechtstelsel hij valt en op welke wettelijke bescherming hij zich desgevallend mag beroepen. De verkoper van zijn kant dient er uiteraard voor te zorgen dat eventuele bedingen omtrent toepasselijk recht, en de bevoegde rechter conform zijn met de bepalingen van internationaal privaatrecht, en in het bijzonder niet strijdig zijn met het hoger geciteerde Verdrag of de vermelde Verordening, of geen kennelijk onevenwicht creëren tussen de rechten en plichten van de contractspartijen.

De verplichting om bedingen van rechtskeuze voorafgaandelijk mee te delen, is ook van belang in het licht van het nieuwe artikel 83ter, § 2, W.H.P.C. dat op het eerste gezicht evident lijkt en waarin het volgende bepaald wordt: «De mededelingen over contractuele verbintenissen dienen in overeenstemming te zijn met de contractuele verbintenissen die in het geval van het sluiten van de overeenkomst gelden op grond van het toepasselijke recht.» Het is dus zeker niet zo, zoals de vertegenwoordigers van de consumentenorganisaties vrezen, dat het aan de aanbieder is om vrij het toepasselijk recht en de bevoegde rechtbank te bepalen door invoeging van een *ad hoc* beding in het contract.

Vermeldt een verkoper van een financiële dienst bij zijn aanbod bijvoorbeeld een rentevoet die beantwoordt aan de vereisten gesteld in zijn nationale wetgeving (land van oorsprong) maar beheerst, ingevolge de bepalingen van het Verdrag van Rome, een ander rechtstelsel de verbintenissen uit de overeenkomst en dient er een andere rentevoet aangeduid worden, dan is een dergelijke vermelding in strijd met artikel 83ter, § 2.

Wat punt 3, e) betreft, werd het advies van de Raad van State gevolgd, en wordt de formulering van de richtlijn in artikel 3.1.3.e) overgenomen.

4. omtrent de rechtsmiddelen: het al dan niet bestaan van buitengerechtelijke geschillenprocedures en van eventuele garantiefondsen.

Wat punt 4, b) betreft, werd rekening gehouden met het advies van de Raad van State, door de in de richtlijn opgenomen formulering over te nemen.

L'avis du Conseil d'État a également été suivi en ce qui concerne l'article 83ter, § 2, déjà commenté, et la formulation de l'article 4.4. de la directive a été reprise.

Article 83^{quater}: information à fournir en cas de communication par téléphonie vocale

En cas de communication par téléphone relative à une offre pour un service financier, et dans la mesure où cela ne porte pas atteinte à la protection de sa vie privée (voir ci-dessus lors du commentaire de l'utilisation de techniques de communication pour des fins de publicité), l'article 83ter, § 1er doit en principe également être respecté. A condition que le consommateur donne son accord exprès, une obligation d'information plus limitée s'applique, dont les informations minimales à fournir sont énumérées au deuxième alinéa de l'article 83^{quater} (la preuve de cet accord incombe finalement au fournisseur, voir article 83^{decies}, § 1er, alinéa 1er). Ici, le vendeur doit en tout cas communiquer au consommateur que d'autres informations, comme notamment celles imposées par l'article 83ter, § 1er, nouveau de la loi, peuvent être fournies à sa demande (voir le dernier alinéa de l'article 83^{quater}).

La suggestion du Conseil d'État de supprimer le début de l'article 83^{quater}, alinéa 2 en avant-projet, conformément à la directive, a été suivie. De même, l'alinéa 3 a été adapté à la remarque du Conseil d'État, qui était d'avis que la référence expresse à l'information minimale visée à l'article 83ter, § 1er, limitait l'obligation du vendeur ou du fournisseur de fournir sur demande d'autres informations, de sorte que la directive n'était pas à cet égard correctement transposée.

Il est à noter que l'article 83^{quater} ne s'applique pas seulement en cas d'approche téléphonique par le vendeur, mais qu'il s'applique également dans le cas où le consommateur prend contact avec le vendeur, par exemple en réagissant sur une incitation par un message publicitaire.

Au début de toute conversation, l'identité du vendeur et le but commercial de l'appel doivent toujours être communiqués clairement. En outre, la personne qui entre en contact avec le consommateur doit faire connaître son identité et sa qualité (par exemple courtier en assurances, intermédiaire financier, ou bien assureur ou fournisseur de services financiers), ainsi que son lien avec le fournisseur, doit décrire les principales caractéristiques du service financier, doit donner le prix total y compris toutes les rémunérations, les frais et taxes à acquitter par l'intermédiaire du vendeur (voir la

Ook wat het reeds besproken artikel 83ter, § 2, betreft, werd het advies van de Raad van State gevolgd, en wordt de formulering van artikel 4.4. van de richtlijn overgenomen.

Artikel 83^{quater}: te verstrekken informatie bij communicatie via spraaktelefonie

In geval van telefonische communicatie met betrekking tot een aanbod voor een financiële dienst, en in de mate dit geen inbreuk op de bescherming van zijn persoonlijke levenssfeer uitmaakt (zie hoger bij de bespreking van het gebruik van communicatietechnieken voor reclamedoelinden), dient artikel 83ter, § 1, in principe eveneens nageleefd te worden. Mits de consument daarin echter uitdrukkelijk toestemt, geldt er een beperktere informatieverplichting, waarvan de minimum mee te delen inlichtingen opgesomd worden in het tweede lid van artikel 83^{quater} (het bewijs van deze toestemming ligt uiteindelijk op de aanbieder, zie artikel 83^{decies}, § 1, eerste lid). Hierbij dient de verkoper in elk geval aan de consument mee te delen dat op zijn verzoek andere informatie, zoals onder meer de informatie voorgeschreven door het nieuwe artikel 83ter, § 1, van de wet beschikbaar is (zie het laatste lid van artikel 83^{quater}).

Op aangeven van de Raad van State werd de aanhef van het tweede lid van artikel 83^{quater} van het voorontwerp verwijderd en aangepast aan de richtlijn. Ook het derde lid werd aangepast aan de opmerking van de Raad van State, die van oordeel was dat de uitdrukkelijke verwijzing naar de minimale informatie bedoeld in artikel 83ter, § 1, de verplichting van de verkoper of aanbieder om op verzoek andere informatie te verstrekken, beperkte, zodat de richtlijn in dit opzicht niet correct zou zijn omgezet.

Er wordt hierbij opgemerkt dat artikel 83^{quater} niet enkel van toepassing is bij telefonische benadering door de verkoper, maar ook geldt in geval de consument telefonisch contact opneemt met de verkoper, bijvoorbeeld als hij ingaat op een aansporing daartoe via een reclameboodschap.

Aan het begin van elk gesprek moet de identiteit van de verkoper, en het commerciële oogmerk van de oproep altijd duidelijk worden meegedeeld. Daarnaast moet de persoon die in contact treedt met de consument zijn identiteit en zijn hoedanigheid (bijvoorbeeld verzekeringsmakelaar, financiële tussenpersoon, dan wel verzekeraar of financiële dienstverlener) bekend maken, evenals zijn band met de aanbieder, dient hij de belangrijkste kenmerken van de financiële dienst te beschrijven, de totale prijs aan te geven, met inbegrip van alle vergoedingen, kosten en taksen die via de

discussion sur l'article 83ter, § 1er, 2°, b)), doit attirer son attention sur des taxes et/ou frais qui ne doivent pas être acquittés par l'intermédiaire du vendeur, et doit informer le consommateur de l'existence ou non d'un droit de renonciation avec, le cas échéant, les modalités de l'exercice de ce droit.

Article 83quinquies: Communication des conditions contractuelles et des informations à donner préalablement

Les informations minimales de l'article 83ter, § 1er, ainsi que toutes les conditions contractuelles doivent être communiquées au consommateur, qui démontre un intérêt dans une offre déterminée, *bien avant qu'il soit lié par un contrat* (voir plus haut, lors de la discussion sur l'article 83ter), sur un papier ou sur un autre support durable, mis à sa disposition et auquel il a accès. La sous-section services financiers à distance va ici plus loin qu'en matière de contrats à distance où une telle notification vaut seulement à titre de confirmation de la conclusion du contrat (voir ci-dessus).

Dans le seul cas où le contrat a été conclu à la demande du consommateur via une technique de communication à distance qui ne permet pas de transmettre toutes les conditions contractuelles et les informations sur papier ou sur un autre support durable, le vendeur devra satisfaire à cette obligation immédiatement après la conclusion du contrat.

On peut par exemple penser au consommateur qui atterrit dans l'aéroport d'un autre état membre, qui veut réserver une voiture de location et doit pour cela prendre une assurance. S'il ne dispose que d'un téléphone, il peut néanmoins négocier et conclure un contrat d'assurance, et dans ce cas, la confirmation écrite des informations aura lieu seulement plus tard (exemple repris de M. VAN HUFFEL, «Commercialisation à distance des services financiers: derniers développements d'une – déjà – longue histoire...», *R.E.D.C.*, 2001, n°. 4, (295-340), p. 324).

Le § 3 de l'article 83quinquies dispose enfin que le consommateur peut toujours demander, au cours du contrat, de recevoir les conditions contractuelles sur papier. Il a également le droit de changer la technique de communication à distance utilisée (il dispose, par exemple, entre-temps d'un ordinateur), à moins que cela ne soit incompatible avec le contrat à distance conclu ou avec la nature du service financier fourni.

verkoper moeten worden betaald (zie hierover de bespreking bij artikel 83ter, § 1, 2°, b)), zijn aandacht te vestigen op eventuele niet via de verkoper te betalen taksen en/of kosten, en hem te wijzen op het al dan niet bestaan van een verzakingsrecht met, indien dit het geval is, de modaliteiten rond de uitoefening van dit recht.

Artikel 83quinquies: Mededeling van de contractvoorwaarden en de vooraf te verstrekken informatie

Aan de consument die interesse betoont in een bepaald aanbod dienen de minimale vermeldingen van artikel 83ter, § 1, samen met alle contractuele voorwaarden, *te gelegener tijd voordat de consument door een overeenkomst gebonden is* (zie hoger, bij de bespreking van artikel 83ter), op papier of via een andere voor de consument beschikbare en toegankelijke duurzame drager medegedeeld te worden. Hierin gaat de onderafdeling financiële diensten op afstand verder dan inzake overeenkomsten op afstand, waar een dergelijke kennisgeving enkel ter bevestiging van de gesloten overeenkomst geldt (zie hoger).

Enkel indien de overeenkomst op verzoek van de consument tot stand kwam via een communicatietechniek op afstand die niet toelaat alle contractvoorwaarden en informatie op papier of een andere duurzame drager te verstrekken, zal de verkoper hieraan onmiddellijk na de sluiting van de overeenkomst moeten voldoen.

Er kan bijvoorbeeld gedacht worden aan een consument die in de luchthaven van een andere lidstaat aanbeldt, een huurwagen wil bestellen, en hierop een verzekering dient te nemen. Beschikt hij enkel over een telefoon, dan kan hij niettemin het verzekeringscontract onderhandelen en afsluiten, en zal de schriftelijke bevestiging van de informatie pas later plaatsvinden (voorbeeld geciteerd uit M. VAN HUFFEL, «Commercialisation à distance des services financiers: derniers développements d'une – déjà – longue histoire...», *R.E.D.C.*, 2001, nr. 4, (295-340), p. 324).

Paragraaf 3 van artikel 83quinquies bepaalt tenslotte dat de consument in de loop van de overeenkomst altijd mag vragen om de contractvoorwaarden op papier te verkrijgen. Hij heeft eveneens het recht om van gebruikte techniek voor communicatie op afstand te veranderen (hij heeft bijvoorbeeld inmiddels een computer), tenzij dat niet met de gesloten overeenkomst of de aard van de verstrekte financiële dienst te verenigen is.

II. Droit de renonciation: articles 83*sexies* et 83*septies*Article 83*sexies*: droit de renonciation

A côté de l'obligation d'information, le deuxième élément essentiel dans la protection du consommateur consiste à lui accorder un droit de renonciation: il peut renoncer au contrat dans un délai de 14 jours calendrier, sans pénalité et sans indication de motifs. Ce délai court en principe à compter du jour de la conclusion du contrat à distance. Si le consommateur reçoit, les conditions contractuelles et les informations visées à l'article 83*ter*, § 1er, sur papier ou sur support durable après la conclusion du contrat, le délai court à partir du jour où le consommateur reçoit ces informations sur papier ou autre support durable. Cela ne peut se passer qu'en application de l'article 83*quinqüies*, § 2. La remarque du Conseil d'État qu'il est préférable de reprendre le texte de la directive est justifiée.

La remarque des représentants de la production et de la distribution, exprimée au sein du Conseil de la Consommation, a été ici prise en compte. Les États membres ne peuvent adopter de dispositions plus strictes que la directive qu'en matière d'information préalable, pour autant que ces dispositions supplémentaires soient conformes au droit communautaire et qu'elles soient communiquées à la Commission (voir articles 4.2 et 4.3 de la directive). Pour les autres dispositions de la directive, le principe d'harmonisation totale s'applique, dont notamment le droit de renonciation. Le point de départ du délai de renonciation a donc été repris de la directive.

En ce qui concerne le terme «droit de renonciation», le Conseil d'État n'aperçoit pas de raison pour ne pas employer le terme «droit de rétractation» utilisé dans la directive. Il en est de même pour le terme «droit de résiliation» en ce qui concerne les assurances.

Déjà, lors de la transposition de la directive contrats à distance, le terme «droit de renonciation» a été jugé comme étant le plus conforme à cette notion et créant le moins de confusion avec les différentes manières légales de mettre fin à des obligations. Dans un souci de cohérence, le terme «droit de renonciation» a donc été maintenu. De même, en ce qui concerne les assurances, le terme «résiliation» est utilisé dans la loi du 25 juin 1992 sur le contrat d'assurance terrestre.

II. Verzakingsrecht: artikelen 83*sexies* en 83*septies*Artikel 83*sexies*: verzakingsrecht

Naast de informatieverplichting, bestaat het tweede essentiële element ter bescherming van de consument uit een hem toegekend verzakingsrecht: hij kan aan de overeenkomst verzaken binnen een termijn van 14 kalenderdagen, zonder boete en zonder opgave van redenen. Deze termijn gaat in principe in op de dag van het sluiten van de overeenkomst op afstand. Ontvangt de consument de contractvoorwaarden en de in artikel 83*ter*, § 1, bedoelde informatie op papier of per duurzame drager later dan de dag van de contractssluiting, dan gaat deze termijn pas in op de dag waarop de consument deze inlichtingen, op papier of op andere duurzame drager, ontvangt. Dit kan in de regel enkel gebeuren bij toepassing van artikel 83*quinqüies*, § 2. De opmerking van de Raad van State dat het niettemin beter is om de tekst van de richtlijn over te nemen, is terecht.

Hiermee wordt ingegaan op de opmerking van de vertegenwoordigers van de productie en de distributie, geuit in de Raad voor het Verbruik. Enkel in geval van de voorafgaand te verstrekken informatie kan de Belgische wetgever verder gaan dan het in de richtlijn bepaalde, in zoverre deze aanvullende bepalingen in overeenstemming zouden zijn met het Gemeenschapsrecht, en hiervan mededeling zou worden gedaan aan de Commissie (zie de artikelen 4.2. en 4.3. van de richtlijn). Voor de overige bepalingen van de richtlijn geldt het principe van de totale harmonisatie, onder meer voor het verzakingsrecht. Het aanvangspunt van de verzakingstermijn werd dus van de richtlijn overgenomen.

Wat de gebruikte term «verzakingsrecht» betreft, ziet de Raad van State geen reden om niet de in de richtlijn gebruikte term «herroepingsrecht» te gebruiken. Hetzelfde geldt voor de term «opzegging», in plaats van herroeping (cf. *infra*) voor wat de verzekeringen betreft.

Reeds bij de omzetting van de richtlijn overeenkomsten op afstand, werd geoordeeld dat het begrip «verzakingsrecht» het best aansluit op dit begrip, en het minst verwarring schept met de verschillende verbintenissenrechtelijke vormen van beëindiging. Om redenen van coherentie werd de term «verzakingsrecht» dus behouden. Hetzelfde geldt voor wat de verzekeringswetgeving betreft, waar in de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst het begrip «opzegging» wordt gehanteerd.

Le droit de renonciation visé au § 1er ne vaut pas:

- pour une série de services financiers dont le prix peut changer pendant le délai de renonciation suite aux fluctuations du marché financier sur lesquelles le vendeur n'a aucune prise. Une énumération exemplative est donnée au deuxième alinéa de ce point 1°;
- si le contrat est exécuté intégralement par les deux parties à la demande expresse du consommateur (la charge de la preuve incombe au vendeur, cf. *infra*) avant que ce dernier n'exerce son droit de renonciation;
- pour les contrats de crédit hypothécaire visés dans la loi du 4 août 1992 relative au crédit hypothécaire.

En ce qui concerne cette dernière exception, on a tenu compte partiellement des remarques des représentants de la production et de la distribution exprimées au sein du Conseil de la Consommation.

L'article 6.3 de la directive services financiers à distance permet aux États membres de prévoir que le droit de renonciation ne s'applique pas dans un certain nombre de cas dont «tout crédit destiné principalement à permettre l'acquisition ou le maintien de droits de propriété d'un terrain ou d'un immeuble existant ou à construire, ou à permettre la rénovation ou l'amélioration d'un immeuble» (article 6.3. a) de la directive).

Cela correspond en fait aux crédits hypothécaires tels que visés au chapitre Ier du titre I de la loi du 4 août 1992 relative au crédit hypothécaire.

Cette loi prévoit une série des mesures protectrices pendant la phase de négociation, préalablement à la conclusion du contrat, à savoir:

- l'obligation de mettre à la disposition des intéressés une information sous la forme de prospectus (article 47, § 2, de la loi relative au crédit hypothécaire, ci-après L.C.H.);
- lorsque le candidat-emprunteur s'oblige à payer des frais de dossiers ou d'expertise, ceux-ci doivent être mentionnés dans un formulaire de demande signé par lui. (article 47, § 3, L.C.H.);
- le prêteur doit fournir au candidat-emprunteur, avant la conclusion du contrat, une offre écrite qui contient toutes les conditions du contrat, ainsi que la durée de validité de l'offre (article 14 L.C.H.)

Het in § 1 bedoelde verzakingsrecht geldt niet:

- voor een aantal financiële diensten waarvan de prijs gedurende de verzakingstermijn kan wijzigen ingevolge fluctuaties op de financiële markt waarop de verkoper geen vat heeft. In het tweede lid van dit punt 1° wordt hiervan een exemplatieve opsomming gegeven;
- indien de overeenkomst op uitdrukkelijk verzoek van de consument (de bewijslast hiervan ligt op de verkoper, cf. *infra*) volledig is uitgevoerd door beide partijen voordat de consument van zijn verzakingsrecht gebruikmaakt;
- voor de hypothecaire kredietovereenkomsten bedoeld in de wet van 4 augustus 1992 op het hypothecair krediet.

Voor wat deze laatste uitzondering betreft, werd gedeeltelijk ingegaan op de opmerkingen van de vertegenwoordigers van de productie en de distributie, geuit in de Raad voor het Verbruik.

Het artikel 6.3. van de richtlijn financiële diensten op afstand laat het aan de beoordelingsvrijheid van de lidstaten over om het verzakingsrecht in een aantal gevallen niet van toepassing te verklaren, onder meer in geval van «kredieten die hoofdzakelijk bestemd zijn voor het verkrijgen of het behouden van eigendomsrechten op grond of een bestaand of gepland gebouw, of voor het renoveren of verbeteren van een bestaand gebouw» (artikel 6.3. a) van de richtlijn).

Dit komt in feite overeen met de hypothecaire kredieten zoals die worden bedoeld in hoofdstuk I van titel I van de wet van 4 augustus 1992 op het hypothecair krediet.

Deze wet voorziet in een aantal beschermingsmaatregelen tijdens de onderhandelingsfase, voorafgaand aan het sluiten van de kredietovereenkomst, met name:

- de verplichting om aan de belangstellenden een informatie ter beschikking te stellen onder de vorm van een prospectus (artikel 47, § 2, van de wet op het hypothecair krediet, hierna W.H.K.);
- wanneer de kandidaat-kredietnemer zich verbindt tot de betaling van dossiers- of schattingskosten, moeten deze worden vermeld in een door hem ondertekend aanvraagformulier (artikel 47, § 3, W.H.K.);
- de kredietgever dient aan de kandidaat-kredietnemer, vooraleer de kredietovereenkomst ondertekend wordt, een schriftelijk aanbod over te maken dat alle contractvoorwaarden bevat en de geldigheidsduur van het aanbod vermeldt (artikel 14 W.H.K.)

De plus, les contrats de crédit hypothécaire nécessitent la passation d'un acte authentique et donc l'intervention d'un notaire, qui a une obligation légale d'information (article 9 de la loi du 16 mars 1803 contenant organisation du notariat).

Vu cette protection complémentaire, l'octroi d'un droit de renonciation à l'emprunteur n'a pas été jugé nécessaire.

Le législateur européen prévoit aussi une autre possibilité d'exception du droit de renonciation, à savoir «tout crédit garanti par une hypothèque sur un bien immobilier ou par un droit lié à un bien immobilier» (article 6.3.b) de la directive services financiers à distance).

Il s'agit donc ici de crédits conclus à une autre fin qu'une «fin immobilière» et qui ne tombent donc pas sous le champ d'application de la loi relative au crédit hypothécaire. On peut penser, par exemple, aux contrats de crédit à distance en vue de financer l'achat de parts ou de participations dans des institutions de placement collectif, et qui sont couverts par une hypothèque.

De telles formes de crédit sont en pleine expansion et on se trouve ici au niveau du risque dans une situation totalement différente: le risque du marché des instruments financiers dans lequel on investit est un risque prépondérant. De tels contrats de crédit tombent sous la loi relative au crédit à la consommation. Comme il apparaîtra plus loin, il est indiqué de maintenir l'application du droit de renonciation à de telles formes de crédit et donc de ne pas faire usage de la possibilité laissée par le législateur européen d'exclure ce droit.

Le § 3 contient une disposition comparable à celle de l'article 81, § 4, de la L.P.C.C.: si des autres contrats (prestés par le fournisseur ou un tiers sur la base d'un accord entre le tiers et le vendeur) sont couplés au contrat (principal) portant sur des services financiers, ces contrats additionnels sont résiliés avec le contrat principal par l'exercice du droit de renonciation du contrat principal.

Le but de ce § 3 est donc de soumettre les contrats portant sur des services financiers, liés au contrat à distance portant sur un service financier, en règle les contrats de crédit destinés à financer ce contrat, aux mêmes conditions que le contrat principal. Ni la directive 97/7/CE en matière de contrats à distance ni la directive 94/47/CE du Parlement européen et du Conseil du

Bovendien vergen de hypothecaire kredietovereenkomsten het verlijden van een authentieke akte, waarvoor bijgevolg de tussenkomst van een notaris vereist is, welke een wettelijke informatieverplichting heeft (artikel 9 van de wet van 16 maart 1803 tot regeling van het notarisambt).

Gelet op deze bijkomende bescherming, werd geoordeeld dat het verlenen van een verzakingsrecht aan de kredietverlener hier niet noodzakelijk was.

De Europese wetgever voorziet daarnaast ook in een andere mogelijke uitzondering op het verzakingsrecht, namelijk «de kredieten die gedekt zijn door een hypotheek op een onroerend goed of door een recht op een onroerend goed» (artikel 6.3.b) van de richtlijn financiële diensten op afstand).

Het betreft hier dus kredieten die voor een ander doel dan een «onroerend doel» zijn gesloten, en dus niet onder het toepassingsgebied van de wet op het hypothecair krediet vallen. Men kan bijvoorbeeld denken aan de kredietovereenkomsten op afstand ter financiering van de aankoop van aandelen, of van deelbewijzen in instellingen voor collectieve belegging, en die gedekt worden door een hypotheek.

Dergelijke kredietvormen zijn in volle ontwikkeling, en qua risico zit men hier in een totaal verschillende situatie: het marktrisico van de financiële instrumenten waarin belegd wordt vormt het doorslaggevend risico. Dergelijke kredietovereenkomsten vallen onder de wet op het consumentenkrediet. Zoals later zal blijken, werd het aangewezen geacht voor dergelijke kredietvormen het verzakingsrecht van toepassing te laten, en geen gebruik te maken van de mogelijkheid, door de Europese wetgever gelaten, om dit recht niet te laten gelden.

Paragraaf 3 bevat een aan artikel 81, § 4, van de W.H.P.C. gelijkaardige bepaling: indien aanvullende overeenkomsten (geleverd door de aanbieder of door een derde op grond van een overeenkomst tussen de derde en de verkoper) worden gekoppeld aan de (hoofd)overeenkomst inzake financiële diensten, dan worden die bijkomende overeenkomsten samen met de hoofdovereenkomst ontbonden bij uitoefening van het verzakingsrecht op de hoofdovereenkomst.

De bedoeling van deze § 3 bestaat er dus in om overeenkomsten met betrekking tot financiële diensten, verbonden met een overeenkomst op afstand met betrekking tot een financiële dienst, in regel kredietovereenkomsten, aangegaan om deze overeenkomst te financieren, aan dezelfde voorwaarden als de hoofdovereenkomst te onderwerpen. Noch in de richtlijn 97/

26 octobre 1994 concernant la protection des acquéreurs pour certains aspects des contrats portant sur l'acquisition d'un droit d'utilisation à temps partiel de biens immobiliers (J.O.C.E., 29 octobre 1994, n° L 280, p. 83) ne posent d'autres conditions que celles du financement du prix sur base d'un contrat de crédit octroyé par le fournisseur ou par un tiers, sur base d'un accord entre ce tiers et le vendeur du contrat principal. Dans la (version en français et en anglais de la) directive services financiers à distance, la condition que le contrat annexe soit aussi conclu à distance ne semble pas être en conformité avec l'objectif visé par cette disposition. La remarque des représentants de la production et de la distribution dans l'avis du Conseil de la Consommation n'a donc pas été suivie.

Article 83septies: paiement des services fournis avant la renonciation

Contrairement à ce qui existe dans le régime général relatif aux contrats à distance, en matière de services financiers à distance, des frais peuvent être réclamés pour les services effectivement fournis avant l'exercice du droit de renonciation. Le vendeur doit alors informer clairement et préalablement le consommateur sur le montant qu'il peut devoir payer (article 83ter, § 1er, 3°, a)) et l'exécution du contrat ne peut avoir eu lieu avant l'expiration du délai de renonciation sans l'accord exprès et préalable du consommateur. Il appartient au fournisseur de prouver que le consommateur a été préalablement informé (voir § 2) et qu'il a donné son accord à l'exécution du contrat avant l'expiration du délai de renonciation (article 83decies, § 1er). Si le fournisseur ne peut en apporter la preuve, il ne peut exiger aucun paiement pour les services déjà fournis (§ 2).

Le montant à payer doit être proportionnel aux services déjà prestés. Il ne doit pas être nécessairement établi pro rata temporis, mais il ne peut, en aucun cas, être aussi élevé qu'une pénalité, sous peine de constituer *de facto* une entrave à l'exercice du droit de renonciation accordé par la loi.

Si le consommateur exerce son droit de renonciation, le fournisseur doit, le plus rapidement possible et au plus tard dans les trente jours de la notification de renonciation, rembourser toutes les sommes qu'il a perçues, à l'exception de l'indemnité visée ci-dessus pour

7/EG betreffende overeenkomsten op afstand, noch in de richtlijn 94/47/EG van het Europees Parlement en van de Raad van 26 oktober 1994 betreffende de bescherming van de verkrijger voor wat bepaalde aspecten betreft van overeenkomsten inzake de verkrijging van een recht van deeltijds gebruik van onroerende goederen (*P.B.E.G.*, 29 oktober 1994, nr. L 280, p. 83), worden andere voorwaarden gesteld dan de financiering van de prijs op grond van een kredietovereenkomst met de aanbieder of een derde partij die hiertoe een overeenkomst gesloten heeft met de verkoper van de hoofdovereenkomst. De voorwaarde, in de (Franse en de Engelse versie van de) richtlijn financiële diensten op afstand gesteld, dat de bijkomende overeenkomst eveneens op afstand dient gesloten te zijn, lijkt niet in overeenstemming met de bedoeling, beoogd via deze bepaling. De opmerking van de vertegenwoordigers van de productie en de distributie in het advies van de Raad voor het Verbruik werd dus niet gevolgd.

Artikel 83septies: betaling van voor de verzaking geleverde diensten

In tegenstelling tot wat geldt in het algemene regime inzake overeenkomsten op afstand, mogen bij financiële diensten op afstand wél kosten aangerekend worden voor de effectief verstrekte diensten vóór het uitoefenen van het verzakingsrecht. De verkoper moet de consument dan wel duidelijk voorafgaandelijk ingelicht hebben over het bedrag dat hij gehouden kan zijn te betalen (artikel 83ter, § 1, 3°, a)), en tot de uitvoering van de overeenkomst mag pas worden overgegaan na een uitdrukkelijke voorafgaande toestemming van de consument. Het komt de aanbieder toe om aan te tonen dat de consument voorafgaandelijk geïnformeerd was (zie § 2), en om de toestemming van de consument tot uitvoering van de overeenkomst vóór het verstrijken van de verzakingstermijn te bewijzen (artikel 83decies, § 1). Kan de aanbieder dit niet bewijzen, dan mag hij geen betaling eisen van de reeds verstrekte diensten (§ 2).

Het te betalen bedrag moet evenredig zijn aan de reeds geleverde diensten. Het hoeft niet noodzakelijk pro rata temporis vastgesteld te zijn, maar mag in geen geval zo hoog zijn dat het als een boete kan worden opgevat, waardoor de uitoefening van het door de wet toegekende verzakingsrecht *de facto* belemmerd zou worden.

Oefent de consument zijn verzakingsrecht uit, dan dient de aanbieder zo spoedig mogelijk en uiterlijk binnen de 30 dagen na ontvangst van de kennisgeving tot herroeping alle reeds van de consument in het kader van de overeenkomst ontvangen bedragen terug te

des services déjà fournis (§ 3). A l'inverse, le consommateur a l'obligation de restituer, au plus tard dans les trente jours de la notification de renonciation, toute somme et/ou tout bien qu'il a déjà reçus du fournisseur en vertu du contrat.

Il est à noter que les dispositions du présent article valent également pour les contrats d'assurance et qu'elles offrent ainsi une réponse partielle aux remarques formulées par les représentants de la production et de la distribution dans l'avis du Conseil de la Consommation. Il va de soi que le service faisant l'objet du contrat doit avoir été temporairement fourni. On ne saurait donc, au titre de cette disposition, faire payer par exemple des frais relatifs à l'établissement du contrat.

L'article 83septies est une transposition de l'article 7 de la directive services financiers à distance intitulé «Païement du service fourni avant la rétractation». Que l'accord exprès du consommateur avec l'exécution du contrat ait seulement trait à l'exécution avant l'expiration du délai de renonciation découle donc clairement du contexte et du titre de cet article 7. C'est la raison pour laquelle on parle dans l'article 83septies d'exécution «anticipée».

Le Conseil d'État propose de supprimer le mot «anticipée». On a finalement opté pour une formulation plus précise de l'article 83septies, § 1er, alinéa 1er, et par conséquent aussi de l'article 83decies, § 1er, alinéa 1er.

III. Responsabilité du fournisseur – droit de résiliation du consommateur en cas de non-respect des obligations d'information essentielles

Article 83octies

Comme expliqué ci-dessus, le § 1er dispose que le fournisseur est tenu responsable pour des manquements à des obligations d'information en vertu des articles 83ter à 83quinquies, même si un intermédiaire s'est adressé au consommateur et n'aurait pas communiqué l'information minimale prescrite par la loi.

Le consommateur pourra donc se retourner directement contre le fournisseur, indépendamment des liens contractuels existant entre l'intermédiaire et le prestataire contractuel de services. En définissant le «fournisseur» comme le prestataire de services contractuel

betalen, met uitzondering van de hierboven besproken vergoeding voor reeds verstrekte diensten (§ 3). Omgekeerd heeft de consument, vanaf de verzending van zijn kennisgeving tot herroeping, een zelfde verplichting met betrekking tot de bedragen en/of zaken die hij krachtens de overeenkomst reeds van de aanbieder heeft ontvangen.

Het valt te noteren dat de bepalingen van dit artikel eveneens gelden voor verzekeringsovereenkomsten en aldus een gedeeltelijk antwoord bieden op de opmerkingen die door de vertegenwoordigers van de productie en de distributie in het advies van de Raad voor het Verbruik werden geformuleerd. Het spreekt voor zich dat de dienst, voorwerp van de overeenkomst, reeds gedeeltelijk verstrekt moet zijn. Men kan dus, op basis van deze bepaling, geen kosten aanrekenen met betrekking tot het opstellen van het contract.

Het artikel 83septies is een omzetting van artikel 7 van de richtlijn financiële diensten op afstand, getiteld «betaling van vóór de herroeping geleverde diensten». Dat de uitdrukkelijke toestemming van de consument met de uitvoering van de overeenkomst enkel betrekking heeft op de uitvoering vóór het verstrijken van de verzakingstermijn, volgt dus duidelijk uit de context, en de titel, van dit artikel 7. Om die reden werd in artikel 83septies gesproken van «vervroegde» uitvoering.

De Raad van State stelde voor om het woord «vervroegde» te schrappen. Er werd uiteindelijk gekozen voor een preciezer formulering van artikel 83septies, § 1, eerste lid, en bijgevolg ook van artikel 83decies, § 1, eerste lid).

III. Aansprakelijkheid van de aanbieder – opzegrecht voor de consument bij niet-naleving van essentiële informatieverplichtingen

Artikel 83octies

Zoals hoger werd verduidelijkt, wordt in § 1 gesteld dat de aanbieder aansprakelijk is voor tekortkomingen in de krachtens de artikelen 83ter tot 83quinquies geldende informatieverplichtingen, zelfs indien een tussenpersoon zich tot de consument gericht heeft en de bij de wet voorgeschreven minimale informatie niet zou medegedeeld hebben.

De consument mag zich bijgevolg rechtstreeks wenden tot de aanbieder, onafhankelijk van de onderlinge contractuele verhoudingen tussen de tussenpersoon en de contractuele dienstverrichter. Door als «aanbieder» de contractuele verrichter van diensten te definiëren,

, le législateur européen exprimait cette volonté. Cela n'empêche pas le prestataire de services contractuel de se retourner contre l'éventuel intermédiaire qui n'aurait pas exécuté ses obligations d'information. Tel qu'il apparaît du projet de loi, ces obligations d'information pèsent en effet sur tout «vendeur».

Au § 2, comme sanction civile du non-respect des obligations d'information les plus essentielles, un droit de résiliation est prévu pour le consommateur. Il est ainsi donné suite à l'article 11, deuxième alinéa, de la directive services financiers à distance. Cette disposition donne aux états membres la possibilité de prescrire que «le consommateur, [en cas de non-respect par le fournisseur des dispositions nationales prises en application de la présente directive], peut résilier le contrat à tout moment, sans frais et sans pénalités.»

Cette sanction sévère est limitée aux infractions portant sur les obligations d'information les plus essentielles, à savoir les informations à fournir sur le service financier (le point 2° de l'article 83ter, § 1er), et les informations à fournir sur le contrat à distance (le point 3° de la même disposition). Dans la mesure où le consommateur n'est pas informé correctement ou adéquatement sur le service financier, ou sur les éléments essentiels relatifs au contrat à distance, le but d'une information objectivée sur l'offre est méconnu, et un droit de résiliation, sans frais, ni dédommagements, ni pénalités est justifié. Le même raisonnement vaut pour l'obligation d'information plus limitée (moyennant l'accord exprès du consommateur) en cas de communication téléphonique (article 83^{quater}), et pour la non-communication, ou la communication tardive, de l'information minimale et des conditions contractuelles, sur un support papier ou sur un autre support durable (article 83^{quinqüies}).

Sous-section 4

Dispositions communes à cette section

La sous-section 4 regroupe trois articles qui valent pour tous les contrats conclus à distance.

Article 83^{nonies}: transfert électronique de fonds

L'ancien article 81, § 5, tel que remplacé par l'article 19 de la loi du 17 juillet 2002 relative aux transactions effectuées au moyen de transfert électronique de fonds (M.B. 17 août 2002), vaut également pour les services

wou de Europese wetgever dit trouwens uitdrukkelijk aangeven. Dit betekent niet dat de contractuele dienstverrichter zich niet zou kunnen verhalen op de eventuele tussenpersonen die tekort gekomen zouden zijn aan hun informatieverplichtingen. Zoals uit het wetsontwerp blijkt, zijn deze informatieverplichtingen immers van toepassing op elke «verkoper».

In § 2 wordt als burgerlijke sanctie op het niet naleven van de meest essentiële informatieverplichtingen een wettelijk opzegrecht toegekend aan de consument. Hiermee wordt uitvoering gegeven aan artikel 11, tweede lid, van de richtlijn financiële diensten op afstand. Deze bepaling geeft de lidstaten de mogelijkheid voor te schrijven dat «de consument, [bij inbreuken door de aanbieder op krachtens deze richtlijn aangenomen nationale bepalingen], de overeenkomst op elk moment zonder kosten en zonder boete kan opzeggen.»

Deze strenge sanctie is enkel beperkt tot inbreuken op de meest essentiële informatieverplichtingen, namelijk de te verlenen informatie over de financiële dienst (het punt 2° van artikel 83ter, § 1), en de te verstrekken inlichtingen over de overeenkomst op afstand (het punt 3° van dezelfde bepaling). Wordt de consument niet correct of volledig ingelicht over de financiële dienst zelf of over de essentiële elementen met betrekking tot de overeenkomst op afstand, dan wordt de doelstelling van een geobjectiveerde voorlichting omtrent het aanbod miskend, en is een opzegrecht, zonder kosten, vergoedingen noch boete gerechtvaardigd. Hetzelfde geldt voor de beperktere informatieplicht (met uitdrukkelijke toestemming van de consument) bij telefonische communicatie (artikel 83^{quater}), en voor het niet (tijdig) ter beschikking stellen van de minimale informatie en de contractvoorwaarden op papier of via een andere duurzame drager (artikel 83^{quinqüies}).

Onderafdeling 4

Aan deze afdeling gemene bepalingen

Onderafdeling 4 groepeerdt drie artikelen die voor alle op afstand gesloten overeenkomsten gelden.

Artikel 83^{nonies}: elektronische overmaking van geldmiddelen

Het vroegere artikel 81, § 5, zoals vervangen door artikel 19 van de wet van 17 juli 2002 betreffende de transacties uitgevoerd met instrumenten voor de elektronische overmaking van geldmiddelen (B.S. 17

financiers à distance et est par conséquent repris dans la sous-section 4.

Article 83*decies*: charge de la preuve - caractère impératif

Le § 1er contient deux dispositions importantes concernant la charge de la preuve du respect des obligations de cette section.

Le premier alinéa, qui correspond plus ou moins à l'ancien article 82, § 1er, met la charge de la preuve sur le vendeur, et en cas de contrats à distance portant sur des services financiers sur le fournisseur:

- concernant les informations qu'il doit fournir (la double obligation d'information, à savoir lors de l'offre en vente et lors de la confirmation ou communication sur papier ou sur un autre support durable); il est également fait référence, en cas de communication par téléphone relatif à des services financiers à distance, à l'article 83*quater*;

- concernant le respect des délais: il appartient bien sûr au consommateur de prouver qu'il a exercé son droit de renonciation à temps, en d'autres mots, qu'il a, conformément aux instructions données à cet effet par le vendeur (articles 79, § 1er, 2°, et 83*ter*, § 1er, 3°, d)), envoyé sa notification de renonciation avant l'expiration du délai de renonciation; cette preuve devra aussi se conformer aux règles prévues par le droit commun des obligations. Il n'est donc pas nécessaire de prévoir une disposition spécifique à cet égard dans le projet de loi, tel que le suggèrent les représentants de la distribution et de la production dans l'avis du Conseil de la Consommation;

- concernant le consentement du consommateur à la conclusion du contrat. Si le vendeur ne peut démontrer le consentement du consommateur, on peut parler d'achat forcé au sens de l'article 76 de la L.P.C.C.;

- concernant le consentement du consommateur à l'exécution du contrat pendant le délai de renonciation. On renvoie ici aux articles 80, § 4, 1°, et 83*sexies*, § 2, 2°, de la L.P.C.C. Il faut également se référer à l'article 83*septies*, §§ 1er et 2: le fournisseur ne peut réclamer aucune indemnité pour le service effectivement fourni s'il ne peut prouver la demande expresse et préalable du consommateur.

augustus 2002), geldt ook voor financiële diensten op afstand, en wordt bijgevolg in onderafdeling 4 opgenomen.

Artikel 83*decies*: bewijslast - dwingend karakter

Paragraaf 1 bevat twee belangrijke bepalingen met betrekking tot de bewijslast voor het naleven van de voorschriften van deze afdeling.

Het eerste lid, dat min of meer overeenstemt met het vroegere artikel 82, § 1, legt de bewijslast op de verkoper, en in het geval van overeenkomsten op afstand met betrekking tot financiële diensten op de aanbieder:

- met betrekking tot de door hem te verstrekken inlichtingen (de dubbele informatieverplichting, met name bij de tekoopaanbieding, en ter bevestiging respectievelijk mededeling op papier of op een andere duurzame drager). In het geval van telefonische communicatie met betrekking tot financiële diensten op afstand wordt eveneens verwezen naar artikel 83*quater*;

- met betrekking tot de eerbiediging van de termijnen: het komt natuurlijk wél aan de consument toe om te bewijzen dat hij zijn verzakingsrecht tijdig uitgeoefend heeft, met andere woorden dat hij, conform de instructies daartoe gegeven door de verkoper (artikelen 79, § 1, 2°, en 83*ter*, § 1, 3°, d)) de kennisgeving vóór het verstrijken van de verzakingstermijn naar de verkoper verzonden heeft; dit bewijs zal eveneens conform aan de daartoe voorziene regels van het gemeen verbintenissenrecht dienen te zijn. Het is dus niet noodzakelijk om hiervoor in het wetsontwerp in een specifieke regeling te voorzien, zoals de vertegenwoordigers van de distributie en de productie in het advies van de Raad voor het Verbruik het voorstellen;

- met betrekking tot de toestemming van de consument met de sluiting van de overeenkomst. Kan de verkoper de toestemming van de consument niet aantonen, dan is er sprake van een afgedwongen aankoop in de zin van artikel 76 W.H.P.C.;

- met betrekking tot de toestemming van de consument met de uitvoering van de overeenkomst gedurende de verzakingstermijn. Er wordt in dit verband verwezen naar de artikelen 80, § 4, 1° en 83*sexies*, § 2, 2°, van de W.H.P.C. In dit verband dient eveneens op artikel 83*septies*, §§ 1 en 2 gewezen te worden: de aanbieder kan geen vergoeding voor de effectief verleende dienst vragen indien hij het uitdrukkelijk voorafgaand verzoek van de consument niet kan aantonen.

Le deuxième alinéa du § 1er dispose que toute clause par laquelle le vendeur déroge contractuellement aux règles impératives relatives à la charge de la preuve, telles que visées au premier alinéa, est interdite et nulle.

Aux §§ 2 et 3 sont repris les troisième et quatrième paragraphes actuels de l'article 82, dont les dispositions s'appliquent donc aussi aux services financiers à distance. Le libellé du § 3 (l'ancien article 82, § 4) a été légèrement adapté.

Le § 4 reprend, sous la sous-section 4, l'actuel article 81, § 2. Celui-ci stipule que l'envoi de produits et de titres représentatifs de services se fait toujours aux risques et périls du vendeur. Bien que ce sera moins le cas pour les services financiers à distance, il n'y a pas de raisons de ne pas faire appliquer cette disposition également aux services financiers à distance. On peut, par exemple, penser à l'envoi de papiers de valeur dans le cadre d'un contrat à distance relatif à un service financier.

Ce transfert de risques s'inscrit dans le prolongement des règles générales en matière de contrats à distance. La circonstance que cette règle n'est pas expressément reproduite dans la directive services financiers à distance n'implique pas automatiquement une transgression du degré d'harmonisation visé par le législateur européen, tel que le Conseil d'État le suggère.

Article 83*undecies*: compétences du Roi

Nous renvoyons au commentaire de l'article 7 du présent projet de loi.

Article 9

En vertu de l'article 9, l'énumération à l'article 102 de la L.P.C.C. a été adaptée légèrement. L'article 102 contient une liste de dispositions de la L.P.C.C., sanctionnées pénalement d'une amende de 250 à 10.000 euros. Les infractions à la section contrats à distance sont aussi punies de cette sanction pénale au point 6*bis*. Comme cette section a été modifiée, la référence qui y est faite doit aussi être adaptée.

Het tweede lid van § 1 bepaalt dat ieder beding waarbij de verkoper contractueel afwijkt van de dwingende bewijslastverdeling zoals vooropgesteld in het eerste lid, verboden en nietig is.

In de §§ 2 en 3 worden de huidige derde en vierde paragraaf van artikel 82 overgenomen, waardoor deze bepalingen dus ook op financiële diensten op afstand van toepassing zijn. De formulering in § 3 (het vroegere artikel 82, § 4) is lichtjes aangepast.

Paragraaf 4 neemt het huidige artikel 81, § 2, over en brengt het onder in onderafdeling 4. Hierin wordt bepaald dat de verzending van producten en van titels die diensten vertegenwoordigen steeds gebeurt op eigen risico van de verkoper. Hoewel dit minder het geval zal zijn voor financiële diensten op afstand, is er geen reden om deze bepaling niet eveneens op financiële diensten op afstand toepasselijk te maken. Er kan bijvoorbeeld worden gedacht aan de verzending van waardepapieren in het kader van een overeenkomst op afstand met betrekking tot een financiële dienst.

Deze overgang van risico ligt in het verlengde van de algemene regelen inzake overeenkomsten op afstand. De omstandigheid dat deze risicoregeling niet uitdrukkelijk in de richtlijn financiële diensten op afstand weergegeven wordt, impliceert niet automatisch een overschrijding van de door de Europese wetgever beoogde harmoniseringsgraad, zoals de Raad van State stelt.

Artikel 83*undecies*: bevoegdheden van de Koning

Wij verwijzen naar onze commentaar van artikel 7 van dit wetsontwerp.

Artikel 9

Krachtens artikel 9 wordt de opsomming in artikel 102 W.H.P.C. lichtjes aangepast. Artikel 102 bevat een reeks bepalingen van de W.H.P.C. die strafrechtelijk gesancioneerd worden met een geldboete van 250 tot 10.000 euro. Ook inbreuken op de afdeling overeenkomsten op afstand werden in punt 6*bis* met deze strafsancie betoogd. Doordat deze afdeling gewijzigd wordt, dient ook de verwijzing naar deze afdeling aangepast te worden.

CHAPITRE III

Modifications à la loi du 12 juin 1991 relative au crédit à la consommation et à la loi du 24 mars 2003 modifiant la loi du 12 juin 1991

Le présent chapitre contient deux types de dispositions modificatives. Une première série de dispositions contient des rectifications purement légistiques portant sur des modifications de loi antérieures, dont les modifications apportées par la loi du 24 mars 2003. Il suffit à cet égard de se référer au commentaire ultérieur des articles concernés.

Une deuxième série de dispositions découle de la transposition de la directive services financiers à distance, dont l'article 6, qui prévoit un droit de rétractation particulier avec un délai de quatorze jours calendrier en principe pour tous les contrats de crédit à distance, délai qui n'était jusqu'à présent pas prévu par la législation belge. Cette transposition a pour conséquence que dès à présent les contrats de crédit, soumis à l'application de la loi du 12 juin 1991 relative au crédit à la consommation, peuvent faire l'objet *grosso modo* de quatre possibilités différentes de renonciation:

- la renonciation en vertu de l'article 18, de la loi du 12 juin 1991, qui prévoit en principe un délai de sept jours ouvrables pour les contrats de crédit qui ne sont pas conclus à distance;
- la renonciation en vertu de l'article 83*sexies* nouveau proposé, de la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur, qui prévoit en principe un délai de quatorze jours calendrier pour les contrats de crédit conclus à distance;
- la non réalisation du contrat de crédit à distance et le droit de renonciation au contrat de crédit-non conclu à distance- qui découlent de la renonciation au contrat principal- à distance tel que visé à l'article 20*bis*, alinéa 2, de la loi du 12 juin 1991 relative au crédit à la consommation et l'article 80, de la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur, et le délai de renonciation d'en principe sept jours ouvrables;
- le droit de renonciation au contrat de crédit visé à l'article 10 de la loi du 11 avril 1999 relative aux contrats portant sur l'acquisition d'un droit d'utilisation d'immeubles à temps partagé, qui découle de la renonciation au

HOOFDSTUK III

Wijzigingen aan de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet en aan de wet van 24 maart 2003 tot wijziging van de wet 12 juni 1991

Dit hoofdstuk bevat twee soorten wijzigingsbepalingen. Een eerste reeks bepalingen bevat louter legistische rechtzettingen die betrekking hebben op voorgaande wetswijzigingen, waaronder de wijzigingen aangebracht door de wet van 24 maart 2003. Hiervoor volstaat het te verwijzen naar de verdere commentaar bij de desbetreffende artikelen.

Een tweede reeks bepalingen spruit voort uit de omzetting van de richtlijn financiële diensten op afstand, waaronder het artikel 6, dat een bijzonder herroepingsrecht voorziet met in beginsel een termijn van veertien kalenderdagen voor alle kredietovereenkomsten gesloten op afstand, termijn die tot op heden niet voorzien was door de Belgische wetgeving. Deze omzetting heeft tot gevolg dat de kredietovereenkomsten, onderworpen aan de toepassing van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, het voorwerp kunnen uitmaken van *grosso modo* vier verschillende mogelijkheden tot verzaking:

- de verzaking op grond van artikel 18, van de wet van 12 juni 1991, dat in beginsel een termijn van zeven werkdagen voorziet voor de kredietovereenkomsten die niet op afstand zijn gesloten;
- de verzaking op grond van het voorgestelde nieuwe artikel 83*sexies*, van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument, dat in beginsel een termijn van veertien kalenderdagen voorziet voor de op afstand gesloten kredietovereenkomsten;
- de niet-totstandkoming van de kredietovereenkomst op afstand en het recht op verzaking van de -niet op afstand gesloten- kredietovereenkomst, die voortvloeien uit de verzaking aan de -hoofd- overeenkomst op afstand zoals bedoeld in artikel 20*bis*, tweede lid, van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet en artikel 80, van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en de bescherming van de consument, én de hiermee verbonden verzakingstermijn van in beginsel zeven werkdagen;
- het verzakingsrecht aan de kredietovereenkomst bedoeld in artikel 10 van de wet van 11 april 1999 betreffende de overeenkomsten inzake de verkrijging van een recht van deeltijds gebruik van onroerende goederen, dat voortvloeit uit de verzaking aan de

contrat de *time-sharing*» et le délai de renonciation, qui s'y rapporte, d'en principe quinze jours ouvrables.

Article 10

La modification proposée concerne une rectification purement légistique. Le texte actuel, de l'article 3, § 2, alinéa 2, de la loi du 12 juin 1991 relative au crédit à la consommation, tel que modifié par la loi du 24 mars 2003, renvoie à l'article 14, § 3, de la loi du 12 juin 1991, alors que ce paragraphe 3 est devenu le paragraphe 2 suite à d'autres modifications proposées dans la loi du 24 mars 2003.

Article 11

La modification proposée à l'article 11, 1°, du présent projet de loi, découle du fait que l'article 5 de la directive services financiers à distance, tel qu'il sera transposé par le nouvel article 83**quiquies** proposé de la L.P.C.C., implique que le contrat à distance qui porte sur des services financiers, et donc le cas échéant également sur un contrat de crédit à distance, peut également figurer sur un autre support que le papier. Le régime «partiellement harmonisé» des contrats de crédit à distance diffère à cet égard des dispositions européennes et belges qui concernent les autres contrats de crédit, selon lesquelles conformément à l'article 4 de la directive 87/102/CEE du Conseil du 22 décembre 1986 relative au rapprochement des dispositions législatives, réglementaires et administratives des États membres en matière de crédit à la consommation, l'utilisation d'un support papier est toujours requise.

La mention obligatoire proposée à l'article 11, 2°, du présent projet de loi veut remplacer le texte actuel de l'article 14, § 2, alinéa 1er, 13°, qui prévoit une mention littérale des dispositions légales relatives au droit de renonciation du consommateur, par une description précise et compréhensible dans le contrat de crédit de ce droit et la façon selon laquelle ce droit peut être exercé, et ce en fonction du type de contrat de crédit et de l'environnement commercial dans lequel le prêteur opère.

En réponse à la remarque des représentants de la production et de la distribution, exprimée au Conseil de la Consommation, il peut être précisé que dans le cadre de l'article 11 de la loi du 12 juin 1991 relative au crédit à la consommation le prêteur a une obligation d'information active en ce qui concerne les conditions du contrat. En imposant au prêteur, pour toutes les formes de crédit, une obligation générale d'information

*timesharing*overeenkomst en de hiermee verbonden verzakingstermijn van in beginsel vijftien werkdagen.

Artikel 10

De voorgestelde wijziging betreft een louter legistische rechtzetting. De bestaande tekst, van artikel 3, § 2, tweede lid, van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, zoals gewijzigd door de wet van 24 maart 2003, verwijst naar artikel 14, § 3, van de wet van 12 juni 1991, terwijl deze paragraaf 3, ingevolge andere wijzigingen opgenomen in de wet van 24 maart 2003, paragraaf 2 geworden is.

Artikel 11

De wijziging voorgesteld in artikel 11, 1°, van dit wetsontwerp, spruit voort uit het feit dat artikel 5 van de richtlijn financiële diensten op afstand, zoals dit zal omgezet worden door het nieuw voorgestelde artikel 83**quiquies** van de W.H.P.C. inhoudt dat de overeenkomst op afstand die betrekking heeft op financiële diensten, en dus desgevallend ook op een kredietovereenkomst op afstand, ook op een andere drager dan papier mag voorkomen. Het «gedeeltelijk geharmoniseerde» regime van de kredietovereenkomsten op afstand verschilt in dat opzicht van de Europese en Belgische bepalingen die de overige kredietovereenkomsten betreffen, volgens dewelke overeenkomstig artikel 4 van de richtlijn 87/102/EEG van de Raad van 22 december 1986 betreffende de harmonisatie van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen der Lidstaten inzake het consumentenkrediet, nog steeds het gebruik van papier als drager vereist is.

De verplichte vermelding voorgesteld in artikel 11, 2°, van dit wetsontwerp wil de huidige tekst van artikel 14, § 2, eerste lid, 13°, dat voorziet in een letterlijke vermelding van de wettelijke bepalingen die betrekking hebben op het verzakingsrecht van de consument, vervangen door een nauwkeurige en begrijpelijke omschrijving in de kredietovereenkomst van dit recht en de wijze waarop dit kan uitgeoefend worden, en dit in functie van het type kredietovereenkomst en de commerciële omgeving waarbinnen de kredietgever opereert.

In antwoord op de opmerking van de vertegenwoordigers van de productie en de distributie, geuit in de Raad voor het Verbruik, kan gesteld worden dat de kredietgever in het raam van artikel 11 van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet een actieve informatieplicht heeft ten aanzien van de voorwaarden van de overeenkomst. De doelstelling van dit ontwerp om de kredietgever een algemene verplichting op te

claire sur le droit de renonciation et les conditions de son utilisation, ce projet vise à donner une vue transparente et compréhensible pour le consommateur moyen, des différentes possibilités de renonciation. De plus, cette obligation est en conformité avec les dispositions de la directive elle-même, transposée dans l'article 83ter, § 1er, 3, respectivement article 83quinquies de la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur, telle qu'elle figure dans ce projet: informer le consommateur, explicitement, clairement et de façon compréhensible, sur l'existence ou la non existence d'un droit de renonciation, la durée et les conditions d'exercice de ce droit etc.. En règle, une reproduction des dispositions légales suffira.

Il ressort de l'article 5, paragraphe 1, de la directive 2002/65/EG que tant pour les conditions contractuelles que pour les informations générales concernant le droit de révocation, le consommateur doit être informé en temps opportun, avec l'objectif qu'il puisse réagir à temps et de façon appropriée. Le législateur belge a supprimé le système de l'offre et, sans préjudice de l'article 11 LCC, l'information préalable se limite à la fourniture d'un prospectus comprenant les données financières. Dans le cadre de la législation belge, et vu la ratio legis de la directive, il convient de conserver l'indication de l'article 11 et de donner au consommateur, via le contrat, un instrument utile avec des informations claires afin qu'il puisse effectivement exercer ses droits. Rien n'empêche alors le prêteur, dans le cadre de l'article 11 LCC de fournir un exemple de contrat au consommateur.

Finalement, dans ce projet de loi, le choix a été fait d'une description transparente émanant du prêteur concerné lui-même. Il n'y a absolument aucun sens à accumuler tous les articles de loi relatifs sans donner une explication concernant le lien entre la loi relative au crédit à la consommation et la loi sur les pratiques du commerce. De plus certains prêteurs travaillent seulement à distance. C'est dès lors un non sens d'envoyer au consommateur une surinformation en lui faisant part de toutes les options – «face à face» et à distance – alors qu'une partie limitée seulement sera d'application.

Les difficultés d'interprétation relatives à la mention contractuelle du droit de renonciation telles qu'elles ont été formulées au conseil de la consommation par les représentants de la production et de la distribution semblent excessives. Les nouvelles dispositions de la loi sur les pratiques du commerce et les nouveaux articles

legger om op begrijpelijke wijze het verzakingsrecht en de uitoefeningsvoorwaarden voor alle kredietovereenkomsten op te nemen, ongeacht of zij op afstand zijn gesloten of niet, bestaat er in een transparante en voor de gemiddelde consument begrijpbaar overzicht te geven van de verschillende verzakingsmogelijkheden. Deze verplichting is bovendien in overeenstemming met de bepalingen van de richtlijn zelf, omgezet in artikel 83ter, § 1, 3, respectievelijk artikel 83quinquies van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument, zoals ingevoegd door dit ontwerp: de consument op ondubbelzinnige, heldere en begrijpelijke wijze inlichten van het al dan niet bestaan van het verzakingsrecht, de duur en de voorwaarden voor de uitoefening van het recht, enz.. Een reproductie van de wettelijke bepalingen zal in de regel wel afdoend zijn.

Uit artikel 5, paragraaf 1, van richtlijn 2002/65/EG blijkt dat de consument zowel van de eigenlijke contractvoorwaarden als van alle overige informatie inzake herroepingsrecht te gelegener tijd op de hoogte moet worden gesteld, met de bedoeling dat de consument gepast en tijdig zou kunnen reageren. De Belgische wetgever heeft het systeem van het kredietaanbod afgeschaft en de vooraangaande informatie – onverminderd de toepassing van artikel 11 WCK – beperkt tot het verstrekken van een prospectus met financiële gegevens. In het raam van de Belgische wetgeving en gelet op de ratio legis van de richtlijn lijkt het aangewezen om enerzijds artikel 11 WCK onverkort te behouden en via het contract aan de consument een nuttig instrument te geven met duidelijke informatie teneinde zijn rechten ook daadwerkelijk te kunnen uitoefenen. Niets belet de kredietgever dan om in het raam van artikel 11 WCK aan de consument een modelcontract te bezorgen.

Uiteindelijk werd er in dit wetsontwerp gekozen voor een transparante uiteenzetting vanwege de betrokken kredietgever zelf. Het heeft absoluut geen zin om in een contract alle relevante wetsartikelen op te sommen zonder een uitleg te geven over de samenhang tussen de wet op het consumentenkrediet en de wet op de handelspraktijken. Bovendien werken sommige kredietgevers enkel op afstand. Het heeft derhalve geen zin om aan de consument overinformatie te verstrekken door alle opties mede te delen – «face to face» en op afstand – terwijl slechts een beperkt gedeelte van toepassing zal zijn.

De interpretatiemoeilijkheden met betrekking tot de contractuele vermelding van het verzakingsrecht zoals die werden opgeworpen in de Raad voor het Verbruik door de vertegenwoordigers van de productie en de distributie lijken overroepen. De nieuwe bepalingen van de wet op de handelspraktijken en de nieuw

18 et 20bis LCC proposés ne laissent que peu de place à interprétation en ce qui concerne le droit de renonciation et les délais à respecter. Finalement, cette disposition relative à une description du droit de renonciation forme de facto une extension de l'article 11 LCC précédemment mentionné et revient à ce que le prêteur rende l'information relative au droit de renonciation aussi transparente que possible dans ses opérations commerciales.

Article 12

La remarque des représentants de la production et de la distribution, exprimée au Conseil de la Consommation relative à la proposition de suppression de l'exception au droit de renonciation du contrat de crédit, à l'égard de certains contrats de crédit qui ne sont pas conclus à distance et portant sur un montant de crédit relativement bas, a été suivie. L'exception est donc maintenue.

La suppression de la référence à l'article 20bis de la loi du 12 juin 1991 relative au crédit à la consommation découle du fait que la possibilité de renoncer au contrat de crédit à distance sera maintenant réglée par l'article 83sexies de la L.P.C.C. et que l'article 20bis ne porte que sur une catégorie déterminée de contrats de crédit à distance.

Article 13

La modification proposée à l'article 13, 1°, du présent projet de loi découle, d'une part, du fait que l'article 20bis, alinéa 1er, actuel implique l'existence d'un papier comme support du contrat de crédit tandis que l'article 83quinquies nouveau proposé de la L.P.C.C. prévoit d'autres supports. D'autre part, l'article 20bis prévoit déjà que la livraison peut avoir lieu avant la conclusion du contrat de crédit, dans la mesure où le consommateur dispose de toutes les informations et conditions contractuelles.

Suivant la remarque des représentants de la production et de la distribution, exprimée au Conseil de la Consommation, selon laquelle les textes néerlandais et français étaient différents, ils ont été mis en concordance. Le mot «*ruim*» dans la partie de phrase «*voor het sluiten van de kredietovereenkomst in zoverre deze laatste ruim, voor de levering, beschikt over de contractvoorwaarden en de informatie bedoeld in artikel 83quinquies, § 1, van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument*» a été remplacé dans le texte néerlandais par «*te gelegener tijd*», ce qui correspond au terme

voorgestelde artikelen 18 en 20bis WCK laten op zich weinig interpretatieruimte over met betrekking tot het verzakingsrecht en de na te leven termijnen. Uiteindelijk vormt deze bepaling tot uiteenzetting van het verzakingsrecht een uitbreiding de facto van het reeds voormelde artikel 11 WCK en komt het hier op neer dat de kredietgever de boodschap inzake verzakingsrecht zo transparant mogelijk overbrengt binnen zijn commerciële verrichtingen.

Artikel 12

De opmerking van de vertegenwoordigers van de productie en de distributie, geuit in de Raad voor het Verbruik met betrekking tot het voorstel tot schrapping van de uitzondering op het recht om af te zien van de kredietovereenkomst ten aanzien van bepaalde kredietovereenkomsten die niet op afstand worden gesloten en betrekking hebben op een relatief klein kredietbedrag, is gevolgd. De uitzondering blijft dus behouden.

De schrapping van de verwijzing naar artikel 20bis van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet spruit voort uit het feit dat de mogelijkheid om af te zien van een kredietovereenkomst op afstand thans zal geregeld worden door artikel 83sexies van de W.H.P.C. en artikel 20bis slechts betrekking heeft op een bepaalde categorie van kredietovereenkomsten op afstand.

Artikel 13

De wijziging voorgesteld in artikel 13, 1°, van dit wetsontwerp spruit, enerzijds, voort uit het feit dat het huidige artikel 20bis, eerste lid, het bestaan van een papier als drager van de kredietovereenkomst beoogde terwijl het nieuw voorgestelde artikel 83quinquies van de W.H.P.C. ook in andere dragers voorziet. Anderzijds voorziet artikel 20bis er reeds in dat de levering vóór het sluiten van de kredietovereenkomst kan plaatsvinden, mits de consument over alle informatie en contractuele voorwaarden beschikt.

In navolging van de opmerking van de vertegenwoordigers van de productie en de distributie, geuit in de Raad voor het Verbruik, dat de Nederlands- en Franstalige tekst verschillend waren, werd deze in overeenstemming gebracht. Het woord «*ruim*» in de zinsnede «*voor het sluiten van de kredietovereenkomst in zoverre deze laatste ruim, voor de levering, beschikt over de contractvoorwaarden en de informatie bedoeld in artikel 83quinquies, § 1, van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument*» werd vervangen door «*te gelegener tijd*», hetgeen overeenstemt met het

français «en temps utile». Ceci est en accord avec le régime général relatif aux contrats à distance des services financiers de l'article 83ter et *quinquies* tel que déjà mentionné précédemment.

Les dispositions dans l'article 13, 2° et 3°, du projet de loi, règlent uniquement le droit de renoncer au contrat de crédit – conclu à distance ou non – pour le cas particulier de la révocation du contrat –principal– à distance à financer, tel que visée par l'article 6, paragraphe 7 de la directive services financiers à distance et l'article 6, paragraphe 4 de la directive 97/7/CE du Parlement européen et du Conseil du 20 mai 1997 concernant la protection des consommateurs en matière de contrats à distance. La poursuite de l'existence du contrat de crédit dépendra dans ce cas du sort du contrat principal à distance à financer.

Articles 14 à 16

Ces articles concernent une rectification découlant du fait que l'article 23 de la loi du 12 juin 1991 relative à la consommation, tel que modifié par la loi du 24 mars 2003 ne prévoit plus une réduction du montant total à payer ou une restitution équivalente, mais le remboursement du solde du capital restant dû, augmenté le cas échéant d'une indemnité de réemploi. Le prêteur doit, comme auparavant, mentionner ce droit au remboursement anticipé dans le contrat de crédit et indiquer comment le consommateur doit procéder à cet égard.

Article 17

La modification proposée concerne une rectification purement légistique. Le texte actuel de l'article 75, § 6, de la loi du 12 juin 1991, tel que modifié par la loi du 24 mars 2003, ne tient pas compte des conditions de solvabilité supplémentaires énumérées au § 3 du même article et qui ne seront évidemment plus applicables quand le prêteur concerné tombe sous la surveillance de la Commission Bancaire, Financière et des Assurances.

Article 18

La modification proposée concerne une rectification purement légistique. La dernière phrase de l'article 75bis, § 1er, dernier alinéa, de la loi du 12 juin 1991, se réfère à l'article 80 de la loi qui est entre-temps abrogé.

Franse begrip «*en temps utile*». Dit is in overeenstemming met het algemene regime inzake overeenkomsten op afstand van financiële diensten van artikel 83ter en *quinquies* zoals reeds hoger vermeld.

De bepalingen in artikel 13, 2° en 3°, van het wetsontwerp, regelen enkel het recht op verzaken van de kredietovereenkomst – al dan niet gesloten op afstand – in het bijzondere geval van herroeping van de te financieren – hoofd – overeenkomst op afstand zoals bedoeld in artikel 6, paragraaf 7 van de richtlijn financiële diensten op afstand en artikel 6, paragraaf 4 van richtlijn 97/7/EG van het Europees Parlement en de Raad van 20 mei 1997 betreffende de bescherming van de consument bij op afstand gesloten overeenkomsten. Het verdere bestaan van de kredietovereenkomst zal in dit geval afhangen van het lot van de te financieren hoofdovereenkomst op afstand.

Artikelen 14 tot 16

Deze artikelen betreffen een rechtzetting die voortspuit uit het feit dat artikel 23 van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, zoals gewijzigd door de wet van 24 maart 2003 niet langer voorziet in een vermindering van het totaal terug te betalen bedrag of een gelijkwaardige teruggave, maar in een terugbetaling van het verschuldigd blijvend kapitaalsaldo, desgevallend te verhogen met een wederbeleggingsvergoeding. De kredietgever moet dit recht op vervroegde terugbetaling, zoals voorheen, vermelden in de kredietovereenkomst en aanduiden hoe de consument hierbij moet te werk gaan.

Artikel 17

De voorgestelde wijziging betreft een louter legistische rechtzetting. De bestaande tekst van artikel 75, § 6, van de wet van 12 juni 1991, zoals gewijzigd door de wet van 24 maart 2003, houdt geen rekening met de bijkomende solvabiliteitsvoorwaarden opgesomd in § 3 van dit artikel en die uiteraard evenmin van toepassing zullen zijn wanneer de betrokken kredietgever valt onder het toezicht van de Commissie voor het Bank-, Financie- en Assurantiewezen.

Artikel 18

De voorgestelde wijziging betreft een louter legistische rechtzetting. De laatste zin van artikel 75bis, § 1, laatste lid van de wet van 12 juni 1991 verwijst naar artikel 80 van de wet dat inmiddels werd opgeheven.

A défaut d'une disposition légale particulière, le Conseil d'État sera compétent pour trancher les litiges éventuels.

Article 19

La loi du 11 février 1994 achevant la transposition de la deuxième directive bancaire en droit belge, qui, en matière de crédit à la consommation réglait la situation particulière des prêteurs étrangers, agréés par un autre État membre européen et opérant en Belgique, ne tenait pas compte de la sanction civile visée à l'article 87 de la loi du 12 juin 1991, alors qu'une poursuite pénale était par contre prévue en vertu de l'article 101, § 1er, 1°, c), de la loi du 12 juin 1991. L'article 19 du présent projet de loi, propose une rectification de sorte que les prêteurs concernés soient mis sur le même pied d'égalité que leurs concurrents par rapport aux sanctions civiles.

Article 20

La modification proposée constitue une rectification purement légistique: dans le libellé de l'article 78, § 2, actuel de la loi du 12 juin 1991, il n'est pas fait de distinction entre le retrait en cas d'agrément, la radiation en cas d'inscription et la suspension, tandis que cette distinction est effectivement faite aux articles 106 et 107 relatifs aux sanctions administratives. La modification proposée assure une meilleure cohérence entre l'article 78, § 2 et les articles 106 et 107.

Article 21

La modification proposée constitue une rectification purement légistique du texte néerlandais de la loi du 11 février 1994 achevant la transposition de la deuxième directive bancaire en droit belge, où la mention de l'article 75*bis* de la loi du 12 juin 1991 est absente.

Article 22

La modification proposée constitue une rectification purement légistique. L'article 75*bis*, de la loi du 12 juin 1991, ne contient pas de § 2, alinéa 2, mais bien un § 3, alinéa 2, dont la dernière phrase doit être abrogée. L'article 52 de la loi modificative doit être adapté en ce sens.

Bij ontstentenis van een bijzondere wetsbepaling zal het de Raad van State zijn die bevoegd is om eventuele geschillen te beslechten.

Artikel 19

De wet van 11 februari 1994 betreffende de vervollediging van de omzetting van de tweede bankrichtlijn in het Belgische recht, die inzake het consumentenkrediet de toestand van de buitenlandse kredietgevers, erkend door een andere Europese lidstaat en werkzaam in België regelde, hield geen rekening met de burgerlijke sanctie bedoeld in artikel 87 van de wet van 12 juni 1991 terwijl een strafrechtelijke vervolging daarentegen wel voorzien was op grond van artikel 101, § 1, 1°, c), van de wet van 12 juni 1991. Artikel 19 van dit wetsontwerp, stelt een rechtzetting voor waardoor de betrokken kredietgevers ook t.a.v. de burgerlijke sancties op gelijke voet worden behandeld als hun Belgische concurrenten.

Artikel 20

De voorgestelde wijziging is een louter legistieke rechtzetting: in de bewoordingen van het bestaande artikel 78, § 2, van de wet van 12 juni 1991 wordt geen onderscheid gemaakt tussen de intrekking in geval van erkenning, de doorhaling in geval van inschrijving en de opschorting, terwijl dit onderscheid wel degelijk wordt gemaakt in de artikelen 106 en 107 met betrekking tot de administratieve sancties. De voorgestelde rechtzetting verzekert een betere coherentie tussen artikel 78, § 2 en de artikelen 106 en 107.

Artikel 21

De voorgestelde wijziging betreft een louter legistieke rechtzetting van de Nederlandse tekst van de wet van 11 februari 1994 betreffende de vervollediging van de omzetting van de tweede bankrichtlijn in het Belgische recht, waar de opgave van het artikel 75*bis* van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet ontbreekt.

Artikel 22

De voorgestelde wijziging betreft een louter legistieke rechtzetting. Artikel 75*bis*, van de wet van 12 juni 1991, bevat immers geen § 2, tweede lid, maar wel degelijk een § 3, tweede lid, waarvan de laatste zin moet worden opgeheven. Artikel 52 van de wijzigingswet moet overeenkomstig worden aangepast.

CHAPITRE IV

Modifications de la loi du 25 juin 1992 sur le contrat d'assurance terrestre

Article 23

La directive 2002/65/CE instaure un droit de rétractation général concernant la commercialisation à distance de services financiers. La loi du 25 juin 1992 relative au contrat d'assurance terrestre prévoit dans son article 4, § 2, un droit de résiliation dans le cadre d'une police pré signée et d'une demande d'assurance. Ce droit de résiliation, même s'il poursuit le même objectif, diffère profondément du droit de rétraction de la directive, notamment par rapport à son champ d'application, la durée et le point de départ des délais de résiliation, etc.

Afin de ne pas multiplier inutilement les régimes de résiliation et de faciliter la gestion des entreprises d'assurances, la modification proposée vise à mettre en concordance le régime spécifique de résiliation afférent aux polices pré signées et aux demandes d'assurance en concordance avec le prescrit de la directive relatif à la commercialisation à distance des produits d'assurance.

Le texte, proposé à la Commission des Assurances essayait de régler, dans un seul paragraphe, le sort des polices pré signées, les demandes d'assurance et les contrats d'assurance conclus à distance. Pour diverses raisons, la Commission a jugé cette démarche inopportune et a proposé de maintenir l'article 4, § 2 dans son état actuel, tout en harmonisant les délais de résiliation. Cette intervention explique la modification apportée à l'article 4, § 2, de la loi.

Le § 2bis débute en se référant aux contrats d'assurance conclus à distance au sens donné à ces mêmes termes par la L.P.C.C. En effet, pour avoir une vision compétente du régime juridique applicable aux contrats conclus à distance, il faut consulter simultanément la loi sur le contrat d'assurance terrestre et la L.P.C.C. De plus, le § 2bis dispose que ses dispositions sont applicables à tout contrat conclu à distance, indifféremment si celui-ci se forme en vertu d'une demande d'assurance, d'une proposition d'assurance ou d'une police pré signée. Chaque fois qu'on se situe dans l'hypothèse d'un contrat conclu à distance, la présente disposition est d'application et non le § 2.

HOOFDSTUK IV

Wijzigingen van de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst

Artikel 23

Richtlijn 2002/65/EG stelt een algemeen herroepingsrecht in voor financiële diensten die op afstand worden verkocht. De wet van 25 juni 1992 betreffende de landverzekeringsovereenkomst kent in zijn artikel 4, § 2, een opzeggingsrecht voor bepaalde verzekeringsovereenkomsten, te weten de vooraf getekende polis en de verzekeringsaanvraag. Dit opzeggingsrecht, zelfs wanneer dit hetzelfde oogmerk nastreeft, verschilt op talrijke punten met het herroepingsrecht uit de richtlijn, meer bepaald met betrekking tot het toepassingsgebied, de duur en het vertrekpunt van de opzeggingstermijnen, enz.

Teneinde de verschillende opzeggingsregimes niet nodeloos te vermenigvuldigen en het beheer van de verzekeringsondernemingen te vergemakkelijken, beoogt de voorgestelde wijziging het specifieke opzeggingsregime voor de vooraf getekende polissen en de verzekeringsaanvragen zoveel mogelijk in overeenstemming te brengen met hetgeen de richtlijn voor de verkoop op afstand van verzekeringsproducten voorschrijft.

De aan de Commissie voor Verzekeringen voorgestelde tekst poogde in een enkele paragraaf het lot te regelen van de vooraf getekende polis, de verzekeringsaanvraag en de op afstand gesloten verzekeringsovereenkomst. Om diverse redenen vond de Commissie dit niet wenselijk en stelde voor om artikel 4, § 2, in zijn huidige vorm te handhaven, evenwel met harmonisering van de opzeggingstermijnen. Deze tussenkomst verklaart de wijziging die wordt aangebracht aan artikel 4, § 2, van de wet.

Paragraaf 2bis begint met een verwijzing naar de op afstand gesloten verzekeringsovereenkomsten in de zin die aan dezelfde bepalingen door de W.H.P.C. wordt gegeven. Inderdaad, om een volledig beeld te hebben van het rechtstelsel van de op afstand gesloten overeenkomsten dienen de wet op de landverzekeringsovereenkomst en de W.H.P.C. gelijktijdig geraadpleegd te worden. Bovendien bepaalt § 2bis dat zijn bepalingen van toepassing zijn op elke op afstand gesloten overeenkomst, onverschillig of deze tot stand gekomen is krachtens een verzekeringsaanvraag, een verzekeringsvoorstel of een vooraf ondertekende polis. Wanneer men zich in de hypothese van een op afstand gesloten overeenkomst bevindt, is deze bepaling van toepassing en niet § 2.

Le projet de loi, en transposant la directive, dispose que le délai de résiliation prend cours le jour de la conclusion du contrat d'assurance. Dans son avis, la Commission des Assurances demande que le législateur détermine clairement la date de la conclusion du contrat, vu l'importance de celui-ci pour la détermination du début du délai de résiliation et par après pour l'entrée en vigueur de la garantie. En conséquence, il est déterminé que le contrat d'assurance à distance est conclu quand l'assureur reçoit l'acceptation du preneur d'assurance, ce qui est l'application de la règle du droit commun.

Par la suite, le délai de résiliation est fixé à trente jours pour les contrats d'assurance sur la vie et à quatorze jours pour les autres contrats d'assurance. Ces délais différents découlent directement des dispositions de la directive et le législateur national est obligé de les reprendre tels quels. Suite à une remarque, aussi bien de la Commission des Assurances que du Conseil de la Consommation, il y a lieu de préciser que suite au nouveau texte, l'arrêté royal du 14 novembre 2003 relatif à l'activité d'assurance sur la vie devra être adapté en ce qui concerne le point de départ du délai de réflexion.

En ce qui concerne l'entrée en vigueur de la résiliation, la Commission se réfère dans son avis à ce qui est déjà prévu à l'article 4, § 2, et demande d'insérer la même disposition dans le § 2bis. Il a été donné suite à cette demande.

Suite à une remarque du Conseil de la Consommation, le texte proposé ne précise plus la date à laquelle l'assurance prend cours. Sans préjudice des nouvelles dispositions de l'article 83septies, §§ 1er et 2 de la L.P.C.C., la détermination de celle-ci appartient à la liberté contractuelle des parties. De plus, il ne faut pas perdre de vue le prescrit de l'article 10, § 2, 1° de la loi sur le contrat d'assurance terrestre. Cette disposition impose expressément que le contrat d'assurance mentionne au moins la date à laquelle l'assurance prend cours.

L'exception au droit de rétractation, prévue dans la directive, pour les polices d'assurance de voyage ou de bagages ou pour les polices d'assurance similaires à court terme d'une durée inférieure à un mois, a été reprise dans le dernier alinéa de l'article 4, § 2bis, en projet, (voir article 6,2.,b de la directive.)

Het wetsontwerp, in omzetting van de richtlijn, bepaalt dat de opzeggingstermijn ingaat vanaf de dag van het sluiten van de verzekeringsovereenkomst. In haar advies vraagt de Commissie dat de wetgever de datum van het sluiten van de overeenkomst duidelijk zou vastleggen, gezien het belang van deze datum voor de vaststelling van de aanvang van de opzeggingstermijn, en daarna voor de inwerkingtreding van de waarborg. Bijgevolg wordt bepaald dat de verzekeringsovereenkomst op afstand wordt gesloten wanneer de verzekeraar de aanvaarding van de verzekeringnemer ontvangt, hetgeen de toepassing uitmaakt van de regeling van het gemeen recht.

Vervolgens wordt de opzeggingstermijn vastgesteld op dertig dagen voor levensverzekeringsovereenkomsten en op veertien dagen voor de andere verzekeringsovereenkomsten. De verschillende termijnen vloeien rechtstreeks voort uit de bepalingen van de richtlijn en de nationale wetgever is verplicht deze termijnen over te nemen. Gevolg gevend aan een opmerking, zowel van de Commissie voor verzekeringen als de Raad voor het Verbruik, dient gepreciseerd te worden dat ingevolge de nieuwe tekst het koninklijk besluit van 14 november 2003 betreffende de levensverzekeringsactiviteit zal moeten aangepast worden met betrekking tot het aanvangspunt van de bedenkttermijn.

Voor wat de inwerkingtreding van de opzegging betreft, verwijst de Commissie in haar advies naar de regeling die in artikel 4, § 2, is voorzien en vraagt zij om een soortgelijke bepaling in § 2bis in te lassen. Ook aan dit verzoek werd gevolg geven.

Ingevolge een opmerking van de Raad voor het Verbruik, bepaalt de voorgestelde tekst niet langer de datum waarop de verzekering begint te lopen. Onverminderd de toepassing van de nieuwe bepalingen in artikel 83septies, §§ 1 en 2 van de W.H.P.C behoort het vaststellen ervan tot de contractuele vrijheid der partijen. Bovendien mag het voorschrift van artikel 10, § 2, 1° van de wet op de landverzekeringsovereenkomst niet uit het oog worden verloren. Deze bepaling schrijft uitdrukkelijk voor dat de verzekerings-overeenkomst minstens de datum moet bevatten waarop de verzekering begint te lopen.

In het laatste lid van de voorgestelde artikel 4 § 2bis wordt de in de richtlijn voorziene uitzondering voor reizen bagageverzekeringsspolissen of soortgelijke kortetermijnverzekeringsspolissen met een looptijd van minder dan één maand overgenomen (zie artikel 6, 2., b) van de richtlijn).

Le droit de résiliation est également déclaré inapplicable aux contrats d'assurance vie liés à un fonds d'investissement (la «branche 23», telle que cataloguée à l'annexe 1 de l'arrêté royal du 22 février 1991 portant règlement général relatif au contrôle des entreprises d'assurance). Cette sorte d'assurance vie peut en effet être considérée comme un «service financier dont le prix dépend des fluctuations du marché sur lesquelles le fournisseur n'a aucune influence, et qui sont susceptibles de se produire pendant le délai de renonciation» (voir article 83*sexies*, § 2, 1°).

Le but du droit de renonciation n'est aucunement de permettre au consommateur de spéculer sur les fluctuations du marché. Comme indiqué par le délégué du gouvernement dont l'explication est reproduite dans l'avis du Conseil d'État, les assurances vie du type 23 sont des services financiers similaires aux droits de participation dans les organismes de placement collectif, lesquels sont expressément repris dans l'énumération des exceptions visées à l'article 83*sexies*, § 2, 1°. Il peut donc être répondu de manière positive à la question du Conseil d'État de savoir si dans le cadre d'une harmonisation la plus complète possible visée par le législateur européen, une latitude est laissée afin d'insérer cette exception.

Article 24

La modification proposée vise à supprimer une formalité qui gêne la conclusion des contrats d'assurance par voie électronique. La demande des représentants de la production et de la distribution dans le Conseil de la Consommation, visant à abroger entièrement l'article 10, § 3, de la loi sur le contrat d'assurance terrestre n'a cependant pas été suivie. Cette obligation a été introduite en guise de protection du preneur d'assurance puisque l'assureur a le droit d'invoquer ultérieurement ces données contre l'assuré.

Article 25

La loi sur le contrat d'assurance terrestre ne comporte pas de dispositions explicites relatives au paiement du service fourni avant la résiliation. Une telle disposition ne paraît pas nécessaire puisqu'en cette matière, on peut retomber sur la transposition générale effectuée par l'adaptation de la L.P.C.C.

Het opzeggingsrecht wordt eveneens niet van toepassing verklaard op de levensverzekeringsovereenkomsten gebonden aan een beleggingsfonds (de «tak 23», zoals gecatalogeerd in bijlage 1 van het koninklijk besluit van 22 februari 1991 houdende algemeen reglement betreffende de controle op de verzekeringsondernemingen). Dit soort levensverzekeringen kan immers beschouwd worden als een «financiële dienst waarvan de prijs afhankelijk is van schommelingen op de financiële markt waarop de aanbieder geen vat heeft, en die zich tijdens de verzakingstermijn kunnen voordoen» (zie artikel 83*sexies*, § 2, 1°).

De bedoeling van het verzakingsrecht bestaat er immers geenszins in de consument te laten speculeren op marktschommelingen. Zoals aangegeven door de gemachtigde van de Regering in de in het advies van de Raad van State weergegeven toelichting, zijn levensverzekeringen van het type 23 financiële diensten die economisch gelijkaardig zijn aan rechten van deelneming in instellingen voor collectieve belegging, welke uitdrukkelijk opgenomen zijn in de enumeratieve opsomming onder de uitzondering van artikel 83*sexies*, § 2, 1°. Er kan dus positief geantwoord worden op de vraag van de Raad van State of er, in het licht van een zo volledig mogelijke harmonisering vooropgesteld door de Europese wetgever, wel ruimte is om deze uitzondering toe te voegen.

Artikel 24

De voorgestelde wijziging beoogt een formaliteit op te heffen die het afsluiten van verzekeringsovereenkomsten op elektronische wijze hindert. Er werd evenwel geen gevolg gegeven aan het verzoek van de vertegenwoordigers van de productie en distributie in de Raad voor het Verbruik om artikel 10, § 3, van de wet op de landverzekeringsovereenkomst volledig af te schaffen. Deze verplichting werd immers ingevoerd ter bescherming van de verzekeringnemer, vermits de verzekeraar later het recht heeft deze gegevens tegen de verzekerde in te roepen.

Artikel 25

De wet op de landverzekeringsovereenkomst bevat geen uitdrukkelijke bepaling met betrekking tot de betaling door de consument van de voor opzegging geleverde diensten. Een dergelijke bepaling lijkt evenmin nodig, aangezien in dezen kan worden teruggevallen op de algemene omzetting die gebeurd is door de aanpassing van de W.H.P.C.

En conséquence, l'adaptation de l'article 18 peut se limiter à la révision du délai de remboursement et la détermination de la date de départ indispensable pour le calcul de ce délai conformément au prescrit de la directive.

CHAPITRE V

Entrée en vigueur

Article 26

Un délai de cinq mois a été prévu pour l'entrée en vigueur de cette loi.

Vu que la présente loi vise la protection des intérêts particuliers, il s'agit d'une législation de droit impératif. Par conséquent, cette loi ne s'applique pas aux contrats en cours, mais aux contrats conclus à partir de son entrée en vigueur.

*La ministre de l'Emploi,
chargée de la Protection de la Consommation,*

Freya VAN DEN BOSSCHE

Le ministre de l'Économie,

Marc VERWILGHEN

La ministre des Classes moyennes,

Sabine LARUELLE

Bijgevolg kan het aanpassen van artikel 18 beperkt blijven tot het herzien van de terugbetalingstermijn en het vaststellen van een vertrekdatum voor het berekenen van deze termijn overeenkomstig het voorschrift van de richtlijn.

HOOFDSTUK V

Inwerkingtreding

Artikel 26

Er wordt in een termijn van vijf maanden voor de inwerkingtreding van deze wet voorzien.

Aangezien deze wet de bescherming van privé-belangen beoogt, gaat het om wetgeving van dwingend recht, waardoor deze wet bijgevolg niet van toepassing is op de lopende contracten, maar enkel op de contracten gesloten na de inwerkingtreding van deze wet.

*De minister van Werk,
bevoegd voor Consumentenzaken,*

Freya VAN DEN BOSSCHE

De minister van Economie,

Marc VERWILGHEN

De minister van Middenstand,

Sabine LARUELLE

AVANT-PROJET DE LOI

soumis à l'avis du Conseil d'État

Avant-projet de loi visant à transposer certaines dispositions de la directive services financiers à distance et de la directive vie privée et communications électroniques

CHAPITRE PREMIER**Disposition introductive****Article 1er**

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

Elle transpose la directive 2002/65/CE du Parlement européen et du Conseil du 23 septembre 2002 concernant la commercialisation à distance de services financiers auprès des consommateurs, et modifiant les directives 90/619/CEE du Conseil, 97/7/CE et 98/27/CE, et l'article 13 de la directive 2002/58/CE du Parlement européen et du Conseil du 12 juillet 2002 concernant le traitement des données à caractère personnel et la protection de la vie privée dans le secteur des communications électroniques.

CHAPITRE II

Modifications de la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur

Section première

Insertion d'un article 29**bis** dans le Chapitre IV

Publicité**Art. 2**

Un article 29**bis**, rédigé comme suit, est inséré dans la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur:

«Art. 29**bis**. — § 1er. L'utilisation de systèmes automatisés d'appel sans intervention humaine et de télécopieurs à des fins de publicité personnalisée est interdite, sans le consentement préalable, libre, spécifique et informé du destinataire des messages. Le Roi peut étendre cette interdiction à d'autres techniques de communication.

Par dérogation à l'alinéa 1er, et sans préjudice du § 4, alinéa 2, tout émetteur est dispensé de solliciter auprès des

VOORONTWERP VAN WET

onderworpen aan het advies van de Raad van State

Voorontwerp van wet tot omzetting van verschillende bepalingen van de richtlijn financiële diensten op afstand en van de richtlijn privacy en elektronische communicatie

HOOFDSTUK I**Inleidende bepaling****Artikel 1**

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Zij zet de richtlijn 2002/65/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 september 2002 betreffende de verkoop op afstand van financiële diensten aan consumenten en tot wijziging van de Richtlijnen 90/619/EEG, 97/7/EG en 98/27/EG van de Raad, en het artikel 13 van de Richtlijn 2002/58/EG van het Europees Parlement en de Raad van 12 juli 2002 betreffende de verwerking van persoonsgegevens en de bescherming van de persoonlijke levenssfeer in de sector elektronische communicatie om.

HOOFDSTUK II

Wijzigingen van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument

Afdeling 1

Invoeging van een artikel 29**bis** in Hoofdstuk IV

Reclame**Art. 2**

In de wet van 14 juli 1991 betreffende handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument wordt een artikel 29**bis** ingevoegd, luidende:

«Art. 29**bis**.— § 1. Het gebruik van geautomatiseerde oproepsystemen zonder menselijke tussenkomst en van faxen voor specifiek aan de persoon gerichte reclame is verboden zonder de voorafgaande, vrije, specifieke en geïnformeerde toestemming van de geadresseerde van de boodschappen. De Koning kan dit verbod uitbreiden tot andere communicatietechnieken.

In afwijking van het eerste lid, en onverminderd hetgeen bepaald is in § 4, tweede lid, is elke afzender ervan vrijgesteld

personnes morales le consentement préalable à recevoir des publicités au moyen des techniques visées à l'alinéa 1er.

Sans préjudice de l'article 14 de la loi du 11 mars 2003 sur certains aspects juridiques des services de la société de l'information, les publicités personnalisées, diffusées par d'autres techniques que celles visées à l'alinéa 1er ne peuvent l'être qu'en l'absence d'opposition manifeste du destinataire, personne physique ou morale. Aucun frais ne peut être imputé au destinataire en raison de l'exercice de son droit d'opposition.

§ 2. Lors de l'envoi de toute publicité au moyen d'une technique de communication visée au § 1er, alinéa 1er, l'émetteur fournit une information claire et compréhensible concernant le droit de s'opposer, pour l'avenir, à recevoir des publicités.

§ 3. Lors de l'envoi de toute publicité au moyen d'une technique de communication visée au § 1er, alinéa 3, il est interdit de dissimuler l'identité du vendeur au nom duquel la communication est faite.

§ 4. La preuve du caractère sollicité de la publicité envoyée au moyen d'une technique de communication visée au § 1er, alinéa 1er, incombe à l'émetteur du message.

Toute personne peut notifier directement à un émetteur déterminé, sans frais ni indications de motifs, sa volonté de ne plus recevoir, de sa part, des publicités envoyées au moyen d'une technique visée au § 1er, alinéa 1er.».

Section 2

Modifications du Chapitre VI, Section 9

Contrats à distance

Art. 3

Il est inséré dans le Chapitre VI, Section 9 - Contrats à distance, de la même loi, une sous-section I, comprenant l'article 77, avec l'intitulé suivant: «Sous-section première. Définitions».

Art. 4

A l'article 77 de la même loi sont apportées les modifications suivantes:

1° le 4° du § 1er est remplacé par la disposition suivante:

«4° service financier: tout service ayant trait à la banque, au crédit, à l'assurance, aux retraites individuelles, aux investissements et aux paiements;»;

2° le § 1er est complété comme suit:

de voorafgaande toestemming te vragen aan rechtspersonen om reclame te ontvangen via de communicatietechnieken bedoeld in het eerste lid.

Onverminderd artikel 14 van de wet van 11 maart 2003 betreffende bepaalde juridische aspecten van de diensten van de informatiemaatschappij kan specifiek aan de persoon gerichte reclame verspreid door middel van andere technieken dan deze bedoeld in het eerste lid slechts worden gebruikt bij ontstentenis van kennelijk verzet van de geadresseerde, natuurlijke persoon of rechtspersoon. Er kunnen geen kosten aan de geadresseerde worden aangerekend omwille van de uitoefening van zijn recht op verzet.

§ 2. Bij het versturen van elke reclame via een communicatietechniek bedoeld in § 1, eerste lid, verschaft de afzender duidelijke en begrijpelijke informatie over het recht zich te verzetten tegen het ontvangen van reclame in de toekomst.

§ 3. Bij het versturen van reclame via een communicatietechniek bedoeld in § 1, derde lid, is het verboden de identiteit van de verkoper namens wie de communicatie plaatsvindt, te verbergen.

§ 4. De bewijslast van het feit dat om reclame werd verzocht via een communicatietechniek bedoeld in § 1, eerste lid, berust op de afzender van het bericht.

Ieder persoon kan rechtstreeks aan een bepaalde afzender zonder kosten en zonder een reden op te geven, zijn wil kenbaar maken om van hem geen reclame via een communicatietechniek bedoeld in § 1, eerste lid, meer te ontvangen.».

Afdeling 2

Wijzigingen van Hoofdstuk VI, Afdeling 9

Overeenkomsten op afstand

Art. 3

In Hoofdstuk VI, Afdeling 9 - Overeenkomsten op afstand, van dezelfde wet, wordt een onderafdeling I ingevoegd, die artikel 77 omvat en waarvan het opschrift luidt als volgt: «Onderafdeling 1. Definities».

Art. 4

In artikel 77 van dezelfde wet worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° de bepaling onder 4° van § 1 wordt vervangen als volgt:

«4° financiële dienst: iedere dienst van bancaire aard of op het gebied van kredietverstrekking, verzekering, individuele pensioenen, beleggingen en betalingen;»;

2° § 1 wordt aangevuld als volgt:

«5° support durable: tout instrument permettant au consommateur de stocker des informations qui lui sont adressées personnellement d'une manière permettant de s'y reporter aisément à l'avenir pendant un laps de temps adapté aux fins auxquelles les informations sont destinées et qui permet la reproduction à l'identique des informations stockées;

6° fournisseur: tout vendeur qui est le fournisseur contractuel des services faisant l'objet de contrats à distance.»;

3° le § 2 est remplacé par la disposition suivante:

«Le Roi peut compléter, remplacer ou modifier les définitions données au § 1er.».

Art. 5

Il est inséré dans le Chapitre VI, Section 9 – Contrats à distance, de la même loi, une sous-section 2, comprenant les articles 78 à 83, avec l'intitulé suivant: «Sous-section 2. Contrats à distance ne portant pas sur des services financiers».

Art. 6

A l'article 81 de la même loi les §§ 2 et 5 sont abrogés.

Art. 7

Les articles 82 et 83 de la même loi sont abrogés.

Art. 8

Il est inséré dans le Chapitre VI, Section 9 – Contrats à distance, de la même loi une sous-section 3 et une sous-section 4, comprenant les articles 83*bis* à 83*undecies*, rédigées comme suit :

«Sous-section 3. Contrats à distance portant sur des services financiers

Art. 83*bis*. — Pour les contrats portant sur des services financiers comportant une convention initiale sur les services suivie d'opérations successives ou d'une série d'opérations distinctes de même nature échelonnées dans le temps, les dispositions de la présente sous-section ne s'appliquent qu'à la convention initiale.

Au cas où il n'y a pas de convention initiale, mais où les opérations successives ou distinctes de même nature échelonnées dans le temps sont exécutées entre les mêmes parties au contrat, les articles 83*ter* et 83*quater* sont applicables uniquement lorsque la première opération est exécutée. Cependant, dans les cas où aucune opération de même nature

«5° duurzame drager: ieder hulpmiddel dat de consument in staat stelt om persoonlijk aan hem gerichte informatie op te slaan op een wijze die deze informatie toegankelijk maakt voor toekomstig gebruik gedurende een periode die is afgestemd op het doel waarvoor de informatie kan dienen, en die een ongewijzigde reproductie van de opgeslagen informatie mogelijk maakt;

6° aanbieder: iedere verkoper die optreedt als de contractuele verrichter van diensten op grond van overeenkomsten op afstand.»;

3° § 2 wordt vervangen als volgt:

«De Koning kan de in § 1 gegeven definities aanvullen, vervangen, of wijzigen.».

Art. 5

In Hoofdstuk VI, Afdeling 9 – Overeenkomsten op afstand, van dezelfde wet, wordt een onderafdeling 2 ingevoegd die de artikelen 78 tot 83 omvat, waarvan het opschrift luidt als volgt: «Onderafdeling 2. Overeenkomsten op afstand die geen betrekking hebben op financiële diensten».

Art. 6

In artikel 81 van dezelfde wet worden de §§ 2 en 5 opgeheven.

Art. 7

De artikelen 82 en 83 van dezelfde wet worden opgeheven.

Art. 8

In Hoofdstuk VI, Afdeling 9 – Overeenkomsten op afstand, van dezelfde wet wordt een onderafdeling 3 en een onderafdeling 4 ingevoegd, die de artikelen 83*bis* tot 83*undecies* omvatten, luidende:

«Onderafdeling 3. Overeenkomsten op afstand met betrekking tot financiële diensten

Art. 83*bis*. — Voor de overeenkomsten betreffende financiële diensten die een initiële overeenkomst over diensten omvatten, gevolgd door opeenvolgende verrichtingen of een reeks in de tijd gespreide aparte verrichtingen van dezelfde aard, is deze onderafdeling enkel van toepassing op de initiële overeenkomst.

In geval een initiële overeenkomst ontbreekt, maar de opeenvolgende verrichtingen of een reeks in de tijd gespreide aparte verrichtingen van dezelfde aard tussen dezelfde overeenkomstsluitende partijen worden uitgevoerd, zijn de artikelen 83*ter* en 83*quater* uitsluitend van toepassing wanneer de eerste verrichting wordt uitgevoerd. Indien er even-

n'est effectuée pendant plus d'un an, l'opération suivante est considérée comme étant la première d'une nouvelle série d'opérations, auxquelles les articles 83ter et 83^{quater} s'appliquent.

Art. 83ter. — § 1er. En temps utile, avant que le consommateur ne soit lié par un contrat ou par une offre, il doit être informé sans équivoque, de manière claire et compréhensible, par tout moyen adapté à la technique de communication à distance utilisée, au moins sur les éléments suivants:

1° le fournisseur

a) l'identité du fournisseur, y compris son numéro d'entreprise, son activité principale, son adresse géographique, et toute autre adresse géographique à prendre en compte pour les relations entre le consommateur et le fournisseur;

b) dans le cas où le fournisseur est représenté en Belgique, l'identité de ce représentant, et l'adresse géographique à prendre en compte pour les relations entre le consommateur et le représentant;

c) si le consommateur a des relations avec un vendeur autre que le fournisseur, l'identité de ce vendeur, la qualité dans laquelle il agit à l'égard du consommateur et l'adresse géographique à prendre en compte dans les relations entre le consommateur et ce vendeur;

d) dans le cas où l'activité du fournisseur et/ou du vendeur est soumise à un régime d'autorisation, les coordonnées de l'autorité de surveillance compétente;

2° le service financier

a) une description des principales caractéristiques du service financier;

b) le prix total dû par le consommateur au vendeur pour le service financier, y compris l'ensemble des rémunérations, charges et dépenses y afférentes et tous les impôts et taxes à acquitter par l'intermédiaire du vendeur ou, lorsqu'un prix exact ne peut être indiqué, la base de calcul du prix, permettant au consommateur de le vérifier;

c) le cas échéant l'indication que le service financier est lié à des instruments qui impliquent des risques particuliers du fait de leurs spécificités ou des opérations à exécuter ou dont le prix dépend de fluctuations des marchés financiers sur lesquelles le fournisseur n'a aucune influence, ainsi que l'indication que les performances passées ne peuvent donner aucune garantie quant au rendement futur;

d) l'indication de l'existence éventuelle d'autres taxes, impôts et/ou frais qui ne sont pas acquittés par l'intermédiaire du vendeur;

wel langer dan één jaar geen verrichting van dezelfde aard wordt uitgevoerd, wordt de uitvoering van de volgende verrichting geacht de uitvoering van de eerste van een nieuwe reeks verrichtingen te zijn waarop de artikelen 83ter en 83^{quater} van toepassing zijn.

Art. 83ter. — § 1. Te gelegener tijd voordat de consument gebonden is door een overeenkomst of door een aanbod, dient hij ondubbelzinnig, op heldere en begrijpelijke wijze ingelicht te worden door elk middel dat aangepast is aan de gebruikte techniek voor communicatie op afstand over minstens de volgende elementen:

1° de aanbieder

a) de identiteit van de aanbieder, met inbegrip van zijn ondernemingsnummer, zijn hoofdactiviteit, zijn geografisch adres, alsmede enig ander geografisch adres dat relevant is voor de betrekkingen tussen consument en aanbieder;

b) in geval de aanbieder vertegenwoordigd wordt in België, de identiteit van deze vertegenwoordiger, en het geografisch adres dat relevant is voor de betrekkingen tussen de consument en de vertegenwoordiger;

c) indien de consument te maken heeft met een andere verkoper dan de aanbieder, de identiteit van die verkoper, de hoedanigheid waarin hij tegenover de consument optreedt en het geografisch adres dat relevant is voor de betrekkingen tussen de consument en deze verkoper;

d) wanneer de activiteit van de aanbieder en/of de verkoper onderworpen is aan een vergunningsstelsel, de coördinaten van de bevoegde toezichthoudende autoriteit;

2° de financiële dienst

a) een beschrijving van de belangrijkste kenmerken van de financiële dienst;

b) de totale prijs die de consument aan de verkoper moet betalen voor de financiële dienst, met inbegrip van alle daarmee samenhangende vergoedingen, kosten en uitgaven, alsmede alle belastingen en taksen die via de verkoper moeten worden betaald, of, wanneer de exacte prijs niet kan worden aangegeven, de grondslag voor de berekening van de prijs, zodat de consument deze kan nagaan;

c) in voorkomend geval, de vermelding dat de financiële dienst betrekking heeft op instrumenten die bijzondere risico's met zich meebrengen ingevolge hun specifieke kenmerken of de uit te voeren verrichtingen, of waarvan de prijs afhangt van schommelingen op de financiële markten waarop de aanbieder geen invloed heeft, alsmede de vermelding dat in het verleden behaalde resultaten geen enkele waarborg kunnen geven met betrekking tot het toekomstig rendement;

d) de vermelding van het eventuele bestaan van andere taksen, belastingen en/of kosten die niet via de verkoper worden betaald;

e) toute limitation de la durée de validité des informations fournies;

f) les modes de paiement et d'exécution ;

g) tout coût supplémentaire spécifique pour le consommateur afférent à l'utilisation de la technique de communication à distance, lorsque ce coût supplémentaire est facturé;

3° le contrat à distance

a) l'existence ou l'absence du droit de renonciation visé à l'article 83*sexies* et, si ce droit existe, sa durée et les modalités de son exercice, y compris des informations sur le montant que le consommateur peut être tenu de payer sur la base de l'article 83*septies*, § 1er, ainsi que les conséquences découlant de l'absence d'exercice de ce droit;

b) la durée minimale du contrat à distance, en cas de prestation permanente ou périodique de services financiers;

c) les informations relatives aux droits que peuvent avoir les parties de résilier le contrat par anticipation ou unilatéralement en vertu des termes du contrat à distance, y compris les éventuelles indemnités de résiliation;

d) les instructions pratiques pour l'exercice du droit de renonciation indiquant, entre autres, l'adresse à laquelle la notification doit être envoyée;

e) la législation régissant les relations avec le consommateur avant la conclusion du contrat;

f) toute clause contractuelle concernant le droit applicable au contrat et/ou concernant la juridiction compétente;

g) la langue ou les langues dans laquelle/lesquelles sont communiquées les conditions contractuelles ainsi que l'information préalable visée dans le présent article et, en outre, la langue ou les langues dans laquelle/lesquelles le vendeur s'engage, en accord avec le consommateur, à communiquer pendant la durée du contrat;

4° le recours

a) l'existence ou l'absence de procédures extrajudiciaires de réclamation et de recours accessibles au consommateur qui est partie au contrat à distance et, si de telles procédures existent, leurs modalités d'accès;

b) le cas échéant, l'existence de fonds de garantie ou d'autres mécanismes d'indemnisation.

§ 2. Les informations portant sur des obligations contractuelles doivent être conformes aux obligations contractuelles qui résultent du droit applicable au contrat à distance en cas de conclusion de celui-ci.

e) elke beperking van de geldigheidsduur van de verstrekte informatie;

f) de wijze van betaling en uitvoering;

g) elke specifieke extra kost voor de consument betreffende het gebruik van de techniek voor communicatie op afstand wanneer deze bijkomende kost wordt aangerekend;

3° de overeenkomst op afstand

a) het al dan niet bestaan van het in artikel 83*sexies* bedoelde verzakingsrecht, en, waar dat recht bestaat, de duur van en de modaliteiten voor de uitoefening van dat recht, met inbegrip van informatie over het bedrag dat de consument gehouden kan zijn te betalen op grond van artikel 83*septies*, § 1, alsook de gevolgen van het niet uitoefenen van dat recht;

b) de minimumduur van de op afstand te sluiten overeenkomst bij permanente of periodieke verrichting van financiële diensten;

c) de informatie over het eventuele recht van de partijen om de overeenkomst vroegtijdig of eenzijdig op te zeggen op grond van de bepalingen van de overeenkomst op afstand, met inbegrip van de eventuele in de overeenkomst voorziene opzegvergoedingen;

d) de praktische instructies voor de uitoefening van het verzakingsrecht, met aanduiding van onder andere het adres waarnaar de kennisgeving moet worden gezonden;

e) de wetgeving die de betrekkingen met de consument vóór de sluiting van de overeenkomst beheerst;

f) elke contractuele bepaling inzake het op de overeenkomst toepasselijke recht en/of inzake de bevoegde rechter;

g) de taal of talen waarin de contractvoorwaarden en de in dit artikel bedoelde voorafgaande informatie worden verstrekt, en voorts de taal of talen waarin de verkoper, met instemming van de consument, toezegt te zullen communiceren gedurende de looptijd van de overeenkomst;

4° de rechtsmiddelen

a) het bestaan of de afwezigheid van buitengerechtelijke klachten- en beroepsprocedures toegankelijk voor de consument die partij is bij de overeenkomst op afstand, en indien deze bestaan, hun toegangsmodaliteiten;

b) in voorkomend geval, het bestaan van garantiefondsen of andere compensatieregelingen.

§ 2. De mededelingen over contractuele verplichtingen dienen in overeenstemming te zijn met de contractuele verplichtingen die in geval van het sluiten van de overeenkomst op afstand gelden op grond van het toepasselijke recht.

Art. 83^{quater}.— En cas de communication par téléphonie vocale, l'identité du vendeur et le but commercial de l'appel doit être indiqué clairement et explicitement au début de toute conversation avec le consommateur.

Au cas où le consommateur ne souhaite pas recevoir les informations visées à l'article 83ter, § 1er, et sous réserve de son accord formel, seules les informations ci-après doivent être fournies:

- a. l'identité et la qualité de la personne en contact avec le consommateur et son lien avec le fournisseur;
- b. une description des principales caractéristiques du service financier;
- c. le prix total dû par le consommateur au vendeur pour le service financier, y compris l'ensemble des rémunérations, charges et dépenses y afférentes et tous les impôts et taxes à acquitter par l'intermédiaire du vendeur ou, lorsqu'un prix exact ne peut être indiqué, la base de calcul du prix, permettant au consommateur de le vérifier;
- d. l'indication de l'existence éventuelle d'autres taxes, impôts et/ou frais qui ne sont pas acquittés par l'intermédiaire du vendeur;
- e. l'existence ou l'absence du droit de renonciation prévu à l'article 83^{sexies} et, si ce droit existe, sa durée et les modalités de son exercice, y compris des informations sur le montant que le consommateur peut être tenu de payer sur la base de l'article 83^{septies}, § 1er, ainsi que les conséquences découlant de l'absence d'exercice de ce droit.

Le vendeur informe le consommateur que les informations visées à l'article 83ter, § 1er, peuvent être fournies sur demande et l'informe de la nature de ces informations. En tout état de cause, le vendeur fournit des informations complètes lorsqu'il remplit ses obligations en vertu de l'article 83^{quinquies}.

Art. 83^{quinquies}. — § 1er. Le vendeur communique au consommateur toutes les conditions contractuelles ainsi que les informations visées à l'article 83ter, § 1er, sur un support papier ou sur un autre support durable, mis à la disposition du consommateur et auquel celui-ci a accès, en temps utile avant d'être lié par un contrat à distance ou par une offre.

§ 2. Le vendeur remplit l'obligation qui lui incombe en vertu du § 1er immédiatement après la conclusion du contrat à distance, si celui-ci a été conclu à la demande du consommateur en utilisant une technique de communication à distance ne permettant pas de transmettre les conditions contractuelles et les informations conformément au § 1er.

§ 3. A tout moment au cours de la relation contractuelle, le consommateur a le droit, s'il en fait la demande, de recevoir les conditions contractuelles sur un support papier. En outre, le consommateur a le droit de changer les techniques de communication à distance utilisées, à moins que cela ne soit incompatible avec le contrat à distance conclu ou avec la nature du service financier fourni.

Art. 83^{quater}.— In geval van communicatie per spraaktelefonie moet de identiteit van de verkoper en het commerciële oogmerk van de oproep aan het begin van elk gesprek met de consument expliciet duidelijk worden gemaakt.

In geval de consument de inlichtingen bedoeld in artikel 83ter, § 1, niet wenst te verkrijgen, en mits zijn uitdrukkelijke toestemming, hoeft alleen de volgende informatie te worden verstrekt:

- a. de identiteit en de hoedanigheid van de persoon die in contact staat met de consument en zijn band met de aanbieder;
- b. een beschrijving van de belangrijkste kenmerken van de financiële dienst;
- c. de totale prijs die de consument aan de verkoper moet betalen voor de financiële dienst, met inbegrip van alle daarmee samenhangende vergoedingen, kosten en uitgaven, alsmede alle belastingen en taksen die via de verkoper moeten worden betaald, of, wanneer de exacte prijs niet kan worden aangegeven, de grondslag voor de berekening van de prijs, zodat de consument deze kan nagaan;
- d. de vermelding van het eventuele bestaan van andere taksen, belastingen en/of kosten kunnen bestaan die niet via de verkoper worden betaald;
- e. het al dan niet bestaan van het in artikel 83^{sexies} bedoelde verzakingsrecht, en, waar dat recht bestaat, de duur en de modaliteiten voor de uitoefening van dat recht, met inbegrip van informatie over het bedrag dat de consument gehouden kan zijn te betalen op grond van artikel 83^{septies}, § 1, alsook de gevolgen van het niet uitoefenen van dat recht.

De verkoper deelt de consument mee dat op verzoek de informatie bedoeld in artikel 83ter, § 1, beschikbaar is, en stelt hem in kennis van de aard van die informatie. De verkoper verstrekt in elk geval de volledige informatie wanneer hij voldoet aan zijn verplichtingen krachtens artikel 83^{quinquies}.

Art. 83^{quinquies}. — § 1. Te gelegener tijd voordat de consument gebonden is door een overeenkomst op afstand of door een aanbod, stelt de verkoper de consument in kennis van alle contractvoorwaarden en van de in artikel 83ter, § 1, bedoelde informatie, op papier of op een andere voor de consument beschikbare en toegankelijke duurzame drager.

§ 2. De verkoper voldoet onmiddellijk na de sluiting van de overeenkomst aan zijn verplichting krachtens § 1 wanneer de overeenkomst op afstand op verzoek van de consument is gesloten met gebruikmaking van een techniek voor communicatie op afstand waarmee de contractvoorwaarden en de informatie niet overeenkomstig § 1 kunnen worden verstrekt.

§ 3. Gedurende de contractuele relatie heeft de consument ten allen tijde het recht om de contractvoorwaarden op papier te verkrijgen. Voorts heeft de consument het recht om van de gebruikte techniek voor communicatie op afstand te veranderen, tenzij dat niet met de gesloten overeenkomst of de aard van de verstrekte financiële dienst te verenigen is.

Art. 83*sexies*. — § 1er. Le consommateur dispose d'un délai de 14 jours calendrier pour renoncer au contrat à distance portant sur un service financier. Ce droit s'exerce sans pénalités et sans indication de motif.

Pour l'exercice de ce droit, le délai court:

- à compter du jour de la conclusion du contrat à distance,
- à compter du jour où le consommateur reçoit les conditions contractuelles et les informations, lorsque, conformément à l'article 83*quinqüies*, § 2, le vendeur communique ces données après la conclusion du contrat à distance.

§ 2. Le droit de renonciation ne s'applique pas:

1° aux services financiers dont le prix dépend de fluctuations du marché financier sur lesquelles le fournisseur n'a aucune influence, qui sont susceptibles de se produire pendant le délai de renonciation.

Cela vaut notamment pour des services liés aux:

- opérations de change,
- instruments du marché monétaire,
- titres négociables,
- parts dans les entreprises de placement collectif,
- contrats financiers à terme («*futures*») y compris les instruments équivalents donnant lieu à un règlement en espèces,
- contrats à terme sur taux d'intérêt («*FRA*»),
- contrats d'échange («*swaps*») sur taux d'intérêt ou sur devises et contrats d'échange sur des flux liés à des actions ou à des indices d'actions («*equity swaps*»),
- options visant à acheter ou à vendre les instruments visés par le présent point, y compris les instruments équivalents donnant lieu à un règlement en espèces, en particulier les options sur devises et sur taux d'intérêt;

2° aux contrats exécutés intégralement par les deux parties à la demande expresse du consommateur avant que ce dernier n'exerce son droit de renonciation;

3° aux contrats de crédit hypothécaire soumis à la loi du 4 août 1992 relative au crédit hypothécaire.

§ 3. Si un autre contrat relatif à des services financiers prestés par un fournisseur ou un tiers sur la base d'un accord entre le tiers et le vendeur a été adjoint à un contrat à distance portant sur un service financier donné, ce contrat additionnel est résilié, sans pénalité, si le consommateur exerce son droit de renonciation visé au § 1er.

Art. 83*septies*. — § 1er. L'exécution anticipée du contrat ne peut commencer qu'après l'accord du consommateur.

Art. 83*sexies*. — § 1. De consument beschikt over een termijn van 14 kalenderdagen om aan de overeenkomst op afstand met betrekking tot een financiële dienst te verzaken. Hij kan dit recht uitoefenen zonder betaling van een boete en zonder opgave van enige reden.

Voor de uitoefening van dit recht gaat de termijn in:

- op de dag van het sluiten van de overeenkomst op afstand,
- op de dag waarop de consument de contractvoorwaarden en de informatie ontvangt, wanneer de verkoper deze gegevens bij toepassing van artikel 83*quinqüies*, § 2, na de sluiting van de overeenkomst op afstand meedeelt.

§ 2. Het verzakingsrecht is niet van toepassing op:

1° financiële diensten waarvan de prijs afhankelijk is van schommelingen op de financiële markt waarop de aanbieder geen vat heeft, en die zich tijdens de verzakingstermijn kunnen voordoen.

Dit geldt onder meer voor diensten in verband met:

- wisselverrichtingen,
- geldmarktinstrumenten,
- effecten,
- rechten van deelneming in instellingen voor collectieve belegging,
- financiële termijncontracten («*futures*»), met inbegrip van gelijkwaardige instrumenten die aanleiding geven tot afwikkeling in contanten,
- rentetermijncontracten («*FRA's*»),
- rente- of valutaswaps en *swaps* betreffende aan aandelen of een aandelenindex gekoppelde *cashflows* («*equity swaps*»),
- opties ter verkrijging of vervreemding van in dit punt bedoelde instrumenten, met inbegrip van gelijkwaardige instrumenten die aanleiding geven tot afwikkeling in contanten, inzonderheid valuta- en renteopties;

2° overeenkomsten die op uitdrukkelijk verzoek van de consument door beide partijen volledig zijn uitgevoerd voordat de consument van zijn verzakingsrecht gebruikmaakt;

3° de hypothecaire kredietovereenkomsten onderworpen aan de wet van 4 augustus 1992 op het hypothecair krediet.

§ 3. Indien aan een overeenkomst op afstand voor een bepaalde financiële dienst een andere overeenkomst is gehecht betreffende financiële diensten die worden geleverd door de aanbieder of door een derde op grond van een overeenkomst tussen de derde en de verkoper, wordt die bijkomende overeenkomst zonder boete ontbonden indien de consument zijn verzakingsrecht zoals bedoeld in § 1 uitoefent.

Art. 83*septies*. — § 1. Met de vervroegde uitvoering van de overeenkomst mag pas na toestemming van de consument een begin worden gemaakt.

Lorsque le consommateur exerce le droit de renonciation visé à l'article 83*sexies*, § 1er, il ne peut être tenu qu'au paiement, dans les meilleurs délais, du service financier effectivement fourni par le fournisseur en vertu du contrat à distance.

Le montant à payer ne peut:

- excéder un montant proportionnel à l'importance du service déjà fourni par rapport à l'ensemble des prestations prévues par le contrat à distance;
- en aucun cas être tel qu'il puisse être interprété comme une pénalité.

§ 2. Le fournisseur ne peut exiger le paiement par le consommateur sur base du § 1er que s'il peut prouver que le consommateur a été dûment informé du montant dû, conformément à l'article 83*ter*, § 1er, 3°, a). Il ne peut en aucun cas exiger le paiement s'il a commencé à exécuter le contrat avant l'expiration du délai de renonciation prévu à l'article 83*sexies*, § 1er, sans demande préalable du consommateur.

§ 3. Le fournisseur est tenu de rembourser au consommateur, dans les meilleurs délais et au plus tard dans les trente jours calendrier, toutes les sommes qu'il a perçues de celui-ci conformément au contrat à distance, à l'exception du montant visé au § 1er. Ce délai commence à courir le jour où le fournisseur reçoit la notification de la renonciation.

§ 4. Le consommateur restitue au fournisseur, dans les meilleurs délais et au plus tard dans les trente jours calendrier, toute somme et/ou tout bien qu'il a reçu(s) de ce dernier. Ce délai commence à courir à compter du jour où le consommateur envoie la notification de renonciation.

Art. 83*octies*. — § 1er. Le fournisseur est responsable vis-à-vis du consommateur pour le respect des obligations des articles 83*ter* à 83*quinquies*.

§ 2. En cas de non-respect des obligations des articles 83*ter*, § 1er, 2° et 3°, 83*quater*, et 83*quinquies*, le consommateur peut résilier le contrat sans frais ni pénalités par lettre recommandée et motivée dans un délai raisonnable à partir du moment où il a connaissance ou aurait dû avoir connaissance du non-respect de ces obligations.

Sous-section 4

Dispositions communes à cette section

Art. 83*nonies*. — En cas d'utilisation frauduleuse d'un instrument de transfert électronique de fonds, visé à l'article 2, 1°, a), b), et c), de la loi du 17 juillet 2002 relative aux opérations effectuées au moyen d'instruments de transfert électronique de fonds, ou d'un instrument rechargeable dont la valeur susceptible d'être stockée est supérieure au montant visé à l'article 8, § 3, de la même loi dans le cadre d'un contrat à distance et dans les conditions décrites à l'article 8, § 4, de la même loi, le consommateur peut demander l'annulation du

Oefent de consument het in artikel 83*sexies*, § 1, bedoelde verzakingsrecht uit, dan is hij enkel gehouden tot de onverwijldte betaling van de door de aanbieder krachtens de overeenkomst op afstand effectief verleende financiële dienst.

Het te betalen bedrag mag:

- niet hoger zijn dan een bedrag evenredig aan de verhouding tussen de reeds geleverde dienst en het geheel van de prestaties waarin de overeenkomst op afstand voorziet;
- in geen geval zo hoog zijn dat het als een boete kan worden opgevat.

§ 2. De aanbieder kan van de consument slechts betaling op grond van § 1 eisen, indien hij kan aantonen dat de consument overeenkomstig artikel 83*ter*, § 1, 3°, a), naar behoren geïnformeerd was over het te betalen bedrag. Hij mag deze betaling in geen geval eisen wanneer hij, zonder dat de consument daarom voorafgaandelijk heeft verzocht, vóór het verstrijken van de in artikel 83*sexies*, § 1, bedoelde verzakingstermijn, met de uitvoering van de overeenkomst begonnen is.

§ 3. De aanbieder is ertoe gehouden de consument zo spoedig mogelijk en uiterlijk binnen 30 kalenderdagen alle bedragen terug te betalen die hij krachtens de overeenkomst op afstand van hem ontvangen heeft, met uitzondering van het in § 1 bedoelde bedrag. Deze termijn gaat in op de dag waarop de aanbieder de kennisgeving van de verzaking ontvangt.

§ 4. De consument geeft de aanbieder onverwijld, en uiterlijk binnen 30 kalenderdagen, alle bedragen en/of zaken terug die hij van de aanbieder heeft ontvangen. Deze termijn gaat in op de dag waarop de consument de kennisgeving van zijn verzaking verzendt.

Art. 83*octies*. — § 1. De aanbieder is jegens de consument aansprakelijk voor het naleven van de verplichtingen voortvloeiend uit de artikelen 83*ter* tot 83*quinquies*.

§ 2. Bij niet-naleving van de verplichtingen voortvloeiend uit de artikelen 83*ter*, § 1, 2° en 3°, 83*quater*, en 83*quinquies* kan de consument de overeenkomst via een gemotiveerd aangetekend schrijven binnen een redelijke termijn vanaf het moment dat hij kennis had of hoorde te hebben van de niet-nageleefde verplichting zonder kosten en zonder boete opzeggen.

Onderafdeling 4

Aan deze afdeling gemene bepalingen

Art. 83*nonies*. — Bij frauduleus gebruik van een instrument voor de elektronische overmaking van geldmiddelen bedoeld in artikel 2, 1°, a), b) en c), van de wet van 17 juli 2002 betreffende de transacties uitgevoerd met instrumenten voor de elektronische overmaking van geldmiddelen, of van een oplaadbaar instrument waarvan de oplaadbare waarde hoger is dan het bedrag vermeld in artikel 8, § 3, van dezelfde wet, kan de consument in het kader van een overeenkomst op afstand en onder de voorwaarden beschreven in artikel 8, § 4, van de

paiement effectué, sauf s'il a lui-même agi frauduleusement. En cas d'annulation, l'émetteur lui restitue les sommes versées dans les délais les plus brefs.

Art. 83*decies*. — § 1er. Il incombe au vendeur de fournir la preuve qu'il a satisfait aux obligations concernant l'information du consommateur, le respect des délais, le consentement du consommateur à la conclusion du contrat et, le cas échéant, à son exécution anticipée. En cas de contrats à distance portant sur des services financiers, cette preuve incombe au fournisseur.

Les clauses et conditions ou les combinaisons de clauses et conditions qui ont pour objet de mettre à la charge du consommateur la preuve du respect de tout ou partie des obligations, visées dans la présente section, incombant au vendeur, et en cas de contrats à distance portant sur des services financiers au fournisseur, sont interdites et nulles.

§ 2. Toute clause par laquelle le consommateur renonce au bénéfice des droits qui lui sont conférés par la présente section, est réputée non écrite.

§ 3. Une clause déclarant applicable au contrat la loi d'un État tiers à l'Union européenne est interdite et nulle en ce qui concerne les matières régies par la présente section lorsque, en l'absence de cette clause, la loi d'un État membre de l'Union européenne serait applicable et que cette loi procure une protection plus élevée au consommateur dans lesdites matières.

§ 4. L'envoi de produits et de titres représentatifs de services se fait toujours aux risques du vendeur et, en cas de contrats à distance portant sur des services financiers, aux risques du fournisseur.»

Art. 83*undecies*. — § 1er. Dans le cadre de la présente section, le Roi peut:

1° prescrire des dispositions particulières applicables pour certaines techniques de communication à distance, tenant compte le cas échéant des spécificités des petites et moyennes entreprises;

2° exclure du champ d'application de la présente section ou de certaines dispositions qu'il désigne les produits ou catégories de produits qu'il désigne;

3° exclure du champ d'application de la présente section ou de certaines dispositions qu'il désigne les services ou catégories de services qu'il désigne;

4° prescrire des dispositions particulières pour les produits ou catégories de produits qu'il désigne;

zelfde wet, de annulering van de verrichte betaling vragen, behalve indien hij zelf frauduleus heeft gehandeld. In geval van annulering betaalt de uitgever hem de gestorte sommen binnen de kortst mogelijke termijn terug.

Art. 83*decies*. — § 1. Het komt aan de verkoper toe het bewijs te leveren dat hij heeft voldaan aan de verplichtingen inzake de informatie aan de consument, de eerbiediging van de termijnen, de instemming van de consument met het sluiten van de overeenkomst en, in voorkomend geval, met de vervroegde uitvoering ervan. In geval van overeenkomsten op afstand met betrekking tot financiële diensten komt dit bewijs aan de aanbieder toe.

De bedingen en voorwaarden, of de combinaties van bedingen en voorwaarden die ertoe strekken het bewijs voor de naleving van alle of een deel van de in deze afdeling bedoelde verplichtingen die rusten op de verkoper, en in het geval van overeenkomsten op afstand met betrekking tot financiële diensten op de aanbieder, op de consument te leggen, zijn verboden en nietig.

§ 2. Elk beding waarbij de consument verzaakt aan het voordeel van de rechten die hem door deze afdeling worden toegekend, wordt voor niet geschreven gehouden.

§ 3. Een beding dat de wet van een staat die geen lid is van de Europese Unie op de overeenkomst toepasselijk verklaart, is verboden en nietig voor wat de in deze afdeling geregelde aangelegenheden betreft, wanneer bij gebreke van dat beding de wet van een lidstaat van de Europese Unie van toepassing zou zijn en die wet de consumenten in de genoemde aangelegenheden een hogere bescherming zou bieden.

§ 4. De verzending van producten en van titels die diensten vertegenwoordigen, gebeurt steeds op eigen risico van de verkoper en, in geval van overeenkomsten op afstand met betrekking tot financiële diensten, op de aanbieder.»

Art. 83*undecies*. — § 1. In het kader van deze afdeling kan de Koning:

1° bijzondere regelingen voorschrijven voor bepaalde technieken voor communicatie op afstand, desgevallend rekening houdend met de eigenheden van de kleine en middelgrote ondernemingen;

2° de producten of categorieën van producten die Hij aanduidt, uit het toepassingsgebied uitsluiten van deze afdeling of van sommige bepalingen die Hij aanwijst;

3° de diensten of categorieën van diensten die Hij aanduidt, uit het toepassingsgebied uitsluiten van deze afdeling of van sommige bepalingen die Hij aanwijst;

4° bijzondere bepalingen voorschrijven voor de producten of categorieën van producten die Hij aanduidt;

5° prescrire des dispositions particulières pour les services ou catégories de services qu'il désigne;

6° prescrire des dispositions particulières pour les ventes publiques organisées au moyen d'une technique de communication à distance.

§ 2. Avant de proposer un arrêté en application des articles 77 à 83*undecies* de la présente section, le ministre consulte le Conseil de la Consommation et le Conseil supérieur des Indépendants et des PME et fixe le délai dans lequel l'avis doit être donné. Passé ce délai, l'avis n'est plus requis.

Art. 9

L'article 102, alinéa premier, 6*bis*, de la même loi, est remplacé par le texte suivant:

«6*bis*. des articles 78 à 83*decies* relatifs aux contrats à distance, et des arrêtés pris en exécution de l'article 83*undecies*;».

CHAPITRE III

Modifications de la loi du 12 juin 1991 relative au crédit à la consommation et de la loi du 24 mars 2003 modifiant la loi du 12 juin 1991

Art. 10

Dans l'article 3, § 2, alinéa 2, de la loi du 12 juin 1991 relative au crédit à la consommation, les mots «14, § 3, 1° à 6°» sont remplacés par les mots «14, § 2, 1° à 6°».

Art. 11

A l'article 14 de la même loi, modifié par les lois des 7 janvier 2001, 10 août 2001 et 24 mars 2003 et par l'arrêté royal du 4 avril 2003, sont apportées les modifications suivantes:

1° au § 1er les mots «et de l'article 83*quinqüies* de la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur» sont insérés entre les mots «de l'article 45, § 2, de la présente loi» et les mots «, le contrat de crédit est conclu»;

2° le § 2, alinéa 1er, 13°, est remplacé par la disposition suivante:

«13° selon le contrat de crédit, une description non équivoque, claire et précise du droit et des modalités de renonciation ou de rétractation du contrat de crédit conformément aux articles 18 et 20*bis* de la présente loi et à l'article 83*sexies* de la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur.».

5° bijzondere bepalingen voorschrijven voor de diensten of categorieën van diensten die Hij aanduidt;

6° bijzondere bepalingen voorschrijven voor de openbare verkopen die worden georganiseerd door middel van een techniek voor communicatie op afstand.

§ 2. Vooraleer een besluit voor te stellen met toepassing van artikelen 77 tot 83*undecies* van deze afdeling, raadpleegt de minister de Raad voor het Verbruik en de Hoge Raad voor de Zelfstandigen en de KMO en bepaalt de termijn binnen dewelke het advies moet worden gegeven. Na deze termijn is het advies niet meer vereist.

Art. 9

Artikel 102, eerste lid, 6*bis*, van dezelfde wet wordt vervangen als volgt:

«6*bis*. van de artikelen 78 tot 83*decies* betreffende de overeenkomsten op afstand, en van de besluiten genomen ter uitvoering van artikel 83*undecies*;».

HOOFDSTUK III

Wijzigingen van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet en van de wet van 24 maart 2003 tot wijziging van de wet van 12 juni 1991

Art. 10

In artikel 3, § 2, tweede lid, van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, worden de woorden «14, § 3, 1° tot 6°» vervangen door de woorden «14, § 2, 1° tot 6°».

Art. 11

In artikel 14 van dezelfde wet, gewijzigd bij de wetten van 7 januari 2001, 10 augustus 2001 en 24 maart 2003 en bij koninklijk besluit van 4 april 2003, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in § 1 worden de woorden «en van artikel 83*quinqüies* van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument» ingevoegd tussen de woorden «van artikel 45, § 2, van deze wet» en de woorden «, komt de kredietovereenkomst tot stand»;

2° § 2, eerste lid, 13°, wordt vervangen als volgt:

«13° naar gelang de kredietovereenkomst, een ondubbelzinnige, heldere en nauwkeurige beschrijving van het recht en de voorwaarden om van de kredietovereenkomst af te zien of eraan te verzaken overeenkomstig de artikelen 18 en 20*bis* van deze wet en artikel 83*sexies* van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument.».

Art. 12

A l'article 18, § 4, de la même loi, remplacé par la loi du 24 mars 2003, les mots «visé à l'article 20bis, alinéa 1er» sont supprimés.

Art. 13

A l'article 20bis, de la même loi, inséré par la loi du 24 mars 2003, sont apportées les modifications suivantes:

1° dans l'alinéa 1er les mots «avant la signature du contrat de crédit par le consommateur et pour autant que ce dernier dispose du contrat de crédit au moment de la livraison» sont remplacés par les mots «avant la conclusion du contrat de crédit et pour autant que le consommateur dispose, en temps utile avant la livraison, des conditions contractuelles et de l'information visées à l'article 83quinquies, § 1er de la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur»;

2° dans l'alinéa 2, les mots «applicable à la vente à distance, visé par la législation sur les pratiques du commerce» sont remplacés par les mots «visé à l'article 80 de la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur»;

3° le même alinéa est complété comme suit: «, sans pénalités ni indemnités».

Art. 14

Dans l'article 41, 8°, de la même loi, modifié par la loi du 24 mars 2003, les mots «de l'éventuelle réduction ou de restitution» sont remplacés par les mots «visées à l'article 23, § 1er».

Art. 15

L'article 49, § 3, 6°, de la même loi, est complété comme suit: «et les modalités visées à l'article 23, § 1er».

Art. 16

Dans l'article 56, 6°, de la même loi, les mots «de l'éventuelle réduction ou de restitution» sont remplacés par les mots «visées à l'article 23, § 1er».

Art. 17

Dans l'article 75, § 6, de la même loi, les mots «au § 3, 1° et 3°» sont remplacés par les mots «au § 3, 1° à 1°ter et 3°».

Art. 12

In artikel 18, § 4, van dezelfde wet, vervangen bij de wet van 24 maart 2003, worden de woorden «bedoeld in artikel 20bis, eerste lid» geschrapt.

Art. 13

In artikel 20bis, van dezelfde wet, ingevoegd bij de wet van 24 maart 2003, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in het eerste lid worden de woorden «voor de ondertekening van de kredietovereenkomst door de consument in zoverre deze op het tijdstip van de levering over de kredietovereenkomst beschikt» vervangen door de woorden «voor het sluiten van de kredietovereenkomst in zoverre deze laatste te gelegener tijd voor de levering, beschikt over de contractvoorwaarden en de informatie bedoeld in artikel 83quinquies, § 1, van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument»;

2° in het tweede lid worden de woorden «toepasselijk op de verkoop op afstand, bedoeld door de wetgeving op de handelspraktijken» vervangen door de woorden «bedoeld in artikel 80 van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument»;

3° hetzelfde lid wordt aangevuld als volgt: «, zonder straffen of schadevergoedingen».

Art. 14

In artikel 41, 8°, van dezelfde wet, gewijzigd bij de wet van 24 maart 2003, worden de woorden «voor de eventuele vermindering of teruggave» vervangen door de woorden «bedoeld in artikel 23, § 1».

Art. 15

Artikel 49, § 3, 6°, van dezelfde wet, wordt aangevuld als volgt: «en de voorwaarden bedoeld in artikel 23, § 1».

Art. 16

In artikel 56, 6°, van dezelfde wet, worden de woorden «voor de eventuele vermindering of teruggave» vervangen door de woorden «bedoeld in artikel 23, § 1».

Art. 17

In artikel 75, § 6, van dezelfde wet, worden de woorden «in § 3, 1° en 3°» vervangen door de woorden «in § 3, 1° tot 1°ter en 3°».

Art. 18

Dans l'article 75*bis*, § 1er, dernier alinéa, de la même loi, modifié par la loi du 24 mars 2003, la dernière phrase est abrogée.

Art. 19

Dans l'article 78, § 2, de la même loi, modifié par la loi du 24 mars 2003, les mots «L'agrément ou l'inscription peut être refusé ou retiré» sont remplacés par les mots «L'agrément ou l'inscription peut être refusé, suspendu, retiré ou radié».

Art. 20

L'article 87, alinéa 1er, 4°, de la même loi, est remplacé par la disposition suivante:

«4° un contrat de crédit a été conclu:

- a) par un prêteur non agréé ou non enregistré;
- b) à l'aide d'un intermédiaire de crédit non inscrit;
- c) par un prêteur dont l'agrément a été retiré ou suspendu ou qui a encouru une interdiction en vertu de l'article 75*bis*, §§ 1er ou 3;
- d) à l'aide d'un intermédiaire de crédit dont l'inscription a été radiée ou suspendue.».

Art. 21

Dans l'article 101, § 1er, 1°, c), de la même loi, inséré par la loi du 11 février 1994, les mots «*artikel 75bis*» sont insérés dans le texte néerlandais entre les mots «*op grond van*» et les mots «§ 1, leden 4 en 5».

Art. 22

Dans l'article 52, 2°, de la loi du 24 mars 2003 modifiant la loi du 12 juin 1991 relative au crédit à la consommation, les mots «du § 2, alinéa 2» sont remplacés par les mots «du § 3, alinéa 2».

CHAPITRE IV

Modifications de la loi du 25 juin 1992 sur le contrat d'assurance terrestre

Art. 23

A l'article 4 de la loi du 25 juin 1992 sur le contrat d'assurance terrestre, sont apportées les modifications suivantes:

Art. 18

In artikel 75*bis*, § 1, laatste lid, van dezelfde wet, gewijzigd bij de wet van 24 maart 2003, wordt de laatste zin opgeheven.

Art. 19

In artikel 78, § 2, van dezelfde wet, gewijzigd bij de wet van 24 maart 2003, worden de woorden «De erkenning of inschrijving kan geweigerd of ingetrokken worden» vervangen door de woorden «de erkenning of inschrijving kan geweigerd, opgeschort, ingetrokken of doorgehaald worden».

Art. 20

Artikel 87, eerste lid, 4°, van dezelfde wet, wordt vervangen door de volgende bepaling:

«4° een kredietovereenkomst gesloten is:

- a) door een niet-erkende of niet-geregistreerde kredietgever;
- b) met de bijdrage van een niet ingeschreven kredietbemiddelaar;
- c) door een kredietgever wiens erkenning werd ingetrokken of opgeschort of die een verbod heeft opgelopen op grond van artikel 75*bis*, §§ 1 of 3;
- d) met de bijdrage van een kredietbemiddelaar wiens inschrijving werd doorgehaald of opgeschort.».

Art. 21

In artikel 101, § 1, 1°, c), van dezelfde wet, ingevoegd door de wet van 11 februari 1994, worden in de nederlandse tekst tussen de woorden «op grond van» en de woorden «§ 1, leden 4 en 5», de woorden «*artikel 75bis*» ingevoegd.

Art. 22

In artikel 52, 2°, van de wet van 24 maart 2003 tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, worden de woorden «van § 2, tweede lid» vervangen door de woorden «van § 3, tweede lid».

HOOFDSTUK IV

Wijzigingen van de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst

Art. 23

In artikel 4 van de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° dans le § 2, les mots «pendant un délai de trente jours» et «dans les trente jours» sont chaque fois remplacés par les mots «dans un délai de trente jours pour les contrats d'assurance sur la vie et de quatorze jours pour les autres contrats d'assurance»;

2° il est inséré un § 2bis, rédigé comme suit:

«§ 2bis. Tout contrat d'assurance à distance, dans le sens du Chapitre VI, Section 9, de la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur, est conclu quand l'assureur reçoit l'acceptation du preneur d'assurance.

Le preneur d'assurance et l'assureur disposent d'un délai de quatorze jours pour résilier le contrat d'assurance, sans pénalité et sans obligation de motivation. Toutefois, pour les contrats d'assurance sur la vie, ce délai est porté à trente jours.

Le délai endéans lequel peut s'exercer le droit de résiliation commence à courir:

– à compter du jour de la conclusion du contrat d'assurance, sauf pour les contrats d'assurance sur la vie, pour lesquels le délai commence à courir au moment où le preneur d'assurance est informé par l'assureur que le contrat d'assurance a été conclu;

– à compter du jour où le preneur d'assurance reçoit les conditions contractuelles et toutes autres informations complémentaires, si ce dernier jour est postérieur à celui visé au premier tiret.

La résiliation émanant du preneur d'assurance prend effet au moment de la notification, celle émanant de l'assureur huit jours après sa notification.

Le droit de résiliation ne s'applique pas aux polices d'assurance de voyage ou de bagages ou aux polices d'assurance similaires à court terme d'une durée inférieure à un mois, ni aux contrats d'assurance sur la vie, liés à un fonds d'investissement.

Art. 24

Dans l'article 10, § 3, de la même loi, les mots «certifiée conforme» sont supprimés.

Art. 25. — Dans l'article 18, alinéa 1er, de la même loi les mots «dans un délai de quinze jours à compter de la prise d'effet de la résiliation» sont remplacés par les mots «dans un délai de trente jours à compter de la prise d'effet de la résiliation ou, en cas d'application de l'article 4, § 2bis, à compter de la réception par l'assureur de la notification de la résiliation».

1° in § 2 worden de woorden «binnen een termijn van dertig dagen» en «binnen dertig dagen» telkens vervangen door de woorden «binnen een termijn van dertig dagen voor levensverzekeringsovereenkomsten en van veertien dagen voor de andere verzekeringsovereenkomsten»;

2° een § 2bis wordt ingevoegd, luidende:

«§ 2bis. Elke verzekeringsovereenkomst op afstand, in de zin van Hoofdstuk VI, Afdeling 9, van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument, wordt gesloten wanneer de verzekeraar de aanvaarding van de verzekeringnemer ontvangt.

De verzekeringnemer en de verzekeraar beschikken over een termijn van veertien dagen om de verzekeringsovereenkomst zonder boete en zonder opgave van redenen op te zeggen. Voor levensverzekeringsovereenkomsten bedraagt de termijn evenwel dertig dagen.

De termijn waarbinnen het opzeggingsrecht kan worden uitgeoefend gaat in:

– vanaf de dag van het sluiten van de verzekeringsovereenkomst, behalve met betrekking tot de levensverzekeringsovereenkomsten, waarvoor de termijn ingaat op het tijdstip waarop de verzekeraar aan de verzekeringnemer meedeelt dat de overeenkomst is gesloten;

– vanaf de dag waarop de verzekeringnemer de contractvoorwaarden en alle bijkomende informatie ontvangt, indien deze laatste dag na deze valt, bedoeld bij het eerste streepje.

De opzegging die uitgaat van de verzekeringnemer treedt in werking op het ogenblik van de kennisgeving, deze die uitgaat van de verzekeraar acht dagen na de kennisgeving ervan.

Het opzeggingsrecht is niet van toepassing op reis- en bagageverzekeringsspolissen of soortgelijke kortetermijnverzekeringsspolissen met een looptijd van minder dan één maand, noch op levensverzekeringsovereenkomsten gebonden aan een investeringsfonds.

Art. 24

In artikel 10, § 3, van dezelfde wet worden de woorden «eensluidend verklaard» geschrapt.

Art. 25. — In artikel 18, eerste lid, van dezelfde wet worden de woorden «binnen een termijn van vijftien dagen vanaf de inwerkingtreding van de opzegging» vervangen door de woorden «binnen een termijn van dertig dagen vanaf de inwerkingtreding van de opzegging of, in geval van toepassing van artikel 4, § 2bis, vanaf de ontvangst van de kennisgeving door de verzekeraar van de opzegging».

CHAPITRE V

Entrée en vigueur

Art. 26

La présente loi entre en vigueur le premier jour du cinquième mois qui suit celui au cours duquel elle aura été publiée au *Moniteur belge*.

HOOFDSTUK V

Inwerkingtreding

Art. 26

Deze wet treedt in werking op de eerste dag van de vijfde maand na die waarin ze is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad*.

AVIS DU CONSEIL D'ÉTAT N° 38.190/1

Le CONSEIL D'ÉTAT, section de législation, première chambre, saisi par la Ministre de l'Emploi, qui a la Protection de la Consommation dans ses attributions, le 2 mars 2005, d'une demande d'avis, dans un délai de cinq jours ouvrables, sur un avant-projet de loi «visant à transposer certaines dispositions de la directive services financiers à distance et de la directive vie privée et communications électroniques», a donné le 8 mars 2005 l'avis suivant:

Conformément à l'article 84, § 1er, alinéa 1er, 2°, des lois coordonnées sur le Conseil d'État, la demande d'avis doit indiquer les motifs qui en justifient le caractère urgent.

En l'occurrence, l'urgence est motivée par la circonstance que

«artikel 21 van richtlijn 2002/65/EG bepaalt dat uiterlijk op 9 oktober 2004 de lidstaten moeten voldoen aan deze richtlijn».

Il est regrettable que le Conseil d'État, section de législation, ne se voit impartir qu'un délai très court pour émettre un avis sur un projet à ce point complexe et technique ⁽¹⁾. L'urgence invoquée contraste de manière flagrante avec le délai d'un mois et demi accordé, à l'échéance du délai de transposition, au Conseil supérieur des Indépendants et des PME pour émettre un avis non obligatoire, ainsi qu'avec le délai de plus de quatre mois laissé entre la publication de la loi et son entrée en vigueur, sans qu'aucune justification ne soit donnée dans l'exposé des motifs (voir l'article 26 du projet).

*
* *

En application de l'article 84, § 3, alinéa 1er, des lois coordonnées sur le Conseil d'État, la section de législation a dû se limiter à l'examen de la compétence de l'auteur de l'acte, du fondement juridique ainsi que de l'accomplissement des formalités prescrites.

*
* *

⁽¹⁾ Au demeurant, la justification de l'urgence ne peut pas être rapportée à toutes les dispositions du projet. Ainsi, le chapitre III du projet contient des dispositions modifiant la loi du 12 juin 1991 relative au crédit à la consommation ainsi que la loi du 24 mars 2003 modifiant la loi du 12 juin 1991, qui ne pourvoient pas à l'exécution de la directive 2002/65/CE mentionnée dans la justification.

ADVIES VAN DE RAAD VAN STATE NR. 38.190/1

De RAAD VAN STATE, afdeling wetgeving, eerste kamer, op 2 maart 2005 door de Minister van Werk, bevoegd voor Consumentenzaken, verzocht haar, binnen een termijn van vijf werkdagen, van advies te dienen over een voorontwerp van wet «tot omzetting van verschillende bepalingen van de richtlijn financiële diensten op afstand en van de richtlijn privacy en elektronische communicatie», heeft op 8 maart 2005 het volgende advies gegeven:

Volgens artikel 84, § 1, eerste lid, 2°, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State moeten in de adviesaanvraag de redenen worden opgegeven tot staving van het spoedeisende karakter ervan.

In het onderhavige geval wordt het verzoek om spoedbehandeling gemotiveerd door de omstandigheid dat

«artikel 21 van richtlijn 2002/65/EG bepaalt dat uiterlijk op 9 oktober 2004 de lidstaten moeten voldoen aan deze richtlijn».

Het valt te betreuren dat de Raad van State, afdeling wetgeving, slechts een zeer korte tijd wordt gegund om over een dergelijk complex en technisch ontwerp advies te geven ⁽¹⁾. In schril contrast daarmee staat dat, na het verstrijken van de omzettingstermijn, aan de Hoge Raad voor de Zelfstandigen en de KMO anderhalve maand tijd is gegeven om een niet-verplicht advies te verlenen en dat, zonder nadere verantwoording in de memorie van toelichting, meer dan vier maanden gelaten wordt tussen de bekendmaking van de wet en de inwerkingtreding ervan (zie artikel 26 van het ontwerp).

*
* *

Overeenkomstig artikel 84, § 3, eerste lid, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State, heeft de afdeling wetgeving zich moeten beperken tot het onderzoek van de bevoegdheid van de steller van de handeling, van de rechtsgrond, alsmede van de vraag of aan de voorgeschreven vormvereisten is voldaan.

*
* *

⁽¹⁾ De verantwoording van de spoedeisendheid kan overigens niet op alle bepalingen van het ontwerp betrokken worden. Zo bevat hoofdstuk III van het ontwerp bepalingen tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet en van de wet van 24 maart 2003 tot wijziging van de wet van 12 juni 1991, die geen uitvoering van de in de verantwoording vermelde richtlijn 2002/65/EG zijn.

PORTÉE DE L'AVANT-PROJET

L'avantprojet soumis pour avis, dont l'intitulé ne traduit pas complètement la teneur, poursuit plusieurs objectifs.

1. Le principal objectif est sans conteste la transposition de la directive 2002/65/CE du Parlement européen et du Conseil de l'Union européenne du 23 septembre 2002 concernant la commercialisation à distance de services financiers auprès des consommateurs, et modifiant les directives 90/619/CEE, 97/7/CE et 98/27/CE du Conseil (ci-après: la directive) ⁽²⁾.

Une réglementation générale concernant les contrats à distance était déjà inscrite dans la directive 97/7/CE du 20 mai 1997 concernant la protection des consommateurs en matière de contrats à distance (principalement transposée par les articles 77 à 83 de la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur, ci-après: loi sur les pratiques du commerce). Toutefois, les contrats à distance concernant les services financiers ont été exclus explicitement du champ d'application de cette directive.

La directive 2002/65/CE vise à protéger le consommateur qui achète des services financiers à distance. À cette fin, deux méthodes sont mises en oeuvre. Tout d'abord, le fournisseur doit donner des informations détaillées au consommateur préalablement à la conclusion du contrat, de sorte que le consentement du consommateur est un «consentement éclairé». Par ailleurs, le consommateur est protégé par un droit de rétractation lui accordant un délai de réflexion de quatorze à trente jours.

2. En outre, le projet entend également transposer une disposition de la directive 2002/58/CE du Parlement européen et du Conseil de l'Union européenne du 12 juillet 2002 concernant le traitement des données à caractère personnel et la protection de la vie privée dans le secteur des communications électroniques (directive vie privée et communications électroniques), à savoir l'article 13 dans la mesure où il concerne la publicité.

3. Toutefois, le projet comporte également un certain nombre de dispositions modifiant la loi du 12 juin 1991 relative au crédit à la consommation qui ne transposent pas la directive 2002/65/CE, mais concernent d'autres aspects.

4. Enfin, il entend regrouper les dispositions communes concernant les contrats à distance. À cette fin, les dispositions qui transposent également la directive 97/7/CE sont abrogées et rétablies, ce qui est source de confusion (voir notamment les articles 6 et 7 du projet et les articles 83*nonies* à 83*undecies*, en projet, de la loi sur les pratiques du commerce figurant à l'article 8 du projet).

⁽²⁾ Pour la situation et l'analyse de cette directive, voir E. TERRY, «Verkoop op afstand van financiële diensten», NJW 2003, 7888.

STREKKING VAN HET VOORONTWERP

Het om advies voorgelegde voorontwerp, waarvan het opschrift de inhoud niet volledig weergeeft, streeft verschillende doelstellingen na.

1. Belangrijkste oogmerk is ongetwijfeld de omzetting van richtlijn 2002/65/EG van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie van 23 september 2002 betreffende de verkoop op afstand van financiële diensten aan consumenten en tot wijziging van de richtlijnen 90/619/EEG, 97/7/EG en 98/27/EG van de Raad (hierna: de richtlijn) ⁽²⁾.

Een algemene regeling betreffende overeenkomsten op afstand lag reeds vervat in richtlijn 97/7/EG van 20 mei 1997 betreffende de bescherming van de consument bij op afstand gesloten overeenkomsten (hoofdzakelijk omgezet in de artikelen 77 tot 83 van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument, hierna: wet handelspraktijken). Overeenkomsten op afstand betreffende financiële diensten werden echter expliciet uit het toepassingsgebied van die richtlijn gesloten.

Richtlijn 2002/65/EG beoogt de consument te beschermen die op afstand financiële diensten aankoopt. Hierbij worden twee methodes gebruikt. Vooreerst moet de aanbieder aan de consument uitgebreide informatie verstrekken vooraleer de overeenkomst gesloten wordt, zodat de instemming van de consument een «*informed consent*» is. Bovendien wordt de consument beschermd door een herroepingsrecht waardoor hij een bedenktijd van veertien tot dertig dagen krijgt.

2. Daarnaast beoogt het ontwerp ook de omzetting van één bepaling uit richtlijn 2002/58/EG van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie van 12 juli 2002 betreffende de verwerking van persoonsgegevens en de bescherming van de persoonlijke levenssfeer in de sector elektronische communicatie (richtlijn betreffende privacy en elektronische communicatie), nl. artikel 13 in zoverre dit betrekking heeft op reclame.

3. Het ontwerp bevat echter ook een aantal bepalingen tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, die geen omzetting vormen van richtlijn 2002/65/EG, maar die betrekking hebben op andere aspecten.

4. Tot slot beoogt het ontwerp de gemeenschappelijke bepalingen betreffende de overeenkomsten op afstand te hergroeperen. Bepalingen die mede de omzetting zijn van richtlijn 97/7/EG worden daartoe opgeheven en opnieuw opgenomen, wat verwarring sticht (zie meer bepaald de artikelen 6 en 7 van het ontwerp en de ontworpen artikelen 83*nonies* tot 83*undecies* van de wet handelspraktijken opgenomen in artikel 8 van het ontwerp).

⁽²⁾ Voor een situering en analyse van deze richtlijn, zie E. Terry, «Verkoop op afstand van financiële diensten», NJW 2003, 78-88.

OBSERVATION GÉNÉRALE

Ainsi qu'il ressort notamment de son considérant 13, la directive 2002/65/CE tend à une harmonisation maximale:

«Un niveau élevé de protection des consommateurs devrait être assuré par la présente directive, afin d'assurer la libre circulation des services financiers. Les États membres ne devraient pas pouvoir prévoir d'autres dispositions que celles établies par la présente directive pour les domaines qu'elle harmonise, sauf indication contraire expressément mentionnée dans celle-ci».

La Commission européenne a estimé que seule une harmonisation maximale est susceptible de renforcer la sécurité juridique dans un marché interne où les frontières intérieures disparaissent, principalement par l'utilisation de l'internet ⁽³⁾. Seules quelques dispositions de la directive offrent la possibilité aux États membres d'adopter des dispositions plus strictes (voir article 4, paragraphe 2, de la directive) ou leur laissent une certaine liberté de choix (voir article 6, paragraphes 1, alinéa 3, et 3, article 7, paragraphe 2, article 10, paragraphe 2, et article 15, paragraphe 1, de la directive).

Dans son avis 32.682/1 du 28 février 2002 sur l'avantprojet qui est devenu la loi du 11 mars 2003 sur certains aspects juridiques des services de la société de l'information, le Conseil d'État, section de législation, a souligné ce qui suit:

«D'une manière générale, il est recommandé d'employer en droit national la terminologie utilisée dans une directive ⁽⁴⁾, sauf si l'ordre juridique national utilise un autre terme qui relève davantage de l'usage courant et dont la signification correspond à celle du terme de la directive. Dans les autres cas, l'utilisation d'une terminologie qui ne correspondrait pas littéralement à celle de la directive peut être source de confusions. En principe, l'emploi d'un autre terme est également possible si celui-ci a une portée plus étendue que le terme de la directive et si les dispositions de la directive ne s'y opposent pas. Dans ce cas, la réglementation nationale est plus large que la réglementation visée par la directive».

Force est de constater qu'à maints égards le projet s'écarte de la directive, tant sur le fond qu'en ce qui concerne la terminologie. Parfois, ces différences sont justifiées dans l'exposé des motifs ou les choix effectués sont commentés par le fonctionnaire délégué.

Eu égard au bref délai qui lui est imparti pour rendre son avis, le Conseil d'État n'a pas pu vérifier si ces différences étaient admissibles dans chaque cas.

⁽³⁾ E. TERRY, I.C., 78 79.

⁽⁴⁾ Pour autant qu'il n'existe pas de discordance entre le texte français et le texte néerlandais de la directive; (...).

ALGEMENE OPMERKING

Met richtlijn 2002/65/EG wordt maximale harmonisatie nagestreefd, zoals inzonderheid uit overweging 13 ervan blijkt:

«Door deze richtlijn moet een hoog niveau van consumentenbescherming worden gewaarborgd, teneinde het vrije verkeer van financiële diensten te verzekeren. De lidstaten mogen geen andere bepalingen opleggen dan die welke deze richtlijn voor de door haar geharmoniseerde gebieden vaststelt, tenzij specifiek anders aangegeven in deze richtlijn».

De Europese Commissie was van oordeel dat alleen maximale harmonisatie de rechtszekerheid kan versterken in een interne markt waar vooral door gebruik van het internet de binnengrenzen verdwijnen ⁽³⁾. Slechts in enkele bepalingen van de richtlijn wordt aan de lidstaten de mogelijkheid geboden om strengere bepalingen vast te stellen (zie artikel 4, lid 2, van de richtlijn) of wordt een zekere keuzevrijheid gelaten (zie artikel 6, leden 1, derde alinea, en 3, artikel 7, lid 2, artikel 10, lid 2, en artikel 15, lid 1, van de richtlijn).

In advies 32.682/1 van 28 februari 2002 over het voorontwerp dat de wet van 11 maart 2003 betreffende bepaalde juridische aspecten van de diensten van de informatiematschappij geworden is, heeft de Raad van State, afdeling wetgeving, het volgende gesteld:

«Het verdient in het algemeen aanbeveling de in een richtlijn gebruikte terminologie over te nemen in het nationale recht ⁽⁴⁾, behoudens indien in de nationale rechtsorde een andere, meer tot het courante taalgebruik behorende term wordt gebruikt waarvan de betekenis samenvalt met die van de term uit de richtlijn. In de andere gevallen bestaat er kans op verwarring als de terminologie van de richtlijn niet letterlijk wordt overgenomen. Het gebruik van een andere term is in principe ook mogelijk wanneer die een bredere betekenis heeft dan de in de richtlijn gebezigde term en de bepalingen van de richtlijn zich daar niet tegen verzetten. In dat geval is de nationale regeling breder dan de door de richtlijn beoogde regeling».

Vastgesteld moet worden dat het ontwerp op menig punt, zowel inhoudelijk als terminologisch, afwijkt van de richtlijn. Hiervoor wordt soms een argumentatie gegeven in de memorie van toelichting of zijn de gemaakte keuzes door de gemachtigde nader toegelicht.

Gezien de beperkte tijd die hem voor zijn advies is gelaten, heeft de Raad van State niet in elk van de gevallen kunnen nagaan of die afwijkingen toelaatbaar zijn.

⁽³⁾ E. Terry, I.C., 78-79.

⁽⁴⁾ Voor zover er geen discordantie tussen de Nederlandse en de Franse tekst van de richtlijn bestaat; (...).

EXAMEN DU TEXTE

Article 4

L'article 2, c), de la directive 2002/65/CE définit comme «fournisseur»: «toute personne physique ou morale, publique ou privée, qui, dans le cadre de ses activités commerciales ou professionnelles, est le fournisseur contractuel des services faisant l'objet de contrats à distance». Le considérant 19 de la directive précise à ce propos que la directive devrait également s'appliquer lorsqu'une ou plusieurs des étapes de la commercialisation se déroule avec la participation d'un intermédiaire et qu'en égard à la nature et au degré de cette participation, les dispositions pertinentes de la directive devraient également s'appliquer à cet intermédiaire, indépendamment de son statut juridique.

Toutefois, l'article 77, § 1er, 6°, en projet, de la loi sur les pratiques du commerce donne une définition du «fournisseur» qui s'écarte quelque peu de la directive et qui fait référence à la notion de «vendeur» telle qu'elle est définie à l'article 1er, alinéa 1er, 6°, de cette loi. Les termes «fournisseur» et «vendeur» sont employés indifféremment dans la suite du projet.

La question se pose cependant de savoir si, par souci d'une transposition correcte du droit européen, il ne serait pas préférable de reproduire littéralement la définition du terme «fournisseur» figurant dans la directive, de sorte que ce terme puisse toujours être utilisé de manière uniforme dans la suite du projet ⁽⁵⁾.

Article 8Article 83bis, en projet

Conformément à la directive, on écrira, à l'article 83bis, en projet, de la loi sur les pratiques du commerce, «première convention» au lieu de «convention initiale» (dans le texte français) et «*initieel akkoord*» au lieu de «*initiële overeenkomst*» (dans le texte néerlandais).

Article 83ter, en projet

1. Eu égard à la discordance entre le texte français («en temps utile avant») et le texte néerlandais («*geruime tijd voordat*») de l'article 3, paragraphe 1, de la directive, les auteurs du projet optent pour la formulation «te gelegener tijd voordat hij is gebonden» dans le texte néerlandais de l'article 83ter, en projet. Ainsi, selon le fonctionnaire délégué, le texte est également plus conforme à la version anglaise de la directive («*in good time before the consumer is bound*»). Il en est de même pour l'article 83quinquies, § 1er, en projet (article 8 du projet).

Il est recommandé de reproduire cette justification dans l'exposé des motifs et d'indiquer ainsi les motifs pour lesquels les termes mêmes de (la version néerlandaise de) la directive ne sont pas transcrits.

ONDERZOEK VAN DE TEKST

Artikel 4

Artikel 2, c), van richtlijn 2002/65/EG omschrijft als «aanbieder»: «iedere natuurlijke persoon of privaatrechtelijke dan wel publiekrechtelijke rechtspersoon die in het kader van zijn bedrijfs- of beroepsactiviteit optreedt als de contractuele verrichter van diensten op grond van overeenkomsten op afstand». Overweging 19 van de richtlijn verduidelijkt daarbij dat de richtlijn ook van toepassing moet zijn indien bij een of meer stadia van de verkoop een tussenpersoon betrokken is en dat, gelet op de aard en de mate van deze betrokkenheid, de desbetreffende bepalingen van de richtlijn ook op een dergelijke tussenpersoon van toepassing moeten zijn, ongeacht diens juridische status.

In het ontworpen artikel 77, § 1, 6°, van de wet handelspraktijken wordt evenwel een definitie van 'aanbieder' gegeven die enigszins afwijkt van de richtlijn en die verwijst naar het begrip «verkoper» zoals omschreven in artikel 1, eerste lid, 6°, van die wet. Verder in het ontwerp worden de termen «aanbieder» en «verkoper» door elkaar gebruikt.

Vraag is echter of, ter wille van de correcte omzetting van het Europees recht, niet beter de definitie van de term «aanbieder» letterlijk uit de richtlijn wordt overgenomen, zodat verder in het ontwerp steeds eenvormig die term kan worden gehanteerd ⁽⁵⁾.

Artikel 8Ontworpen artikel 83bis

In overeenstemming met de richtlijn dient in het ontworpen artikel 83bis van de wet handelspraktijken te worden geschreven «initieel akkoord» in plaats van «initiële overeenkomst» (in de Nederlandse tekst) en «*première convention*» in plaats van «*convention initiale*» (in de Franse tekst).

Ontworpen artikel 83ter

1. Gelet op de discordantie tussen de Franse («*en temps utile avant*») en de Nederlandse tekst («*geruime tijd voordat*») van artikel 3, lid 1, van de richtlijn, opteren de stellers van het ontwerp voor de omschrijving «te gelegener tijd voordat hij is gebonden» in de Nederlandse tekst van het ontworpen artikel 83ter. Hiermee sluiten ze volgens de gemachtigde ambtenaar ook nauwer aan bij de Engelse versie van de richtlijn («*in good time before the consumer is bound*»). Hetzelfde geldt voor het ontworpen artikel 83quinquies, § 1 (artikel 8 van het ontwerp).

Het verdient aanbeveling die verantwoording in de memorie van toelichting op te nemen en zodoende tot uiting te brengen waarom de letterlijke termen van de (Nederlandse versie van de) richtlijn niet worden gevolgd.

2. À l'article 3, paragraphe 1, point 3, a), et dans les dispositions suivantes de la directive, il est fait usage des termes «droit de rétractation» (du consommateur) (dans le texte néerlandais: «*herroepingsrecht*»), alors que l'article 83ter, § 1er, 3°, a), en projet, fait état de «droit de renonciation» (dans le texte néerlandais: «*verzakingsrecht*»). À l'article 23 du projet qui transpose la directive en ce qui concerne les assurances, ce droit est appelé «droit de résiliation» (dans le texte néerlandais: «*opzeggingsrecht*»).

Le Conseil d'État, section de législation, n'aperçoit pas de motif pour ne pas emprunter la terminologie de la directive qui, par ailleurs, semble exprimer plus adéquatement l'intention.

3. Par ailleurs, l'article 83ter, § 1er, 3°, e), en projet, ne transpose pas d'une manière correcte l'article 3, paragraphe 1, point 3, e), de la directive. Il est recommandé d'employer purement et simplement les termes de la directive.

4. L'article 83ter, § 1er, 4°, b), en projet, ne transpose pas intégralement l'article 3, paragraphe 1, point 4, b), de la directive, qui se réfère à l'existence de fonds de garantie ou d'autres mécanismes d'indemnisation, non couverts par certaines directives.

Ici aussi il est recommandé de reproduire la formulation figurant dans la directive.

5. Selon l'article 3, paragraphe 2, de la directive, les informations fournies doivent notamment tenir compte des principes de la bonne foi dans les transactions commerciales et de la protection de ceux qui, selon la législation des États membres, sont jugés incapables, comme les mineurs. Il n'est pas nécessaire de mentionner cette obligation comme telle dans le texte du projet. Mieux vaudrait y faire référence dans l'exposé des motifs.

6. L'article 83ter, § 2, en projet, transpose imparfaitement l'article 3, paragraphe 4, de la directive. Le membre de phrase «à communiquer au consommateur en phase précontractuelle» fait défaut, et il s'agit «du droit présumé applicable» (et non: du droit applicable).

Article 83quater, en projet

1. Le membre de phrase «Au cas où le consommateur ne souhaite pas recevoir les informations visées à l'article 83ter, § 1er,», figurant à l'article 83quater, alinéa 2, en projet, ne se retrouve pas dans l'article 3, paragraphe 3, alinéa 1er, b), de la directive. Mieux vaudrait donc l'omettre.

2. Selon l'article 3, paragraphe 3, alinéa 2, de la directive, le fournisseur doit informer le consommateur que d'autres informations peuvent être fournies sur demande. L'article

2. In artikel 3, lid 1, punt 3, a), en volgende bepalingen van de richtlijn wordt de term «herroepingsrecht» (van de consument) gehanteerd (in de Franse tekst: «*droit de rétractation*»), terwijl in het ontworpen artikel 83ter, § 1, 3°, a), gewag wordt gemaakt van «verzakingsrecht» (in de Franse tekst: «*droit de renonciation*»). In artikel 23 van het ontwerp dat de richtlijn omzet voor wat de verzekeringen betreft, wordt dit een «opzeggingsrecht» genoemd (in de Franse tekst: «*droit de résiliation*»).

De Raad van State, afdeling wetgeving, ziet geen reden om niet de terminologie van de richtlijn over te nemen, die bovendien adequater de bedoeling lijkt weer te geven.

3. Ook artikel 3, lid 1, punt 3, e), van de richtlijn wordt niet correct omgezet door het ontworpen artikel 83ter, § 1, 3°, e). Het verdient aanbeveling de termen van de richtlijn zonder meer over te nemen.

4. In het ontworpen artikel 83ter, § 1, 4°, b), wordt artikel 3, lid 1, punt 4, b), van de richtlijn, dat verwijst naar het bestaan van garantiefondsen of andere compensatieregelingen die niet vallen onder bepaalde richtlijnen, niet volledig omgezet.

Ook hier verdient het aanbeveling de in de richtlijn opgenomen formulering over te nemen.

5. Volgens artikel 3, lid 2, van de richtlijn moet de verstrekte informatie met name rekening houden met de beginselen van goede trouw bij handelstransacties en de beginselen inzake krachtens de wetgeving van de lidstaten handelingsonbekwame personen, zoals minderjarigen. Dit moet niet als dusdanig in de tekst van het ontwerp worden omgezet. Er kan beter in de memorie van toelichting naar worden verwezen.

6. Artikel 3, lid 4, van de richtlijn is in het ontworpen artikel 83ter, § 2, niet volledig correct omgezet. De zinsnede «die in de precontractuele fase aan de consument wordt meegegeeld» is weggefallen, en het gaat om «het toepasselijk geachte recht» (niet: het toepasselijke recht).

Ontworpen artikel 83quater

1. De zinsnede «In geval de consument de inlichtingen bedoeld in artikel 83ter, § 1, niet wenst te verkrijgen», in het ontworpen artikel 83quater, tweede lid, komt niet voor in artikel 3, lid 3, eerste alinea, b), van de richtlijn. Ze kan dan ook beter worden geschrapt.

2. Volgens artikel 3, lid 3, tweede alinea, van de richtlijn moet de aanbieder de consument meedelen dat op verzoek andere informatie beschikbaar is. In het ontworpen artikel

83^{quater}, alinéa 3, en projet, limite ces informations à celles qui sont visées à l'article 83ter, § 1er, de sorte que la directive n'est pas correctement transposée.

Article 83^{sexies}, en projet

L'article 83^{sexies}, § 1er, alinéa 2, en projet, entend transposer l'article 6, paragraphe 1, alinéa 2, de la directive. Pour assurer la transposition correcte de la directive, il serait préférable de transcrire littéralement le texte de la directive.

Article 83^{septies}, en projet

Contrairement à l'article 83^{septies}, en projet, la directive ne fait pas mention de l'«exécution anticipée» mais de l'«exécution». Il est dès lors recommandé de supprimer le mot «anticipé».

La même observation vaut pour l'article 83^{decies}, § 1er, alinéa 1er, en projet (comparer avec l'article 15, alinéa 1er, de la directive).

Article 83^{decies}, en projet

L'article 83^{decies}, § 4, en projet, ne figure pas dans la directive. À ce propos, le fonctionnaire délégué a donné les précisions suivantes:

«Dit artikel bevindt zich inderdaad niet in de richtlijn financiële diensten op afstand. Het bevond zich wel in de richtlijn 97/7/EG overeenkomsten op afstand, en werd opgenomen onder de gemene bepalingen. Voor financiële diensten is dit een eerder marginale hypothese (een financiële dienstverlener zie ik niet vlug financiële titels via de post versturen) en gezien het risico dat een dergelijke verzending met zich mee kan brengen, zagen we niet in waarom dit niet voor financiële diensten zou mogen gelden».

Force est de constater que la directive poursuit naturellement une harmonisation maximale, de sorte qu'elle ne laisse pas de latitude, en principe, pour l'adoption de règles complémentaires.

Article 23

Article 4, § 2bis, en projet

En ce qui concerne l'exception prévue à l'article 4, § 2bis, dernier alinéa, en projet, pour les contrats d'assurance sur la vie, liés à un fonds d'investissement, il y a lieu de souligner que l'article 6, paragraphe 2, b), de la directive n'en fait pas état. Le délégué a justifié comme suit la mention de cette exception dans le projet:

«Eén van de uitzonderingen op het principiële herroepings- of verzakingsrecht betreft artikel 6.2.a) van de richtlijn 2002/65: het verzakingsrecht heeft niet tot doel om de consument toe te laten te speculeren op fluctuaties op de financiële markt

83^{quater}, derde lid, wordt dit beperkt tot de informatie bedoeld in artikel 83ter, § 1, zodat de richtlijn niet correct wordt omgezet.

Ontworpen artikel 83^{sexies}

Het ontworpen artikel 83^{sexies}, § 1, tweede lid, beoogt de omzetting van artikel 6, lid 1, tweede alinea, van de richtlijn. Teneinde de richtlijn correct om te zetten, kan de tekst van de richtlijn beter letterlijk worden overgenomen.

Ontworpen artikel 83^{septies}

Anders dan in het ontworpen artikel 83^{septies} het geval is, wordt in de richtlijn gewag gemaakt, niet van «vervroegde uitvoering», maar van «uitvoering». Het verdient dan ook aanbeveling om het woord «vervroegde» te schrappen.

Dezelfde opmerking geldt voor het ontworpen artikel 83^{decies}, § 1, eerste lid (vergelijk met artikel 15, eerste alinea, van de richtlijn).

Ontworpen artikel 83^{decies}

Het ontworpen artikel 83^{decies}, § 4, komt niet voor in de richtlijn. De gemachtigde ambtenaar heeft daaromtrent volgende toelichting gegeven:

«Dit artikel bevindt zich inderdaad niet in de richtlijn financiële diensten op afstand. Het bevond zich wel in de richtlijn 97/7/EG overeenkomsten op afstand, en werd opgenomen onder de gemene bepalingen. Voor financiële diensten is dit een eerder marginale hypothese (een financiële dienstverlener zie ik niet vlug financiële titels via de post versturen) en gezien het risico dat een dergelijke verzending met zich mee kan brengen, zagen we niet in waarom dit niet voor financiële diensten zou mogen gelden».

Blijft natuurlijk de vaststelling dat met de richtlijn maximale harmonisatie is beoogd, zodat in principe geen ruimte gelaten wordt voor aanvullende regels.

Artikel 23

Ontworpen artikel 4, § 2bis

Wat de uitzondering in het ontworpen artikel 4, § 2bis, laatste lid, met betrekking tot levensverzekeringsovereenkomsten gebonden aan een investeringsfonds betreft, dient te worden opgemerkt dat die uitzondering niet opgenomen is in artikel 6, lid 2, b), van de richtlijn. De gemachtigde heeft de vermelding ervan in het ontwerp als volgt verantwoord:

«Eén van de uitzonderingen op het principiële herroepings- of verzakingsrecht betreft artikel 6.2.a) van de richtlijn 2002/65: het verzakingsrecht heeft niet tot doel om de consument toe te laten te speculeren op fluctuaties op de financiële markt

waarop de aanbieder geen vat heeft. In de opsomming wordt onder meer gesproken van rechten van deelneming in instellingen voor collectieve beleggingen. Levensverzekeringen gebonden aan een beleggingsfonds (tak 23) zijn economisch gelijkaardige producten, en daarom werd deze uitzondering toegevoegd bij de wetsaanpassing van de wet landverzekeringsovereenkomst».

Compte tenu de l'objectif d'harmoniser le plus complètement possible les réglementations nationales, la question se pose de savoir si la latitude d'insérer cette exception existe.

La chambre était composée de

Messieurs

M. VAN DAMME, président de chambre,

J. BAERT,
J. SMETS, conseillers d'État,

Madame

G. VERBERCKMOES, greffier assumé.

Le rapport a été présenté par M. P. DEPUYDT, premier auditeur.

La concordance entre la version néerlandaise et la version française a été vérifiée sous le contrôle de M. J. BAERT.

LE GREFFIER, LE PRÉSIDENT,

G. VERBERCKMOES M. VAN DAMME

waarop de aanbieder geen vat heeft. In de opsomming wordt onder meer gesproken van rechten van deelneming in instellingen voor collectieve beleggingen. Levensverzekeringen gebonden aan een beleggingsfonds (tak 23) zijn economisch gelijkaardige producten, en daarom werd deze uitzondering toegevoegd bij de wetsaanpassing van de wet landverzekeringsovereenkomst».

Het is, gelet op het oogmerk om de nationale regelingen zo volledig mogelijk te harmoniseren, de vraag of er ruimte is om deze uitzondering toe te voegen.

De kamer was samengesteld uit

de Heren

M. VAN DAMME, kamervoorzitter,

J. BAERT,
J. SMETS, staatsraden,

Mevrouw

G. VERBERCKMOES, toegevoegd griffier.

Het verslag werd uitgebracht door de H. P. DEPUYDT, eerste auditeur.

DE GRIFFIER, DE VOORZITTER,

G. VERBERCKMOES M. VAN DAMME

PROJET DE LOI

ALBERT II, ROI DES BELGES,

A tous, présents et à venir,

SALUT.

sur la proposition de Notre ministre de l'Emploi, chargée de la Protection de la Consommation, Notre ministre de l'Économie et de Notre ministre des Classes moyennes,

NOUS AVONS ARRETE ET ARRETONS:

Notre ministre de l'Emploi, chargée de la Protection de la Consommation, Notre ministre de l'Économie, et Notre ministre des Classes moyennes sont chargés de présenter en Notre nom aux Chambres législatives et de déposer à la Chambre des représentants le projet de loi dont la teneur suit:

CHAPITRE PREMIER**Disposition introductive****Article premier**

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

Elle transpose la directive 2002/65/CE du Parlement européen et du Conseil du 23 septembre 2002 concernant la commercialisation à distance de services financiers auprès des consommateurs, et modifiant les directives 90/619/CEE du Conseil, 97/7/CE et 98/27/CE, et l'article 13 de la directive 2002/58/CE du Parlement européen et du Conseil du 12 juillet 2002 concernant le traitement des données à caractère personnel et la protection de la vie privée dans le secteur des communications électroniques.

WETSONTWERP

ALBERT II, KONING DER BELGEN,

Aan allen die nu zijn en hierna wezen zullen,

ONZE GROET.

op de voordracht van Onze minister van Werk, bevoegd voor Consumentenzaken, Onze minister van Economie en Onze minister van Middenstand,

HEBBEN WIJ BESLOTEN EN BESLUITEN WIJ :

Onze minister van Werk, bevoegd voor Consumentenzaken, Onze minister van Economie, en Onze minister van Middenstand zijn ermee belast, in Onze naam, het ontwerp van wet waarvan de tekst hierna volgt, aan de Wetgevende Kamers voor te leggen en bij de Kamer van volksvertegenwoordigers in te dienen:

HOOFDSTUK I**Inleidende bepaling****Artikel 1**

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Zij zet de richtlijn 2002/65/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 september 2002 betreffende de verkoop op afstand van financiële diensten aan consumenten en tot wijziging van de Richtlijnen 90/619/EEG, 97/7/EG en 98/27/EG van de Raad, en het artikel 13 van de Richtlijn 2002/58/EG van het Europees Parlement en de Raad van 12 juli 2002 betreffende de verwerking van persoonsgegevens en de bescherming van de persoonlijke levenssfeer in de sector elektronische communicatie om.

CHAPITRE II

Modifications de la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur

Section première

*Insertion d'un article 29 bis dans le Chapitre IV
Publicité*

Art. 2

Un article 29bis, rédigé comme suit, est inséré dans la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur:

«Art. 29bis. § 1er. L'utilisation de systèmes automatisés d'appel sans intervention humaine et de télécopieurs à des fins de publicité personnalisée est interdite, sans le consentement préalable, libre, spécifique et informé du destinataire des messages. Le Roi peut étendre cette interdiction à d'autres techniques de communication.

Par dérogation à l'alinéa 1er, et sans préjudice du § 4, alinéa 2, tout émetteur est dispensé de solliciter auprès des personnes morales le consentement préalable à recevoir des publicités au moyen des techniques visées à l'alinéa 1er.

Sans préjudice de l'article 14 de la loi du 11 mars 2003 sur certains aspects juridiques des services de la société de l'information, les publicités personnalisées, diffusées par d'autres techniques que celles visées à l'alinéa 1er ne peuvent l'être qu'en l'absence d'opposition manifeste du destinataire, personne physique ou morale. Aucun frais ne peut être imputé au destinataire en raison de l'exercice de son droit d'opposition.

§ 2. Lors de l'envoi de toute publicité au moyen d'une technique de communication visée au § 1er, alinéa 1er, l'émetteur fournit une information claire et compréhensible concernant le droit de s'opposer, pour l'avenir, à recevoir des publicités.

§ 3. Lors de l'envoi de toute publicité au moyen d'une technique de communication visée au § 1er, alinéa 3, il est interdit de dissimuler l'identité du vendeur au nom duquel la communication est faite.

§ 4. La preuve du caractère sollicité de la publicité envoyée au moyen d'une technique de communication

HOOFDSTUK II

Wijzigingen van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument

Afdeling 1

*Invoeging van een artikel 29 bis in Hoofdstuk IV
Reclame*

Art. 2

In de wet van 14 juli 1991 betreffende handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument wordt een artikel 29bis ingevoegd, luidende:

«Art. 29bis. § 1. Het gebruik van geautomatiseerde oproepsystemen zonder menselijke tussenkomst en van faxen voor specifiek aan de persoon gerichte reclame is verboden zonder de voorafgaande, vrije, specifieke en geïnformeerde toestemming van de geadresseerde van de boodschappen. De Koning kan dit verbod uitbreiden tot andere communicatietechnieken.

In afwijking van het eerste lid, en onverminderd hetgeen bepaald is in § 4, tweede lid, is elke afzender ervan vrijgesteld de voorafgaande toestemming te vragen aan rechtspersonen om reclame te ontvangen via de communicatietechnieken bedoeld in het eerste lid.

Onverminderd artikel 14 van de wet van 11 maart 2003 betreffende bepaalde juridische aspecten van de diensten van de informatiemaatschappij kan specifiek aan de persoon gerichte reclame verspreid door middel van andere technieken dan deze bedoeld in het eerste lid slechts worden gebruikt bij ontstentenis van kennelijk verzet van de geadresseerde, natuurlijke persoon of rechtspersoon. Er kunnen geen kosten aan de geadresseerde worden aangerekend omwille van de uitoefening van zijn recht op verzet.

§ 2. Bij het versturen van elke reclame via een communicatietechniek bedoeld in § 1, eerste lid, verschaft de afzender duidelijke en begrijpelijke informatie over het recht zich te verzetten tegen het ontvangen van reclame in de toekomst.

§ 3. Bij het versturen van reclame via een communicatietechniek bedoeld in § 1, derde lid, is het verboden de identiteit van de verkoper namens wie de communicatie plaatsvindt, te verbergen.

§ 4. De bewijslast van het feit dat om reclame werd verzocht via een communicatietechniek bedoeld in § 1,

visée au § 1er, alinéa 1er, incombe à l'émetteur du message.

Toute personne peut notifier directement à un émetteur déterminé, sans frais ni indications de motifs, sa volonté de ne plus recevoir, de sa part, des publicités envoyées au moyen d'une technique visée au § 1er, alinéa 1er.».

Section 2

Modifications du Chapitre VI, Section 9

Contrats à distance

Art. 3

Il est inséré dans le Chapitre VI, Section 9 - Contrats à distance, de la même loi, une sous-section I, comprenant l'article 77, avec l'intitulé suivant: «Sous-section première. Définitions».

Art. 4

À l'article 77 de la même loi sont apportées les modifications suivantes:

1° le 4° du § 1er est remplacé par la disposition suivante:

«4° service financier: tout service ayant trait à la banque, au crédit, à l'assurance, aux retraites individuelles, aux investissements et aux paiements;»;

2° le § 1er est complété comme suit:

«5° support durable: tout instrument permettant au consommateur de stocker des informations qui lui sont adressées personnellement d'une manière permettant de s'y reporter aisément à l'avenir pendant un laps de temps adapté aux fins auxquelles les informations sont destinées et qui permet la reproduction à l'identique des informations stockées.»

6° fournisseur: tout vendeur qui est le fournisseur contractuel des services faisant l'objet de contrats à distance.»

3° le § 2 est remplacé par la disposition suivante:

«Le Roi peut compléter, remplacer ou modifier les définitions données au § 1er.».

eerste lid, berust op de afzender van het bericht.

Ieder persoon kan rechtstreeks aan een bepaalde afzender zonder kosten en zonder een reden op te geven, zijn wil kenbaar maken om van hem geen reclame via een communicatietechniek bedoeld in § 1, eerste lid, meer te ontvangen.».

Afdeling 2

Wijzigingen van Hoofdstuk VI, Afdeling 9

Overeenkomsten op afstand

Art. 3

In Hoofdstuk VI, Afdeling 9 - Overeenkomsten op afstand, van dezelfde wet, wordt een onderafdeling I ingevoegd, die artikel 77 omvat en waarvan het opschrift luidt als volgt: «Onderafdeling 1. Definities».

Art. 4

In artikel 77 van dezelfde wet worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° de bepaling onder 4° van § 1 wordt vervangen als volgt:

«4° financiële dienst: iedere dienst van bancaire aard of op het gebied van kredietverstrekking, verzekering, individuele pensioenen, beleggingen en betalingen;»;

2° § 1 wordt aangevuld als volgt:

«5° duurzame drager: ieder hulpmiddel dat de consument in staat stelt om persoonlijk aan hem gerichte informatie op te slaan op een wijze die deze informatie toegankelijk maakt voor toekomstig gebruik gedurende een periode die is afgestemd op het doel waarvoor de informatie kan dienen, en die een ongewijzigde reproductie van de opgeslagen informatie mogelijk maakt.»

6° aanbieder: iedere verkoper die optreedt als de contractuele verrichter van diensten op grond van overeenkomsten op afstand.»

3° § 2 wordt vervangen als volgt:

«De Koning kan de in § 1 gegeven definities aanvullen, vervangen, of wijzigen.».

Art. 5

Il est inséré dans le Chapitre VI, section 9 – Contrats à distance, de la même loi, une sous-section 2, comprenant les articles 78 à 83, avec l'intitulé suivant: «Sous-section 2. Contrats à distance ne portant pas sur des services financiers».

Art. 6

À l'article 81 de la même loi les §§ 2 et 5 sont abrogés.

Art. 7

Les articles 82 et 83 de la même loi sont abrogés.

Art. 8

Il est inséré dans le Chapitre VI, section 9 – Contrats à distance, de la même loi une sous-section 3 et une sous-section 4, comprenant les articles 83*bis* à 83*undecies*, rédigées comme suit:

«Sous-section 3. Contrats à distance portant sur des services financiers

Art. 83*bis*. Pour les contrats portant sur des services financiers comportant une première convention sur les services suivie d'opérations successives ou d'une série d'opérations distinctes de même nature échelonnées dans le temps, les dispositions de la présente sous-section ne s'appliquent qu'à la première convention.

Au cas où il n'y a pas de première convention, mais où les opérations successives ou distinctes de même nature échelonnées dans le temps sont exécutées entre les mêmes parties au contrat, les articles 83*ter* et 83*quater* sont applicables uniquement lorsque la première opération est exécutée. Cependant, dans les cas où aucune opération de même nature n'est effectuée pendant plus d'un an, l'opération suivante est considérée comme étant la première d'une nouvelle série d'opérations, auxquelles les articles 83*ter* et 83*quater* s'appliquent.

Art. 83*ter*. § 1er. En temps utile, avant que le consommateur ne soit lié par un contrat ou par une offre, il doit être informé sans équivoque, de manière claire et com-

Art. 5

In Hoofdstuk VI, afdeling 9 – Overeenkomsten op afstand, van dezelfde wet, wordt een onderafdeling 2 ingevoegd die de artikelen 78 tot 83 omvat, waarvan het opschrift luidt als volgt: «Onderafdeling 2. Overeenkomsten op afstand die geen betrekking hebben op financiële diensten».

Art. 6

In artikel 81 van dezelfde wet worden de §§ 2 en 5 opgeheven.

Art. 7

De artikelen 82 en 83 van dezelfde wet worden opgeheven.

Art. 8

In Hoofdstuk VI, afdeling 9 – Overeenkomsten op afstand, van dezelfde wet wordt een onderafdeling 3 en een onderafdeling 4 ingevoegd, die de artikelen 83*bis* tot 83*undecies* omvatten, luidende:

«Onderafdeling 3. Overeenkomsten op afstand met betrekking tot financiële diensten

Art. 83*bis*. Voor de overeenkomsten betreffende financiële diensten die een initieel akkoord over diensten omvatten, gevolgd door opeenvolgende verrichtingen of een reeks in de tijd gespreide aparte verrichtingen van dezelfde aard, is deze onderafdeling enkel van toepassing op het initiële akkoord.

In geval een initieel akkoord ontbreekt, maar de opeenvolgende verrichtingen of een reeks in de tijd gespreide aparte verrichtingen van dezelfde aard tussen dezelfde overeenkomstsluitende partijen worden uitgevoerd, zijn de artikelen 83*ter* en 83*quater* uitsluitend van toepassing wanneer de eerste verrichting wordt uitgevoerd. Indien er evenwel langer dan één jaar geen verrichting van dezelfde aard wordt uitgevoerd, wordt de uitvoering van de volgende verrichting geacht de uitvoering van de eerste van een nieuwe reeks verrichtingen te zijn waarop de artikelen 83*ter* en 83*quater* van toepassing zijn.

Art. 83*ter*. § 1. Te gelegener tijd voordat de consument gebonden is door een overeenkomst of door een aanbod, dient hij ondubbelzinnig, op heldere en begrijp-

préhensible, par tout moyen adapté à la technique de communication à distance utilisée, au moins sur les éléments suivants:

1° le fournisseur

a) l'identité du fournisseur, y compris son numéro d'entreprise, son activité principale, son adresse géographique, et toute autre adresse géographique à prendre en compte pour les relations entre le consommateur et le fournisseur;

b) dans le cas où le fournisseur est représenté en Belgique, l'identité de ce représentant, et l'adresse géographique à prendre en compte pour les relations entre le consommateur et le représentant;

c) si le consommateur a des relations avec un vendeur autre que le fournisseur, l'identité de ce vendeur, la qualité dans laquelle il agit à l'égard du consommateur et l'adresse géographique à prendre en compte dans les relations entre le consommateur et ce vendeur;

d) dans le cas où l'activité du fournisseur et/ou du vendeur est soumise à un régime d'autorisation, les coordonnées de l'autorité de surveillance compétente;

2° le service financier

a) une description des principales caractéristiques du service financier;

b) le prix total dû par le consommateur au vendeur pour le service financier, y compris l'ensemble des rémunérations, charges et dépenses y afférentes et tous les impôts et taxes à acquitter par l'intermédiaire du vendeur ou, lorsqu'un prix exact ne peut être indiqué, la base de calcul du prix, permettant au consommateur de le vérifier;

c) le cas échéant l'indication que le service financier est lié à des instruments qui impliquent des risques particuliers du fait de leurs spécificités ou des opérations à exécuter ou dont le prix dépend de fluctuations des marchés financiers sur lesquelles le fournisseur n'a aucune influence, ainsi que l'indication que les performances passées ne peuvent donner aucune garantie quant au rendement futur;

d) l'indication de l'existence éventuelle d'autres taxes, impôts et/ou frais qui ne sont pas acquittés par l'intermédiaire du vendeur;

pelijke wijze ingelicht te worden door elk middel dat aangepast is aan de gebruikte techniek voor communicatie op afstand over minstens de volgende elementen:

1° de aanbieder

a) de identiteit van de aanbieder, met inbegrip van zijn ondernemingsnummer, zijn hoofdactiviteit, zijn geografisch adres, alsmede enig ander geografisch adres dat relevant is voor de betrekkingen tussen consument en aanbieder;

b) in geval de aanbieder vertegenwoordigd wordt in België, de identiteit van deze vertegenwoordiger, en het geografisch adres dat relevant is voor de betrekkingen tussen de consument en de vertegenwoordiger;

c) indien de consument te maken heeft met een andere verkoper dan de aanbieder, de identiteit van die verkoper, de hoedanigheid waarin hij tegenover de consument optreedt en het geografisch adres dat relevant is voor de betrekkingen tussen de consument en deze verkoper;

d) wanneer de activiteit van de aanbieder en/of de verkoper onderworpen is aan een vergunningsstelsel, de coördinaten van de bevoegde toezichthoudende autoriteit;

2° de financiële dienst

a) een beschrijving van de belangrijkste kenmerken van de financiële dienst;

b) de totale prijs die de consument aan de verkoper moet betalen voor de financiële dienst, met inbegrip van alle daarmee samenhangende vergoedingen, kosten en uitgaven, alsmede alle belastingen en taksen die via de verkoper moeten worden betaald, of, wanneer de exacte prijs niet kan worden aangegeven, de grondslag voor de berekening van de prijs, zodat de consument deze kan nagaan;

c) in voorkomend geval, de vermelding dat de financiële dienst betrekking heeft op instrumenten die bijzondere risico's met zich meebrengen ingevolge hun specifieke kenmerken of de uit te voeren verrichtingen, of waarvan de prijs afhangt van schommelingen op de financiële markten waarop de aanbieder geen invloed heeft, alsmede de vermelding dat in het verleden behaalde resultaten geen enkele waarborg kunnen geven met betrekking tot het toekomstig rendement;

d) de vermelding van het eventuele bestaan van andere taksen, belastingen en/of kosten die niet via de verkoper worden betaald;

e) toute limitation de la durée de validité des informations fournies;

f) les modes de paiement et d'exécution;

g) tout coût supplémentaire spécifique pour le consommateur afférent à l'utilisation de la technique de communication à distance, lorsque ce coût supplémentaire est facturé;

3° le contrat à distance

a) l'existence ou l'absence du droit de renonciation visé à l'article 83*sexies* et, si ce droit existe, sa durée et les modalités de son exercice, y compris des informations sur le montant que le consommateur peut être tenu de payer sur la base de l'article 83*septies*, § 1er, ainsi que les conséquences découlant de l'absence d'exercice de ce droit;

b) la durée minimale du contrat à distance, en cas de prestation permanente ou périodique de services financiers;

c) les informations relatives aux droits que peuvent avoir les parties de résilier le contrat par anticipation ou unilatéralement en vertu des termes du contrat à distance, y compris les éventuelles indemnités de résiliation;

d) les instructions pratiques pour l'exercice du droit de renonciation indiquant, entre autres, l'adresse à laquelle la notification doit être envoyée;

e) la ou les législations sur laquelle/lesquelles le vendeur se fonde pour établir des relations avec le consommateur avant la conclusion du contrat;

f) toute clause contractuelle concernant le droit applicable au contrat et/ou concernant la juridiction compétente;

g) la langue ou les langues dans laquelle/lesquelles sont communiquées les conditions contractuelles ainsi que l'information préalable visée dans le présent article et, en outre, la langue ou les langues dans laquelle/lesquelles le vendeur s'engage, en accord avec le consommateur, à communiquer pendant la durée du contrat;

e) elke beperking van de geldigheidsduur van de verstrekte informatie;

f) de wijze van betaling en uitvoering;

g) elke specifieke extra kost voor de consument betreffende het gebruik van de techniek voor communicatie op afstand wanneer deze bijkomende kost wordt aangerekend;

3° de overeenkomst op afstand

a) het al dan niet bestaan van het in artikel 83*sexies* bedoelde verzakingsrecht, en, waar dat recht bestaat, de duur van en de modaliteiten voor de uitoefening van dat recht, met inbegrip van informatie over het bedrag dat de consument gehouden kan zijn te betalen op grond van artikel 83*septies*, § 1, alsook de gevolgen van het niet uitoefenen van dat recht;

b) de minimumduur van de op afstand te sluiten overeenkomst bij permanente of periodieke verrichting van financiële diensten;

c) de informatie over het eventuele recht van de partijen om de overeenkomst vroegtijdig of eenzijdig op te zeggen op grond van de bepalingen van de overeenkomst op afstand, met inbegrip van de eventuele in de overeenkomst voorziene opzegvergoedingen;

d) de praktische instructies voor de uitoefening van het verzakingsrecht, met aanduiding van onder andere het adres waarnaar de kennisgeving moet worden gezonden;

e) de wetgeving of wetgevingen die door de verkoper worden gebruikt als grondslag voor de totstandkoming van de betrekkingen met de consument voorafgaand aan de sluiting van de overeenkomst;

f) elke contractuele bepaling inzake het op de overeenkomst toepasselijke recht en/of inzake de bevoegde rechter;

g) de taal of talen waarin de contractvoorwaarden en de in dit artikel bedoelde voorafgaande informatie worden verstrekt, en voorts de taal of talen waarin de verkoper, met instemming van de consument, toezegt te zullen communiceren gedurende de looptijd van de overeenkomst;

4° le recours

a) l'existence ou l'absence de procédures extrajudiciaires de réclamation et de recours accessibles au consommateur qui est partie au contrat à distance et, si de telles procédures existent, leurs modalités d'accès;

b) l'existence de fonds de garantie ou d'autres mécanismes d'indemnisation, non couverts par la directive 94/19/CE du Parlement et du Conseil du 30 mai 1994 relative aux systèmes de garantie des dépôts et la directive 97/9/CE du Parlement et du Conseil du 3 mars 1997 relative aux systèmes d'indemnisation des investisseurs.

§ 2. Les informations portant sur des obligations contractuelles, à communiquer au consommateur en phase précontractuelle, doivent être conformes aux obligations contractuelles qui résulteraient du droit présumé applicable au contrat à distance en cas de conclusion de celui-ci.

Art. 83^{quater}. En cas de communication par téléphonie vocale, l'identité du vendeur et le but commercial de l'appel doit être indiqué clairement et explicitement au début de toute conversation avec le consommateur.

Sous réserve de l'accord formel du consommateur, seules les informations ci-après doivent être fournies:

a. l'identité et la qualité de la personne en contact avec le consommateur et son lien avec le fournisseur;

b. une description des principales caractéristiques du service financier;

c. le prix total dû par le consommateur au vendeur pour le service financier, y compris l'ensemble des rémunérations, charges et dépenses y afférentes et tous les impôts et taxes à acquitter par l'intermédiaire du vendeur ou, lorsqu'un prix exact ne peut être indiqué, la base de calcul du prix, permettant au consommateur de le vérifier;

d. l'indication de l'existence éventuelle d'autres taxes, impôts et/ou frais qui ne sont pas acquittés par l'intermédiaire du vendeur;

e. l'existence ou l'absence du droit de renonciation prévu à l'article 83^{sexies} et, si ce droit existe, sa durée et les modalités de son exercice, y compris des infor-

4° de rechtsmiddelen

a) het bestaan of de afwezigheid van buitengerechtelijke klachten- en beroepsprocedures toegankelijk voor de consument die partij is bij de overeenkomst op afstand, en indien deze bestaan, hun toegangsmodaliteiten;

b) het bestaan van garantiefondsen of andere compensatieregelingen die niet vallen onder richtlijn 94/19/EG van het Europees Parlement en de Raad van 30 mei 1994 inzake de depositogarantiestelsels en Richtlijn 97/9/EG van het Europees Parlement en de Raad van 3 maart 1997 inzake de beleggerscompensatiestelsels.

§ 2. Informatie over contractuele verplichtingen, die in de precontractuele fase aan de consument wordt meegedeeld, dient in overeenstemming te zijn met de contractuele verplichtingen die in geval van het sluiten van de overeenkomst op afstand zouden gelden op grond van het toepasselijk geachte recht.

Art. 83^{quater}. In geval van communicatie per spraaktelefonie moet de identiteit van de verkoper en het commerciële oogmerk van de oproep aan het begin van elk gesprek met de consument expliciet duidelijk worden gemaakt.

Mits de consument hiermee uitdrukkelijk toestemt, hoeft alleen de volgende informatie te worden verstrekt:

a. de identiteit en de hoedanigheid van de persoon die in contact staat met de consument en zijn band met de aanbieder;

b. een beschrijving van de belangrijkste kenmerken van de financiële dienst;

c. de totale prijs die de consument aan de verkoper moet betalen voor de financiële dienst, met inbegrip van alle daarmee samenhangende vergoedingen, kosten en uitgaven, alsmede alle belastingen en taksen die via de verkoper moeten worden betaald, of, wanneer de exacte prijs niet kan worden aangegeven, de grondslag voor de berekening van de prijs, zodat de consument deze kan nagaan;

d. de vermelding van het eventuele bestaan van andere taksen, belastingen en/of kosten kunnen bestaan die niet via de verkoper worden betaald;

e. het al dan niet bestaan van het in artikel 83^{sexies} bedoelde verzakingsrecht, en, waar dat recht bestaat, de duur en de modaliteiten voor de uitoefening van dat

mations sur le montant que le consommateur peut être tenu de payer sur la base de l'article 83septies, § 1er, ainsi que les conséquences découlant de l'absence d'exercice de ce droit.

Le vendeur informe le consommateur sur, d'une part, le fait que d'autres informations peuvent être fournies sur demande et d'autre part, l'informe de la nature de ces informations. En tout état de cause, le vendeur fournit des informations complètes lorsqu'il remplit ses obligations en vertu de l'article 83quinquies.

Art. 83quinquies. § 1er. Le vendeur communique au consommateur toutes les conditions contractuelles ainsi que les informations visées à l'article 83ter, § 1er, sur un support papier ou sur un autre support durable, mis à la disposition du consommateur et auquel celui-ci a accès, en temps utile avant d'être lié par un contrat à distance ou par une offre.

§ 2. Le vendeur remplit l'obligation qui lui incombe en vertu du § 1er immédiatement après la conclusion du contrat à distance, si celui-ci a été conclu à la demande du consommateur en utilisant une technique de communication à distance ne permettant pas de transmettre les conditions contractuelles et les informations conformément au § 1er.

§ 3. A tout moment au cours de la relation contractuelle, le consommateur a le droit, s'il en fait la demande, de recevoir les conditions contractuelles sur un support papier. En outre, le consommateur a le droit de changer les techniques de communication à distance utilisées, à moins que cela ne soit incompatible avec le contrat à distance conclu ou avec la nature du service financier fourni.

Art. 83sexies. § 1er. Le consommateur dispose d'un délai de 14 jours calendrier pour renoncer au contrat à distance portant sur un service financier. Ce droit s'exerce sans pénalités et sans indication de motif.

Pour l'exercice de ce droit le délai court:

- soit à compter du jour où le contrat à distance est conclu,
- soit à compter du jour où le consommateur reçoit les conditions contractuelles et les informations, conformément à l'article 83quinquies, § 1er ou 2, si cette dernière date est postérieure à celle visée au premier tiret.

recht, met inbegrip van informatie over het bedrag dat de consument gehouden kan zijn te betalen op grond van artikel 83septies, § 1, alsook de gevolgen van het niet uitoefenen van dat recht.

De verkoper deelt de consument mee dat op verzoek andere informatie beschikbaar is, en stelt hem in kennis van de aard van die informatie. De verkoper verstrekt in elk geval de volledige informatie wanneer hij voldoet aan zijn verplichtingen krachtens artikel 83quinquies.

Art. 83quinquies. § 1. Te gelegener tijd voordat de consument gebonden is door een overeenkomst op afstand of door een aanbod, stelt de verkoper de consument in kennis van alle contractvoorwaarden en van de in artikel 83ter, § 1, bedoelde informatie, op papier of op een andere voor de consument beschikbare en toegankelijke duurzame drager.

§ 2. De verkoper voldoet onmiddellijk na de sluiting van de overeenkomst aan zijn verplichting krachtens § 1 wanneer de overeenkomst op afstand op verzoek van de consument is gesloten met gebruikmaking van een techniek voor communicatie op afstand waarmee de contractvoorwaarden en de informatie niet overeenkomstig § 1 kunnen worden verstrekt.

§ 3. Gedurende de contractuele relatie heeft de consument ten allen tijde het recht om de contractvoorwaarden op papier te verkrijgen. Voorts heeft de consument het recht om van de gebruikte techniek voor communicatie op afstand te veranderen, tenzij dat niet met de gesloten overeenkomst of de aard van de verstrekte financiële dienst te verenigen is.

Art. 83sexies. § 1. De consument beschikt over een termijn van 14 kalenderdagen om aan de overeenkomst op afstand met betrekking tot een financiële dienst te verzaken. Hij kan dit recht uitoefenen zonder betaling van een boete en zonder opgave van enige reden.

Voor de uitoefening van dit recht gaat de termijn in:

- hetzij op de dag waarop de overeenkomst op afstand wordt gesloten,
- hetzij op de dag waarop de consument de in artikel 83quinquies, § 1 of § 2, bedoelde contractvoorwaarden en informatie ontvangt, indien dit later is.

§ 2. Le droit de renonciation ne s'applique pas:

1° aux services financiers dont le prix dépend des fluctuations du marché financier sur lesquelles le fournisseur n'a aucune influence, et qui sont susceptibles de se produire pendant le délai de renonciation.

Cela vaut notamment pour des services liés aux:

- opérations de change,
- instruments du marché monétaire,
- titres négociables,
- parts dans les entreprises de placement collectif,
- contrats financiers à terme («*futures*») y compris les instruments équivalents donnant lieu à un règlement en espèces,
- contrats à terme sur taux d'intérêt («*FRA*»),
- contrats d'échange («*swaps*») sur taux d'intérêt ou sur devises et contrats d'échange sur des flux liés à des actions ou à des indices d'actions («*equity swaps*»),
- options visant à acheter ou à vendre les instruments visés par le présent point, y compris les instruments équivalents donnant lieu à un règlement en espèces, en particulier les options sur devises et sur taux d'intérêt;

2° aux contrats exécutés intégralement par les deux parties à la demande expresse du consommateur avant que ce dernier n'exerce son droit de renonciation;

3° aux contrats de crédit hypothécaire soumis à la loi du 4 août 1992 relative au crédit hypothécaire.

§ 3. Si un autre contrat relatif à des services financiers prestés par un fournisseur ou un tiers sur la base d'un accord entre le tiers et le vendeur a été adjoint à un contrat à distance portant sur un service financier donné, ce contrat additionnel est résilié, sans pénalité, si le consommateur exerce son droit de renonciation visé au § 1er.

Art. 83septies. § 1er. Pendant le délai de renonciation, l'exécution du contrat ne peut commencer qu'après l'accord du consommateur.

Lorsque le consommateur exerce le droit de renonciation visé à l'article 83sexies, § 1er, il ne peut être tenu qu'au paiement, dans les meilleurs délais, du service financier effectivement fourni par le fournisseur en vertu du contrat à distance.

§ 2. Het verzakingsrecht is niet van toepassing op:

1° financiële diensten waarvan de prijs afhankelijk is van schommelingen op de financiële markt waarop de aanbieder geen vat heeft, en die zich tijdens de verzakingstermijn kunnen voordoen.

Dit geldt onder meer voor diensten in verband met:

- wisselverrichtingen,
- geldmarktinstrumenten,
- effecten,
- rechten van deelneming in instellingen voor collectieve belegging,
- financiële termijncontracten («*futures*»), met inbegrip van gelijkwaardige instrumenten die aanleiding geven tot afwikkeling in contanten,
- rentetermijncontracten («*FRA's*»),
- rente- of valutaswaps en swaps betreffende aandelen of een aandelenindex gekoppelde *cashflows* («*equity swaps*»),
- opties ter verkrijging of vervreemding van in dit punt bedoelde instrumenten, met inbegrip van gelijkwaardige instrumenten die aanleiding geven tot afwikkeling in contanten, inzonderheid valuta- en renteopties;

2° overeenkomsten die op uitdrukkelijk verzoek van de consument door beide partijen volledig zijn uitgevoerd voordat de consument van zijn verzakingsrecht gebruikmaakt;

3° de hypothecaire kredietovereenkomsten onderworpen aan de wet van 4 augustus 1992 op het hypothecair krediet.

§ 3. Indien aan een overeenkomst op afstand voor een bepaalde financiële dienst een andere overeenkomst is gehecht betreffende financiële diensten die worden geleverd door de aanbieder of door een derde op grond van een overeenkomst tussen de derde en de verkoper, wordt die bijkomende overeenkomst zonder boete ontbonden indien de consument zijn verzakingsrecht zoals bedoeld in § 1 uitoefent.

Art. 83septies. § 1. Gedurende de verzakingstermijn mag met de uitvoering van de overeenkomst pas na toestemming van de consument een begin worden gemaakt.

Oefent de consument het in artikel 83sexies, § 1, bedoelde verzakingsrecht uit, dan is hij enkel gehouden tot de onverwijldde betaling van de door de aanbieder krachtens de overeenkomst op afstand effectief verleende financiële dienst.

Le montant à payer ne peut:

- excéder un montant proportionnel à l'importance du service déjà fourni par rapport à l'ensemble des prestations prévues par le contrat à distance;
- en aucun cas être tel qu'il puisse être interprété comme une pénalité.

§ 2. Le fournisseur ne peut exiger le paiement par le consommateur sur base du § 1er que s'il peut prouver que le consommateur a été dûment informé du montant dû, conformément à l'article 83ter, § 1er, 3°, a). Il ne peut en aucun cas exiger le paiement s'il a commencé à exécuter le contrat avant l'expiration du délai de renonciation prévu à l'article 83sexies, § 1er, sans demande préalable du consommateur.

§ 3. Le fournisseur est tenu de rembourser au consommateur, dans les meilleurs délais et au plus tard dans les trente jours calendrier, toutes les sommes qu'il a perçues de celui-ci conformément au contrat à distance, à l'exception du montant visé au § 1er. Ce délai commence à courir le jour où le fournisseur reçoit la notification de la renonciation.

§ 4. Le consommateur restitue au fournisseur, dans les meilleurs délais et au plus tard dans les trente jours calendrier, toute somme et/ou tout bien qu'il a reçu(s) de ce dernier. Ce délai commence à courir à compter du jour où le consommateur envoie la notification de renonciation.

Art. 83octies. § 1er. Le fournisseur est responsable vis-à-vis du consommateur pour le respect des obligations des articles 83ter à 83quinquies.

§ 2. En cas de non-respect des obligations des articles 83ter, § 1er, 2° et 3°, 83quater, et 83quinquies, le consommateur peut résilier le contrat sans frais ni pénalités par lettre recommandée et motivée dans un délai raisonnable à partir du moment où il a connaissance ou aurait dû avoir connaissance du non-respect de ces obligations.

Sous-section 4

Dispositions communes à cette section

Art. 83nonies. En cas d'utilisation frauduleuse d'un instrument de transfert électronique de fonds, visé à l'article 2, 1°, a), b), et c), de la loi du 17 juillet 2002 relative aux opérations effectuées au moyen d'instruments de

Het te betalen bedrag mag:

- niet hoger zijn dan een bedrag evenredig aan de verhouding tussen de reeds geleverde dienst en het geheel van de prestaties waarin de overeenkomst op afstand voorziet;
- in geen geval zo hoog zijn dat het als een boete kan worden opgevat.

§ 2. De aanbieder kan van de consument slechts betaling op grond van § 1 eisen, indien hij kan aantonen dat de consument overeenkomstig artikel 83ter, § 1, 3°, a), naar behoren geïnformeerd was over het te betalen bedrag. Hij mag deze betaling in geen geval eisen wanneer hij, zonder dat de consument daarom voorafgaandelijk heeft verzocht, vóór het verstrijken van de in artikel 83sexies, § 1, bedoelde verzakingstermijn, met de uitvoering van de overeenkomst begonnen is.

§ 3. De aanbieder is ertoe gehouden de consument zo spoedig mogelijk en uiterlijk binnen 30 kalenderdagen alle bedragen terug te betalen die hij krachtens de overeenkomst op afstand van hem ontvangen heeft, met uitzondering van het in § 1 bedoelde bedrag. Deze termijn gaat in op de dag waarop de aanbieder de kennisgeving van de verzaking ontvangt.

§ 4. De consument geeft de aanbieder onverwijld, en uiterlijk binnen 30 kalenderdagen, alle bedragen en/of zaken terug die hij van de aanbieder heeft ontvangen. Deze termijn gaat in op de dag waarop de consument de kennisgeving van zijn verzaking verzendt.

Art. 83octies. § 1. De aanbieder is jegens de consument aansprakelijk voor het naleven van de verplichtingen voortvloeiend uit de artikelen 83ter tot 83quinquies.

§ 2. Bij niet-naleving van de verplichtingen voortvloeiend uit de artikelen 83ter, § 1, 2° en 3°, 83quater, en 83quinquies kan de consument de overeenkomst via een gemotiveerd aangetekend schrijven binnen een redelijke termijn vanaf het moment dat hij kennis had of hoorde te hebben van de niet-nageleefde verplichting zonder kosten en zonder boete opzeggen.

Onderafdeling 4

Aan deze afdeling gemene bepalingen

Art. 83nonies. Bij frauduleus gebruik van een instrument voor de elektronische overmaking van geldmiddelen bedoeld in artikel 2, 1°, a), b) en c), van de wet van 17 juli 2002 betreffende de transacties uitgevoerd

transfert électronique de fonds, ou d'un instrument rechargeable dont la valeur susceptible d'être stockée est supérieure au montant visé à l'article 8, § 3, de la même loi dans le cadre d'un contrat à distance et dans les conditions décrites à l'article 8, § 4, de la même loi, le consommateur peut demander l'annulation du paiement effectué, sauf s'il a lui-même agi frauduleusement. En cas d'annulation, l'émetteur lui restitue les sommes versées dans les délais les plus brefs.

Art. 83*decies*. § 1er. Il incombe au vendeur de fournir la preuve qu'il a satisfait aux obligations concernant l'information du consommateur, le respect des délais, le consentement du consommateur à la conclusion du contrat et, le cas échéant, à son exécution pendant le délai de renonciation. En cas de contrats à distance portant sur des services financiers, cette preuve incombe au fournisseur.

Les clauses et conditions ou les combinaisons de clauses et conditions qui ont pour objet de mettre à la charge du consommateur la preuve du respect de tout ou partie des obligations, visées dans la présente section, incombant au vendeur, et en cas de contrats à distance portant sur des services financiers au fournisseur, sont interdites et nulles.

§ 2. Toute clause par laquelle le consommateur renonce au bénéfice des droits qui lui sont conférés par la présente section, est réputée non écrite.

§ 3. Une clause déclarant applicable au contrat la loi d'un État tiers à l'Union européenne est interdite et nulle en ce qui concerne les matières régies par la présente section lorsque, en l'absence de cette clause, la loi d'un État membre de l'Union européenne serait applicable et que cette loi procure une protection plus élevée au consommateur dans lesdites matières.

§ 4. L'envoi de produits et de titres représentatifs de services se fait toujours aux risques du vendeur et, en cas de contrats à distance portant sur des services financiers, aux risques du fournisseur.

Art. 83*undecies*. § 1er. Dans le cadre de la présente section, le Roi peut:

1° prescrire des dispositions particulières applicables pour certaines techniques de communication à distance,

met instrumenten voor de elektronische overmaking van geldmiddelen, of van een oplaadbaar instrument waarvan de oplaadbare waarde hoger is dan het bedrag vermeld in artikel 8, § 3, van dezelfde wet, kan de consument in het kader van een overeenkomst op afstand en onder de voorwaarden beschreven in artikel 8, § 4, van dezelfde wet, de annulering van de verrichte betaling vragen, behalve indien hij zelf frauduleus heeft gehandeld. In geval van annulering betaalt de uitgever hem de gestorte sommen binnen de kortst mogelijke termijn terug.

Art. 83*decies*. § 1. Het komt aan de verkoper toe het bewijs te leveren dat hij heeft voldaan aan de verplichtingen inzake de informatie aan de consument, de eerbiediging van de termijnen, de toestemming van de consument met het sluiten van de overeenkomst en, in voorkomend geval, met de uitvoering ervan gedurende de verzakingstermijn. In geval van overeenkomsten op afstand met betrekking tot financiële diensten komt dit bewijs aan de aanbieder toe.

De bedingen en voorwaarden, of de combinaties van bedingen en voorwaarden die ertoe strekken het bewijs voor de naleving van alle of een deel van de in deze afdeling bedoelde verplichtingen die rusten op de verkoper, en in het geval van overeenkomsten op afstand met betrekking tot financiële diensten op de aanbieder, op de consument te leggen, zijn verboden en nietig.

§ 2. Elk beding waarbij de consument verzaakt aan het voordeel van de rechten die hem door deze afdeling worden toegekend, wordt voor niet geschreven gehouden.

§ 3. Een beding dat de wet van een staat die geen lid is van de Europese Unie op de overeenkomst toepasselijk verklaart, is verboden en nietig voor wat de in deze afdeling geregelde aangelegenheden betreft, wanneer bij gebreke van dat beding de wet van een lidstaat van de Europese Unie van toepassing zou zijn en die wet de consumenten in de genoemde aangelegenheden een hogere bescherming zou bieden.

§ 4. De verzending van producten en van titels die diensten vertegenwoordigen, gebeurt steeds op eigen risico van de verkoper en, in geval van overeenkomsten op afstand met betrekking tot financiële diensten, op de aanbieder.

Art. 83*undecies*. § 1. In het kader van deze afdeling kan de Koning:

1° bijzondere regelingen voorschrijven voor bepaalde technieken voor communicatie op afstand, desgevallend

tenant compte le cas échéant des spécificités des petites et moyennes entreprises;

2° exclure du champ d'application de la présente section ou de certaines dispositions qu'il désigne les produits ou catégories de produits qu'il désigne;

3° exclure du champ d'application de la présente section ou de certaines dispositions qu'il désigne les services ou catégories de services qu'il désigne;

4° prescrire des dispositions particulières pour les produits ou catégories de produits qu'il désigne;

5° prescrire des dispositions particulières pour les services ou catégories de services qu'il désigne;

6° prescrire des dispositions particulières pour les ventes publiques organisées au moyen d'une technique de communication à distance.

§ 2. Avant de proposer un arrêté en application des articles 77 à 83*undecies* de la présente section, le ministre consulte le Conseil de la Consommation et le Conseil supérieur des Indépendants et des PME et fixe le délai dans lequel l'avis doit être donné. Passé ce délai, l'avis n'est plus requis.

Art. 9

L'article 102, alinéa premier, 6*bis*, de la même loi, est remplacé par le texte suivant:

«6*bis*. des articles 78 à 83*decies* relatifs aux contrats à distance, et des arrêtés pris en exécution de l'article 83*undecies*;».

CHAPITRE III

Modifications de la loi du 12 juin 1991 relative au crédit à la consommation et de la loi du 24 mars 2003 modifiant la loi du 12 juin 1991

Art. 10

Dans l'article 3, § 2, alinéa 2, de la loi du 12 juin 1991 relative au crédit à la consommation, les mots «14, § 3, 1° à 6°» sont remplacés par les mots «14, § 2, 1° à 6°».

rekening houdend met de eigenheden van de kleine en middelgrote ondernemingen;

2° de producten of categorieën van producten die Hij aanduidt, uit het toepassingsgebied uitsluiten van deze afdeling of van sommige bepalingen die Hij aanwijst;

3° de diensten of categorieën van diensten die Hij aanduidt, uit het toepassingsgebied uitsluiten van deze afdeling of van sommige bepalingen die Hij aanwijst;

4° bijzondere bepalingen voorschrijven voor de producten of categorieën van producten die Hij aanduidt;

5° bijzondere bepalingen voorschrijven voor de diensten of categorieën van diensten die Hij aanduidt;

6° bijzondere bepalingen voorschrijven voor de openbare verkopen die worden georganiseerd door middel van een techniek voor communicatie op afstand.

§ 2. Vooraleer een besluit voor te stellen met toepassing van artikelen 77 tot 83*undecies* van deze afdeling, raadpleegt de minister de Raad voor het Verbruik en de Hoge Raad voor de Zelfstandigen en de KMO en bepaalt de termijn binnen dewelke het advies moet worden gegeven. Na deze termijn is het advies niet meer vereist.

Art. 9

Artikel 102, eerste lid, 6*bis*, van dezelfde wet wordt vervangen als volgt:

«6*bis*. van de artikelen 78 tot 83*decies* betreffende de overeenkomsten op afstand, en van de besluiten genomen ter uitvoering van artikel 83*undecies*;».

HOOFDSTUK III

Wijzigingen van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet en van de wet van 24 maart 2003 tot wijziging van de wet van 12 juni 1991

Art. 10

In artikel 3, § 2, tweede lid, van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, worden de woorden «14, § 3, 1° à 6°» vervangen door de woorden «14, § 2, 1° tot 6°».

Art. 11

À l'article 14 de la même loi, modifié par les lois des 7 janvier 2001, 10 août 2001 et 24 mars 2003 et par l'arrêté royal du 4 avril 2003, sont apportées les modifications suivantes:

1° au § 1er les mots «et de l'article 83^{quinquies} de la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur» sont insérés entre les mots «de l'article 45, § 2, de la présente loi» et les mots «, le contrat de crédit est conclu»;

2° le § 2, alinéa 1er, 13°, est remplacé par la disposition suivante:

«13° selon le contrat de crédit, une description non équivoque, claire et précise du droit et des modalités de renonciation ou de rétractation du contrat de crédit conformément aux articles 18 et 20bis de la présente loi et à l'article 83^{sexies} de la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur.»

Art. 12

A l'article 18, § 4, de la même loi, remplacé par la loi du 24 mars 2003, les mots «visé à l'article 20bis, alinéa 1er» sont supprimés.

Art. 13

À l'article 20bis, de la même loi, inséré par la loi du 24 mars 2003, sont apportées les modifications suivantes:

1° dans l'alinéa 1er les mots «avant la signature du contrat de crédit par le consommateur et pour autant que ce dernier dispose du contrat de crédit au moment de la livraison» sont remplacés par les mots «avant la conclusion du contrat de crédit et pour autant que le consommateur dispose, en temps utile avant la livraison, des conditions contractuelles et de l'information visées à l'article 83^{quinquies}, § 1er de la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur»;

2° dans l'alinéa 2, les mots «applicable à la vente à distance, visé par la législation sur les pratiques du commerce» sont remplacés par les mots «visé à l'article 80 de la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce

Art. 11

In artikel 14 van dezelfde wet, gewijzigd bij de wetten van 7 januari 2001, 10 augustus 2001 en 24 maart 2003 en bij koninklijk besluit van 4 april 2003, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in § 1 worden de woorden «en van artikel 83^{quinquies} van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument» ingevoegd tussen de woorden «van artikel 45, § 2, van deze wet» en de woorden «, komt de kredietovereenkomst tot stand»;

2° § 2, eerste lid, 13°, wordt vervangen als volgt:

«13° naar gelang de kredietovereenkomst, een on dubbelzinnige, heldere en nauwkeurige beschrijving van het recht en de voorwaarden om van de kredietovereenkomst af te zien of eraan te verzaken overeenkomstig de artikelen 18 en 20bis van deze wet en artikel 83^{sexies} wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument.»

Art. 12

In artikel 18, § 4, van dezelfde wet, vervangen bij de wet van 24 maart 2003, worden de woorden «bedoeld in artikel 20bis, eerste lid» geschrapt.

Art. 13

In artikel 20bis, van dezelfde wet, ingevoegd bij de wet van 24 maart 2003, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in het eerste lid worden de woorden «voor de ondertekening van de kredietovereenkomst door de consument in zoverre deze op het tijdstip van de levering over de kredietovereenkomst beschikt» vervangen door de woorden «voor het sluiten van de kredietovereenkomst in zoverre deze laatste te gelegener tijd voor de levering, beschikt over de contractvoorwaarden en de informatie bedoeld in artikel 83^{quinquies}, § 1, van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument»;

2° in het tweede lid worden de woorden «toepasselijk op de verkoop op afstand, bedoeld door de wetgeving op de handelspraktijken» vervangen door de woorden «bedoeld in artikel 80 van de wet van 14 juli 1991

et sur l'information et la protection du consommateur»;

3° le même alinéa est complété comme suit: «, sans pénalités ni indemnités».

Art. 14

Dans l'article 41, 8°, de la même loi, modifié par la loi du 24 mars 2003, les mots «de l'éventuelle réduction ou de restitution» sont remplacés par les mots «visées à l'article 23, § 1er».

Art. 15

L'article 49, § 3, 6°, de la même loi, est complété comme suit: «et les modalités visées à l'article 23, § 1er».

Art. 16

Dans l'article 56, 6°, de la même loi, les mots «de l'éventuelle réduction ou de restitution» sont remplacés par les mots «visées à l'article 23, § 1er».

Art. 17

Dans l'article 75, § 6, de la même loi, les mots «au § 3, 1° et 3°» sont remplacés par les mots «au § 3, 1° à 1°^{ter} et 3°».

Art. 18

Dans l'article 75*bis*, § 1er, dernier alinéa, de la même loi, modifié par la loi du 24 mars 2003, la dernière phrase est abrogée.

Art. 19

Dans l'article 78, § 2, de la même loi, modifié par la loi du 24 mars 2003, les mots «L'agrément ou l'inscription peut être refusé ou retiré» sont remplacés par les mots «L'agrément ou l'inscription peut être refusé, suspendu, retiré ou radié».

betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument»;

3° hetzelfde lid wordt aangevuld als volgt: «, zonder straffen of schadevergoedingen».

Art. 14

In artikel 41, 8°, van dezelfde wet, gewijzigd bij de wet van 24 maart 2003, worden de woorden «voor de eventuele vermindering of teruggave» vervangen door de woorden «bedoeld in artikel 23, § 1».

Art. 15

Artikel 49, § 3, 6°, van dezelfde wet, wordt aangevuld als volgt: «en de voorwaarden bedoeld in artikel 23, § 1».

Art. 16

In artikel 56, 6°, van dezelfde wet, worden de woorden «voor de eventuele vermindering of teruggave» vervangen door de woorden «bedoeld in artikel 23, § 1».

Art. 17

In artikel 75, § 6, van dezelfde wet, worden de woorden «in § 3, 1° en 3°» vervangen door de woorden «in § 3, 1° tot 1°^{ter} en 3°».

Art. 18

In artikel 75*bis*, § 1, laatste lid, van dezelfde wet, gewijzigd bij de wet van 24 maart 2003, wordt de laatste zin opgeheven.

Art. 19

In artikel 78, § 2, van dezelfde wet, gewijzigd bij de wet van 24 maart 2003, worden de woorden «De erkenning of inschrijving kan geweigerd of ingetrokken worden» vervangen door de woorden «de erkenning of inschrijving kan geweigerd, opgeschort, ingetrokken of doorgehaald worden».

Art. 20

L'article 87, alinéa 1er, 4°, de la même loi, est remplacé par la disposition suivante:

«4° un contrat de crédit a été conclu:

- a) par un prêteur non agréé ou non enregistré;
- b) à l'aide d'un intermédiaire de crédit non inscrit;
- c) par un prêteur dont l'agrément a été retiré ou suspendu ou qui a encouru une interdiction en vertu de l'article 75bis, §§ 1er ou 3;
- d) à l'aide d'un intermédiaire de crédit dont l'inscription a été radiée ou suspendue.»

Art. 21

Dans l'article 101, § 1er, 1°, c), de la même loi, inséré par la loi du 11 février 1994, les mots «artikel 75bis» sont insérés dans le texte néerlandais entre les mots «op grond van» et les mots «§ 1, leden 4 en 5».

Art. 22

Dans l'article 52, 2°, de la loi du 24 mars 2003 modifiant la loi du 12 juin 1991 relative au crédit à la consommation, les mots «du § 2, alinéa 2» sont remplacés par les mots «du § 3, alinéa 2».

CHAPITRE IV

Modifications de la loi du 25 juin 1992 sur le contrat d'assurance terrestre

Art. 23

À l'article 4 de la loi du 25 juin 1992 sur le contrat d'assurance terrestre, sont apportées les modifications suivantes:

- 1° dans le § 2, les mots «pendant un délai de trente jours» et «dans les trente jours» sont chaque fois remplacés par les mots «dans un délai de trente jours pour les contrats d'assurance sur la vie et de quatorze jours pour les autres contrats d'assurance»;

Art. 20

Artikel 87, eerste lid, 4°, van dezelfde wet, wordt vervangen door de volgende bepaling:

«4° een kredietovereenkomst gesloten is:

- a) door een niet-erkende of niet-geregistreerde kredietgever;
- b) met de bijdrage van een niet ingeschreven kredietbemiddelaar;
- c) door een kredietgever wiens erkenning werd ingetrokken of opgeschort of die een verbod heeft opgelopen op grond van artikel 75bis, §§ 1 of 3;
- d) met de bijdrage van een kredietbemiddelaar wiens inschrijving werd doorgehaald of opgeschort.»

Art. 21

In artikel 101, § 1, 1°, c), van dezelfde wet, ingevoegd door de wet van 11 februari 1994, worden in de Nederlandse tekst tussen de woorden «op grond van» en de woorden «§ 1, leden 4 en 5», de woorden «artikel 75bis» ingevoegd.

Art. 22

In artikel 52, 2°, van de wet van 24 maart 2003 tot wijziging van de wet van 12 juni 1991 op het consumentkrediet, worden de woorden «van § 2, tweede lid» vervangen door de woorden «van § 3, tweede lid».

HOOFDSTUK IV

Wijzigingen van de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst

Art. 23

In artikel 4 van de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- 1° in § 2 worden de woorden «binnen een termijn van dertig dagen» en «binnen dertig dagen» telkens vervangen door de woorden «binnen een termijn van dertig dagen voor levensverzekeringsovereenkomsten en van veertien dagen voor de andere verzekeringsovereenkomsten»;

2° il est inséré un § 2bis, rédigé comme suit:

«§ 2bis. Tout contrat d'assurance à distance, dans le sens du Chapitre VI, section 9, de la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur, est conclu quand l'assureur reçoit l'acceptation du preneur d'assurance.

Le preneur d'assurance et l'assureur disposent d'un délai de quatorze jours pour résilier le contrat d'assurance, sans pénalité et sans obligation de motivation. Toutefois, pour les contrats d'assurance sur la vie, ce délai est porté à trente jours.

Le délai endéans lequel peut s'exercer le droit de résiliation commence à courir:

- à compter du jour de la conclusion du contrat d'assurance, sauf pour les contrats d'assurance sur la vie, pour lesquels le délai commence à courir au moment où le preneur d'assurance est informé par l'assureur que le contrat d'assurance a été conclu;

- à compter du jour où le preneur d'assurance reçoit les conditions contractuelles et toutes autres informations complémentaires, si ce dernier jour est postérieur à celui visé au premier tiret.

La résiliation émanant du preneur d'assurance prend effet au moment de la notification, celle émanant de l'assureur huit jours après sa notification.

Le droit de résiliation ne s'applique pas aux polices d'assurance de voyage ou de bagages ou aux polices d'assurance similaires à court terme d'une durée inférieure à un mois, ni aux contrats d'assurance sur la vie, liés à un fonds d'investissement.

Art. 24

Dans l'article 10, § 3, de la même loi, les mots «certifiée conforme» sont supprimés.

Art. 25

Dans l'article 18, alinéa 1er, de la même loi les mots «dans un délai de quinze jours à compter de la prise d'effet de la résiliation» sont remplacés par les mots «dans un délai de trente jours à compter de la prise d'effet de la résiliation ou, en cas d'application de l'arti-

2° een § 2bis wordt ingevoegd, luidende:

«§ 2bis. Elke verzekeringsovereenkomst op afstand, in de zin van Hoofdstuk VI, afdeling 9, van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument, wordt gesloten wanneer de verzekeraar de aanvaarding van de verzekeringnemer ontvangt.

De verzekeringnemer en de verzekeraar beschikken over een termijn van veertien dagen om de verzekeringsovereenkomst zonder boete en zonder opgave van redenen op te zeggen. Voor levensverzekeringsovereenkomsten bedraagt de termijn evenwel dertig dagen.

De termijn waarbinnen het opzeggingsrecht kan worden uitgeoefend gaat in:

- vanaf de dag van het sluiten van de verzekeringsovereenkomst, behalve met betrekking tot de levensverzekeringsovereenkomsten, waarvoor de termijn ingaat op het tijdstip waarop de verzekeraar aan de verzekeringnemer meedeelt dat de overeenkomst is gesloten;

- vanaf de dag waarop de verzekeringnemer de contractvoorwaarden en alle bijkomende informatie ontvangt, indien deze laatste dag na deze valt, bedoeld bij het eerste streepje.

De opzegging die uitgaat van de verzekeringnemer treedt in werking op het ogenblik van de kennisgeving, deze die uitgaat van de verzekeraar acht dagen na de kennisgeving ervan.

Het opzeggingsrecht is niet van toepassing op reizen bagageverzekeringsspolissen of soortgelijke kortetermijnverzekeringsspolissen met een looptijd van minder dan één maand, noch op levensverzekeringsovereenkomsten gebonden aan een beleggingsfonds.

Art. 24

In artikel 10, § 3, van dezelfde wet worden de woorden «eensluidend verklaard» geschrapt.

Art. 25

In artikel 18, eerste lid, van dezelfde wet worden de woorden «binnen een termijn van vijftien dagen vanaf de inwerkingtreding van de opzegging» vervangen door de woorden «binnen een termijn van dertig dagen vanaf de inwerkingtreding van de opzegging of, in geval van

cle 4, § 2bis, à compter de la réception par l'assureur de la notification de la résiliation».

toepassing van artikel 4, § 2bis, vanaf de ontvangst van de kennisgeving door de verzekeraar van de opzegging».

CHAPITRE V

Entrée en vigueur

Art. 26

La présente loi entre en vigueur le premier jour du cinquième mois qui suit celui au cours duquel elle aura été publiée au *Moniteur belge*.

Donné à Bruxelles, le 3 mai 2005

ALBERT

PAR LE ROI :

*La ministre de l'Emploi,
chargée de la Protection de la Consommation,*

Freya VAN DEN BOSSCHE

Le ministre de l'Économie,

Marc VERWILGHEN

La ministre des Classes moyennes,

Sabine LARUELLE

HOOFDSTUK V

Inwerkingtreding

Art. 26

Deze wet treedt in werking op de eerste dag van de vijfde maand na die waarin ze is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad*.

Gegeven te Brussel, 3 mei 2005

ALBERT

VAN KONINGSWEGE :

*De minister van Werk,
bevoegd voor Consumentenzaken,*

Freya VAN DEN BOSSCHE

De minister van Economie,

Marc VERWILGHEN

De minister van Middenstand,

Sabine LARUELLE

ANNEXE

BIJLAGE

TEXTE DE BASE

Dispositions de la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur

Chapitre IV. De la publicité

TEXTE DE BASE ADAPTÉ AU PROJET DE LOI
VISANT À TRANSPOSER CERTAINES DISPOSITIONS DE LA DIRECTIVE SERVICES FINANCIERS À DISTANCE ET DE LA DIRECTIVE VIE PRIVÉE ET COMMUNICATIONS ÉLECTRONIQUES

Dispositions de la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur

Chapitre IV. De la publicité

Art. 29bis

§ 1er. L'utilisation de systèmes automatisés d'appel sans intervention humaine et de télécopieurs à des fins de publicité personnalisée est interdite, sans le consentement préalable, libre, spécifique et informé du destinataire des messages. Le Roi peut étendre cette interdiction à d'autres techniques de communication.

Par dérogation à l'alinéa 1er, et sans préjudice du § 4, alinéa 2, tout émetteur est dispensé de solliciter auprès des personnes morales le consentement préalable à recevoir des publicités au moyen des techniques visées à l'alinéa 1er.

Sans préjudice de l'article 14 de la loi du 11 mars 2003 sur certains aspects juridiques des services de la société de l'information, les publicités personnalisées, diffusées par d'autres techniques que celles visées à l'alinéa 1er ne peuvent l'être qu'en l'absence d'opposition manifeste du destinataire, personne physique ou morale. Aucun frais ne peut être imputé au destinataire en raison de l'exercice de son droit d'opposition.

§ 2. Lors de l'envoi de toute publicité au moyen d'une technique de communication visée au § 1er, alinéa 1er, l'émetteur fournit une information claire et compréhensible concernant le droit de s'opposer, pour l'avenir, à recevoir des publicités.

§ 3. Lors de l'envoi de toute publicité au moyen d'une technique de communication visée au § 1er, alinéa 3, il est interdit de dissimuler l'identité du vendeur au nom duquel la communication est faite.

§ 4. La preuve du caractère sollicité de la publicité envoyée au moyen d'une technique de

BASISTEKST

Bepalingen van de wet van 14 juli 1991
betreffende de handelspraktijken en de
voorlichting en bescherming van de consument

Hoofdstuk IV. Reclame

BASISTEKST AANGEPAST AAN HET ONTWERP
VAN WET TOT OMZETTING VAN VERSCHILLENDE
BEPALINGEN VAN DE RICHTLIJN FINANCIËLE
DIENSTEN OP AFSTAND EN VAN DE RICHTLIJN
PRIVACY EN ELEKTRONISCHE COMMUNICATIE

Bepalingen van de wet van 14 juli 1991
betreffende de handelspraktijken en de
voorlichting en bescherming van de consument

Hoofdstuk IV. Reclame

Art. 29bis

§ 1. Het gebruik van geautomatiseerde oproep-systemen zonder menselijke tussenkomst en van faxen voor specifiek aan de persoon gerichte reclame is verboden zonder de voorafgaande, vrije, specifieke en geïnformeerde toestemming van de geadresseerde van de boodschappen. De Koning kan dit verbod uitbreiden tot andere communicatietechnieken.

In afwijking van het eerste lid, en onverminderd hetgeen bepaald is in § 4, tweede lid, is elke afzender ervan vrijgesteld de voorafgaande toestemming te vragen aan rechtspersonen om reclame te ontvangen via de communicatietechnieken bedoeld in het eerste lid.

Onverminderd artikel 14 van de wet van 11 maart 2003 betreffende bepaalde juridische aspecten van de diensten van de informatiemaatschappij kan specifiek aan de persoon gerichte reclame verspreid door middel van andere technieken dan deze bedoeld in het eerste lid slechts worden gebruikt bij ontstentenis van kennelijk verzet van de geadresseerde, natuurlijke persoon of rechtspersoon. Er kunnen geen kosten aan de geadresseerde worden aangerekend omwille van de uitoefening van zijn recht op verzet.

§ 2. Bij het versturen van elke reclame via een communicatietechniek bedoeld in § 1, eerste lid, verschaft de afzender duidelijke en begrijpelijke informatie over het recht zich te verzetten tegen het ontvangen van reclame in de toekomst.

§ 3. Bij het versturen van reclame via een communicatietechniek bedoeld in § 1, derde lid, is het verboden de identiteit van de verkoper namens wie de communicatie plaatsvindt, te verbergen.

§ 4. De bewijslast van het feit dat om reclame werd verzocht via een communicatietechniek bedoeld in

Chapitre VI. De certaines pratiques du commerce

Section 9. Des contrats à distance

Art. 77

§ 1er. Pour l'application de la présente section, on entend par:

1° contrat à distance : tout contrat concernant des produits ou services conclu entre un vendeur et un consommateur dans le cadre d'un système de vente ou de prestations de services à distance organisé par le vendeur, qui, pour ce contrat, utilise exclusivement une ou plusieurs techniques de communication à distance jusqu'à la conclusion du contrat, y compris la conclusion du contrat elle-même;

2° technique de communication à distance : tout moyen qui, sans présence physique et simultanée du vendeur et du consommateur, peut être utilisé pour la conclusion du contrat entre ces parties;

3° opérateur de technique de communication : toute personne physique ou morale, publique ou privée, dont l'activité professionnelle consiste à mettre à la disposition des vendeurs une ou plusieurs techniques de communication à distance;

4° services financiers : les services suivants relatifs au domaine de la banque, des assurances, du crédit, des investissements financiers et boursiers, et des fonds de pension:

1. Acceptation de dépôts et autres fonds remboursables.

2. Activités de prêt, notamment crédits à la consommation et crédits hypothécaires.

3. Crédit-bail financier

4. Transferts monétaires, émission et gestion de moyens de paiement.

communication visée au § 1er, alinéa 1er, incombe à l'émetteur du message.

Toute personne peut notifier directement à un émetteur déterminé, sans frais ni indications de motifs, sa volonté de ne plus recevoir, de sa part, des publicités envoyées au moyen d'une technique visée au § 1er, alinéa 1er.

Chapitre VI. De certaines pratiques du commerce

Section 9. Des contrats à distance

Art. 77

§ 1er. Pour l'application de la présente section, on entend par:

1° Inchangé

2° Inchangé

3° Inchangé

4° service financier: tout service ayant trait à la banque, au crédit, à l'assurance, aux retraites individuelles, aux investissements et aux paiements;

Hoofdstuk VI. Bepaalde Handelspraktijken

Afdeling 9. Overeenkomsten op afstand

Art. 77

§ 1. In deze afdeling wordt verstaan onder:

1° overeenkomst op afstand: elke overeenkomst tussen een verkoper en een consument inzake producten of diensten die wordt gesloten in het kader van een door de verkoper georganiseerd systeem voor verkoop of dienstverlening op afstand waarbij, voor deze overeenkomst, uitsluitend gebruik gemaakt wordt van één of meer technieken voor communicatie op afstand tot en met de sluiting van de overeenkomst zelf;

2° techniek voor communicatie op afstand: ieder middel dat, zonder gelijktijdige fysieke aanwezigheid van verkoper en consument kan worden gebruikt voor de sluiting van de overeenkomst tussen deze partijen;

3° communicatietechniek-exploitant: iedere natuurlijke persoon of rechtspersoon, publiekrechtelijk of privaatrechtelijk, wiens beroepsactiviteit erin bestaat één of meer technieken voor communicatie op afstand aan de verkopers ter beschikking te stellen;

4° financiële diensten: de volgende diensten op bancaire, verzekerings- en kredietvlak, en op het gebied van financiële en beursinvesteringen en van pensioenfondsen:

1. In ontvangstneming van deposito's en andere terugbetaalbare gelden.

2. Verstrekking van leningen, met name consumentenkrediet en hypothecair krediet.

3. Financiële leasing.

4. Betalingsverrichtingen en uitgifte en beheer van betaalmiddelen.

§ 1, eerste lid, berust op de afzender van het bericht.

Ieder persoon kan rechtstreeks aan een bepaalde afzender zonder kosten en zonder een reden op te geven, zijn wil kenbaar maken om van hem geen reclame via een communicatietechniek bedoeld in § 1, eerste lid, meer te ontvangen.”.

Hoofdstuk VI. Bepaalde Handelspraktijken

Afdeling 9. Overeenkomsten op afstand

Onderafdeling 1. Definities

Art. 77

§ 1. In deze afdeling wordt verstaan onder:

1° ongewijzigd

2° ongewijzigd

3° ongewijzigd

4° financiële dienst: iedere dienst van bancaire aard of op het gebied van kredietverstrekking, verzekering, individuele pensioenen, beleggingen en betalingen;

5. Opérations de change.

6. Garanties et engagements.

7. Réception, transmission et/ou exécution d'instructions et prestations de services relatives aux produits financiers suivants :

a. instruments du marché monétaire;

b. titres négociables;

c. parts dans des organismes de placement collectif;

d. contrats à terme et options;

e. instruments sur taux de change et taux d'intérêt.

8. Gestion de portefeuilles et conseils en matière de placements concernant tous les instruments énoncés au point 7.

9. Conservation et gestion de titres.

10. Location de coffres-forts.

11. Assurance non vie.

12. Assurance vie.

13. Assurance vie liée à des fonds de placement.

14. Assurance maladie permanente.

15. Opérations de capitalisation.

16. Régimes de retraite individuels.

Le Roi peut adapter, modifier, préciser ou compléter la présente définition.

5° support durable: tout instrument permettant au consommateur de stocker des informations qui lui sont adressées personnellement d'une manière permettant de s'y reporter aisément à l'avenir pendant un laps de temps adapté aux fins auxquelles les informations sont destinées et qui permet la reproduction à l'identique des informations stockées;

5. Valutadiensten.

6. Verlening van garanties en borgstellingen.

7. Ontvangst, overbrenging en/of uitvoering van opdrachten en van diensten op het gebied van of verband houdend met de volgende financiële producten:

a. geldmarktinstrumenten;

b. overdraagbare effecten;

c. aandelen in instellingen voor collectieve belegging;

d. financiële futures en opties;

e. wisselkoers- en rentevoetinstrumenten.

8. Vermogensbeheer en investeringsadvies ten aanzien van de onder 7 opgesomde producten.

9. Bewaarneming en beheer van effecten.

10. Verhuur van kluisjes.

11. Niet-levensverzekering.

12. Levensverzekering.

13. Aan investeringsfondsen gekoppelde levensverzekering.

14. Permanente ziekteverzekering.

15. Kapitalisatieverrichtingen.

16. Individuele pensioenregelingen.

De Koning kan deze definitie aanpassen, wijzigen, nader omschrijven of aanvullen.

5° duurzame drager: ieder hulpmiddel dat de consument in staat stelt om persoonlijk aan hem gerichte informatie op te slaan op een wijze die deze informatie toegankelijk maakt voor toekomstig gebruik gedurende een periode die is afgestemd op het doel waarvoor de informatie kan dienen, en die een ongewijzigde reproductie van de opgeslagen informatie mogelijk maakt;

§ 2. La présente section ne s'applique pas aux contrats portant sur les services financiers.

Dans les conditions et compte tenu des modalités qu'il détermine le cas échéant, le Roi peut, par arrêté délibéré en Conseil des Ministres, déclarer certaines dispositions de la présente section applicables aux contrats portant sur les services financiers ou à des catégories d'entre eux.

Art. 81

§ 1er. Sauf si les parties en ont convenu autrement, le vendeur doit exécuter la commande au plus tard dans les trente jours à compter du lendemain de celui où le consommateur a transmis sa commande.

Sauf le cas de force majeure, en cas de défaut d'exécution du contrat par le vendeur, le contrat est résolu de plein droit, sans préjudice de l'obtention éventuelle de dommages et intérêts.

A l'issue du délai d'exécution visé à l'alinéa premier ou de celui convenu par les parties, ces dernières peuvent convenir d'une prolongation dudit délai.

Aucune indemnité ni aucun frais ne peuvent être réclamés au consommateur du chef de cette résolution.

En outre, le consommateur doit être remboursé dans les trente jours des sommes qu'il a, le cas échéant, versées en paiement.

§ 2. L'envoi de produits et de titres représentatifs de services se fait toujours aux risques et périls du vendeur.

§ 3. En cas de renonciation au contrat en application de l'article 80, les frais directs éventuels de renvoi ne peuvent être mis à charge du consommateur si:

– le produit livré ou le service presté ne correspond pas à la description de l'offre;

– le vendeur n'a pas rempli ses obligations d'informations visées aux articles 78 et 79, § 1er.

6° fournisseur: tout vendeur qui est le fournisseur contractuel des services faisant l'objet de contrats à distance.»

§ 2. Le Roi peut compléter, remplacer ou modifier les définitions données au § 1er.

Sous-section 2. Contrats à distance ne portant pas sur des services financiers (comprend les articles 78 à 83).

Art. 81

§ 1er. Inchangé

§ 2. Abrogé (voir article 83*decies*, § 4)

§ 3. Inchangé

§ 2. Deze afdeling is niet van toepassing op de overeenkomsten betreffende de financiële diensten.

In de voorwaarden en rekening houdend met de modaliteiten die Hij desgevallend bepaalt, kan de Koning, bij een in Ministerraad overlegd besluit, zekere bepalingen van deze afdeling van toepassing verklaren op overeenkomsten betreffende financiële diensten of categorieën ervan.

Art. 81

§ 1. Tenzij de partijen anders zijn overeengekomen, moet de verkoper de bestelling uitvoeren uiterlijk binnen dertig dagen te rekenen vanaf de dag volgend op die waarop de consument zijn bestelling aan de leverancier heeft toegezonden. Behoudens in geval van overmacht, indien de overeenkomst door de verkoper niet wordt uitgevoerd, wordt de overeenkomst van rechtswege ontbonden onverminderd het eventueel bekomen van schadevergoeding. Op het einde van de uitvoeringstermijn voorzien in het eerste lid of zoals deze overeengekomen is door de partijen, kunnen deze een verlenging van voornoemde termijn overeenkomen. Geen enkele vergoeding en geen onkosten kunnen van de consument worden geëist uit hoofde van deze ontbinding. Bovendien moet de consument binnen de dertig dagen de bedragen terugbetaald krijgen die hij desgevallend als betaling heeft gestort.

§ 2. De verzending van producten en van titels die diensten vertegenwoordigen, gebeurt steeds op eigen risico van de verkoper.

§ 3. Bij verzaking van de overeenkomst met toepassing van artikel 80, kunnen de eventuele kosten voor terugzending niet ten laste van de consument worden gebracht indien: - het geleverde product of de verstrekte dienst niet beantwoordt aan de beschrijving van het aanbod; - de verkoper zijn informatieverplichtingen niet heeft vervuld zoals bedoeld in artikelen 78 en 79, § 1.

6° aanbieder: iedere verkoper die optreedt als de contractuele verrichter van diensten op grond van overeenkomsten op afstand.

§ 2. De Koning kan de in § 1 gegeven definities aanvullen, vervangen, of wijzigen.

Onderafdeling 2. Overeenkomsten op afstand die geen betrekking hebben op financiële diensten (omvat de artikelen 78 tot 83).

Art. 81

§ 1. Ongewijzigd

§ 2. Opgeheven (zie artikel 83*decies*, § 4)

§ 3. Ongewijzigd.

§ 4. En cas de renonciation au contrat en application de l'article 80, le consommateur qui a conclu en contrat de crédit en vue de financer entièrement ou partiellement le paiement du prix du produit ou du service, objet du contrat, peut renoncer à ce contrat de crédit sans frais ni indemnité à condition:

1° que le contrat de crédit ait été conclu avec le vendeur ou accordé par un tiers, pour autant qu'il existe un accord entre ce tiers et le vendeur, en vue d'assurer le financement des ventes de ce dernier, et

2° que la renonciation au contrat de crédit soit faite dans les délais et selon les modalités visés à l'article 80 de la présente loi.

§ 5. En cas d'utilisation frauduleuse d'un instrument de transfert électronique de fonds, visé à l'article 2, 1°, a), b), et c) de la loi du 17 juillet 2002 relative aux opérations effectuées au moyen d'instruments de transfert électronique de fonds, ou d'un instrument rechargeable dont la valeur susceptible d'être stockée est supérieure au montant visé à l'article 8, § 3, de la même loi dans le cadre d'un contrat à distance et dans les conditions décrites à l'article 8, § 4, de la même loi le consommateur peut demander l'annulation du paiement effectué, sauf s'il a lui-même agi frauduleusement. En cas d'annulation, l'émetteur lui restitue les sommes versées dans les délais les plus brefs.

Art. 82

§ 1er. Dans le cas de contrats à distance, la preuve de l'existence d'une information préalable, d'une confirmation écrite ou sur support durable, du respect des délais et du consentement du consommateur, incombe au vendeur.

§ 2. Dans le cas de contrats à distance, l'utilisation, par un vendeur, des techniques suivantes, nécessite le consentement préalable du consommateur:

-système automatisé d'appel sans intervention humaine (automate d'appel);

-télécopieur.

Le Roi peut étendre la liste des techniques visées ci-avant.

§ 4. Inchangé

§ 5. Abrogé (voir article 83*nonies*)

Art. 82. Abrogé

(voir article 83*decies*, § 1er, premier alinéa)

(réglé de manière générale à l'article 29*bis*)

§ 4. In geval van verzaking aan de overeenkomst, met toepassing van artikel 80, kan de consument die een kredietovereenkomst heeft gesloten teneinde de betaling van het product of van de dienst, voorwerp van de overeenkomst, volledig of gedeeltelijk te financieren, deze kredietovereenkomst verzaken zonder kosten noch vergoeding op voorwaarde: 1° dat de kredietovereenkomst werd gesloten met de verkoper of verstrekt door een derde, voorzover er een akkoord bestaat tussen deze derde en de verkoper, met als doel het verzekeren van de financiering van de verkoop door deze laatste, en ,

2° dat de verzaking aan de kredietovereenkomst gebeurt binnen de termijnen en volgens de modaliteiten, bedoeld in artikel 80 van deze wet.

§ 5. Bij frauduleus gebruik van een instrument voor de elektronische overmaking van geldmiddelen bedoeld in artikel 2, 1°, a), b), en c), van de wet van 17 juli 2002 betreffende de transacties uitgevoerd met instrumenten voor de elektronische overmaking van geldmiddelen, of van een oplaadbaar instrument waarvan de oplaadbare waarde hoger is dan het bedrag vermeld artikel 8, § 3, van dezelfde wet, kan de consument in het kader van een overeenkomst op afstand en onder de voorwaarden beschreven in artikel 8, § 4, van dezelfde wet, de annulering van de verrichte betaling vragen, behalve indien hij zelf frauduleus heeft gehandeld. In geval van annulering betaalt de uitgever hem de gestorte sommen binnen de kortst mogelijke termijn terug.

Art. 82

§ 1. In het geval van overeenkomsten op afstand, komt het bewijs van het bestaan van een voorafgaande informatie, van een schriftelijke of op een duurzame drager neergelegde bevestiging, van de eerbiediging van de termijnen en van de instemming van de consument, aan de verkoper toe.

§ 2. In het geval van overeenkomsten op afstand vergt het gebruik, door een verkoper, van de volgende technieken de voorafgaande instemming van de consument:

- geautomatiseerd oproepsysteem zonder menselijke tussenkomst (oproepautomaat);

- fax.

De Koning kan de lijst van voorgaande technieken uitbreiden.

§ 4. Ongewijzigd.

§ 5. Opgeheven (zie artikel 83*nonies*).

Art. 82. Opgeheven

(zie artikel 83*decies*, § 1, eerste lid)

(nu op algemene wijze geregeld in artikel 29*bis*)

Les techniques de communication autres que celles visées à l'alinéa précédent ne peuvent être utilisées qu'en l'absence d'opposition manifeste du consommateur.

Aucun frais ne peut être imputé au consommateur en raison de l'exercice de son droit d'opposition.

Le Roi détermine les modalités selon lesquelles le droit d'opposition du consommateur peut s'exercer.

§ 3. Toute clause par laquelle le consommateur renonce au bénéfice des droits qui lui sont conférés par la présente section, est réputée non écrite.

(voir l'article 83*decies*, § 2)

§ 4. Une clause déclarant applicable au contrat la loi d'un État tiers à l'Union européenne est réputée nulle et interdite en ce qui concerne les matières régies par la présente section, lorsque le contrat présente un lien étroit avec le territoire d'un ou plusieurs États membres.

(voir l'article 83*decies*, § 3)

Art. 83

Art. 83. Abrogé (voir l'article 83*undecies*)

§ 1er. Dans le cadre de la présente section, le Roi peut:

1° prescrire des dispositions particulières applicables pour certaines techniques de communication à distance, tenant compte le cas échéant des spécificités des petites et moyennes entreprises;

2° exclure du champ d'application de la présente section ou de certaines dispositions qu'il désigne les produits ou catégories de produits qu'il désigne;

3° exclure du champ d'application de la présente section ou de certaines dispositions qu'il désigne les services ou catégories de services qu'il désigne;

4° prescrire des dispositions particulières pour les produits ou catégories de produits qu'il désigne;

5° prescrire des dispositions particulières pour les services ou catégories de services qu'il désigne;

6° prescrire des dispositions particulières pour les ventes publiques organisées au moyen d'une technique de communication à distance.

§ 2. Avant de proposer un arrêté en application des articles 77 à 83 de la présente section, le Ministre con-

Andere communicatietechnieken dan deze bedoeld in voorgaand lid, kunnen slechts worden gebruikt bij ontstentenis van kennelijk bezwaar van de consument.

Er kunnen geen onkosten aan de consument worden aangerekend omwille van de uitoefening van zijn recht op verzet.

De Koning bepaalt de modaliteiten volgens dewelke het recht op verzet van de consument kan worden uitgeoefend.

§ 3. Elk beding waarbij de consument verzaakt aan het voordeel van de rechten die hem door deze afdeling worden toegekend, wordt als niet geschreven beschouwd.

(zie artikel 83*decies*, § 2)

§ 4. Een beding dat de wet van een Staat die geen lid is van de Europese Unie op de overeenkomst toepasbaar verklaart, wordt wat de in deze afdeling geregelde aangelegenheden betreft als nietig en verboden gehouden wanneer de overeenkomst een nauwe band vertoont met het grondgebied van één of meerdere Lidstaten.

(zie artikel 83*decies*, § 3)

Art. 83

Art. 83. Opgeheven (zie artikel 83*undecies*)

§ 1. In het kader van deze afdeling kan de Koning:

1° bijzondere regelingen voorschrijven voor bepaalde technieken voor communicatie op afstand, desgevallend rekening houdend met de eigenheden van de kleine en middelgrote ondernemingen;

2° de producten of categorieën van producten die Hij aanduidt, uit het toepassingsgebied uitsluiten van deze afdeling of van sommige bepalingen die Hij aanwijst;

3° de diensten of categorieën van diensten die Hij aanduidt, uit het toepassingsgebied uitsluiten van deze afdeling of van sommige bepalingen die Hij aanwijst;

4° bijzondere bepalingen voorschrijven voor de producten of categorieën van producten die Hij aanduidt;

5° bijzondere bepalingen voorschrijven voor de diensten of categorieën van diensten die Hij aanduidt;

6° bijzondere bepalingen voorschrijven voor de openbare verkopen die worden georganiseerd door middel van een techniek voor communicatie op afstand.

§ 2. Vooraleer een besluit voor te stellen met toepassing van artikelen 77 tot 83 van deze afdeling, raad-

sulte le Conseil de la consommation et le Conseil supérieur des Classes moyennes et fixe le délai dans lequel l'avis doit être donné. Passé ce délai, l'avis n'est plus requis.

Sous-section 3. Contrats à distance portant sur des services financiers

Art. 83bis. *Pour les contrats portant sur des services financiers comportant une première convention sur les services suivie d'opérations successives ou d'une série d'opérations distinctes de même nature échelonnées dans le temps, les dispositions de la présente sous-section ne s'appliquent qu'à la première convention.*

Au cas où il n'y a pas de première convention, mais où les opérations successives ou distinctes de même nature échelonnées dans le temps sont exécutées entre les mêmes parties au contrat, les articles 83ter et 83quater sont applicables uniquement lorsque la première opération est exécutée. Cependant, dans les cas où aucune opération de même nature n'est effectuée pendant plus d'un an, l'opération suivante est considérée comme étant la première d'une nouvelle série d'opérations, auxquelles les articles 83ter et 83quater s'appliquent.

Art. 83ter. § 1er. *En temps utile, avant que le consommateur ne soit lié par un contrat ou par une offre, il doit être informé sans équivoque, de manière claire et compréhensible, par tout moyen adapté à la technique de communication à distance utilisée, au moins sur les éléments suivants:*

1° le fournisseur

a) l'identité du fournisseur, y compris son numéro d'entreprise, son activité principale, son adresse géographique, et toute autre adresse géographique à prendre en compte pour les relations entre le consommateur et le fournisseur ;

b) dans le cas où le fournisseur est représenté en Belgique, l'identité de ce représentant, et l'adresse géographique à prendre en compte pour les relations entre le consommateur et le représentant;

pleegt de Minister de Raad voor het Verbruik en de Hoge Raad voor de Middenstand en bepaalt de termijn binnen dewelke het advies moet worden gegeven. Na deze termijn is het advies niet meer vereist.

Onderafdeling 3. Overeenkomsten op afstand met betrekking tot financiële diensten

Art. 83bis. *Voor de overeenkomsten betreffende financiële diensten die een initieel akkoord over diensten omvatten, gevolgd door opeenvolgende verrichtingen of een reeks in de tijd gespreide aparte verrichtingen van dezelfde aard, is deze onderafdeling enkel van toepassing op het initiële akkoord.*

In geval een initieel akkoord ontbreekt, maar de opeenvolgende verrichtingen of een reeks in de tijd gespreide aparte verrichtingen van dezelfde aard tussen dezelfde overeenkomstsluitende partijen worden uitgevoerd, zijn de artikelen 83ter en 83quater uitsluitend van toepassing wanneer de eerste verrichting wordt uitgevoerd. Indien er evenwel langer dan één jaar geen verrichting van dezelfde aard wordt uitgevoerd, wordt de uitvoering van de volgende verrichting geacht de uitvoering van de eerste van een nieuwe reeks verrichtingen te zijn waarop de artikelen 83ter en 83quater van toepassing zijn.

Art. 83ter. § 1. *Te gelegener tijd voordat de consument gebonden is door een overeenkomst of door een aanbod, dient hij ondubbelzinnig, op heldere en begrijpelijke wijze ingelicht te worden door elk middel dat aangepast is aan de gebruikte techniek voor communicatie op afstand over minstens de volgende elementen:*

1° de aanbieder

a) de identiteit van de aanbieder, met inbegrip van zijn ondernemingsnummer, zijn hoofdactiviteit, zijn geografisch adres, alsmede enig ander geografisch adres dat relevant is voor de betrekkingen tussen consument en aanbieder;

b) in geval de aanbieder vertegenwoordigd wordt in België, de identiteit van deze vertegenwoordiger, en het geografisch adres dat relevant is voor de betrekkingen tussen de consument en de vertegenwoordiger;

c) si le consommateur a des relations avec un vendeur autre que le fournisseur, l'identité de ce vendeur, la qualité dans laquelle il agit à l'égard du consommateur et l'adresse géographique à prendre en compte dans les relations entre le consommateur et ce vendeur;

d) dans le cas où l'activité du fournisseur et/ou du vendeur est soumise à un régime d'autorisation, les coordonnées de l'autorité de surveillance compétente;

2° le service financier

a) une description des principales caractéristiques du service financier;

b) le prix total dû par le consommateur au vendeur pour le service financier, y compris l'ensemble des rémunérations, charges et dépenses y afférentes et tous les impôts et taxes à acquitter par l'intermédiaire du vendeur ou, lorsqu'un prix exact ne peut être indiqué, la base de calcul du prix, permettant au consommateur de le vérifier;

c) le cas échéant l'indication que le service financier est lié à des instruments qui impliquent des risques particuliers du fait de leurs spécificités ou des opérations à exécuter ou dont le prix dépend de fluctuations des marchés financiers sur lesquelles le fournisseur n'a aucune influence, ainsi que l'indication que les performances passées ne peuvent donner aucune garantie quant au rendement futur;

d) l'indication de l'existence éventuelle d'autres taxes, impôts et/ou frais qui ne sont pas acquittés par l'intermédiaire du vendeur;

e) toute limitation de la durée de validité des informations fournies;

f) les modes de paiement et d'exécution;

g) tout coût supplémentaire spécifique pour le consommateur afférent à l'utilisation de la technique de communication à distance, lorsque ce coût supplémentaire est facturé;

c) indien de consument te maken heeft met een andere verkoper dan de aanbieder, de identiteit van die verkoper, de hoedanigheid waarin hij tegenover de consument optreedt en het geografisch adres dat relevant is voor de betrekkingen tussen de consument en deze verkoper;

d) wanneer de activiteit van de aanbieder en/of de verkoper onderworpen is aan een vergunningsstelsel, de coördinaten van de bevoegde toezicht houdende autoriteit;

2° de financiële dienst

a) een beschrijving van de belangrijkste kenmerken van de financiële dienst;

b) de totale prijs die de consument aan de verkoper moet betalen voor de financiële dienst, met inbegrip van alle daarmee samenhangende vergoedingen, kosten en uitgaven, alsmede alle belastingen en taksen die via de verkoper moeten worden betaald, of, wanneer de exacte prijs niet kan worden aangegeven, de grondslag voor de berekening van de prijs, zodat de consument deze kan nagaan;

c) in voorkomend geval, de vermelding dat de financiële dienst betrekking heeft op instrumenten die bijzondere risico's met zich meebrengen ingevolge hun specifieke kenmerken of de uit te voeren verrichtingen, of waarvan de prijs afhangt van schommelingen op de financiële markten waarop de aanbieder geen invloed heeft, alsmede de vermelding dat in het verleden behaalde resultaten geen enkele waarborg kunnen geven met betrekking tot het toekomstig rendement;

d) de vermelding van het eventuele bestaan van andere taksen, belastingen en/of kosten die niet via de verkoper worden betaald;

e) elke beperking van de geldigheidsduur van de verstrekte informatie;

f) de wijze van betaling en uitvoering;

g) elke specifieke extra kost voor de consument betreffende het gebruik van de techniek voor communicatie op afstand wanneer deze bijkomende kost wordt aangerekend;

3° le contrat à distance

a) l'existence ou l'absence du droit de renonciation visé à l'article 83sexies et, si ce droit existe, sa durée et les modalités de son exercice, y compris des informations sur le montant que le consommateur peut être tenu de payer sur la base de l'article 83septies, § 1er, ainsi que les conséquences découlant de l'absence d'exercice de ce droit;

b) la durée minimale du contrat à distance, en cas de prestation permanente ou périodique de services financiers;

c) les informations relatives aux droits que peuvent avoir les parties de résilier le contrat par anticipation ou unilatéralement en vertu des termes du contrat à distance, y compris les éventuelles indemnités de résiliation;

d) les instructions pratiques pour l'exercice du droit de renonciation indiquant, entre autres, l'adresse à laquelle la notification doit être envoyée;

e) la ou les législations sur laquelle/lesquelles le vendeur se fonde pour établir des relations avec le consommateur avant la conclusion du contrat;

f) toute clause contractuelle concernant le droit applicable au contrat et/ou concernant la juridiction compétente;

g) la langue ou les langues dans laquelle/lesquelles sont communiquées les conditions contractuelles ainsi que l'information préalable visée dans le présent article et, en outre, la langue ou les langues dans laquelle/lesquelles le vendeur s'engage, en accord avec le consommateur, à communiquer pendant la durée du contrat;

4° le recours

a) l'existence ou l'absence de procédures extrajudiciaires de réclamation et de recours accessibles au consommateur qui est partie au contrat à distance et, si de telles procédures existent, leurs modalités d'accès;

b) l'existence de fonds de garantie ou d'autres mécanismes d'indemnisation, non couverts par la

3° de overeenkomst op afstand

a) het al dan niet bestaan van het in artikel 83sexies bedoelde verzakingsrecht, en, waar dat recht bestaat, de duur van en de modaliteiten voor de uitoefening van dat recht, met inbegrip van informatie over het bedrag dat de consument gehouden kan zijn te betalen op grond van artikel 83septies, § 1, alsook de gevolgen van het niet uitoefenen van dat recht;

b) de minimumduur van de op afstand te sluiten overeenkomst bij permanente of periodieke verrichting van financiële diensten;

c) de informatie over het eventuele recht van de partijen om de overeenkomst vroegtijdig of eenzijdig op te zeggen op grond van de bepalingen van de overeenkomst op afstand, met inbegrip van de eventuele in de overeenkomst voorziene opzegvergoedingen;

d) de praktische instructies voor de uitoefening van het verzakingsrecht, met aanduiding van onder andere het adres waarnaar de kennisgeving moet worden gezonden;

e) de wetgeving of wetgevingen die door de verkoper worden gebruikt als grondslag voor de totstandkoming van de betrekkingen met de consument voorafgaand aan de sluiting van de overeenkomst;

f) elke contractuele bepaling inzake het op de overeenkomst toepasselijke recht en/of inzake de bevoegde rechter;

g) de taal of talen waarin de contractvoorwaarden en de in dit artikel bedoelde voorafgaande informatie worden verstrekt, en voorts de taal of talen waarin de verkoper, met instemming van de consument, toezegt te zullen communiceren gedurende de looptijd van de overeenkomst;

4° de rechtsmiddelen

a) het bestaan of de afwezigheid van buitengerechtelijke klachten- en beroepsprocedures toegankelijk voor de consument die partij is bij de overeenkomst op afstand, en indien deze bestaan, hun toegangsmodaliteiten;

b) het bestaan van garantiefondsen of andere compensatieregelingen die niet vallen onder

directive 94/19/CE du Parlement et du Conseil du 30 mai 1994 relative aux systèmes de garantie des dépôts et la directive 97/9/CE du Parlement et du Conseil du 3 mars 1997 relative aux systèmes d'indemnisation des investisseurs.

§ 2. Les informations portant sur des obligations contractuelles, à communiquer au consommateur en phase précontractuelle, doivent être conformes aux obligations contractuelles qui résulteraient du droit présumé applicable au contrat à distance en cas de conclusion de celui-ci.

Art. 83quater. En cas de communication par téléphonie vocale, l'identité du vendeur et le but commercial de l'appel doit être indiqué clairement et explicitement au début de toute conversation avec le consommateur.

Sous réserve de l'accord formel du consommateur, seules les informations ci-après doivent être fournies:

a. l'identité et la qualité de la personne en contact avec le consommateur et son lien avec le fournisseur;

b. une description des principales caractéristiques du service financier;

c. le prix total dû par le consommateur au vendeur pour le service financier, y compris l'ensemble des rémunérations, charges et dépenses y afférentes et tous les impôts et taxes à acquitter par l'intermédiaire du vendeur ou, lorsqu'un prix exact ne peut être indiqué, la base de calcul du prix, permettant au consommateur de le vérifier;

d. l'indication de l'existence éventuelle d'autres taxes, impôts et/ou frais qui ne sont pas acquittés par l'intermédiaire du vendeur;

e. l'existence ou l'absence du droit de renonciation prévu à l'article 83sexies et, si ce droit existe, sa durée et les modalités de son exercice, y compris des informations sur le montant que le consommateur peut être tenu de payer sur la base de l'article 83septies, § 1er, ainsi que les conséquences découlant de l'absence d'exercice de ce droit.

Le vendeur informe le consommateur sur, d'une part, le fait que d'autres informations peuvent être fournies sur demande et d'autre part, l'informe de la nature de ces informations. En tout état de cause,

richtlijn 94/19/EG van het Europees Parlement en de Raad van 30 mei 1994 inzake de depositogarantiestelsels en Richtlijn 97/9/EG van het Europees Parlement en de Raad van 3 maart 1997 inzake de beleggerscompensatiestelsels.

§ 2. Informatie over contractuele verplichtingen, die in de precontractuele fase wordt meegedeeld, dient in overeenstemming te zijn met de contractuele verplichtingen die in geval van het sluiten van de overeenkomst op afstand zouden gelden op grond van het toepasselijk geachte recht.

Art. 83quater. In geval van communicatie per spraaktelefonie moet de identiteit van de verkoper en het commerciële oogmerk van de oproep aan het begin van elk gesprek met de consument expliciet duidelijk worden gemaakt.

Mits de consument hiermee uitdrukkelijk toestemt, hoeft alleen de volgende informatie te worden verstrekt:

a. de identiteit en de hoedanigheid van de persoon die in contact staat met de consument en zijn band met de aanbieder;

b. een beschrijving van de belangrijkste kenmerken van de financiële dienst;

c. de totale prijs die de consument aan de verkoper moet betalen voor de financiële dienst, met inbegrip van alle daarmee samenhangende vergoedingen, kosten en uitgaven, alsmede alle belastingen en taksen die via de verkoper moeten worden betaald, of, wanneer de exacte prijs niet kan worden aangegeven, de grondslag voor de berekening van de prijs, zodat de consument deze kan nagaan;

d. de vermelding van het eventuele bestaan van andere taksen, belastingen en/of kosten kunnen bestaan die niet via de verkoper worden betaald;

e. het al dan niet bestaan van het in artikel 83sexies bedoelde verzakingsrecht, en, waar dat recht bestaat, de duur en de modaliteiten voor de uitoefening van dat recht, met inbegrip van informatie over het bedrag dat de consument gehouden kan zijn te betalen op grond van artikel 83septies, § 1, alsook de gevolgen van het niet uitoefenen van dat recht.

De verkoper deelt de consument mee dat op verzoek andere informatie beschikbaar is, en stelt hem in kennis van de aard van die informatie. De

le vendeur fournit des informations complètes lorsqu'il remplit ses obligations en vertu de l'article 83quinquies.

Art. 83quinquies. § 1er. *Le vendeur communique au consommateur toutes les conditions contractuelles ainsi que les informations visées à l'article 83ter, § 1er, sur un support papier ou sur un autre support durable, mis à la disposition du consommateur et auquel celui-ci a accès, en temps utile avant d'être lié par un contrat à distance ou par une offre.*

§ 2. *Le vendeur remplit l'obligation qui lui incombe en vertu du § 1er immédiatement après la conclusion du contrat à distance, si celui-ci a été conclu à la demande du consommateur en utilisant une technique de communication à distance ne permettant pas de transmettre les conditions contractuelles et les informations conformément au § 1er.*

§ 3. *A tout moment au cours de la relation contractuelle, le consommateur a le droit, s'il en fait la demande, de recevoir les conditions contractuelles sur un support papier. En outre, le consommateur a le droit de changer les techniques de communication à distance utilisées, à moins que cela ne soit incompatible avec le contrat à distance conclu ou avec la nature du service financier fourni.*

Art. 83sexies. § 1er. *Le consommateur dispose d'un délai de 14 jours calendrier pour renoncer au contrat à distance portant sur un service financier. Ce droit s'exerce sans pénalités et sans indication de motif.*

Pour l'exercice de ce droit, le délai court:

- soit à compter du jour où le contrat à distance est conclu,*
- soit à compter du jour où le consommateur reçoit les conditions contractuelles et les informations, conformément à l'article 83quinquies, § 1er ou § 2, si cette dernière date est postérieure à celle visée au premier tiret.*

§ 2. *Le droit de renonciation ne s'applique pas :*

1° aux services financiers dont le prix dépend de fluctuations du marché financier sur lesquelles le fournisseur n'a aucune influence, qui sont susceptibles de se produire pendant le délai de renonciation.

verkoper verstrekt in elk geval de volledige informatie wanneer hij voldoet aan zijn verplichtingen krachtens artikel 83quinquies.

Art. 83quinquies. § 1. Te gelegener tijd voordat de consument gebonden is door een overeenkomst op afstand of door een aanbod, stelt de verkoper de consument in kennis van alle contractvoorwaarden en van de in artikel 83ter, § 1, bedoelde informatie, op papier of op een andere voor de consument beschikbare en toegankelijke duurzame drager.

§ 2. De verkoper voldoet onmiddellijk na de sluiting van de overeenkomst aan zijn verplichting krachtens § 1 wanneer de overeenkomst op afstand op verzoek van de consument is gesloten met gebruikmaking van een techniek voor communicatie op afstand waarmee de contractvoorwaarden en de informatie niet overeenkomstig § 1 kunnen worden verstrekt.

§ 3. Gedurende de contractuele relatie heeft de consument ten allen tijde het recht om de contractvoorwaarden op papier te verkrijgen. Voorts heeft de consument het recht om van de gebruikte techniek voor communicatie op afstand te veranderen, tenzij dat niet met de gesloten overeenkomst of de aard van de verstrekte financiële dienst te verenigen is.

Art. 83sexies. § 1. De consument beschikt over een termijn van 14 kalenderdagen om aan de overeenkomst op afstand met betrekking tot een financiële dienst te verzaken. Hij kan dit recht uitoefenen zonder betaling van een boete en zonder opgave van enige reden.

Voor de uitoefening van dit recht gaat de termijn in:

- hetzij op de dag waarop de overeenkomst op afstand wordt gesloten,*
- hetzij op de dag waarop de consument de in artikel 83quinquies, § 1 of § 2, bedoelde contractvoorwaarden en informatie ontvangt, indien dit later is.*

§ 2. Het verzakingsrecht is niet van toepassing op:

1° financiële diensten waarvan de prijs afhankelijk is van schommelingen op de financiële markt waarop de aanbieder geen vat heeft, en die zich tijdens de verzakingstermijn kunnen voordoen.

Cela vaut notamment pour des services liés aux:

- opérations de change,*
- instruments du marché monétaire,*
- titres négociables,*
- parts dans les entreprises de placement collectif,*
- contrats financiers à terme («futures») y compris les instruments équivalents donnant lieu à un règlement en espèces,*
- contrats à terme sur taux d'intérêt («FRA»),*
- contrats d'échange («swaps») sur taux d'intérêt ou sur devises et contrats d'échange sur des flux liés à des actions ou à des indices d'actions («equity swaps»),*
- options visant à acheter ou à vendre les instruments visés par le présent point, y compris les instruments équivalents donnant lieu à un règlement en espèces, en particulier les options sur devises et sur taux d'intérêt;*

2° aux contrats exécutés intégralement par les deux parties à la demande expresse du consommateur avant que ce dernier n'exerce son droit de renonciation;

3° aux contrats de crédit hypothécaire soumis à la loi du 4 août 1992 relative au crédit hypothécaire.

§ 3. Si un autre contrat relatif à des services financiers prestés par un fournisseur ou un tiers sur la base d'un accord entre le tiers et le vendeur a été adjoint à un contrat à distance portant sur un service financier donné, ce contrat additionnel est résilié, sans pénalité, si le consommateur exerce son droit de renonciation visé au § 1er.

Art. 83septies. § 1er. Pendant le délai de renonciation, l'exécution du contrat ne peut commencer qu'après l'accord du consommateur.

Lorsque le consommateur exerce le droit de renonciation visé à l'article 83sexies, § 1er, il ne peut être tenu qu'au paiement, dans les meilleurs délais, du service financier effectivement fourni par le fournisseur en vertu du contrat à distance.

Le montant à payer ne peut:

- excéder un montant proportionnel à l'importance du service déjà fourni par rapport à*

Dit geldt onder meer voor diensten in verband met:

- wisselverrichtingen,*
- geldmarktinstrumenten,*
- effecten,*
- rechten van deelneming in instellingen voor collectieve belegging,*
- financiële termijncontracten («futures»), met inbegrip van gelijkwaardige instrumenten die aanleiding geven tot afwikkeling in contanten,*
- rentetermijncontracten («FRA's»),*
- rente- of valutaswaps en swaps betreffende aandelen of een aandelenindex gekoppelde cashflows («equity swaps»),*

– opties ter verkrijging of vervreemding van in dit punt bedoelde instrumenten, met inbegrip van gelijkwaardige instrumenten die aanleiding geven tot afwikkeling in contanten, inzonderheid valuta- en renteopties;

2° overeenkomsten die op uitdrukkelijk verzoek van de consument door beide partijen volledig zijn uitgevoerd voordat de consument van zijn verzakingsrecht gebruikmaakt;

3° de hypothecaire kredietovereenkomsten onderworpen aan de wet van 4 augustus 1992 op het hypothecair krediet.

§ 3. Indien aan een overeenkomst op afstand voor een bepaalde financiële dienst een andere overeenkomst is gehecht betreffende financiële diensten die worden geleverd door de aanbieder of door een derde op grond van een overeenkomst tussen de derde en de verkoper, wordt die bijkomende overeenkomst zonder boete ontbonden indien de consument zijn verzakingsrecht zoals bedoeld in § 1 uitoefent.

Art. 83septies. § 1. Gedurende de verzakingstermijn mag met de uitvoering van de overeenkomst pas na toestemming van de consument een begin worden gemaakt.

Oefent de consument het in artikel 83sexies, § 1, bedoelde verzakingsrecht uit, dan is hij enkel gehouden tot de onverwijldte betaling van de door de aanbieder krachtens de overeenkomst op afstand effectief verleende financiële dienst.

Het te betalen bedrag mag:

- niet hoger zijn dan een bedrag evenredig aan de verhouding tussen de reeds geleverde dienst en*

l'ensemble des prestations prévues par le contrat à distance;

– en aucun cas être tel qu'il puisse être interprété comme une pénalité.

§ 2. Le fournisseur ne peut exiger le paiement par le consommateur sur base du § 1er que s'il peut prouver que le consommateur a été dûment informé du montant dû, conformément à l'article 83ter, § 1er, 3°, a). Il ne peut en aucun cas exiger le paiement s'il a commencé à exécuter le contrat avant l'expiration du délai de renonciation prévu à l'article 83sexies, § 1er, sans demande préalable du consommateur.

§ 3. Le fournisseur est tenu de rembourser au consommateur, dans les meilleurs délais et au plus tard dans les trente jours calendrier, toutes les sommes qu'il a perçues de celui-ci conformément au contrat à distance, à l'exception du montant visé au § 1er. Ce délai commence à courir le jour où le fournisseur reçoit la notification de la renonciation.

§ 4. Le consommateur restitue au fournisseur, dans les meilleurs délais et au plus tard dans les trente jours calendrier, toute somme et/ou tout bien qu'il a reçu(s) de ce dernier. Ce délai commence à courir à compter du jour où le consommateur envoie la notification de renonciation.

Art. 83octies. § 1er. Le fournisseur est responsable vis-à-vis du consommateur pour le respect des obligations des articles 83ter à 83quinquies.

§ 2. En cas de non-respect des obligations des articles 83ter, § 1er, 2° et 3°, 83quater, et 83quinquies, le consommateur peut résilier le contrat sans frais ni pénalités par lettre recommandée et motivée dans un délai raisonnable à partir du moment où il a connaissance ou aurait dû avoir connaissance du non-respect de ces obligations.

Sous-section 4. Dispositions communes à cette section

Art. 83nonies. En cas d'utilisation frauduleuse d'un instrument de transfert électronique de fonds, visé à l'article 2, 1°, a), b), et c), de la loi du 17 juillet 2002 relative aux opérations effectuées au moyen d'instruments de transfert électronique de fonds, ou

het geheel van de prestaties waarin de overeenkomst op afstand voorziet;

– in geen geval zo hoog zijn dat het als een boete kan worden opgevat.

§ 2. De aanbieder kan van de consument slechts betaling op grond van § 1 eisen, indien hij kan aantonen dat de consument overeenkomstig artikel 83ter, § 1, 3°, a), naar behoren geïnformeerd was over het te betalen bedrag. Hij mag deze betaling in geen geval eisen wanneer hij, zonder dat de consument daarom voorafgaandelijk heeft verzocht, vóór het verstrijken van de in artikel 83sexies, § 1, bedoelde verzakingstermijn, met de uitvoering van de overeenkomst begonnen is.

§ 3. De aanbieder is ertoe gehouden de consument zo spoedig mogelijk en uiterlijk binnen 30 kalenderdagen alle bedragen terug te betalen die hij krachtens de overeenkomst op afstand van hem ontvangen heeft, met uitzondering van het in § 1 bedoelde bedrag. Deze termijn gaat in op de dag waarop de aanbieder de kennisgeving van de verzaking ontvangt.

§ 4. De consument geeft de aanbieder onverwijld, en uiterlijk binnen 30 kalenderdagen, alle bedragen en/of zaken terug die hij van de aanbieder heeft ontvangen. Deze termijn gaat in op de dag waarop de consument de kennisgeving van zijn verzaking verzendt.

Art. 83octies. § 1. De aanbieder is jegens de consument aansprakelijk voor het naleven van de verplichtingen voortvloeiend uit de artikelen 83ter tot 83quinquies.

§ 2. Bij niet-naleving van de verplichtingen voortvloeiend uit de artikelen 83ter, § 1, 2° en 3°, 83quater, en 83quinquies kan de consument de overeenkomst via een gemotiveerd aangetekend schrijven binnen een redelijke termijn vanaf het moment dat hij kennis had of hoorde te hebben van de niet-nageleefde verplichting zonder kosten en zonder boete opzeggen.

Onderafdeling 4. Aan deze afdeling gemene bepalingen

Art. 83nonies. Bij frauduleus gebruik van een instrument voor de elektronische overmaking van geldmiddelen bedoeld in artikel 2, 1°, a), b) en c), van de wet van 17 juli 2002 betreffende de transacties uitgevoerd met instrumenten voor de elektroni-

d'un instrument rechargeable dont la valeur susceptible d'être stockée est supérieure au montant visé à l'article 8, § 3, de la même loi dans le cadre d'un contrat à distance et dans les conditions décrites à l'article 8, § 4, de la même loi, le consommateur peut demander l'annulation du paiement effectué, sauf s'il a lui-même agi frauduleusement. En cas d'annulation, l'émetteur lui restitue les sommes versées dans les délais les plus brefs.

Art. 83decies. § 1er. *Il incombe au vendeur de fournir la preuve qu'il a satisfait aux obligations concernant l'information du consommateur, le respect des délais, le consentement du consommateur à la conclusion du contrat et, le cas échéant, à son exécution pendant le délai de renonciation. En cas de contrats à distance portant sur des services financiers, cette preuve incombe au fournisseur.*

Les clauses et conditions ou les combinaisons de clauses et conditions qui ont pour objet de mettre à la charge du consommateur la preuve du respect de tout ou partie des obligations, visées dans la présente section, incombant au vendeur, et en cas de contrats à distance portant sur des services financiers au fournisseur, sont interdites et nulles.

§ 2. *Toute clause par laquelle le consommateur renonce au bénéfice des droits qui lui sont conférés par la présente section, est réputée non écrite.*

§ 3. *Une clause déclarant applicable au contrat la loi d'un État tiers à l'Union européenne est interdite et nulle en ce qui concerne les matières régies par la présente section lorsque, en l'absence de cette clause, la loi d'un État membre de l'Union européenne serait applicable et que cette loi procure une protection plus élevée au consommateur dans lesdites matières.*

§ 4. *L'envoi de produits et de titres représentatifs de services se fait toujours aux risques du vendeur et, en cas de contrats à distance portant sur des services financiers, aux risques du fournisseur.*

Art. 83undecies. § 1er. *Dans le cadre de la présente section, le Roi peut:*

sche overmaking van geldmiddelen, of van een oplaadbaar instrument waarvan de oplaadbare waarde hoger is dan het bedrag vermeld in artikel 8, § 3, van dezelfde wet, kan de consument in het kader van een overeenkomst op afstand en onder de voorwaarden beschreven in artikel 8, § 4, van dezelfde wet, de annulering van de verrichte betaling vragen, behalve indien hij zelf frauduleus heeft gehandeld. In geval van annulering betaalt de uitgever hem de gestorte sommen binnen de kortst mogelijke termijn terug.

Art. 83decies. § 1. Het komt aan de verkoper toe het bewijs te leveren dat hij heeft voldaan aan de verplichtingen inzake de informatie aan de consument, de eerbiediging van de termijnen, de toestemming van de consument met het sluiten van de overeenkomst en, in voorkomend geval, met de uitvoering ervan gedurende de verzakingstermijn. In geval van overeenkomsten op afstand met betrekking tot financiële diensten komt dit bewijs aan de aanbieder toe.

De bedingen en voorwaarden, of de combinaties van bedingen en voorwaarden die ertoe strekken het bewijs voor de naleving van alle of een deel van de in deze afdeling bedoelde verplichtingen die rusten op de verkoper, en in het geval van overeenkomsten op afstand met betrekking tot financiële diensten op de aanbieder, op de consument te leggen, zijn verboden en nietig.

§ 2. Elk beding waarbij de consument verzaakt aan het voordeel van de rechten die hem door deze afdeling worden toegekend, wordt voor niet geschreven gehouden.

§ 3. Een beding dat de wet van een staat die geen lid is van de Europese Unie op de overeenkomst toepasselijk verklaart, is verboden en nietig voor wat de in deze afdeling geregelde aangelegenheden betreft, wanneer bij gebreke van dat beding de wet van een lidstaat van de Europese Unie van toepassing zou zijn en die wet de consumenten in de genoemde aangelegenheden een hogere bescherming zou bieden.

§ 4. De verzending van producten en van titels die diensten vertegenwoordigen, gebeurt steeds op eigen risico van de verkoper en, in geval van overeenkomsten op afstand met betrekking tot financiële diensten, op de aanbieder.

Art. 83undecies. § 1. In het kader van deze afdeling kan de Koning:

1° prescrire des dispositions particulières applicables pour certaines techniques de communication à distance, tenant compte le cas échéant des spécificités des petites et moyennes entreprises;

2° exclure du champ d'application de la présente section ou de certaines dispositions qu'il désigne les produits ou catégories de produits qu'il désigne;

3° exclure du champ d'application de la présente section ou de certaines dispositions qu'il désigne les services ou catégories de services qu'il désigne;

4° prescrire des dispositions particulières pour les produits ou catégories de produits qu'il désigne;

5° prescrire des dispositions particulières pour les services ou catégories de services qu'il désigne;

6° prescrire des dispositions particulières pour les ventes publiques organisées au moyen d'une technique de communication à distance.

§ 2. Avant de proposer un arrêté en application des articles 77 à 83undecies de la présente section, le ministre consulte le Conseil de la Consommation et le Conseil supérieur des Indépendants et des PME et fixe le délai dans lequel l'avis doit être donné. Passé ce délai, l'avis n'est plus requis.

Chapitre X. Des sanctions

Section 1ère. Des sanctions pénales

Art. 102

6bis. des articles 78 à 82, relatifs aux contrats à distance, et des arrêtés pris en exécution de l'article 83;

Dispositions de la loi du 12 juin 1991 relative au crédit à la consommation et de la loi du 24 mars 2003 modifiant la loi du 12 juin 1991

Chapitre X. Des sanctions

Section 1ère. Des sanctions pénales

Art. 102

6bis. des articles 78 à 83decies relatifs aux contrats à distance, et des arrêtés pris en exécution de l'article 83undecies;

Dispositions de la loi du 12 juin 1991 relative au crédit à la consommation et de la loi du 24 mars 2003 modifiant la loi du 12 juin 1991

1° bijzondere regelingen voorschrijven voor bepaalde technieken voor communicatie op afstand, desgevallend rekening houdend met de eigenheden van de kleine en middelgrote ondernemingen;

2° de producten of categorieën van producten die Hij aanduidt, uit het toepassingsgebied uitsluiten van deze afdeling of van sommige bepalingen die Hij aanwijst;

3° de diensten of categorieën van diensten die Hij aanduidt, uit het toepassingsgebied uitsluiten van deze afdeling of van sommige bepalingen die Hij aanwijst;

4° bijzondere bepalingen voorschrijven voor de producten of categorieën van producten die Hij aanduidt;

5° bijzondere bepalingen voorschrijven voor de diensten of categorieën van diensten die Hij aanduidt;

6° bijzondere bepalingen voorschrijven voor de openbare verkopen die worden georganiseerd door middel van een techniek voor communicatie op afstand.

§ 2. Vooraleer een besluit voor te stellen met toepassing van artikelen 77 tot 83undecies van deze afdeling, raadpleegt de minister de Raad voor het Verbruik en de Hoge Raad voor de Zelfstandigen en de KMO en bepaalt de termijn binnen dewelke het advies moet worden gegeven. Na deze termijn is het advies niet meer vereist.

Hoofdstuk X. Sancties

Afdeling 1. Strafbepalingen

Art. 102

6bis. van de artikelen 77 tot 82 betreffende de overeenkomsten op afstand en van de besluiten ter uitvoering van de artikel 83;

Bepalingen van de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet en van de wet van 24 maart 2003 tot wijziging van de wet van 12 juni 1991

Hoofdstuk X. Sancties

Afdeling 1. Strafbepalingen

Art. 102

6bis. van de artikelen 78 tot 83decies betreffende de overeenkomsten op afstand, en van de besluiten genomen ter uitvoering van artikel 83undecies;»

Article 3

§ 1er. Sont exclus de l'application de la présente loi :

1° les contrats d'assurance;

les contrats conclus en vue de la prestation continue de services, aux termes desquels le consommateur a le droit de régler le prix desdits services, aussi longtemps qu'ils sont fournis, par des paiements échelonnés, et dont il est impossible de déterminer un prix global ou un tarif global lors de la conclusion du contrat;

2° les contrats de location ne prévoyant pas de clause concernant un transfert de propriété;

3° les contrats de crédit en vertu desquels le consommateur est tenu de rembourser le crédit dans un délai ne dépassant pas trois mois, pour autant qu'il ne s'agisse pas d'une ouverture de crédit;

4° les ouvertures de crédit remboursables dans un délai ne dépassant pas trois mois et portant sur un montant inférieur à (1.250 euros). Le Roi peut augmenter ce montant;

6° les prêts et les ouvertures de crédit hypothécaires qui tombent sous l'application du Titre Ier de l'arrêté royal n° 225 du 7 janvier 1936 réglementant les prêts hypothécaires et organisant le contrôle des entreprises de prêts hypothécaires;

7° les crédits hypothécaires qui tombent sous l'application du titre Ier de la loi du 4 août 1992 relative au crédit hypothécaire;)

8° les contrats de courtage matrimonial qui tombent sous l'application de la loi du 9 mars 1993 tendant à réglementer et à contrôler les activités des entreprises de courtage matrimonial.

§ 2. Les contrats de crédit portant sur des montants inférieurs à 200 euros sont exclus du champ d'application de la présente loi à l'exception des dispositions des articles 2, 4 à 11, 13, 21, 27bis à 40, 47 et 48, 54 et 55, 57, 59 et 60, 62 à 67, 74 à 109.

Article 3

§ 1er. Inchangé

Inchangé

Inchangé

Artikel 3

§ 1. Deze wet is niet van toepassing op:

1° de verzekeringsovereenkomsten;

de overeenkomsten gesloten met het oog op het continu verlenen van diensten waarbij de consument het recht heeft om de prijs van deze diensten, zolang zij geleverd worden, te regelen via gespreide betalingen, en waarvan het onmogelijk is bij het sluiten van de overeenkomst een totale prijs of een totaal tarief vast te stellen;

2° de huurovereenkomsten zonder bepaling omtrent een eigendomsoverdracht;

3° de kredietovereenkomsten waarbij de consument gehouden is het krediet terug te betalen binnen een termijn van ten hoogste drie maanden voor zover het geen kredietopening betreft;

4° de kredietopeningen terugbetaalbaar binnen een termijn van ten hoogste drie maanden en die betrekking hebben op bedragen die lager zijn dan (1 250 euro). De Koning kan dit bedrag verhogen;

5° de kredietovereenkomsten die toevallig en zonder winstoogmerk worden verleend;

6° de hypothecaire leningen en kredietopeningen waarop Titel I van het koninklijk besluit nr. 225 van 7 januari 1936 tot reglementering van de hypothecaire leningen en tot inrichting van de controle op de ondernemingen van hypothecaire leningen van toepassing is;

7° de hypothecaire kredieten waarop titel I van de wet van 4 augustus 1992 op het hypothecair krediet van toepassing is;

8° de overeenkomsten van huwelijksbemiddeling die onder de toepassing vallen van de wet van 9 maart 1993 ertoe strekkende de exploitatie van huwelijksbureaus te regelen en te controleren.

§ 2. De § 2. De kredietovereenkomsten die betrekking hebben op bedragen van minder dan 200 euro worden van het toepassingsgebied van deze wet uitgesloten, met uitzondering van de bepalingen van de artikelen 2, 4 tot 11, 13, 21, 27bis tot 40, 47 en 48, 54 en 55, 57, 59 en 60, 62 tot 67, 74 tot 109.

Artikel 3

§ 1. Ongewijzigd

Ongewijzigd

Ongewijzigd

Les contrats de crédit constatés par un acte authentique et qui portent sur des montants supérieurs à 20.000 euros ne sont pas soumis aux dispositions de la présente loi à l'exception des dispositions des articles 2, 4 à 11, 13, 14, § 3, 1° à 6°, 10° et 11°, et des articles 15, 21, 27bis à 40, 47 et 48, 54 et 55, 57, 59 et 60, 62 à 109.

Le Roi peut adapter les montants visés au présent paragraphe conformément à l'article 13 de la directive 87/102 du 22 décembre 1986 du Conseil des Communautés européennes relative au rapprochement des dispositions législatives, réglementaires et administratives des États membres en matière de crédit à la consommation.

Article 14

§ 1er. Sans préjudice de l'application de l'article 45, § 2 de la présente loi, le contrat de crédit est conclu par la signature d'un écrit établi en autant d'exemplaires qu'il y a de parties ayant un intérêt distinct au contrat de crédit. Un exemplaire supplémentaire doit être remis à l'intermédiaire de crédit.

Toute forme de signature par le prêteur est autorisée pour autant qu'elle permette au consommateur d'identifier clairement, au moment de la remise du contrat de crédit, le prêteur qui s'est engagé.

Les contrats de crédit constatés par un acte authentique et qui portent sur des montants supérieurs à 20.000 euros ne sont pas soumis aux dispositions de la présente loi à l'exception des dispositions des articles 2, 4 à 11, 13, 14, § 2, 1° à 6°, 10° et 11°, et des articles 15, 21, 27bis à 40, 47 et 48, 54 et 55, 57, 59 et 60, 62 à 109.

Inchangé

Article 14

§ 1er. Sans préjudice de l'application de l'article 45, § 2 de la présente loi, et de l'article 83quinquies de la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur, le contrat de crédit est conclu par la signature d'un écrit établi en autant d'exemplaires qu'il y a de parties ayant un intérêt distinct au contrat de crédit. Un exemplaire supplémentaire doit être remis à l'intermédiaire de crédit.

Inchangé

De kredietovereenkomsten vastgesteld bij een authentieke akte die betrekking hebben op bedragen van meer dan 20 000 euro, zijn niet aan de bepalingen van deze wet onderworpen, met uitzondering van de bepalingen van de artikelen 2, 4 tot 11, 13, 14, § 3, 1° tot 6°, 10° en 11°, en van de artikelen 15, 21, 27bis tot 40, 47 en 48, 54 en 55, 57, 59 en 60, 62 tot 109.

De Koning kan de bedragen bedoeld in deze paragraaf aanpassen overeenkomstig artikel 13 van de richtlijn 87/102 van 22 december 1986 van de Raad van de Europese Gemeenschappen betreffende de harmonisatie van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen der Lid-Statens inzake het consumentenkrediet

§ 3. De Koning kan bepalen dat de artikelen van deze wet die Hij aanwijst, niet van toepassing zijn op bepaalde soorten van krediet toegekend tegen een jaarlijks kostenpercentage dat lager is dan het op de markt gebruikelijke jaarlijkse kostenpercentage en die niet worden aangeboden aan het publiek in het algemeen.

Artikel 14

§ 1. Onverminderd de toepassing van artikel 45, § 2, van deze wet, komt de kredietovereenkomst tot stand door de ondertekening van een geschrift, opgesteld in zoveel exemplaren als er partijen met een onderscheiden belang bij de kredietovereenkomst zijn. Een bijkomend exemplaar moet worden overhandigd aan de kredietbemiddelaar.

Elke vorm van handtekening door de kredietgever is geoorloofd voor zover de consument op het ogenblik van de overhandiging van de kredietovereenkomst duidelijk de kredietgever kan identificeren die zich verbonden heeft.

Bij een kredietopening moet de consument zijn handtekening laten voorafgaan door de geschreven vermelding van het kredietbedrag : « Gelezen en goedgekeurd voor ... euro op krediet. ». Bij alle overige kredietovereenkomsten moet de consument zijn handtekening laten voorafgaan door de geschreven vermelding van de terug te betalen som : « Gelezen en goedgekeurd voor ... euro terug te betalen. ». In beide gevallen moet de consument er de met de hand geschreven vermelding van de datum en van het precieze adres van de ondertekening van het contract op aanbrengen.

De kredietovereenkomsten vastgesteld bij een authentieke akte die betrekking hebben op bedragen van meer dan 20 000 euro, zijn niet aan de bepalingen van deze wet onderworpen, met uitzondering van de bepalingen van de artikelen 2, 4 tot 11, 13, 14, § 2, 1° tot 6°, 10° en 11°, en van de artikelen 15, 21, 27bis tot 40, 47 en 48, 54 en 55, 57, 59 en 60, 62 tot 109.

Ongewijzigd

Ongewijzigd

Artikel 14

§ 1. Onverminderd de toepassing van artikel 45, § 2, van deze wet, en van artikel 83quinquies van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument, komt de kredietovereenkomst tot stand door de ondertekening van een geschrift, opgesteld in zoveel exemplaren als er partijen met een onderscheiden belang bij de kredietovereenkomst zijn. Een bijkomend exemplaar moet worden overhandigd aan de kredietbemiddelaar.

Ongewijzigd

Ongewijzigd

§ 2. Le contrat de crédit mentionne:	Inchangé
1° les nom, prénom, lieu et date de naissance ainsi que le domicile du consommateur et, le cas échéant, des cautions;	Inchangé
2° les nom, prénom ou la dénomination sociale, le domicile ou le siège social du prêteur et son numéro d'entreprise ainsi que les coordonnées de l'administration de surveillance compétente auprès du Service public fédéral Economie, P.M.E., Classes moyennes & Energie;	Inchangé
3° le cas échéant, les nom, prénom ou la dénomination sociale, le domicile ou le siège social de l'intermédiaire de crédit et son numéro d'entreprise ainsi que les coordonnées de l'administration de surveillance compétente auprès du Service public fédéral;	Inchangé
4° le montant du crédit;	Inchangé
5° le taux annuel effectif global, au besoin au moyen d'un exemple représentatif, dans les cas et selon les conditions déterminés par le Roi;	Inchangé
6° les conditions d'utilisation et de remboursement du crédit;	Inchangé
7° le cas échéant, la spécification du bien ou du service financé;	Inchangé
8° la nature précise des sûretés exigées par le prêteur pour accorder le crédit;	Inchangé
9° le cas échéant, l'identité et l'adresse du maître du fichier consulté. Lorsque le maître du fichier n'a pas de domicile ou de siège en Belgique, l'offre mentionne l'identité et l'adresse de son représentant en Belgique;	Inchangé
10° la date de la consultation du fichier de la Centrale des Crédits aux Particuliers visée à l'article 13;	Inchangé
11° le taux d'intérêt de retard convenu;	Inchangé
12° le droit du prêteur de céder en tout ou en partie ses droits ou de subroger un tiers dans tout ou partie desdits droits, lorsque le prêteur se réserve cette faculté;	Inchangé

§ 2. De kredietovereenkomst vermeldt:	Ongewijzigd
1° de naam, voornaam, geboorteplaats en -datum alsook de woonplaats van de consument en, desgevallend, van de borgen;	Ongewijzigd
2° de naam, voornaam of de vennootschapsnaam, de woonplaats of de maatschappelijke zetel van de kredietgever en zijn ondernemingsnummer evenals de benaming en adres van het bevoegde toezichthoudend bestuur bij de Federale Overheidsdienst Economie, K.M.O., Middenstand & Energie;	Ongewijzigd
3° desgevallend, de naam, voornaam of de vennootschapsnaam, de woonplaats of de maatschappelijke zetel van de kredietbemiddelaar en zijn ondernemingsnummer evenals de benaming en adres van het bevoegde toezichthoudend bestuur bij de Federale Overheidsdienst Economie, K.M.O., Middenstand & Energie;	Ongewijzigd
4° het kredietbedrag;	Ongewijzigd
5° het jaarlijkse kostenpercentage, zo nodig door middel van een representatief voorbeeld, in de gevallen en volgens de voorwaarden bepaald door de Koning;	Ongewijzigd
6° de voorwaarden van het gebruik en van de terugbetaling van het krediet;	Ongewijzigd
7° desgevallend, de nauwkeurige opgave van het gefinancierde goed of de gefinancierde dienst;	Ongewijzigd
8° de precieze aard van de zekerheden die door de kredietgever worden geëist om het krediet toe te staan;	Ongewijzigd
9° desgevallend, de identiteit en het adres van de houder van het geraadpleegde bestand. Wanneer de houder van het bestand geen woonplaats of zetel in België heeft, vermeldt het aanbod de identiteit en het adres van zijn vertegenwoordiger in België;	Ongewijzigd
10° de datum van de raadpleging van het bestand van de Centrale voor Kredieten aan Particulieren bedoeld in artikel 13;	Ongewijzigd
11° de bedongen nalatigheidsintrestvoet;	Ongewijzigd
12° het recht van de kredietgever zijn rechten geheel of ten dele over te dragen of een derde geheel of ten dele in de plaats te stellen van genoemde rechten wanneer de kredietgever zich deze mogelijkheid voorbehoudt;	Ongewijzigd

13° selon le contrat de crédit, le texte de l'article 18 ou de l'article 20bis, alinéa 2.

13° selon le contrat de crédit, une description non équivoque, claire et précise du droit et des modalités de renonciation ou de rétractation du contrat de crédit conformément aux articles 18 et 20bis de la présente loi et à l'article 83sexies de la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur.

En cas de remboursement par amortissement du capital, le contrat de crédit doit déterminer les remboursements périodiques ainsi que les époques et conditions auxquelles doivent être payés ces montants. Sauf pour l'ouverture de crédit, le contrat de crédit doit également comporter un tableau d'amortissement mentionnant la décomposition de chaque remboursement périodique en capital amortissant et en coût total du crédit ainsi que l'indication du solde restant dû après chaque paiement.

Inchangé

En cas d'adaptation du taux annuel effectif global conformément à l'article 30, § 2, un nouveau tableau d'amortissement doit être remis gratuitement au consommateur.

Inchangé

En cas de remboursement sans amortissement du capital, le contrat de crédit doit mentionner les époques et les conditions de paiement des intérêts débiteurs et frais annexes.

Inchangé

§ 3. Le contrat de crédit comprend également sous la forme d'alinéas séparés et en caractères gras d'un type différent.

Inchangé

1° à la hauteur de l'endroit où le consommateur appose sa signature, les mentions:

a) «Ne signez jamais un contrat non rempli.»;

b) «L'assurance n'est jamais obligatoire. Conformément à l'article 4, § 2, alinéa 2 de la loi du 25 juin 1992 sur le contrat d'assurance terrestre, le preneur d'assurance a le droit de résilier le contrat, avec effet immédiat au moment de la notification, pendant un délai de trente jours à compter de la réception par l'assureur de la police présignée ou de la demande;

13° naar gelang de kredietovereenkomst, de tekst van artikel 18 of van artikel 20bis, tweede lid.

13° naar gelang de kredietovereenkomst, een on-dubbelzinnige, heldere en nauwkeurige beschrijving van het recht en de voorwaarden om van de kredietovereenkomst af te zien of eraan te verzaken overeenkomstig de artikelen 18 en 20bis van deze wet en artikel 83sexies wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument.

In geval van terugbetaling door aflossing van het kapitaal moet de kredietovereenkomst de periodieke terugbetalingen evenals de tijdstippen bepalen waarop en de voorwaarden waaronder deze bedragen moeten betaald worden. Behalve voor de kredietopening moet de kredietovereenkomst eveneens een aflossingstabel bevatten die voor elke periodieke terugbetaling het bedrag van het afgeloste kapitaal en van de totale kosten van het krediet vermeldt, alsmede het verschuldigd blijvende saldo na iedere betaling.

Ongewijzigd

In geval van aanpassing van het jaarlijkse kostenpercentage overeenkomstig artikel 30, § 2, moet een nieuwe aflossingstabel gratis aan de consument worden overhandigd.

Ongewijzigd

Bij terugbetaling zonder aflossing van het kapitaal moet de kredietovereenkomst de tijdstippen en de voorwaarden van betaling van de debetinteressen en toegevoegde kosten vermelden.

Ongewijzigd

Het jaarlijkse kostenpercentage moet berekend worden op het verschuldigd blijvend saldo. In het geval van een kredietopening moeten de debetrentevoet en in voorkomend geval, de bijkomende kosten, berekend worden op het gedeelte van het kapitaal dat opgenomen is.

Ongewijzigd

§ 3. De kredietovereenkomst bevat eveneens in de vorm van afzonderlijke leden, in dikke lettertekens en in een ander lettertype:

Ongewijzigd

1° ter hoogte van de plaats waar de consument zijn handtekening plaatst, de vermeldingen :

a) « Onderteken nooit een blanco overeenkomst. »;

b) « De verzekering is nooit verplicht. Overeenkomstig artikel 4, § 2, tweede lid, van de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst heeft de verzekeringnemer het recht de overeenkomst op te zeggen, met onmiddellijk gevolg op het ogenblik van de kennisgeving, binnen een termijn van dertig dagen na ontvangst door de verzekeraar van de voorafgetekende polis of aanvraag. »;

2° la mention : «Le consommateur ne peut signer ni lettres de change ni billets à ordre pour promettre ou garantir le paiement de ses engagements résultant du contrat de crédit. Il ne peut pas non plus signer de chèques pour garantir ses engagements nés d'un contrat de crédit.»;

3° la mention: «Outre le taux annuel effectif global convenu, il ne peut être exigé du consommateur d'autres frais ou indemnités que ceux qui ont été expressément convenus.»;

4° la mention: «Si le contrat de crédit contient une clause de réserve de propriété, il doit reproduire le texte de l'article 491 du Code pénal. Si ce texte n'est pas reproduit dans le contrat, la clause est réputée non écrite.»

§ 4. Le Roi peut prescrire l'usage de clauses-types à l'égard des catégories de contrats qu'il désigne.

Inchangé

§ 5. Lorsque le contrat de crédit mentionne le bien ou la prestation de service financé et lorsque le taux annuel effectif global convenu est égal à 0 %, il doit indiquer les avantages qui, le cas échéant, sont accordés au consommateur qui paie au comptant.

Inchangé

Le prix du bien ou du service, demandé au consommateur qui paie à crédit doit être égal à celui demandé au consommateur qui paie au comptant.

§ 6. Lorsque le consommateur fait usage de son droit de résiliation du contrat d'assurance, visé au § 3, 1°, b) et que les frais y relatifs sont inclus dans le coût total du crédit, le prêteur informe le consommateur, par écrit et sans délai, du nouveau taux annuel effectif global, du nouveau taux d'intérêt de retard et le cas échéant, du nouveau tableau d'amortissement qui en résultent.

Inchangé

Article 18

Article 18

§ 1er. Le consommateur a le droit de renoncer au contrat de crédit pendant un délai de sept jours ouvrables à dater du premier jour ouvrable suivant la signature du contrat. Ce droit ne s'applique pas à la vente à tempérament, au crédit-bail et au prêt à tempérament, pour autant que le montant du crédit de ces contrats soit inférieur à 1.250 euros.

Inchangé

2° de vermelding: « De consument mag geen wisselbrieven of orderbriefjes ondertekenen om de betaling te beloven of te waarborgen van zijn verbintenissen op grond van een kredietovereenkomst. Evenmin mag hij cheques uitschrijven ter waarborg van zijn verbintenissen op grond van een kredietovereenkomst. »;

3° de vermelding: « Boven het overeengekomen jaarlijkse kostenpercentage mogen geen andere kosten of vergoedingen van de consument worden geëist dan die welke uitdrukkelijk zijn overeengekomen. »;

4° de vermelding: « Indien de kredietovereenkomst een beding van eigendomsvoorbehoud bevat, moet de tekst van artikel 491 van het Strafwetboek erin voorkomen. Indien deze tekst niet in de overeenkomst opgenomen werd, wordt het beding voor niet geschreven gehouden. »

§ 4. De Koning kan het gebruik van standaardbedingen verplicht maken ten aanzien van de categorieën van overeenkomsten die Hij aanwijst.

Ongewijzigd

§ 5. Wanneer de kredietovereenkomst een gefinancierd goed of dienstprestatie vermeldt en wanneer het overeengekomen jaarlijkse kostenpercentage gelijk is aan 0 %, dan moet de overeenkomst de voordelen aanduiden die, in voorkomend geval, worden toegekend aan de consument die contant betaalt.

Ongewijzigd

De prijs van het goed of de dienst, gevraagd aan de consument die op krediet betaalt, moet gelijk zijn aan de prijs gevraagd aan de consument die contant betaalt.

§ 6. Wanneer de consument gebruik maakt van zijn opzeggingsrecht van de verzekeringsovereenkomst, bedoeld bij § 3, 1°, b), en de kosten ervan opgenomen werden in de totale kosten van het krediet, brengt de kredietgever de consument schriftelijk en onverwijld op de hoogte van het nieuwe jaarlijkse kostenpercentage, van de nieuwe nalatigheidsintrestvoet en, in voorkomend geval, van het nieuwe aflossingsplan die er uit voortvloeien.

Ongewijzigd

Artikel 18

Artikel 18

§ 1. De consument heeft het recht om van de kredietovereenkomst af te zien binnen een termijn van zeven werkdagen te rekenen vanaf de eerste werkdag volgend op de ondertekening van de overeenkomst. Dit recht is niet van toepassing op de verkoop op afbetaling, de financieringshuur en de lening op afbetaling, voor zover het kredietbedrag van deze overeenkomsten lager is dan 1.250 euro.

Ongewijzigd

Le Roi peut augmenter ce montant de crédit.

§ 2. Le consommateur a également le droit de renoncer au contrat de crédit pendant un délai de sept jours ouvrables à dater du premier jour ouvrable suivant la signature du contrat, lorsque le contrat a été conclu en présence des deux parties en dehors de l'entreprise du prêteur ou de l'intermédiaire de crédit.

Inchangé

§ 3. Lorsque le consommateur renonce au contrat de crédit, il notifie sa décision par lettre recommandée à la poste au prêteur.

Inchangé

Le consommateur qui fait usage de la faculté visée aux paragraphes 1er et 2, est tenu de restituer simultanément les sommes ou les biens qu'il a reçus, et de payer les intérêts dus pour la période de prélèvement de crédit, calculés suivant le taux annuel effectif global convenu.

Aucune autre indemnité ne peut être réclamée du fait de la renonciation par le consommateur et l'acompte payé dans le cadre d'une vente à tempérament lui est remboursé dans les trente jours suivant ladite renonciation.

La résolution du contrat de crédit entraîne la résolution de plein droit des contrats annexes.

§ 4. Le présent article ne s'applique pas au contrat de crédit à distance visé à l'article 20bis, alinéa 1er.

§ 4. Le présent article ne s'applique pas au contrat de crédit à distance.

Article 20bis

Article 20bis

Lorsque le contrat de crédit à distance mentionne le bien financé, vendu à distance, ou que le montant du crédit ou le montant prélevé est versé directement par le prêteur au vendeur à distance, la livraison du bien peut avoir lieu, par dérogation aux articles 16 et 20, alinéa 1er, avant la signature du contrat de crédit par le consommateur et pour autant que ce dernier dispose du contrat de crédit au moment de la livraison.

Lorsque le contrat de crédit à distance mentionne le bien financé, vendu à distance, ou que le montant du crédit ou le montant prélevé est versé directement par le prêteur au vendeur à distance, la livraison du bien peut avoir lieu, par dérogation aux articles 16 et 20, alinéa 1er, avant la signature du contrat de crédit et pour autant que le consommateur dispose, en temps utile avant la livraison, des conditions contractuelles et de l'information visées à l'article 83quinquies, § 1er de la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur.

Sans préjudice de l'article 45, § 2, le contrat de crédit à distance visé à l'alinéa 1er n'est parfait, qu'à l'expiration du délai de réflexion, applicable à la vente à distance, visé par la législation sur les pratiques du com-

Sans préjudice de l'article 45, § 2, le contrat de crédit à distance visé à l'alinéa 1er n'est parfait, qu'à l'expiration du délai de réflexion, visé à l'article 80 de la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du com-

De Koning kan dit kredietbedrag verhogen.

§ 2. De consument heeft eveneens het recht af te zien van de kredietovereenkomst binnen een termijn van zeven werkdagen te rekenen vanaf de eerste werkdag volgend op de ondertekening van de overeenkomst wanneer de overeenkomst gesloten werd in aanwezigheid van beide partijen buiten de onderneming van de kredietgever of de kredietbemiddelaar.

§ 3. Wanneer de consument van de kredietovereenkomst afziet brengt hij de kredietgever hiervan bij een ter post aangetekende brief op de hoogte.

De consument die gebruik maakt van de in de paragrafen 1 en 2 bedoelde mogelijkheid, is gelijktijdig gehouden de ontvangen bedragen of goederen terug te geven, en de voor de kredietopnemingsperiode verschuldigde rente berekend volgens het overeengekomen jaarlijkse kostenpercentage te betalen.

Geen enkele andere vergoeding mag, ingevolge het afzien door de consument, geëist worden en het voorschot dat betaald werd in het raam van een verkoop op afbetaling wordt hem teruggestort binnen dertig dagen volgend op dat afzien van de overeenkomst.

De ontbinding van de kredietovereenkomst brengt van rechtswege de ontbinding van de aangehechte overeenkomsten met zich mee.

§ 4. Dit artikel is niet van toepassing op de kredietovereenkomst op afstand bedoeld in artikel 20bis, eerste lid.

Artikel 20bis

Wanneer de kredietovereenkomst op afstand het gefinancierde goed, verkocht op afstand, vermeldt of wanneer het kredietbedrag of het opgenomen bedrag rechtstreeks door de kredietgever aan de verkoper op afstand wordt gestort, kan de levering van het goed, in afwijking van de artikelen 16 en 20, eerste lid, plaats vinden voor de ondertekening van de kredietovereenkomst door de consument in zoverre deze laatste op het tijdstip van de levering over de kredietovereenkomst beschikt.

Onverminderd artikel 45, § 2, is de kredietovereenkomst op afstand bedoeld in het eerste lid slechts voltrokken bij het verstrijken van de bedenktijd, toepasselijk op de verkoop op afstand, bedoeld door de

Ongewijzigd

Ongewijzigd

§ 4. Dit artikel is niet van toepassing op de kredietovereenkomst op afstand (...).

Artikel 20bis

Wanneer de kredietovereenkomst op afstand het gefinancierde goed, verkocht op afstand, vermeldt of wanneer het kredietbedrag of het opgenomen bedrag rechtstreeks door de kredietgever aan de verkoper op afstand wordt gestort, kan de levering van het goed, in afwijking van de artikelen 16 en 20, eerste lid, plaats vinden voor het sluiten van de kredietovereenkomst in zoverre deze laatste te gelegener tijd voor de levering, beschikt over de contractvoorwaarden en de informatie bedoeld in artikel 83quinquies, § 1, van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument.

Onverminderd artikel 45, § 2, is de kredietovereenkomst op afstand bedoeld in het eerste lid slechts voltrokken bij het verstrijken van de bedenktijd, bedoeld in artikel 80 van de wet van 14 juli 1991 be-

merce et pour autant que le consommateur n'ait pas exercé son droit de renonciation. Pendant ce délai de réflexion, le consommateur a également le droit de notifier au prêteur qu'il renonce au contrat de crédit.

Par dérogation à l'article 45, § 1er, il ne peut être exigé d'acompte avant l'expiration du délai de réflexion, visé à l'alinéa précédent. Le consommateur qui ne renonce pas à l'opération doit payer l'acompte au plus tard dans les sept jours ouvrables suivant l'expiration du délai de réflexion.

Article 41

Sans préjudice des dispositions de l'article 14, le contrat pour une vente à tempérament mentionne:

1° le prix auquel ce bien meuble corporel ou ce service peuvent être acquis au comptant;

2° le prix total à tempérament;

3° le montant de l'acompte;

4° le nombre et le montant, ainsi que la périodicité ou les échéances successives des paiements visés au 5°);

5° le montant total des paiements échelonnés, autres que l'acompte;

6° le coût total du crédit;

7° le délai précis entre la date de la livraison du bien ou de la prestation de service et la date du premier paiement;

8° la possibilité d'effectuer à tout moment un remboursement anticipé et les modalités de l'éventuelle réduction ou restitution.

Article 49

§ 1er. En matière de crédit-bail, le montant du crédit, visé à l'article 14, § 2, 4° est le prix au comptant, diminué du montant de la T.V.A., du bien meuble corporel offert en crédit-bail. Le prix des prestations de service supplémentaires, lorsqu'ils sont offerts en financement, diminué du montant de la T.V.A., est, sans préjudice de l'application de l'article 31, également repris dans le montant du crédit. Dans ce cas, le contrat mentionne le

merce et sur l'information et la protection du consommateur et pour autant que le consommateur n'ait pas exercé son droit de renonciation. Pendant ce délai de réflexion, le consommateur a également le droit de notifier au prêteur qu'il renonce au contrat de crédit sans pénalités ni indemnités.

Inchangé

Article 41

Inchangé

Inchangé

Inchangé

Inchangé

Inchangé

Inchangé

Inchangé

Inchangé

8° la possibilité d'effectuer à tout moment un remboursement anticipé et les modalités visées à l'article 23, § 1er.

Article 49

Inchangé

wetgeving op de handelspraktijken en voor zover de consument zijn recht om af te zien niet heeft uitgeoefend. Tijdens die bedenkttermijn heeft de consument eveneens het recht om de kredietgever mee te delen dat hij van de kredietovereenkomst afziet.

In afwijking van artikel 45, § 1, mag geen voorschot worden geëist voor het verstrijken van de bedenkttermijn, waarvan sprake in het vorige lid. De consument die niet van de verrichting afziet, moet het voorschot betalen uiterlijk binnen zeven werkdagen volgend op het verstrijken van de bedenkttermijn.

Artikel 41

Onverminderd de bepalingen van artikel 14, vermeldt de overeenkomst voor een verkoop op afbetaling:

1° de prijs waartegen het lichamenlijk roerend goed of de dienst contant kan worden verkregen;

2° de totale prijs op afbetaling;

3° het bedrag van het voorschot;

4° het aantal, het bedrag alsook de periodiciteit of de opeenvolgende vervaldagen van de onder 5° bedoelde betalingen;

5° het totaal bedrag der gespreide betalingen buiten het voorschot;

6° de totale kosten van het krediet;

7° de nauwkeurige termijn tussen de datum van levering van het goed of de prestatie van de dienst en de datum van de eerste betaling.

8° de mogelijkheid om op elk ogenblik vervroegd terug te betalen en de voorwaarden voor de eventuele vermindering of teruggave.

Artikel 49

§ 1. Inzake financieringshuur is het kredietbedrag, bedoeld in artikel 14, § 2, 4°, de contante prijs van het lichamenlijk roerend goed, verminderd met het BTW-bedrag, dat in financieringshuur wordt aangeboden. De prijs van bijkomende dienstverrichtingen is, wanneer die ter financiering worden aangeboden, verminderd met het BTW-bedrag en onverminderd de toepassing van artikel 31, eveneens begrepen in het kredietbedrag. In

treffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument en voor zover de consument zijn recht om af te zien niet heeft uitgeoefend. Tijdens die bedenkttermijn heeft de consument eveneens het recht om de kredietgever mee te delen dat hij van de kredietovereenkomst afziet zonder straffen of schadevergoedingen.

Ongewijzigd

Artikel 41

Ongewijzigd

Ongewijzigd

Ongewijzigd

Ongewijzigd

Ongewijzigd

Ongewijzigd

Ongewijzigd

Ongewijzigd

8° de mogelijkheid om op elk ogenblik vervroegd terug te betalen en de voorwaarden bedoeld in artikel 23, § 1.

Artikel 49

Ongewijzigd

prix des éléments constitutifs du montant du crédit.

§ 2. Si un crédit-bail prévoit un ou plusieurs moments au cours desquels une option d'achat peut être levée, le contrat de crédit doit mentionner chaque fois les valeurs résiduelles correspondantes;

Inchangé

Si ces valeurs résiduelles ne peuvent pas être déterminées au moment de la conclusion du contrat de crédit, le contrat doit mentionner des paramètres permettant au consommateur de déterminer ces valeurs résiduelles lors de la levée de l'option d'achat.

Le Roi peut déterminer ces paramètres ainsi que leur usage.

§ 3. Sans préjudice des dispositions de l'article 14, le contrat de crédit-bail mentionne:

Inchangé

1° le prix au comptant du bien meuble corporel et, le cas échéant, le prix au comptant de chaque prestation de service supplémentaire;

Inchangé

2° la somme totale des paiements à effectuer par le consommateur, y compris la valeur résiduelle du bien à payer à la levée de l'option d'achat. Si l'option d'achat peut être levée à plusieurs moments, le contrat de crédit mentionne la somme totale des paiements jusqu'au moment où l'option d'achat peut être levée pour la première fois et pour la dernière fois. Si lors de la conclusion du contrat de crédit, la valeur résiduelle ne peut être déterminée qu'à l'aide de paramètres, le contrat de crédit doit mentionner d'une part, la somme totale des paiements à effectuer et, d'autre part, la valeur résiduelle minimale et maximale calculée sur base de ces paramètres, à payer par le consommateur au moment de la levée de l'option d'achat;

Inchangé

3° le nombre, le montant et la périodicité des paiements;

Inchangé

4° le délai précis entre la date de la livraison du bien et la date du premier paiement;

Inchangé

5° le cas échéant, le montant de la sûreté et l'engagement du prêteur de mettre le revenu du dépôt donné pour sûreté à la disposition du consommateur;

Inchangé

6° la possibilité d'effectuer à tout moment un remboursement anticipé.

6° la possibilité d'effectuer à tout moment un remboursement anticipé et les modalités visées à l'article 23, § 1er.

dat geval vermeldt het contract ook de prijs van de samenstellende delen van het kredietbedrag.

§ 2. Indien een financieringshuur een of meerdere tijdstippen voorziet waarop een koopoptie kan gelicht worden, moet de kredietovereenkomst ook telkens de overeenstemmende residuele waarden vermelden.

Ongewijzigd

Indien deze residuele waarden niet kunnen bepaald worden bij het sluiten van de kredietovereenkomst dan moet het contract parameters vermelden die de consument moeten toelaten bij het lichten van de koopoptie deze residuele waarden te bepalen.

Ongewijzigd

De Koning kan deze parameters en hun gebruik bepalen.

§ 3. Onverminderd de bepalingen van artikel 14, vermeldt de overeenkomst van financieringshuur :

Ongewijzigd

1° de contante prijs van het lichamelijk roerend goed en, in voorkomend geval, de contante prijs van elke bijkomende dienstverrichting;

Ongewijzigd

2° het totale bedrag van de betalingen te verrichten door de consument, met inbegrip van de te betalen residuele waarde van het goed bij het lichten van de koopoptie. Indien de koopoptie op verschillende tijdstippen kan worden gelicht vermeldt de kredietovereenkomst het totale bedrag van de betalingen op het ogenblik dat de optie de eerste en de laatste maal wordt gelicht. Indien bij het sluiten van de kredietovereenkomst de residuele waarde slechts kan worden bepaald met behulp van parameters, moet de kredietovereenkomst, enerzijds, het totale bedrag van de betalingen vermelden, anderzijds, de minimale en maximale residuele waarde berekend op basis van deze parameters die de consument moet betalen bij het lichten van de koopoptie;

Ongewijzigd

3° het aantal, het bedrag en de periodiciteit van de betalingen;

Ongewijzigd

4° de nauwkeurige termijn tussen de datum van levering van het goed en de datum van de eerste betaling;

Ongewijzigd

5° in voorkomend geval, het bedrag van de zekerheid en de verplichting vanwege de kredietgever om de financiële opbrengst van het tot zekerheid gestelde deposito ter beschikking van de consument te stellen;

Ongewijzigd

6° de mogelijkheid om op elk ogenblik vervroegd terug te betalen.

6° de mogelijkheid om op elk ogenblik vervroegd terug te betalen en de voorwaarden bedoeld in artikel 23, § 1.

Article 56

Sans préjudice des dispositions de l'article 14, le contrat de prêt à tempérament mentionne :

1° (...) Abrogé *le 1er janvier 2004*;

2° le coût total du prêt;

3° le montant total des paiements;

4° le nombre, le montant ainsi que la périodicité des paiements;

5° le délai précis entre d'une part la date de la mise à disposition du montant du crédit au consommateur ou, le cas échéant, la date de livraison du bien ou de la prestation de service visée à l'article 19 et d'autre part la date du premier paiement;

6° la possibilité d'effectuer à tout moment un remboursement anticipé et les modalités de l'éventuelle réduction ou restitution.

Article 75

§ 1er. Pour être agréés, les intéressés visés à l'article 74 doivent, lors de leur demande d'agrément:

1° être constitués sous forme de société commerciale, ou sous forme de personne morale pour les groupements d'intérêt économique qui ne sont pas des sociétés;

2° être immatriculés à la Banque-Carrefour des Entreprises en qualité d'entreprise commerciale.

Les agents commissionnés par le ministre des Affaires économiques peuvent réclamer aux personnes physiques et aux personnes morales en ce qui concerne leurs administrateurs, gérants, directeurs ou fondés de pouvoir un certificat de bonnes vie et mœurs destiné à une administration publique ou un document équivalent, dans la mesure où ils ne pourraient pas accéder au Casier judiciaire central ou si les personnes mentionnées ci-dessus ne sont pas susceptibles d'être enregistrées dans ce registre.

§ 2. La demande d'agrément est accompagnée d'un modèle des contrats relatifs aux types de crédit pour la pratique desquels l'agrément est requis. Le modèle de contrat doit être conforme à toutes les dispositions prévues par la présente loi.

Article 56

Inchangé

Inchangé

Inchangé

Inchangé

Inchangé

Inchangé

6° la possibilité d'effectuer à tout moment un remboursement anticipé et les modalités visées à l'article 23, § 1er.

Article 75

Inchangé

Inchangé

Artikel 56

Onverminderd de bepalingen van artikel 14, vermeldt de overeenkomst van lening op afbetaling:

1° (...) Opgeheven *op 1 januari 2004*

2° de totale kosten van de lening;

3° het totaal bedrag van de betalingen;

4° het aantal, het bedrag en de periodiciteit van de betalingen;

5° de nauwkeurige termijn tussen enerzijds de datum van terbeschikkingstelling van het kredietbedrag aan de consument of, in voorkomend geval, de datum van levering bedoeld in artikel 19 van het goed of de prestatie van de dienst en, anderzijds, de datum van de eerste betaling;

6° de mogelijkheid om op elk ogenblik vervroegd terug te betalen en de voorwaarden voor de eventuele vermindering of teruggave.

Artikel 75

§ 1. Om te worden erkend moeten de in artikel 74 bedoelde personen bij hun aanvraag:

1° opgericht zijn in de vorm van een handelsvennootschap of als rechtspersoon voor de economische samenwerkingsverbanden die geen vennootschappen zijn;

2° ingeschreven zijn in de Kruispuntbank van Ondernemingen in de hoedanigheid van handelsonderneming.

De door de minister van Economische Zaken aangestelde ambtenaren kunnen aan de natuurlijke personen en de rechtspersonen met betrekking tot hun bestuurders, zaakvoerders, directeurs of gevolmachtigden een bewijs van goed zedelijk gedrag of een gelijkwaardig document bestemd voor een openbaar bestuur vragen in de mate dat zij geen toegang zouden hebben tot het Centraal Strafregister of voornoemde personen niet vatbaar zijn voor registratie in dit register.

§ 2. Bij de aanvraag om erkenning wordt met betrekking tot die kredietvormen voor de uitoefening waarvan een erkenning vereist is, een model van de contracten gevoegd. Het modelcontract moet beantwoorden aan alle bepalingen waarin deze wet voorziet.

Artikel 56

Ongewijzigd

Ongewijzigd

Ongewijzigd

Ongewijzigd

Ongewijzigd

Ongewijzigd

6° de mogelijkheid om op elk ogenblik vervroegd terug te betalen en de voorwaarden bedoeld in artikel 23, § 1.

Artikel 75

Ongewijzigd

Ongewijzigd

§ 3. En outre, ils sont tenus de:

Inchangé

1° à détenir et à maintenir un actif net d'un montant à déterminer par le Roi, sans toutefois que ce montant puisse être inférieur à 49.578,70 euros;

1°*bis* à détenir et à maintenir un ratio de liquidités d'au moins 1,5, calculé selon la formule : actifs circulants divisés par les dettes à un an au plus;

1°*ter* à détenir et à maintenir un fonds de roulement supérieur au besoin de fonds de roulement, où

– le fonds de roulement est égal à la différence entre, d'une part, les capitaux permanents, à savoir les capitaux propres, les provisions pour risques et charges et impôts différés, et les dettes à plus d'un an et, d'autre part, les actifs fixes,

– le besoin de fonds de roulement est égal à la différence entre, d'une part, les actifs d'exploitation, à savoir les stocks et commandes en cours d'exécution, les créances à un an au plus et le compte de régularisation de l'actif et, d'autre part, les passifs d'exploitation, à savoir les dettes non financières à un an au plus et le compte de régularisation du passif;

2° à tenir une comptabilité permettant de donner les renseignements exigés par les réglementations d'ordre statistique;

3° à transmettre au service compétent du Service public Fédéral Economie, P.M.E., Classes moyennes et Energie, aux dates, dans les conditions et selon les modalités à déterminer par le Roi, les états statistiques relatifs aux opérations effectuées;

4° à fournir au service compétent du Service public Fédéral Economie, P.M.E., Classes moyennes et Energie, aux dates, dans les conditions et selon les modalités à déterminer par le Roi, tous renseignements concernant les taux d'intérêt appliqués et les frais éventuels réclamés, y compris toutes les données financières et économiques se rapportant aux opérations effectuées;

5° à permettre aux agents qualifiés du Ministère des Affaires économiques, désignés par le Ministre, de prendre connaissance des contrats conclus et de tous documents en rapport direct avec ces contrats, dont la communication est nécessaire à l'accomplissement de leur mission.

§ 3. Bovendien zijn zij gehouden om:

Ongewijzigd

1° een netto-actief te bezitten en te behouden ten belope van een bedrag dat door de Koning wordt bepaald, zonder dat het bedrag echter lager mag zijn dan 49.578,70 euro;

1°*bis* een liquiditeitsratio te bezitten en te behouden van minstens 1,5, berekend volgens de formule : vlot-tende activa gedeeld door de schulden op ten hoogste een jaar;

1°*ter* een bedrijfskapitaal hoger dan de behoefte aan werkkapitaal te bezitten en te behouden, waarbij

– het bedrijfskapitaal gelijk is aan het verschil tussen, enerzijds het vastliggend kapitaal, zijnde het eigen vermogen, de voorzieningen en de uitgestelde belastingen en de schulden op meer dan één jaar en, anderzijds, de vaste activa,

– de behoefte aan werkkapitaal gelijk is aan het verschil tussen, enerzijds de beschikbare activa, zijnde de voorraden en bestellingen in uitvoering, de vorderingen op ten hoogste één jaar en de overlopende rekeningen van de actiefzijde en, anderzijds, de uitbatingspassiva, zijnde de niet-financiële schulden op ten hoogste één jaar en de overlopende rekeningen van de passiefzijde;

2° een boekhouding te voeren op grond waarvan de door reglementeringen inzake statistiek vereiste inlichtingen kunnen worden verstrekt;

3° aan de bevoegde dienst van de Federale Overheidsdienst Economie, K.M.O., Middenstand en Energie de statistische staten in verband met de uitgevoerde verrichtingen op de door de Koning vastgestelde data en voorwaarden toe te zenden;

4° aan de bevoegde dienst van de Federale Overheidsdienst Economie, K.M.O., Middenstand en Energie alle inlichtingen te verstrekken met betrekking tot de toegepaste rentevoeten en de eventueel gevraagde kosten met inbegrip van alle financiële en economische gegevens in verband met de gedane verrichtingen op de data en volgens de voorwaarden en de wijzen door de Koning vastgesteld;

5° de door de Minister aangewezen bevoegde ambtenaren van het Ministerie van Economische Zaken kennis te laten nemen van de gesloten overeenkomsten en van alle documenten in rechtstreeks verband met deze overeenkomsten, waarvan de medeling noodzakelijk is voor het vervullen van hun opdracht.

§ 4. L'agrément des personnes visées à l'article 74 est subordonné en outre à l'obligation de ne s'adresser, pour les transactions qu'elles font financer par un tiers, pour la cession de leurs droits ou pour la subrogation dans leurs droits, qu'aux personnes visées à l'article 25.

Inchangé

§ 5. Elles sont aussi tenues de transmettre, sur demande des agents compétents du Ministère des Affaires économiques, les éléments comptables nécessaires à l'appréciation de leur solvabilité.

Inchangé

§ 6. Sont réputés satisfaire aux conditions visées au § 1er, au § 3, 1° et 3°, et au § 5, les institutions publiques de crédit, ainsi que les organismes soumis au contrôle exercé par la Commission bancaire et financière, prévu par l'arrêté royal n° 185 du 9 juillet 1935 sur le contrôle des banques et le régime des émissions de titres et valeurs, la loi du 10 juin 1964 sur les appels publics à l'épargne, l'arrêté royal du 23 juin 1967 portant coordination des dispositions relatives au contrôle des caisses d'épargne privées, la loi du 30 juin 1975 relative au statut des banques, des caisses d'épargne privées et de certaines autres institutions financières.

§ 6. Sont réputés satisfaire aux conditions visées au § 1er, au § 3, 1° à 1er et 3° et au § 5, les institutions publiques de crédit, ainsi que les organismes soumis au contrôle exercé par la Commission bancaire et financière, prévu par l'arrêté royal n° 185 du 9 juillet 1935 sur le contrôle des banques et le régime des émissions de titres et valeurs, la loi du 10 juin 1964 sur les appels publics à l'épargne, l'arrêté royal du 23 juin 1967 portant coordination des dispositions relatives au contrôle des caisses d'épargne privées, la loi du 30 juin 1975 relative au statut des banques, des caisses d'épargne privées et de certaines autres institutions financières.

§ 7. Le ministre des Affaires économiques ou son délégué statue sur la demande d'agrément dans les deux mois à dater du jour de la réception de tous les documents et données mentionnés dans les paragraphes qui précèdent.

Inchangé

Si la demande n'est pas accompagnée de tous les documents et données précités, le demandeur en est avisé endéans les quinze jours de la réception de la demande. A défaut d'avis en ce sens dans ce délai, la demande est considérée comme complète et régulière

Le refus d'agrément est motivé et est communiqué au demandeur par lettre recommandée à la poste.

Article 75bis

Article 75bis

§ 1er. Dès que, conformément à l'article 65 ou 66 de la loi du 22 mars 1993 relative au statut et au contrôle des établissements de crédit, la Commission bancaire et financière est informée par l'autorité de contrôle de l'État d'origine d'un établissement visé à l'article 74, alinéa 3, que celui envisage la conclusion de contrats de crédit visés à l'article 2, elle en avise le Ministre des

Inchangé

§ 4. De erkenning van de in artikel 74 bedoelde personen is bovendien ondergeschikt aan de verplichting zich voor de verrichtingen die zij door een derde laten financieren, alsook voor de overdracht van hun rechten of voor de indeplaatsstelling uitsluitend te richten tot de personen bedoeld in artikel 25.

Ongewijzigd

§ 5. Zij zijn er ook toe gehouden om op verzoek van de bevoegde ambtenaren van het Ministerie van Economische Zaken de boekhoudkundige gegevens te verschaffen die noodzakelijk zijn om hun solvabiliteit te kunnen beoordelen.

Ongewijzigd

§ 6. Aan de voorwaarden vermeld in § 1, in § 3, 1° en 3°, en in § 5, worden geacht te voldoen de openbare kredietinstellingen en de instellingen onderworpen aan het toezicht van de Commissie voor het Bank- en Financiewezen, zoals geregeld bij het Koninklijk besluit nr. 185 van 9 juli 1935 op de bankcontrole en het uitgifte-regime voor titels en effecten, de wet van 10 juni 1964 op het openbaar aantrekken van spaargelden, het koninklijk besluit van 23 juni 1967 tot coördinatie van de bepalingen betreffende de controle op de private spaarkassen en de wet van 30 juni 1975 betreffende het statuut van de banken, de private spaarkassen en andere financiële instellingen.

§ 6. Aan de voorwaarden vermeld in § 1, in § 3, 1° tot 1°ter en 3°, en in § 5, worden geacht te voldoen de openbare kredietinstellingen en de instellingen onderworpen aan het toezicht van de Commissie voor het Bank- en Financiewezen, zoals geregeld bij het Koninklijk besluit nr. 185 van 9 juli 1935 op de bankcontrole en het uitgifte-regime voor titels en effecten, de wet van 10 juni 1964 op het openbaar aantrekken van spaargelden, het koninklijk besluit van 23 juni 1967 tot coördinatie van de bepalingen betreffende de controle op de private spaarkassen en de wet van 30 juni 1975 betreffende het statuut van de banken, de private spaarkassen en andere financiële instellingen.

§ 7. De minister van Economische Zaken of zijn gemachtigde beslist over de aanvraag tot erkenning binnen twee maanden na de dag waarop alle in voorgaande paragrafen vermelde documenten en gegevens zijn ontvangen.

Ongewijzigd

Indien de aanvraag niet is vergezeld van alle voornoemde documenten en gegevens wordt de aanvrager hiervan op de hoogte gesteld binnen vijftien dagen na ontvangst van de aanvraag. Bij ontstentenis van een mededeling in die zin binnen deze termijn wordt de aanvraag geacht volledig en regelmatig te zijn.

De weigering tot erkenning is met redenen omkleed en wordt aan de aanvrager meegedeeld bij een ter post aangetekende brief.

Artikel 75bis

Artikel 75bis

§ 1. Zodra de Commissie voor het Bank- en Financiewezen, overeenkomstig artikel 65 of 66 van de wet van 22 maart 1993 op het statuut van en het toezicht op de kredietinstellingen, door de controle-autoriteit van het land van herkomst van een in artikel 74, derde lid, bedoelde instelling ervan in kennis wordt gesteld dat de instelling kredietovereenkomsten wil slui-

Ongewijzigd

Affaires économiques ou son délégué et lui transmet les informations significatives qui lui ont été communiquées par l'autorité de contrôle de l'État d'origine.

Le ministre des Affaires économiques ou son délégué informe les établissements concernés des dispositions de la présente loi qui, à sa connaissance, sont d'intérêt général.

Inchangé

Les établissements concernés doivent soumettre préalablement au Ministre des Affaires économiques ou son délégué les modèles des contrats ainsi que toute modification ultérieure de ceux-ci. Les établissements concernés doivent également contracter les engagements prévus à l'article 75, § 3, 2°, 4° et 5°. Le Ministre ou son délégué accuse sans délai réception de ces documents.

Inchangé

S'il estime que les modèles des contrats sont conformes aux dispositions d'intérêt général de la présente loi, le Ministre des Affaires économiques ou son délégué procède à l'enregistrement de l'établissement concerné comme prêteur et le notifie à ce dernier, une copie de cette notification étant adressée à la Commission bancaire et financière. Cet enregistrement est communiqué à la Banque-Carrefour des Entreprises qui s'y réfère par le biais du numéro d'entreprise.

Inchangé

A défaut de notification dans le mois à compter de la date de l'accuse de réception, l'établissement peut entamer les activités annoncées, moyennant un avis donné au Ministre des Affaires économiques ou son délégué.

Inchangé

S'il estime que les modèles des contrats produits ne sont pas conformes aux dispositions d'intérêt général de la présente loi, le ministre des Affaires économiques ou son délégué le notifie à l'établissement.

Inchangé

Si celui-ci ne tient pas compte de cet avis, le Ministre ou son délégué, après avoir informé la Commission bancaire et financière de son intention, peut interdire à l'établissement de conclure des contrats de crédit visés à l'article 2. Cette décision est notifiée à l'établissement par lettre recommandée à la poste, une copie de celle-ci étant adressée à la Commission bancaire et financière. Un recours est ouvert contre cette décision, conformément aux dispositions de l'article 80.

Si celui-ci ne tient pas compte de cet avis, le ministre ou son délégué, après avoir informé la Commission bancaire et financière de son intention, peut interdire à l'établissement de conclure des contrats de crédit visés à l'article 2. Cette décision est notifiée à l'établissement par lettre recommandée à la poste, une copie de celle-ci étant adressée à la Commission bancaire et financière (...)

ten als bedoeld in artikel 2, deelt zij dit mee aan de Minister van Economische Zaken of zijn gemachtigde samen met de relevante gegevens die haar door de controle-autoriteit van het land van herkomst zijn toegezonden.

De minister van Economische Zaken of zijn gemachtigde stelt de betrokken instellingen in kennis van de bepalingen van deze wet die bij zijn weten van algemeen belang zijn.

De betrokken instellingen dienen vooraf de modelcontracten en alle latere wijzigingen hieraan aan de Minister van Economische Zaken of zijn gemachtigde voor te leggen. Zij dienen eveneens de verbintenissen aan te gaan waarvan sprake in artikel 75, § 3, 2°, 4° en 5°. De minister of zijn gemachtigde meldt onverwijld ontvangst van deze documenten.

Oordeelt de Minister van Economische Zaken of zijn gemachtigde dat de modelcontracten in overeenstemming zijn van de bepalingen van algemeen belang van deze wet, dan registreert hij de betrokken instelling als kredietgever en stelt hij haar hiervan in kennis, met kopie aan de Commissie voor het Bank- en Financiewezen. Van deze registratie wordt melding gemaakt aan de Kruispuntbank van Ondernemingen die ernaar verwijst via het ondernemingsnummer.

Bij gebrek aan kennisgeving binnen de maand vanaf de datum van ontvangstmelding mag de instelling de voorgenomen werkzaamheden aanvatten na de Minister van Economische Zaken hiervan op de hoogte te hebben gebracht.

Oordeelt de minister van Economische Zaken of zijn gemachtigde dat de voorgelegde modelcontracten niet in overeenstemming zijn met de bepalingen van algemeen belang van deze wet, dan geeft hij de instelling hiervan kennis.

Wordt met deze kennisgeving geen rekening gehouden, dan kan de Minister of zijn gemachtigde, na de Commissie voor het Bank- en Financiewezen van zijn voornemen te hebben geïnformeerd, de instelling verbieden kredietovereenkomsten als bedoeld in artikel 2 te sluiten. Deze beslissing wordt met een ter post aangetekende brief ter kennis gebracht van de instelling, met kopie aan de Commissie voor het Bank- en Financiewezen. Tegen deze beslissing kan beroep worden ingesteld overeenkomstig de bepalingen van artikel 80.

Ongewijzigd

Ongewijzigd

Ongewijzigd

Ongewijzigd

Ongewijzigd

Wordt met deze kennisgeving geen rekening gehouden, dan kan de minister of zijn gemachtigde, na de Commissie voor het Bank- en Financiewezen van zijn voornemen te hebben geïnformeerd, de instelling verbieden kredietovereenkomsten als bedoeld in artikel 2 te sluiten. Deze beslissing wordt met een ter post aangetekende brief ter kennis gebracht van de instelling, met kopie aan de Commissie voor het Bank- en Financiewezen. (...)

§ 2. Chaque année, le ministre des Affaires économiques ou son délégué arrête la liste des établissements de crédit et des établissements financiers visés dans le présent article. L'article 76 s'applique par analogie.

Inchangé

§ 3. Lorsque le Ministre des Affaires économiques ou son délégué constate qu'un établissement de crédit ou un établissement financier qui relève d'un autre État membre de la Communauté européenne et qui conclut des contrats de crédit visés à l'article 2, ne se conforme pas aux dispositions d'intérêt général de la présente loi, il met l'établissement en demeure de remédier, dans le délai qu'il fixe, à la situation constatée.

Inchangé

Si, au terme de ce délai, il n'a pas été remédié à la situation, le Ministre des Affaires économiques ou son délégué, après avoir recueilli l'avis de la Commission bancaire et financière, et sans préjudice de l'article 75, § 4, de la loi du 22 mars 1993 relative au statut et au contrôle des établissements de crédit, peut interdire à l'établissement de conclure de nouveaux contrats de crédit visés à l'article 2. Cette décision est notifiée à l'établissement par lettre recommandée à la poste.

Si celui-ci ne tient pas compte de cet avis, le ministre ou son délégué, après avoir informé la Commission bancaire et financière de son intention, peut interdire à l'établissement de conclure des contrats de crédit visés à l'article 2. Cette décision est notifiée à l'établissement par lettre recommandée à la poste, une copie de celle-ci étant adressée à la Commission bancaire et financière (...)

Article 78

Article 78

§ 1er. L'agrément ou l'inscription ne peut être accordé ou maintenu:

Inchangé

1° au failli non réhabilité;

2° aux personnes non réhabilitées qui ont encouru une peine d'emprisonnement d'au moins un mois, même avec sursis, pour une infraction prévue à l'arrêté royal n° 22 du 24 octobre 1934 portant interdiction à certains condamnés et aux faillis d'exercer certaines fonctions, professions ou activités et conférant aux tribunaux de commerce la faculté de prononcer de telles interdictions;

3° aux personnes ayant à deux reprises fait l'objet d'une mesure de retrait ou de suspension de l'agrément, ou de radiation ou de suspension de l'inscription;

4° aux entreprises au sein desquelles les fonctions d'administrateur-délégué, ou d'administrateur assurant la gestion journalière ou de direction ou aux entreprises au sein desquelles un pouvoir effectif de décisions concernant des opérations de crédit soumises à la présente loi sont confiées à une personne visée au présent paragraphe.

§ 2. De minister van Economische Zaken of zijn gemachtigde stelt elk jaar de lijst vast van de bij dit artikel bedoelde kredietinstellingen en financiële instellingen. Artikel 76 is van overeenkomstige toepassing.

Ongewijzigd

§ 3. Wanneer de Minister van Economische Zaken of zijn gemachtigde vaststelt dat een kredietinstelling of een financiële instelling die onder een andere Lid-Staat van de Europese Gemeenschap ressorteert en krediet-overeenkomsten sluit als bedoeld in artikel 2, zich niet conformeert aan de bepalingen van algemeen belang van deze wet, maant hij de instelling aan om, binnen de termijn die hij bepaalt, de vastgestelde toestand te verhelpen.

Ongewijzigd

Indien de toestand na deze termijn niet is verholpen, kan de Minister van Economische Zaken of zijn gemachtigde, na het advies van de Commissie voor het Bank- en Financiewezen te hebben ingewonnen en onverminderd artikel 75, § 4, van de wet van 22 maart 1993 op het statuut van en het toezicht op de kredietinstellingen de instelling verbieden nieuwe kredietovereenkomsten als bedoeld in artikel 2 te sluiten. Deze beslissing wordt met een ter post aangetekende brief ter kennis gebracht van de instelling.

Ongewijzigd

Artikel 78

Artikel 78

§ 1. De erkenning of inschrijving kan niet verleend worden aan of behouden blijven door:

Ongewijzigd

1° de niet in eer herstelde gefailleerde;

2° de niet in eer herstelde die een gevangenisstraf van ten minste een maand, zelfs voorwaardelijk, hebben opgelopen wegens een inbreuk die strafbaar gesteld is door het koninklijk besluit nr. 22 van 24 oktober 1934, waarbij aan bepaalde veroordeelden en aan de gefailleerden verbod wordt opgelegd bepaalde ambten, beroepen of werkzaamheden uit te oefenen en waarbij aan de rechtbanken van koophandel de bevoegdheid wordt toegekend dergelijk verbod uit te spreken;

3° de personen die tweemaal het voorwerp uitmaakten van een intrekking of opschorting van de erkenning of van een doorhaling of opschorting van de inschrijving.

4° de ondernemingen waarin het mandaat van gedelegeerde bestuurder of dagelijkse bestuurder of de leidinggevende functie, of de ondernemingen waarin de daadwerkelijke beslissingsbevoegdheid inzake kredietverrichtingen onderworpen aan deze wet bekleed wordt door een bij deze paragraaf.

§ 2. L'agrément ou l'inscription peut être refusé ou retiré:

1° aux personnes non réhabilitées qui ont encouru une peine d'emprisonnement d'au moins un mois, même avec sursis, pour une infraction prévue par les dispositions de la présente loi ou les dispositions suivantes :

- a) titres V et IX du livre Ier du Code de commerce;
- b) arrêté royal n° 41 du 15 décembre 1934 protégeant l'épargne par la réglementation de la vente à tempérament des valeurs à lots;
- c) arrêté royal n° 43 du 15 décembre 1934 relatif au contrôle des sociétés de capitalisation;
- d) arrêté royal n° 185 du 9 juillet 1935 sur le contrôle des banques et le régime des émissions de titres et valeurs;
- e) arrêté royal n° 225 du 7 janvier 1936 réglementant les prêts hypothécaires et organisant le contrôle des entreprises de prêts hypothécaires, (abrogé et remplacé par la loi du 4 août 1992 relative au crédit hypothécaire);
- f) arrêté royal n° 71 du 30 novembre 1939 relatif au colportage des valeurs mobilières et au démarchage sur valeurs mobilières et sur marchandises et denrées;
- g) arrêté royal n° 72 du 30 novembre 1939 réglementant les bourses et les marchés à terme sur marchandises et denrées, la profession des courtiers et intermédiaires s'occupant de ces marchés et le régime de l'exception de jeu;
- h) loi du 22 janvier 1945 sur la réglementation économique et les prix;
- i) loi du 27 mars 1957 relative aux fonds communs de placement;
- j) loi du 9 juillet 1957 réglementant les ventes à tempérament et leur financement, (abrogée et remplacée par la loi du 12 juin 1991 relative au crédit à la consommation);

§ 2. L'agrément ou l'inscription peut être refusé, suspendu, retiré ou radié:

Inchangé

§ 2. De erkenning of inschrijving kan geweigerd of ingetrokken worden voor :

1° de niet in eer herstelde personen die een gevangenisstraf van ten minste een maand, zelfs voorwaardelijk, hebben opgelopen wegens een inbreuk die strafbaar is gesteld door de bepalingen van deze wet of de volgende bepalingen:

a) titels V en IX van boek I van het Wetboek van Koophandel;

b) koninklijk besluit nr. 41 van 15 december 1934 tot bescherming van het gespaard vermogen door reglementering van de verkoop op afbetaling van premie-effecten;

c) koninklijk besluit nr. 43 van 15 december 1934 betreffende de controle op de kapitalisatieondernemingen;

d) koninklijk besluit nr. 185 van 9 juli 1935 op de bankcontrole en het uitgifteregime voor titels en effecten;

e) koninklijk besluit nr. 225 van 7 januari 1936 tot reglementering van de hypothecaire leningen en tot inrichting van de controle op de ondernemingen van hypothecaire leningen, (opgeheven en vervangen door de wet van 4 augustus 1992 op het hypothecair krediet);

f) koninklijk besluit nr. 71 van 30 november 1939 betreffende het leuren met roerende waarden en demarhage met roerende waarden en goederen of eetwaren;

g) koninklijk besluit nr. 72 van 30 november 1939 tot regeling van de beurzen voor de termijnhandel in goederen en waren, van het beroep van de makelaars en tussenpersonen die zich met deze termijnhandel inlaten en van het regime van de exceptie van spel;

h) wet van 22 januari 1945 betreffende de economische reglementering en de prijzen;

i) wet van 27 maart 1957 betreffende de gemeenschappelijke beleggingsfondsen;

j) wet van 9 juli 1957 tot regeling van de verkoop op afbetaling en van zijn financiering, (opgeheven en vervangen door de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet);

§ 2. De erkenning of inschrijving kan geweigerd, opgeschort, ingetrokken of doorgehaald worden voor:

Ongewijzigd

k) loi du 10 juin 1964 sur les appels publics à l'épargne;

l) arrêté royal du 23 juin 1967 portant coordination des dispositions relatives au contrôle des caisses d'épargne privées;

m) arrêté royal n° 64 du 10 novembre 1967 organisant le statut des sociétés à portefeuille;

n) loi du 14 juillet 1971 sur les pratiques du commerce (abrogée et remplacée par la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur);

o) loi du 30 juin 1975 relative au statut des banques, des caisses d'épargne privées et de certains autres intermédiaires financiers;

p) loi du 9 juillet 1975 relative au contrôle des entreprises d'assurances;

q) loi du 17 juillet 1975 relative à la comptabilité et aux comptes annuels des entreprises;

r) loi du 13 août 1986 relative à l'exercice des activités ambulantes, (abrogée et remplacée par la loi du 25 juin 1993 sur l'exercice d'activités ambulantes et l'organisation des marchés publics);

s) loi du 2 mars 1989 relative à la publicité des participations importantes dans les sociétés cotées en bourse et réglementant les offres publiques d'acquisition;

t) loi du 4 décembre 1990 relative aux opérations financières et aux marchés financiers;

u) loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur;

v) loi du 25 juin 1992 sur le contrat d'assurance terrestre;

w) loi du 4 août 1992 relative au crédit hypothécaire;

x) loi du 11 janvier 1993 relative à la prévention de l'utilisation du système financier aux fins du blanchiment de capitaux;

k) wet van 10 juni 1964 op het openbaar aantrekken van spaargelden;

l) koninklijk besluit van 23 juni 1967 tot coördinatie van de bepalingen betreffende de controle op de private spaarkassen;

m) koninklijk besluit nr. 64 van 10 november 1967 tot regeling van het statuut van de portefeuillemaatschappijen;

n) wet van 14 juli 1971 betreffende de handelspraktijken, (opgeheven en vervangen door de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en de bescherming van de consument);

o) wet van 30 juni 1975 betreffende het statuut van de banken, de private spaarkassen en bepaalde andere financiële instellingen;

p) wet van 9 juli 1975 betreffende de controle der verzekeringsondernemingen;

q) wet van 17 juli 1975 op de boekhouding van de ondernemingen;

r) wet van 13 augustus 1986 betreffende de uitoefening van ambulante activiteiten, (opgeheven en vervangen door de wet van 25 juni 1993 betreffende de uitoefening van ambulante activiteiten en de organisatie van openbare markten);

s) wet van 2 maart 1989 op de openbaarmaking van belangrijke deelnemingen in ter beurze genoteerde vennootschappen en tot reglementering van de openbare overnameaanbiedingen;

t) wet van 4 december 1990 op de financiële transacties en de financiële markten;

u) wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en de bescherming van de consument;

v) wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst;

w) wet van 4 augustus 1992 op het hypothecair krediet;

x) wet van 11 januari 1993 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld;

y) loi du 22 mars 1993 relative au statut et au contrôle des établissements de crédit;

z) loi du 25 juin 1993 sur l'exercice d'activités ambulantes et l'organisation des marchés publics;

aa) loi du 27 mars 1995 relative à l'intermédiation en assurances et à la distribution d'assurances;

bb) loi du 17 juillet 1997 relative au concordat judiciaire;

cc) loi du 8 août 1997 sur les faillites. Sont seules prises en considération, les condamnations prononcées moins de dix années avant la demande d'agrément et moins de cinq années avant la demande d'inscription;

2° aux entreprises au sein desquelles les fonctions d'administrateur-délégué ou d'administrateur assurant la gestion journalière ou de direction ou aux entreprises au sein desquelles un pouvoir effectif de décisions concernant des opérations de crédit soumises à la présente loi sont confiées à une personne visée au 1° du présent paragraphe;

Inchangé

3° aux entreprises au sein desquelles les fonctions d'administrateur-délégué ou d'administrateur assurant la gestion journalière ou de direction ou aux entreprises au sein desquelles un pouvoir effectif de décisions concernant des opérations de crédit soumises à la présente loi sont confiées à une personne physique exerçant une fonction similaire dans une entreprise ayant fait l'objet d'une mesure de retrait ou de suspension de l'agrément ou de radiation ou de suspension de l'inscription, pendant la durée de cette mesure;

Inchangé

4° aux entreprises au sein desquelles les fonctions d'administrateur-délégué ou d'administrateur assurant la gestion journalière ou de direction ou aux entreprises au sein desquelles un pouvoir effectif de décisions concernant des opérations de crédit soumises à la présente loi sont confiées à une personne physique ayant fait l'objet d'une mesure de retrait ou de suspension de l'agrément ou de radiation ou de suspension de l'inscription, pendant la durée de cette mesure;

Inchangé

5° aux personnes physiques exerçant les fonctions d'administrateur-délégué ou d'administrateur assurant la gestion journalière ou de direction ou aux personnes prenant effectivement des décisions concernant des opérations de crédit soumises à la présente loi dans une entreprise ayant fait l'objet d'une mesure de retrait

Inchangé

y) wet van 22 maart 1993 op het statuut van en het toezicht op de kredietinstellingen;

z) wet van 25 juni 1993 betreffende de uitoefening van ambulante activiteiten en de organisatie van openbare markten;

aa) wet van 27 maart 1995 betreffende de verzekeringsbemiddeling en de distributie van de verzekeringen;

bb) wet van 17 juli 1997 betreffende het gerechtelijk akkoord;

cc) faillissementswet van 8 augustus 1997. Alleen de veroordelingen, uitgesproken minder dan tien jaar vóór de aanvraag tot erkenning en minder dan vijf jaar vóór de aanvraag tot inschrijving, worden in aanmerking genomen;

2° de ondernemingen waarin het mandaat van gedelegeerde of dagelijkse bestuurder of de leidinggevende functie, of de ondernemingen waarin de daadwerkelijke beslissingsbevoegdheid inzake kredietverrichtingen onderworpen aan deze wet bekleed wordt door een bij 1° van deze paragraaf bedoelde persoon;

Ongewijzigd

3° de ondernemingen waarin het mandaat van gedelegeerde of dagelijkse bestuurder of de leidinggevende functie, of de ondernemingen waarin de daadwerkelijke beslissingsbevoegdheid inzake kredietverrichtingen onderworpen aan deze wet bekleed wordt door een natuurlijk persoon die een gelijkaardig ambt uitoefent in een onderneming die het voorwerp uitmaakt van een intrekking of opschorting van de erkenning of een doorhaling of opschorting van de inschrijving, voor de duur van deze maatregel;

Ongewijzigd

4° de ondernemingen waarin het mandaat van gedelegeerde of dagelijkse bestuurder of de leidinggevende functie, of de ondernemingen waarin de daadwerkelijke beslissingsbevoegdheid inzake kredietverrichtingen onderworpen aan deze wet bekleed wordt door een natuurlijk persoon die het voorwerp uitmaakt van een intrekking of opschorting van de erkenning of een doorhaling of opschorting van de inschrijving, voor de duur van deze maatregel;

Ongewijzigd

5° de natuurlijke personen die het mandaat van gedelegeerde of dagelijkse bestuurder of de leidinggevende functie, of de natuurlijke personen die de daadwerkelijke beslissingsbevoegdheid inzake kredietverrichtingen onderworpen aan deze wet bekleden in een onderneming die het voorwerp uitmaakt van een

Ongewijzigd

ou de suspension de l'agrément ou de radiation ou de suspension de l'inscription, pendant la durée de cette mesure;

6° les personnes qui ont été condamnées par une juridiction étrangère pour des infractions similaires au 1°; l'article 2 de l'arrêté royal n° 22 du 24 octobre 1934 précité est applicable dans ces cas.

Inchangé

§ 3. Le Roi peut modifier les dispositions du présent article afin de les rendre conformes aux lois modifiant les textes y énumérés.

Inchangé

§ 4. Pour l'application du présent article, les personnes physiques ou morales qui détiennent dans le capital de l'entreprise une participation directe de 5 % au moins ou indirecte de 25 % au moins, conférant ou non le droit de vote, sont assimilées aux personnes qui y exercent la fonction d'administrateur, de gérant, de directeur, ou de fondé de pouvoir.

Inchangé

Article 87

Article 87

Les obligations du consommateur sont réduites de plein droit au prix au comptant du bien ou du service, ou au montant emprunté lorsque :

Inchangé

1° le prêteur a consenti un contrat de crédit à un taux supérieur à celui que le Roi a fixé en application de l'article 21;

Inchangé

2° le contrat de crédit comporte une durée qui n'est pas conforme aux délais fixés par le Roi en vertu de l'article 22;

Inchangé

3° la cession du contrat ou bien la cession ou la subrogation des droits découlant d'un contrat de crédit a eu lieu au mépris des conditions posées par l'article 25;

Inchangé

4° une opération de crédit a été conclue par une personne non agréée ou par l'intermédiaire d'une personne non agréée ou non inscrite ou dont l'agrément a été retiré ou suspendu, ou l'inscription radiée ou suspendue;

4° un contrat de crédit a été conclu:

a) par un prêteur non agréé ou non enregistré;

b) à l'aide d'un intermédiaire de crédit non inscrit;

c) par un prêteur dont l'agrément a été retiré ou suspendu ou qui a encouru une interdiction en vertu de l'article 75bis, §§ 1er ou 3;

intrekking of opschorting van de erkenning of een doorhaling of opschorting van de inschrijving, voor de duur van deze maatregel;

6° de personen die werden veroordeeld door een buitenlandse rechtbank voor soortgelijke misdrijven als bedoeld in 1°; in deze gevallen is artikel 2 van voornoemd koninklijke besluit nr. 22 van 24 oktober 1934 van toepassing.

§ 3. De Koning kan de bepalingen van dit artikel wijzigen om ze in overeenstemming te brengen met de wetten die de erin opgesomde teksten wijzigen.

§ 4. Voor de toepassing van dit artikel worden de natuurlijke of rechtspersonen die een al dan niet stemrechtverlenende rechtstreekse deelneming van ten minste 5 % of onrechtstreekse deelneming van ten minste 25 % bezitten in het kapitaal van de onderneming, gelijkgesteld met de personen die er het ambt van beheerder, zaakwaarnemer, directeur of gevolmachtigde bekleden.

Artikel 87

De verplichtingen van de consument zijn van rechtswege beperkt tot de prijs bij contante betaling van het goed of de dienst of tot het ontleende bedrag wanneer:

1° de kredietgever een kredietovereenkomst toegezegd heeft tegen een percentage dat hoger ligt dan het percentage dat de Koning met toepassing van artikel 21 heeft vastgesteld;

2° de kredietovereenkomst een looptijd heeft die niet in overeenstemming is met de door de Koning krachtens artikel 22 bepaalde termijnen;

3° de overdracht van de overeenkomst ofwel de overdracht of de indeplaatsstelling in de rechten voortvloeiend uit een kredietovereenkomst, gebeurd is zonder inachtneming van de in artikel 25 gestelde voorwaarden;

4° een kredietverrichting gesloten is door een niet-erkend persoon of met bemiddeling van een niet-erkende of niet-ingeschreven persoon of door een persoon wiens erkenning werd ingetrokken of opgeschorst of wiens inschrijving werd doorgehaald of opgeschort.

Ongewijzigd

Ongewijzigd

Ongewijzigd

Artikel 87

Ongewijzigd

Ongewijzigd

Ongewijzigd

Ongewijzigd

4° een kredietovereenkomst gesloten is:

a) door een niet-erkende of niet-geregistreerde kredietgever;

b) met de bijdrage van een niet ingeschreven kredietbemiddelaar ;

c) door een kredietgever wiens erkenning werd ingetrokken of opgeschort of die een verbod heeft opgelopen op grond van artikel 75bis, §§ 1 of 3;

	<i>d) à l'aide d'un intermédiaire de crédit dont l'inscription a été radiée ou suspendue.</i>
5° le prêteur n'a pas respecté ou a enfreint les dispositions visées à l'article 31.	Inchangé
Dans ces cas le consommateur conserve le bénéfice de l'échelonnement des paiements.	Inchangé
Article 101	Article 101
§ 1. Est puni d'un emprisonnement de huit jours à un an et d'une amende de 26 à 100.000 euros ou d'une de ces peines seulement:	Inchangé
1° a) celui qui, en tant que prêteur, offre des contrats de crédit ou consent des crédits, directement ou par l'entremise d'un intermédiaire de crédit ou d'un autre prêteur, dans le cadre de ses activités commerciales, professionnelles ou artisanales, sans être agréé ou inscrit par le Ministre des Affaires économiques, dans les cas où la loi impose cet agrément ou cette inscription;	Inchangé
b) celui qui, en tant qu'intermédiaire de crédit, contribue, dans le cadre de ses activités commerciales, professionnelles ou artisanales, à la conclusion ou à l'exécution d'un contrat de crédit, sans être inscrit par le Ministre des Affaires économiques, dans les cas où la loi impose cette inscription;	Inchangé
c) l'administrateur, le gérant ou le directeur d'un établissement de crédit ou d'un établissement financier qui conclut des contrats de crédit visés à l'article 2 sans y être habilité en vertu de l'article 75bis, § 1 ^{er} , alinéas 4 et 5, ou en violation de l'interdiction qui lui a imposée par le ministre en vertu de l'article 75bis, §§ 1 ^{er} et 3);	Inchangé
2° celui qui pratique habituellement les opérations visées au 1° alors qu'il est failli non réhabilité ou qu'il a encouru une condamnationcoulée en force de chose jugée pour une des infractions prévues par l'arrêté royal n° 22 du 24 octobre 1934 portant interdiction à certains condamnés et aux faillis d'exercer certaines fonctions, professions ou activités et conférant aux tribunaux de commerce la faculté de prononcer de telles interdictions;	Inchangé
3° celui qui fait signer en blanc ou antedate des offres et contrats visés par la présente loi;	Inchangé

5° de kredietgever de bepalingen bedoeld in artikel 31 niet heeft nageleefd of heeft miskend.

In deze gevallen behoudt de consument het voordeel van de betaling in termijnen.

Artikel 101

§ 1. Met gevangenisstraf van acht dagen tot een jaar en met geldboete van 26 tot 100.000 euro of met een van die straffen alleen worden gestraft :

1° a) hij die als kredietgever, rechtstreeks of door toedoen van een kredietbemiddelaar of een ander kredietgever, in het raam van zijn handels-, beroeps- of ambachtsactiviteiten, kredietovereenkomsten aanbiedt of kredieten verleent, zonder door de Minister van Economische Zaken te zijn erkend of ingeschreven, in de gevallen waarin de wet die erkenning of inschrijving oplegt;

b) hij die als kredietbemiddelaar, in het raam van zijn handels-, beroeps- of ambachtsactiviteiten, bijdraagt tot het sluiten of het uitvoeren van een kredietovereenkomst, zonder door de Minister van Economische Zaken te zijn ingeschreven, in de gevallen waarin de wet die inschrijving oplegt;

c) de bestuurder, zaakvoerder en directeur van een kredietinstelling of financiële instelling die kredietovereenkomsten als bedoeld in artikel 2 sluit zonder daartoe gerechtigd te zijn op grond van § 1, leden 4 en 5, of tegen het verbod in dat de minister op grond van artikel 75bis, §§ 1 en 3, heeft opgelegd.)

2° hij die de verrichtingen bedoeld in het 1° gewoonlijk doet, terwijl hij als gefailleerde niet in eer is hersteld of een in kracht van gewijsde gegane veroordeling heeft opgelopen als bepaald bij het koninklijk besluit nr. 22 van 24 oktober 1934 waarbij aan bepaalde veroordeelden en aan de gefailleerde verbod wordt opgelegd bepaalde ambten, beroepen of werkzaamheden uit te oefenen en waarbij aan de rechtbanken van koophandel de bevoegdheid wordt toegekend dergelijk verbod uit te spreken;

3° hij die aanbiedingen en contracten bedoeld in deze wet in blanco doet ondertekenen of antedateert;

d) met de bijdrage van een kredietbemiddelaar wiens inschrijving werd doorgehaald of opgeschort.

Ongewijzigd

Ongewijzigd

Artikel 101

Ongewijzigd

Ongewijzigd

Ongewijzigd

c) de bestuurder, zaakvoerder en directeur van een kredietinstelling of financiële instelling die kredietovereenkomsten als bedoeld in artikel 2 sluit zonder daartoe gerechtigd te zijn op grond van artikel 75bis, § 1, leden 4 en 5, of tegen het verbod in dat de minister op grond van artikel 75bis, §§ 1 en 3, heeft opgelegd.)

Ongewijzigd

Ongewijzigd

4° celui qui pratique un coût total supérieur au taux annuel effectif global maximum ou, en cas d'ouverture de crédit, au taux débiteur maximum, éventuellement augmenté des frais maxima fixés par le Roi;	Inchangé
5° celui qui utilise l'une des clauses abusives visées aux articles 28 à 32 ou qui enfreint l'article 33 <i>bis</i> ;	Inchangé
6° celui qui, en infraction aux dispositions de l'article 33 de la présente loi, fait signer, dans le cadre d'un contrat de crédit, une lettre de change ou un billet à ordre à titre de paiement ou de sûreté du contrat, ou accepte un chèque à titre de sûreté du remboursement total ou partiel de la somme due;	Inchangé
7° celui qui fait signer par le consommateur ou toute autre personne une cession visée à l'article 37 de la présente loi ou aux articles 27 à 35 de la loi du 12 avril 1965 concernant la protection de la rémunération des travailleurs, dont les modalités ne respectent pas les dispositions de ces articles;	Inchangé
8° (...) Abrogé <i>le 1er janvier 2004</i> ;	Inchangé
9° celui qui réclame un quelconque paiement ou indemnité en dehors des cas prévus dans la présente loi;	Inchangé
10° celui qui, dans la mesure où ceci est interdit par l'article 67, agit comme médiateur de dettes;	Inchangé
11° (...) Abrogé <i>le 1er juillet 2003</i> ;	Inchangé
12° (...) Abrogé;	Inchangé
13° celui qui, sciemment, empêche ou entrave l'exécution de la mission des agents mentionnés aux articles 72 et 81;	Inchangé
14° celui qui contrevient à l'interdiction prononcée par le juge conformément à l'article 103, 2,°;	Inchangé
15° celui qui retient l'acompte qui lui a été remis et qu'en vertu des dispositions de l'article 18, § 3, il doit rembourser au consommateur qui l'a prévenu par lettre recommandée à la poste qu'il renonce au contrat;	
16° celui qui contrevient aux dispositions des articles 5, 6, 6 <i>bis</i> , 40, 48, 55 ou 57;	Inchangé
17° celui qui contrevient aux dispositions des articles 7, 8 ou 9;	Inchangé

4° hij die totale kosten hanteert die hoger zijn dan het maximum jaarlijkse kostenpercentage of, in het geval van een kredietopening, de maximum debetrente eventueel verhoogd met de maximumkosten vastgesteld door de Koning;	Ongewijzigd
5° hij die gebruik maakt van een van de in de artikelen 28 tot 32 bedoelde onrechtmatige bedingen of een inbreuk maakt op artikel 33 <i>bis</i> ;	Ongewijzigd
6° hij die, in strijd met de bepalingen van artikel 33 van deze wet, in het raam van een kredietovereenkomst een wissel of een orderbriefje ter betaling of als zekerheid van de overeenkomst doet ondertekenen of een cheque in ontvangst neemt tot zekerheid van de volledige of gedeeltelijke terugbetaling van het verschuldigde;	Ongewijzigd
7° hij die door de consument of elke andere persoon een overdracht bedoeld in artikel 37 van deze wet en in de artikelen 27 tot en met 35 van de wet van 12 april 1965 betreffende de bescherming van het loon der werknemers doet ondertekenen, waarvan de modaliteiten de bepalingen bedoeld in deze artikelen niet eerbiedigen;	Ongewijzigd
8° (...) Opgeheven <i>op 1 januari 2004</i>	Ongewijzigd
9° hij die enige betaling of vergoeding eist buiten de gevallen bepaald bij deze wet;	Ongewijzigd
10° hij die, in zoverre zulks door artikel 67 verboden is, als schuldbemiddelaar optreedt;	Ongewijzigd
11° (...) Opgeheven <i>op 1 juli 2003</i>	Ongewijzigd
12° (...) Opgeheven	Ongewijzigd
13° hij die, wetens en willens, het vervullen van de opdracht van de in de artikelen 72 en 81 genoemde ambtenaren verhindert of belemmert;	Ongewijzigd
14° hij die het door de rechter overeenkomstig artikel 103, 2°, uitgesproken verbod overtreedt;	Ongewijzigd
15° hij die het aan hem overgemaakt voorschot achterhoudt dat hij, ingevolge de bepalingen van artikel 18, § 3, dient terug te betalen aan de consument die hem met een ter post aangetekende brief ervan heeft verwittigd dat hij de overeenkomst opzegt.	Ongewijzigd
16° hij die de bepalingen van de artikelen 5, 6, 6 <i>bis</i> , 40, 48, 55 of 57 overtreedt;	Ongewijzigd
17° hij die de bepalingen van de artikelen 7, 8 of 9 overtreedt;	Ongewijzigd

18° celui qui contrevient aux dispositions de l'article 63, § 3;

19° celui qui ne respecte pas l'obligation de remettre les documents visés aux articles 27bis, § 4 et 59, §§1er et 2.

§ 2. Est puni d'un emprisonnement de trois mois à un an et d'une amende de 200 à 10 000 euros ou d'une de ces peines seulement, le membre de la Commission de la protection de la vie privée, l'expert ou l'agent commissionné qui a violé l'obligation de confidentialité pour les faits, actes ou renseignements dont il a pu avoir connaissance en raison de ses fonctions.

§ 3. Est puni d'un emprisonnement de trois mois à un an et d'une amende de 100 euros à 50 000 euros ou de l'une de ces peines seulement, le maître du fichier, son préposé ou mandataire, ou toute personne qui a enfreint les articles 69 et 70, § 1er.

§ 4. Est puni d'un emprisonnement de trois mois à deux ans et d'une amende de 100 euro à 100 000 euros ou d'une de ces peines seulement le maître du fichier, son préposé ou son mandataire, ou toute personne qui a enfreint l'article 70, § 2.

§ 5. Le livre 1er du Code pénal, y compris le chapitre VII et l'article 85, est applicable aux infractions visées au présent article.

Dispositions de la loi du 25 juin 1992 sur le contrat d'assurance terrestre

Art. 4

Proposition d'assurance, police présignée et demande d'assurance

§ 1er. La proposition d'assurance n'engage ni le candidat preneur d'assurance ni l'assureur à conclure le contrat. Si dans les trente jours de la réception de la proposition, l'assureur n'a pas notifié au candidat preneur, soit une offre d'assurance, soit la subordination de l'assurance à une demande d'enquête, soit le refus d'assurer, il s'oblige à conclure le contrat sous peine de dommages et intérêts. Ces dispositions, ainsi que la mention selon laquelle la signature de la proposition ne fait pas courir la couverture, doivent figurer expressément dans la proposition d'assurance.

Dispositions de la loi du 25 juin 1992 sur le contrat d'assurance terrestre

Art. 4

Proposition d'assurance, police présignée et demande d'assurance

Inchangé

18° hij die de bepalingen van artikel 63, § 3, overtreedt;

Ongewijzigd

19° hij die de verplichting tot het ter beschikking stellen van de documenten, bedoeld bij de artikelen 27bis, § 4, en 59, §§ 1 en 2, niet naleeft.

Ongewijzigd

§ 2. Met gevangenisstraf van drie maanden tot één jaar en geldboete van 200 tot 10 000 euro of met een van die straffen alleen, wordt gestraft het lid van de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer, de deskundige of de aangestelde ambtenaar die voor de feiten, de handelingen of inlichtingen waarvan hij uit hoofde van zijn functie kennis kan hebben gehad, de vertrouwelijkheid schendt.

§ 3. Met gevangenisstraf van drie maanden tot een jaar en met geldboete van 100 euro tot 50 000 euro of met een van die straffen alleen wordt gestraft de houder van het bestand, zijn aangestelde of lasthebber, of ieder persoon die de artikelen 69 en 70, § 1 overtreedt.

§ 4. Met gevangenisstraf van drie maanden tot twee jaar en met geldboete van 100 euro tot 100 000 euro of met een van die straffen alleen wordt gestraft de houder van het bestand, zijn aangestelde of lasthebber of iedere persoon die artikel 70, § 2, overtreedt.

§ 5. Boek 1 van het Strafwetboek, met inbegrip van hoofdstuk VII en artikel 85, is van toepassing op de bij dit artikel bedoelde inbreuken.

Bepalingen van de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst

Bepalingen van de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst

Art. 4

Art. 4

Verzekeringsvoorstel, voorafgetekende polis en verzekeringsaanvraag

Verzekeringsvoorstel, voorafgetekende polis en verzekeringsaanvraag

§ 1. Het verzekeringsvoorstel verbindt noch de kandidaat-verzekeringnemer, noch de verzekeraar tot het sluiten van de overeenkomst. Indien binnen dertig dagen na de ontvangst van het voorstel de verzekeraar aan de kandidaat-verzekeringnemer geen verzekeringsaanbod heeft ter kennis gebracht of de verzekering afhankelijk heeft gesteld van een aanvraag tot onderzoek of de verzekering heeft geweigerd, verbindt hij zich tot het sluiten van de overeenkomst op straffe van schadevergoeding. Die bepalingen, evenals de vermelding dat de ondertekening van het voorstel geen dekking meebrengt, moeten uitdrukkelijk in het verzekeringsvoorstel worden opgenomen.

Ongewijzigd

§ 2. En cas de police présignée ou de demande d'assurance, le contrat est formé dès la signature de l'un de ces documents par le preneur d'assurance.

Sauf convention contraire, la garantie prend cours le lendemain de la réception par l'assureur de la police présignée ou de la demande. L'assureur communiquera cette date au preneur d'assurance. Dans les deux cas, le preneur d'assurance doit, sauf pour les contrats d'une durée inférieure à trente jours, disposer de la faculté de résilier le contrat, avec effet immédiat au moment de la notification, pendant un délai de trente jours à compter de la réception par l'assureur de la police présignée ou de la demande. De son côté, l'assureur peut, sauf pour les contrats d'une durée inférieure à trente jours, résilier le contrat dans les trente jours de la réception de la police présignée ou de la demande, la résiliation devenant effective huit jours après sa notification. Ces dispositions doivent expressement être mentionnées dans les conditions de la police présignée ou de la demande. La demande et la proposition doivent être signées séparément.

Inchangé

Sauf convention contraire, la garantie prend cours le lendemain de la réception par l'assureur de la police présignée ou de la demande. L'assureur communiquera cette date au preneur d'assurance. Dans les deux cas, le preneur d'assurance doit, sauf pour les contrats d'une durée inférieure à trente jours, disposer de la faculté de résilier le contrat, avec effet immédiat au moment de la notification, dans un délai de trente jours pour un contrat d'assurance sur la vie et de quatorze jours pour les autres contrats d'assurance à compter de la réception par l'assureur de la police présignée ou de la demande. De son côté, l'assureur peut, sauf pour les contrats d'une durée inférieure à trente jours, résilier le contrat dans un délai de trente jours pour un contrat d'assurance sur la vie et de quatorze jours pour les autres contrats d'assurance de la réception de la police présignée ou de la demande, la résiliation devenant effective huit jours après sa notification. Ces dispositions doivent expressement être mentionnées dans les conditions de la police présignée ou de la demande. La demande et la proposition doivent être signées séparément.

«§ 2bis. Tout contrat d'assurance à distance, dans le sens du Chapitre VI, Section 9, de la loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur, est conclu quand l'assureur reçoit l'acceptation du preneur d'assurance.

Le preneur d'assurance et l'assureur disposent d'un délai de quatorze jours pour résilier le contrat d'assurance, sans pénalité et sans obligation de motivation. Toutefois, pour les contrats d'assurance sur la vie, ce délai est porté à trente jours.

Le délai endéans lequel peut s'exercer le droit de résiliation commence à courir:

– à compter du jour de la conclusion du contrat d'assurance, sauf pour les contrats d'assurance sur la vie, pour lesquels le délai commence à courir au moment où le preneur d'assurance est informé par l'assureur que le contrat d'assurance a été conclu;

§ 2. Bij een voorafgetekende polis of een verzekeringsaanvraag komt de overeenkomst tot stand bij de ondertekening van een van deze stukken door de verzekeringnemer.

Tenzij anders is bedongen, gaat de waarborg in de dag volgend op de ontvangst door de verzekeraar van de voorafgetekende polis of de aanvraag. De verzekeraar zal de verzekeringnemer mededeling geven van deze datum. In beide gevallen, behalve voor overeenkomsten met een looptijd van minder dan dertig dagen, moet de verzekeringnemer de mogelijkheid hebben de overeenkomst op te zeggen, met onmiddellijk gevolg op het ogenblik van de kennisgeving, binnen een termijn van dertig dagen na ontvangst door de verzekeraar van de voorafgetekende polis of aanvraag. De verzekeraar mag van zijn kant de overeenkomst opzeggen, behalve voor overeenkomsten met een looptijd van minder dan dertig dagen, binnen dertig dagen na ontvangst van de voorafgetekende polis of van de aanvraag, met inwerkingtreding van de opzegging acht dagen na de kennisgeving ervan. Deze bepalingen moeten uitdrukkelijk worden opgenomen in de voorwaarden van de voorafgetekende polis of van de aanvraag. De aanvraag en het voorstel dienen beide afzonderlijk te worden ondertekend.

Ongewijzigd

Tenzij anders is bedongen, gaat de waarborg in de dag volgend op de ontvangst door de verzekeraar van de voorafgetekende polis of de aanvraag. De verzekeraar zal de verzekeringnemer mededeling geven van deze datum. In beide gevallen, behalve voor overeenkomsten met een looptijd van minder dan dertig dagen, moet de verzekeringnemer de mogelijkheid hebben de overeenkomst op te zeggen, met onmiddellijk gevolg op het ogenblik van de kennisgeving, binnen een termijn van dertig dagen voor levensverzekeringsovereenkomsten en van veertien dagen voor de andere verzekeringsovereenkomsten na ontvangst door de verzekeraar van de voorafgetekende polis of aanvraag. De verzekeraar mag van zijn kant de overeenkomst opzeggen, behalve voor overeenkomsten met een looptijd van minder dan dertig dagen, binnen dertig dagen voor levensverzekeringsovereenkomsten en van veertien dagen voor de andere verzekeringsovereenkomsten na ontvangst van de voorafgetekende polis of van de aanvraag, met inwerkingtreding van de opzegging acht dagen na de kennisgeving ervan. Deze bepalingen moeten uitdrukkelijk worden opgenomen in de voorwaarden van de voorafgetekende polis of van de aanvraag. De aanvraag en het voorstel dienen beide afzonderlijk te worden ondertekend.

§ 2bis. Elke verzekeringsovereenkomst op afstand, in de zin van Hoofdstuk VI, Afdeling 9, van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument, wordt gesloten wanneer de verzekeraar de aanvaarding van de verzekeringnemer ontvangt.

De verzekeringnemer en de verzekeraar beschikken over een termijn van veertien dagen om de verzekeringsovereenkomst zonder boete en zonder opgave van redenen op te zeggen. Voor levensverzekeringsovereenkomsten bedraagt de termijn evenwel dertig dagen.

De termijn waarbinnen het opzeggingsrecht kan worden uitgeoefend gaat in:

– vanaf de dag van het sluiten van de verzekeringsovereenkomst, behalve met betrekking tot de levensverzekeringsovereenkomsten, waarvoor de termijn ingaat op het tijdstip waarop de verzekeraar aan de verzekeringnemer meedeelt dat de overeenkomst is gesloten;

	– à compter du jour où le preneur d'assurance reçoit les conditions contractuelles et toutes autres informations complémentaires, si ce dernier jour est postérieur à celui visé au premier tiret. La résiliation émanant du preneur d'assurance prend effet au moment de la notification, celle émanant de l'assureur huit jours après sa notification. Le droit de résiliation ne s'applique pas aux polices d'assurance de voyage ou de bagages ou aux polices d'assurance similaires à court terme d'une durée inférieure à un mois, ni aux contrats d'assurance sur la vie, liés à un fonds d'investissement.
§ 3. Dès leur réception, l'assureur procédera au datage systématique des propositions d'assurance, des polices présignées et des de-mandes d'assurance.	Inchangé
Art. 10 Preuve et contenu du contrat	Art. 10 Preuve et contenu du contrat
§ 1 ^{er} . Sous réserve de l'aveu et du serment, et quelle que soit la valeur des engagements, le contrat d'assurance ainsi que ses modifications se prouvent par écrit entre parties. Il n'est reçu aucune preuve par témoins ou par présomptions contre et outre le contenu de l'acte.	Inchangé
Toutefois, lorsqu'il existe un commencement de preuve par écrit, la preuve par témoins ou par présomptions est admise.	
L'article 1328 du Code civil n'est pas applicable au contrat d'assurance ou à ses modifications.	
§ 2. Le contrat d'assurance mentionne au moins:	Inchangé
1° la date à laquelle le contrat d'assurance est conclu et la date à laquelle l'assurance prend cours;	Inchangé
2° la durée du contrat;	Inchangé
3° l'identité du preneur d'assurance et, le cas échéant, de l'assuré et du bénéficiaire;	Inchangé
4° le nom et l'adresse de l'assureur ou des coassureurs;	Inchangé

	– vanaf de dag waarop de verzekeringnemer de contractsvoorwaarden en alle bijkomende informatie ontvangt, indien deze laatste dag na deze valt, bedoeld bij het eerste streepje. De opzegging die uitgaat van de verzekeringnemer treedt in werking op het ogenblik van de kennisgeving, deze die uitgaat van de verzekeraar acht dagen na de kennisgeving ervan. Het opzeggingsrecht is niet van toepassing op reis- en bagageverzekeringsspolissen of soortgelijke kortetermijnverzekeringsspolissen met een looptijd van minder dan één maand, noch op levensverzekeringsovereenkomsten gebonden aan een beleggingsfonds.
§ 3. De verzekeraar zal de inkomende verzekeringsvoorstellen, voorafgetekende polis- en verzekeringsaanvragen bij het binnenkomen systematisch voorzien van de datumstempel.	Ongewijzigd
Art. 10. Bewijs en inhoud van de overeenkomst	Art. 10. Bewijs en inhoud van de overeenkomst
§ 1. Onder voorbehoud van de bekentenis en de eed, en ongeacht het bedrag van de verbintenissen, worden de verzekeringsovereenkomst alsook de wijzigingen ervan tussen partijen door geschrift bewezen. Geen enkel bewijs door getuigen of door vermoedens tegen en boven de inhoud van het geschrift is toegelaten.	Ongewijzigd
Indien evenwel een begin van bewijs door geschrift wordt geleverd, is het bewijs door getuigen of vermoedens toegelaten.	
Artikel 1328 van het Burgerlijk Wetboek is niet van toepassing op de verzekeringsovereenkomst of op de wijzigingen ervan.	
§ 2. De verzekeringsovereenkomst bevat ten minste:	Ongewijzigd
1° de datum waarop de verzekeringsovereenkomst is gesloten en de datum waarop de verzekering begint te lopen;	Ongewijzigd
2° de duur van de overeenkomst;	Ongewijzigd
3° de identiteit van de verzekeringnemer en, in voorkomend geval, de identiteit van de verzekerde en van de begunstigde;	Ongewijzigd.
4° de naam en het adres van de verzekeraar of van de medeverzekeraars ;	Ongewijzigd

5° le cas échéant, le nom et l'adresse de l'intermédiaire d'assurance;

Inchangé

6° les risques couverts;

Inchangé

7° le montant de la prime ou la manière de la déterminer.

Inchangé

§ 3. L'assureur est tenu de délivrer au preneur d'assurance, au plus tard au moment de la conclusion du contrat, une copie certifiée conforme des renseignements que ce dernier a communiqués par écrit au sujet du risque à couvrir.

§ 3. L'assureur est tenu de délivrer au preneur d'assurance, au plus tard au moment de la conclusion du contrat, une copie des renseignements que ce dernier a communiqués par écrit au sujet du risque à couvrir.

Art. 18. Crédit de prime

Art. 18. Crédit de prime

Lorsque le contrat est résilié pour quelque cause que ce soit, les primes payées afférentes à la période d'assurance postérieure à la date de prise d'effet de la résiliation sont remboursées dans un délai de quinze jours à compter de la prise d'effet de la résiliation.

Lorsque le contrat est résilié pour quelque cause que ce soit, les primes payées afférentes à la période d'assurance postérieure à la date de prise d'effet de la résiliation sont remboursées dans un délai de trente jours à compter de la prise d'effet de la résiliation ou, en cas d'application de l'article 4, § 2bis, à compter de la réception par l'assureur de la notification de la résiliation.

En cas de résiliation partielle ou de toute autre diminution des prestations d'assurance, l'alinéa 1er ne s'applique qu'à la partie des primes correspondant à cette diminution et dans la mesure de celle-ci.

Inchangé

5° in voorkomend geval, de naam en het adres van de verzekeringstussenpersoon;

6° de gedekte risico's;

7° het bedrag van de premie of de wijze waarop de premie kan worden bepaald.

§ 3. De verzekeraar is ertoe gehouden uiterlijk bij het sluiten van de overeenkomst aan de verzekeringnemer een eensluidend verklaard afschrift te verstrekken van de inlichtingen die deze laatste schriftelijk heeft medegedeeld over het te dekken risico.

Art. 18. Premiekrediet

In geval van opzegging van de overeenkomst op welke gronden ook, worden de betaalde premies met betrekking op de verzekerde periode na het van kracht worden van de opzegging terugbetaald binnen een termijn van vijftien dagen vanaf de inwerkingtreding van de opzegging.

Bij gedeeltelijke opzegging of bij enige andere vermindering van de verzekeringsprestaties zijn de bepalingen van het eerste lid alleen van toepassing op het gedeelte van de premie dat betrekking heeft op en in verhouding staat tot die vermindering.

Ongewijzigd.

Ongewijzigd

Ongewijzigd

§ 3. De verzekeraar is ertoe gehouden uiterlijk bij het sluiten van de overeenkomst aan de verzekeringnemer een afschrift te verstrekken van de inlichtingen die deze laatste schriftelijk heeft medegedeeld over het te dekken risico.

Art. 18. Premiekrediet

In geval van opzegging van de overeenkomst op welke gronden ook, worden de betaalde premies met betrekking op de verzekerde periode na het van kracht worden van de opzegging terugbetaald binnen een termijn van dertig dagen vanaf de inwerkingtreding van de opzegging of, in geval van toepassing van artikel 4, § 2bis, vanaf de ontvangst van de kennisgeving door de verzekeraar van de opzegging.

Ongewijzigd

ANNEXE

Liste des dispositions du projet de loi visant à transposer certaines dispositions de la directive services financiers à distance et de la directive vie privée et communications électroniques qui nécessitent des mesures d'exécution

Article 4, 3°

(Article 77, § 2, alinéa 2, de la loi sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur)

Le Roi peut compléter, remplacer ou modifier les définitions données au § 1er.

BIJLAGE

Lijst van de bepalingen van het wetsontwerp tot omzetting van verschillende bepalingen van de richtlijn financiële diensten op afstand en van de richtlijn privacy en elektronische communicatie die uitvoeringsbepalingen vereisen

Artikel 4, 3°

(Artikel 77, § 2, van de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument)

De Koning kan de in § 1 gegeven definities aanvullen, vervangen, of wijzigen.